ಆನಂದ ಕರ್ಣಾಟಕ ಗ್ರಂಥರತ್ನಮಾಲೆ. ನಂ. ೨

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಪ್ರಣೀತ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವು

ಕರ್ಣಾಟಕ ವಚನವು.

ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧವು

ಶ್ರೀಮದ್ವಪ.ಶ್ರೀನಿವಾಸರಸಿಕ

ಪಂಡಿತ. ದೇವಶಿಖಾಮಣಿ ಅಳಸಿಂಗರಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತವು.

ಮದ್ರಾಸು.

ಆನಂದಮುದ್ರಾಕ್ಷರಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿ,

ಆರ್. ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಕಂಪೆನಿಯವರಿಂದ

ಪ್ರಕಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ

1954.

Price Rs. 3/-

ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧದ ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ.

ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧದೊಳಗಣ ಚಿತ್ರಪಟಗಳು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಯನಮಃ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವು

ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧವು

(ವಿದುರನು ಉದ್ಧವನನ್ನು ಕಂಡು ಕೃಷ್ಣ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದುದು.)

ತಿರುಗಿ ಶುಕಮುನಿಯು ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವನು. ''ಎಲೈ ರಾಜೇಂದ್ರನೆ ಕೇಳು! ನಿನ್ನ ಮುತ್ತಾತಂದಿರಾದ ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿಯೂ, ಲೋಕಾಧಿಪತಿಯಾದ ಯಮದೇವನ ಅಂಶದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ವಿದುರನು, ತನ್ನ ಸಮಸ್ತಸೌಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ಒಂದಾನೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮೈತ್ರೇಯಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ಸಂಧಿಸಿ, ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ನೀನು ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿರುವನು. ಅದಕ್ಕೆ ಮೈತ್ರೇಯಮಹರ್ಷಿಯು ಹೇಳಿದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನೇ ಈಗ ನಿನಗೂ ನಾನು ತಿಳಿಸುವೆನು'' ಎಂದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಶುಕನನ್ನು ಕುರಿತು ''ಎಲೈ ಮಹಾತ್ಮನೆ! ವಿದುರನು ಮೈತ್ರೇಯಮಹಾಮುನಿಯನ್ನು ಸಂಧಿಸಿದುದೆಲ್ಲಿ? ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಂವಾದವು ನಡೆದ ಕಾಲವಾವುದು? ಯಾವಾಗಲೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ವಿದುರನು, ಮೈತ್ರೇಯನನ್ನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನ ಸಚ್ಚರಿತ್ರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಅವಲ್ಲಿ ಸಕಲ ವಿಷಯಗಳೂ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸುವು

ವಲ್ಲದೆ, ಅಲ್ಪಪ್ರಯೋಜನಗಳಲ್ಲಿ ಪರ್ಯವಸಾನ ಹೊಂದತಕ್ಕುವಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾಗಿಯೇ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹವಿಟ್ಟು ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಆ ವಿದುರನೋ ಮಹಾತ್ಮನು! ಮೈತ್ರೇಯ ಮಹರ್ಷಿಯೂ ಕೂಡ ಪರಾವರತತ್ವಗಳನ್ನು ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ತಿಳಿದವನು. ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಗುಣಾತಿಶಯದಿಂದ ಕೂಡಿದವನು. ಅವರಿಬ್ಬರ ಸಂವಾದಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಚ್ಚರಿತ್ರಗಳಿಂದಲೇ ತುಂಬಿರಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಆದೇ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೃಪೆಯಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸು '' ಎಂದನು. ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಕೇಳಿದ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗಾಗಿ ಶುಕಮುನಿಯು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು, ಆ ವಿಷಯವನ್ನೇ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸತೊಡಗಿದನು. '' ಎಲೈ ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ವಿದುರನು ಹಸ್ತಿನಾಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವನಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಕೌರವರಾಜನಾದ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು, ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲದವನಾಗಿ, ದುಷ್ಟರಾದ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಲಾರದೆ ಅವರ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಪಾಂಡವರು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ಪಾಂಡುಮಹಾರಾಜನ ಮರಣದಿಂದ ನೊಂದು, ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಮರೆಹೊಕ್ಕು ಬಂದರೂ, ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಕನಿಕರವನ್ನು ತೋರಿಸದೆ ಹೋದನು. ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ತನ್ನ ಮಗನಾದ ದುರ್ಯೋಧನನ ದುರ್ಬೋಧನೆಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಕೊಡದಿದ್ದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ! ಆ ಪಂಚಪಾಂಡವರನ್ನು ಅರಗಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ, ಸುಡುವುದಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ದುರಾತ್ಮನಾದ ದುಶ್ಶಾಸನನೆಂಬ ತನ್ನ ಮಗನು, ಪರಮಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ದ್ರೌಪದಿಯ ತಲೆತುರುಬನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಸಭಾಮಧ್ಯಕ್ಕೆಳೆದು ತಂದು, ಅವಳ ಉಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನೆಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗಲೂ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ಈ ವಿಧವಾದ ಮಾನಭಂಗವು ತನಗೆ ಸಂಭವಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ, ದ್ರೌಪದಿಯು ಆ ಸಭಾಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಗೋಳಿಡುವುದನ್ನು ಕೇಳಿಯೂ, ಕುರುಡನಾದ ಆ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಈ ಅಕೃತ್ಯದಿಂದ ತಡೆಯದೆ ಹೋದನು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಜೂಜಿನಲ್ಲಿ ಪರಾಜಿತನಾದ ಧರ್ಮರಾಜನು, ತನ್ನ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು, ತನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯಾದ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನೂ ಸಹೋದರರಾದ ಭೀಮಾದಿಗಳನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರುಷಗಳನ್ನು ಕಳೆದು, ಒಂದು ವರುಷದ ಅಜ್ಞಾತವಾಸವನ್ನೂ ತೀರಿಸಿ, ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದಮೇಲೆಯೂ, ತಿರುಗಿ ತಾನಾಗಿ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನ ಕಾಲನ್ನು ಹಿಡಿದು

"ಈಗಲಾದರೂ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡಿಸಬೇಕು" ಎಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಯಾಚಿಸಿದನು. ಬುದ್ಧಿಹೀನನಾದ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು, ಅದಕ್ಕೂ ಸಮ್ಮತಿಸದೆ ಹೋದನು. ಕೊನೆಗೆ ಪಾಂಡವರು ಬೇರೆದಾರಿಯಿಲ್ಲವೆ, ತಮಗೆ ಆಪದ್ಬಂಧುವಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಧುರ್ಯೋಧನನ ಸಭೆಗೆ ರಾಯಭಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಆಶ್ರಿತವತ್ಸಲನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ಪಾಂಡವರ ಮಾತನ್ನು ಮೀರಲಾರದೆ, ಹಸ್ತಿನಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಸಭಾಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಧುರ್ಯೋಧನನನ್ನು ಕುರಿತು, ಕಿವಿಗಿಂಪಾದ ಮೃದುಮಧುರವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಎಷ್ಟೋವಿಧದಲ್ಲಿ ಹಿತವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಹಿತೋಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಭೀಷ್ಮಾದಿಗಳು ಮಿತಿಮೀರಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು, ಮಾತುಮಾತಿಗೂ ಅದನ್ನನುಮೋದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದುಷ್ಟನಾದ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ಮಾತ್ರ ಸಂತೋಷಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನಗೆ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿಯೂ ಹಿತೈಷಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ವಿದುರನನ್ನು ಕರೆಸಲು, ವಿದುರನು ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನ ಅರಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ಆಗ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು, ವಿದುರನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಆತನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ, ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಾಲೋಚನೆಯೇನೆಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಲು, ವಿದುರನು ಅಂಧನಾದ ಈ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನಿಗೆ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. "ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ನೀನು ಉದಾಸೀನನಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ದುರ್ಯೋಧನಾದಿಗಳು, ಪಾಂಡವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟಿಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಿತೀರದು! ಅವೆಲ್ಲವೂ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಮಾಡಿದ ಒಂದೊಂದು ಕೃತ್ಯವೂ, ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಪ್ರಾಣಾಪಾಯಕರವಾದುದೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ! ಇಷ್ಟಾದರೂ ಧರ್ಮರಾಜನು ಬಹಳ ಶಾಂತ ಸ್ವಭಾವನಾದುದರಿಂದ, ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಕೋಪವನ್ನು ತೋರಿಸದೆ, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು, ನಿನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ದಾಯಭಾಗವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಯಾಚಿಸಿದನು. ಆಗಲೂ ನಿನಗೆ ಕರುಣೆ ಹುಟ್ಟಬೇಡವೇ? ಹೀಗೆ ಪಾಂಡವರಲ್ಲಿ ನೀನು ವಿರೋಧವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು ಸರ್ವಥಾ ಯುಕ್ತವಲ್ಲ! ಇನ್ನಾದರೂ ನೀನು ಅವರಿಗೆ ಸೇರಬೇಕಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಡದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ವಂಶವು ನಿರ್ಮೂಲವಾಗದಿರದು! ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಭೀಮಸೇನನು ಕಾಲಿಂದ ಮೆಟ್ಟಿದ ಕಾಳಸರ್ಪದಂತೆ ಅತ್ಯಾಕ್ರೋಶದಿಂದ ರೇಗಿ ಬೀಳುವನು. ಆ ಭೀಮನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಾವು ಸಿದ್ಧವು!

ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ನಾನು ಮೊದಲಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತಿ
ರುವೆನು! ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಎಷ್ಟೇ ಬಲವಂತರಾಗಿದ್ದರೂ, ದೈವಬಲವಿಲ್ಲದ ಮೇಲೆ
ಹುಲ್ಲಿಗಿಂತಲೂ ಕಡೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿಯದವನಲ್ಲ. ಅಂತಹ ದೈವಬಲವು
ಈಗ ನಿನಗಾಗಲೀ, ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಲೀ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಇಲ್ಲ. ಪಾಂಡವರಿಗಾದ
ರೋ ಆ ದೈವಬಲವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದು. ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಆ ಧರ್ಮರಾಜನು
ಕೈಲಾಗದ ಅಶಕ್ತನಾದುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಸಾಧುತ್ವವನ್ನು ತೋರಿಸುವನೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ!
ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಶತ್ರುಗಳಿಗೂ ಭಯಪಟ್ಟು ಓಡದೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲತಕ್ಕವನಾದು
ದರಿಂದಲ್ಲವೇ ಅವನಿಗೆ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆಂದು ಹೆಸರು. ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ಬೆಂಬಲ
ವಾಗಿರುವ ನಾಲ್ವರು ಸಹೋದರರಲ್ಲಿ ಭೀಮಸೇನನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಕಾಣೆಯಾ?
ಯಾವನು ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಕೋಪದಿಂದ ಕಾಳಸರ್ಪ
ದಂತೆ ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಿರುವನೋ, ಅಂತಹ ಭೀಮಸೇನನು ತನ್ನಣ್ಣನ ಮನೋ
ನುವರ್ತಿಯಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವನಲ್ಲವೇ? ಇವೆಲ್ಲವೂ ನಿನಗೆ
ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲವಷ್ಟೇ? ಇದು ಹಾಗಿರಲಿ! ಆ ಪಾಂಡವರಿಗೆ ದೈವಬಲ
ವುಂಟೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ಬಲ್ಲೆನೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಈ
ವಿಷಯವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧವು! ಜ್ಞಾನ, ಶಕ್ತಿ, ಬಲಾದಿಗಳಾದ
ಷಡ್ಗುಣಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣನಾಗಿಯೂ, ಭೋಗಮೋಕ್ಷಪ್ರದನಾಗಿಯೂ
ಇರುವ ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ "ಮಮ ಪ್ರಾಣಾ ಹಿ ಪಾಂಡವಾಃ" ಎಂಬು
ದಾಗಿ, ತನಗೆ ಪಾಂಡವರೇ ಪ್ರಾಣಸಮಾನರೆಂದು ಪರಮಪ್ರೇಮದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿ
ರುವನು. ಇಂತಹ ಪರದೈವವೇ ಪಾಂಡವರನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದಿರುವಾಗ, ಅವರಿಗೆ ದೈವ
ಬಲವುಂಟೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಮಾಣವೇಕೆ? ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು
ಯಾರೆಂದು ಬಲ್ಲೆ? ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ಆತನನ್ನೇ ತಮಗೆ ಪರದೈವವೆಂದು
ಭಾವಿಸಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆತನೇ ಸರ್ವಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೂ ಉಂಟು
ಮಾಡತಕ್ಕವನು. ಅಂತಹ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ಎಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿ
ರುವನೋ ಅಲ್ಲಿ ಜಯವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವು. "ಎಲ್ಲಿಯೋ ಬಹುದೂರದಲ್ಲಿ ಏಕಾಕಿ
ಯಾಗಿರುವ ಆ ಭಗವಂತನು ಇಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನೇನು ಮಾಡಬಲ್ಲನು?" ಎಂದೆಣಿಸ
ಬೇಡ. ಅವನು ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವನು. ಸಾತ್ಯಕಿ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಅನಿ
ರುದ್ಧರೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಯಾದವಶ್ರೇಷ್ಠರು ಅವನ ಆಜ್ಞಾಧೀನರಾಗಿ ನಡೆ
ಯುತ್ತಿರುವರು. ಮತ್ತು ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮದಾಂಧರಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರನ್ನು ನಿಗ್ರ
ಹಿಸಿ, ಅವರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಧರ್ಮಶೀಲರಾದ ರಾಜರ ಕೈಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ

ರುವನು. ಅಂತಹ ರಾಜರೆಲ್ಲರೂ ಅವನಿಗೆ ದಾಸಾನುದಾಸರಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರು ವರು ಇಂತಹ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿರುವಾಗ ಅವ ರನ್ನು ಜಯಿಸುವುದು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವೇ? ಎಲೈ ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ಆ ಪಾಂಡ ವರ ವಿಷಯವು ಹಾಗಿರಲಿ! ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಶೀಲಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ನೀನು ಯಾವನನ್ನು ನಿನ್ನ ಮೋಹದ ಮಗನೆಂದೂ, ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಪುತ್ರನೆಂದೂ, ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಪೋಷಿಸುತ್ತ ಬಂದೆಯೋ. ಆ ದುರ್ಯೋಧನನೆಂಬುವನು ಸಕಲವಿಧ ವಾದ ದೋಷಗಳಿಗೂ, ನಿವಾಸಸ್ಥಾನನಾಗಿರುವನು. ನಿನ್ನ ಜನ್ಮಾಂತರದ ಪಾಪ ರಾಶಿಯೇ ಈ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ನಿನ್ನ ಕುಲವನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲವಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕಿರುವುದೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ನಾನು ಹೇಳುವ ಮಾತನ್ನು ಅಸತ್ಯವೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಅಂತಹದೋಷವೇನೆಂದು ಕೇಳು ವೆಯಾ? ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಿರುವುದೇ ಅವನ ಮುಖ್ಯಸ್ವಭಾವ ವಾಗಿರುವುದು. ಈಗಲೂ ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೇವಲವಿಮುಖನಾಗಿರುವನು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅವನ ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯವೂ ಕೈಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸುವುದು. ಎಲೈ! ರಾಜನೆ! ಈಗಲೂ ನೀನು ನಿನ್ನ ಕುಲವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೆ, ಮುಂದೆಯೂ ನಿನ್ನ ಕುಲಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಕೋರುವವನಾಗಿದ್ದರೆ, ಈ ನಿನ್ನ ಮಗನಾದ ದುರ್ಯೋಧನನನ್ನು ಈ ಕ್ಷಣವೇ ತೊರೆದು ಬಿಡು! ವಂಶದ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಮಗನನ್ನು ತೊರೆದರೂ ಅದರಿಂದ ದೋಷ ವಿಲ್ಲವು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನೀನು ಕಾಲನಿರೀಕ್ಷಣೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಡ! ಮೊದಲು ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿನ್ನ ವಂಶವನ್ನುಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಯನ್ನು ನೋಡು! ಈ ಕ್ಷಣವೇ ಈ ದುರ್ಯೋಧನನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿ ಬಿಡು" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ವಿದುರನು ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನಿಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ದುರ್ಯೋಧನನೂ ಅದನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಕೋಪವು ಉಕ್ಕಿಬರುತ್ತಿತ್ತು! ತಡೆಯಲಾರನ ಕೋಪದಿಂದ ತುಟಿ ಗಳು ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅವನು ಕರ್ಣ, ದುಶ್ಶಾಸನ, ಶಕುನಿಗಳೊಡಗೂಡಿ, ಪರಮ ಸಾಧುವಾಗಿಯೂ, ಸಮಸ್ತ ಜನರಿಂದಲೂ ಆದರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗುಣವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ವಿದುರನನ್ನು ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ತಿರಸ್ಕರಿಸತೊಡಗಿದನು. "ಎಲೈ ಪರೀ ಕ್ಷಿದ್ರಾಜನೆ! ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವಿದುರನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದುರ್ಯೋಧನನು ನುಡಿದ ಅವಾಚ್ಯವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ನೀಚಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಆ ದುರ್ಯೋಧನನು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದುರನನ್ನು ನೋಡಿ, "ಛೀ! ಕುಟಿಲಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಈ ದಾಸೀಪುತ್ರ

ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದವರಾರು? ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕೂಳನ್ನು ತಿಂದು ಕೊಬ್ಬಿದ ಈ ನೀಚನು, ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ವಿರೋಧವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಕೋರುತ್ತಿರುವನು! ಉಂಡ ಮನೆಗೆ ಎರಡನ್ನು ಬಗೆಯುವ ಈ ಶೂದ್ರಜಾತಿಯವನನ್ನು ಮೊದಲು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿರಿ. ಶ್ಮ ಶಾ ನ ವ ನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಈತನನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡುವುದೂ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ! ನಮ್ಮ ಕೈಕೂಳನ್ನು ತಿಂದು ನಮ್ಮನ್ನೇ ನಿಂದಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಕೃತಘ್ನನು, ಈಗ ನಮಗೆ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದನೇ? ಇನ್ನು ಈ ಪಾಪಿಷ್ಠನನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿರಿಸಬಾರದು" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ದುರ್ಯೋಧನನು, ಕೇಳುವವರ ಕಿವಿಗೆ ಶೂಲವನ್ನು ನಾಟದಂತೆ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ವಿದುರನು ಮರ್ಮಭೇದಕಗಳಾದ ಆ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ನೊಂದಿದ್ದರೂ, ಬಹಳತಾಳ್ಮೆಯುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಕೋಪವನ್ನು ತೋರಿಸದೆ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮುಗುಳ್ನಗೆಯನ್ನೇ ತೋರಿಸುತ್ತ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು, 'ಆಹಾ' ಭಗವಂತನ ಮಾಯೆಯ ಪ್ರಭಾವವೇ ಪ್ರಭಾವವು! ಎಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ ಅದೇಮುಖವಾಗಿ ಆ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು, "ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿರುವುದು ನನಗೆ ಯುಕ್ತವಲ್ಲ! ಈ ಧನುಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ನಮಗೆ ಆಗಬೇಕಾದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ! ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಾಗಿ ಹೊರಡುವೆನು" ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ತಾನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಧನಸ್ಸನ್ನು ಆ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿಸಿ, ಕೌರವರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟನು ಇದೇ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ವಿದುರನು ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟ ಕೂಡಲೇ, ಕೌರವರ ಭಾಗ್ಯವೇ ಆ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಂತಾಯಿತು. ಕೌರವರಿಗೆ ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತಪುಣ್ಯಲಭ್ಯವಾಗಿದ್ದ ವಿದುರನ ಸಹಸವಾಸವೂ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋಯಿತು! ಹೀಗೆ ವಿದುರನು ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಕೂಡಲೇ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಸುತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದನು ಗಂಗಾಜನಕನಾದ ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಬಗೆಬಗೆಯ ಅರ್ಚಾವತಾರದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಯಾವಯಾವ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ಪವಿತ್ರಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದನೋ, ಶ್ರೀರಂಗ, ವೆಂಕಟಾಚಲ, ಹಸ್ತಿಗಿರಿ, (ಯಾದವಗಿರಿ) ಮೊದಲಾದ ಅಂತಹ ದಿವ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸೇವಿಸುತ್ತ ಬಂದನು. ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಆ ವಿದುರನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಉದ್ಯಾನಗಳಿಂದಲೂ, ಪೊದೆಗಳಿಂದಲೂ, ನಿರ್ಮಲ

ಜಲದಿಂದಲೂ, ಅಂದವಾದ ಪಟ್ಟಣಗಳಿಂದಲೂ, ಪುಣ್ಯನದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಪುಣ್ಯ ಸರಸ್ಸುಗಳಿಂದಲೂ,ಅರ್ಚಾರೂಪವಾದ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ,ಶೋಭಿತಗಳಾದ ದಿವ್ಯಸ್ಥಲಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಸುತ್ತುತ್ತ ಬಂದನು. ಹೀಗೆ ವಿದುರನು ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುತ್ತುವಾಗ ವರ್ಣಾಶ್ರಮನಿಮಿತ್ತ ದೋಷಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದ ಶುದ್ಧಾನ್ನವನ್ನೇ ಭುಜಿಸುವನು! ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ನಾನಾದಿಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ನಡೆಸುವನು! ಬರೀನೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗುವನು. ಅಭ್ಯಂಜನವೇ ಮೊದಲಾದ ದೇಹಸಂಸ್ಕಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟನು. ತನ್ನ ದೇಹಸಂಬಂಧವುಳ್ಳವರೊಬ್ಬರಿಗೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದಂತೆ, ಅವಧೂತಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವವರು ಧರಿಸತಕ್ಕ ಜಡೆ,ನಾರುಮಡಿ ಮುಂತಾದ ವೇಷಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾದ ವ್ರತಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಪ್ಪದೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಭಾರತವರ್ಷವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಮಾಡಿ ಸುತ್ತಿಬಂದನು. ಕೊನೆಗೆ ಆತನು ಪ್ರಭಾಸತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮುಟ್ಟುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ಧರ್ಮರಾಜನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನರ ಸಹಾಯದಿಂದ ತನ್ನ ಶತ್ರುಗಳಾದ ಕೌರವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೊಂದು ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೂ ತನ್ನ ಏಕಛತ್ರಾಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಈಡುಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದನು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಹೀಗೆ ಸಾರ್ವಭೌಮಪದವಿಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತವೈಭವದೊಡನೆ ತಾನಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತ ಅಜಾತಶತ್ರುವೆಂಬ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇತ್ತಲಾಗಿ ವಿದುರನು ಪ್ರಭಾಸತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಆ ತೀರ್ಥದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ತನ್ನ ಬಂಧುಗಳಾದ ಕೌರವರೆಲ್ಲರೂ ಬಿದಿರುಮೆಳೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬಿದಿರುಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ತೀಯುವುದರಿಂದುಂಟಾಗುವ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಮೊತ್ತಕ್ಕೆ ತದಾಶ್ರಯವಾದ ವನವೆಲ್ಲವೂ ದಗ್ಧವಾಗುವಂತೆ, ಕೌರವರೆಲ್ಲರೂ ಪರಸ್ಪರದ್ವೇಷದಿಂದ ಹೊಡೆದಾಡಿ ಸತ್ತರೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಆತನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಈ ಬಂಧುಮರಣವನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿದುರನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅನುತಾಪಗೊಂಡವನಾಗಿ, ಬೇರೆ ಮಾತಾಡದೆ ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೊರಟು, ಸರಸ್ವತೀನದಿಯ ತೀರಕ್ಕೆಬಂದುಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ತ್ರಿತತೀರ್ಥವೆಂದೂ, ಉಶನಸ್ತೀರ್ಥವೆಂದೂ, ಮನುತೀರ್ಥವೆಂದೂ, ಪೃಥುತೀರ್ಥವೆಂದೂ, ಅಗ್ನಿ, ಅಸಿತ, ವಾಯು, ಸುದಾಸ, ಗೋತೀರ್ಥ, ಗುಹತೀರ್ಥ, ಯಮತೀರ್ಥಗಳೆಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಗಳಾದ ತೀರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುತ್ತಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುತ್ತ ಬಂದನು. ಮತ್ತು ಆಯಾತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ, ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಗಳಾಗಿ, ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಆಯುಧಗಳಾದ ಶಂಖ

ಚಕ್ರಾದಿಚಿಹ್ನಗಳಿಂದಲಂಕೃತಗಳಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿನ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನೂ ದರ್ಶನಮಾಡುತ್ತ ಬಂದನು. ಹೀಗೆ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳನ್ನೂ, ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನೂ, ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನೂ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಸೇವಿಸುತ್ತ, ಸರಸ್ವತೀನದಿಯಿಂದಾಚೆಗೆ ಭಾಗ್ಯಸಮೃದ್ಧಗಳಾದ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ, ಸೌವೀರದೇಶಗಳೆರಡನ್ನೂ ದಾಟಿ, ಮತ್ಸ್ಯ,ಕುರುಜಾಂಗಲದೇಶಗಳನ್ನೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ, ಯಮುನಾತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿದನು. ವಿದುರನು ಯಮುನಾತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಯದುಕುಲಕ್ಕೆ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿಯೂ, ಭಾಗವತೋತ್ತಮನಾಗಿಯೂ, ಶಾಂತಸ್ವಭಾವನಾಗಿಯೂ, ಬೃಹಸ್ಪತಿಯಿಂದಲೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೋದಿ ತಿಳಿದವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದ ಉದ್ಧವನೂ ದೈವಿಕವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ವಿದುರನು ಅವನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷಭರಿತನಾಗಿ, ಪರಮಪ್ರೇಮದಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಗಾಢಾಲಿಂಗನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತನಗೆ ಪ್ರಿಯಬಂಧುವಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಮುಂತಾಗಿ ಆಯಾ ಕುಟುಂಬದ ಕ್ಷೇಮಲಾಭವನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ "ಎಲೈ ಮಂತ್ರಿಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ತನ್ನ ನಾಭಿಕಮಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಮೇಲೆ, ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಲೀಲಾಮಾನುಷವಿಗ್ರಹದಿಂದವತರಿಸಿ, ಸಮಸ್ತಜಗತ್ತಿಗೂ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪುರಾಣಪುರುಷರಾದ ರಾಮಕೃಷ್ಣರಿಬ್ಬರೂ ವಸುದೇವಗೃಹದಲ್ಲಿ ಸುಖದಿಂದಿರುವರಷ್ಟೆ? ಕುರುವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಾಣಮಿತ್ರನಾಗಿಯೂ, ನಮಗೆ ಭಾವನಾಗಿಯೂ, ಪೂಜ್ಯನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ವಸುದೇವನಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವಷ್ಟೆ? ಆ ವಸುದೇವನು ತನ್ನ ತಂಗಿಯರಿಗೂ, ಅವರನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದ ಪತಿಗಳಿಗೂ ಬೇಕುಬೇಕಾದ ಪ್ರಿಯವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿ, ಹೆತ್ತತಂದೆಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಪೋಷಿಸಿದವನು. ಇಂತಹ ಮಹೌದಾರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದ ವಸುದೇವನು ಕುಶಲಿಯಷ್ಟೆ? ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಅನೇಕವಿಧದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನಾರಾಧಿಸಿ, ಅವರ ಆಶೀರ್ವಾದಬಲದಿಂದ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನೆಂಬ ಯಾವ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದಿರುವಳೋ, ಆ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನೇ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಮನ್ಮಥನಾಗಿದ್ದವನು. ಕೃಷ್ಣಪುತ್ರನಾಗಿಯೂ ಯಾದವಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವಷ್ಟೆ? ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕಂಸನನ್ನು ಕೊಂದ ಮೇಲೆ, ಆತನ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಕುಳ್ಳಿರಬೇಕಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಆಸೆಯನ್ನಿಡದೆ, ಉಗ್ರಸೇನನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನೂ ಮಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಕೃಷ್ಣನ

ಪರಮಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ, ಯಾದವರು, ವೃಷ್ಣಿಗಳು, ಭೋಜರು ದಾಶಾರ್ಹರು, ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮುಖ್ಯಾಧಿಪತಿಯಾಗಿ, ಅವರನ್ನು ಅವರವರ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿ ಸುವಂತೆ ನಿಯಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆ ಉಗ್ರಸೇನನಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವಷ್ಟೇ? ಜಾಂಬವತೀದೇವಿಯು ಅನೇಕವ್ರತಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತೀಪುತ್ರನಾದ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯನ್ನೇ ತನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ, ಸಾಂಬನೆಂಬಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದಳು ಹೀಗೆ ಷಣ್ಮುಖನ ಅಂಶಾವತಾರವಾಗಿಯೂ ರಥಿಕಾಗ್ರಣಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸಾಂಬ ನಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವಷ್ಟೇ? ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪ್ರಿಯಸಹೋದರನಾಗಿ, ಯಾವಾಗಲೂ ಶ್ರೀಕೃ ಷ್ಣನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿರುವ ಸಾತ್ಯಕಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವಷ್ಟೆ? ಆತನು ಅರ್ಜುನನಿಂದ ಧನುರ್ವಿದ್ಯಾರಹಸ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದವನು. ಮತ್ತು ಸರ್ವಕಾಲ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿ, ಅವನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಅವನ ಪೂರ್ಣದಯೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿರುವನು. ಇದರಿಂದ ಆತನು ಮಹಾಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ದುರ್ಲಭವಾದ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಸುಖವಾಗಿ ಪಡೆಯತಕ್ಕವ ನಾಗಿರುವನು. ಅಂತಹ ಸಾತ್ಯಕಿಯು ಕುಶಲಿಯಷ್ಟೆ?! ಭಕ್ತಾಗ್ರೇಸರನಾಗಿಯೂ, ವಿವೇಕಶೀಲನಾಗಿಯೂ, ಪಾಪರಹಿತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಅಕ್ರೂರನಿಗೆ ಕ್ಷೇಮ ವಷ್ಟೆ! ಎಲೈ ಮಂತ್ರಿವರ್ಯನೆ! ಆ ಅಕ್ರೂರನಿಗೆ ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ರುವ ಭಕ್ತಿವಿಶೇಷವನ್ನು ನಾನೇನೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ಅವನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನೇ ತನಗೆ ಪರಮಗತಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅವನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನು ನಂಬಿದವನು. ಒಮ್ಮೆ ಈ ಅಕ್ರೂರನು ತಾನು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಗುರುತು ಗಳನ್ನು ಕಂಡನು. ಅವುಗಳನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮೈಮರೆತು, ಮುಂದೆ ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಕಾಲಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ, ಆ ನೆಲದ ಧೂಳಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಹೊರಳಿದನು. ಅಂತಹ ಪರಮಭಕ್ತನು ಕುಶಲಿಯಷ್ಟೆ? ದೇವಕನ ಮಗಳಾಗಿಯೂ, ಪತಿವ್ರತೆಯರಿಗೆ ಶಿರೋಮಣಿಪ್ರಾಯಳಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ದೇವಕೀದೇವಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವಷ್ಟೆ? ಶ್ರುತಿಗಳು ಯಾಗಾರ್ಥಗಳನ್ನಾಳ ಕೊಂಡಂತೆ, ಭಗವಂತನನ್ನು ತನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ಆ ದೇವಕಿಯು ದೇವಮಾತೆ ಯಾದ ಅದಿತಿಯಂತೆ ಸುಖದಿಂದಿರುವಳಷ್ಟೆ? ಉದ್ಧವಾ! ಅನಿರುದ್ಧನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾ ದ್ಭಗವಂತನೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು! ಆತನು ಮಹಾನುಭಾವನು. ನಿಮ್ಮಂತಹ ಭಕ್ತರ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈಡೇರಿಸತಕ್ಕವನು ಈ ಅನಿರುದ್ಧನನ್ನು ಪುರಾತನ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಕೇವಲ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದಲೇ ವೇದ್ಯನೆಂದೂ, ಭಗವಂತನ

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಂಶವೆಂದೂ, ಯೋಗಶುದ್ಧವಾದ ಮನಸ್ಸಿನ ಪರಿಪಾಕದಿಂದಲ್ಲದೆ ಲೌಕಿಕಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಲಸಾಧ್ಯನೆಂದೂ ನಿರ್ಣಯಿಸಿರುವರು. ಅಂತಹ ಅನಿರುದ್ಧನು ಕುಶಲಿಯಷ್ಟೆ? ಯಾವಾಗಲೂ ಕೃಷ್ಣನನ್ನೇ ದೈವವೆಂದೂ, ಅಧಿಪತಿಯೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿ, ಅವನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಂಬಿರುವ, ಹೃದೀಕ, ಗದ, ಮುಂತಾದ ಯಾದವಪ್ರಧಾನರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಕ್ಷೇಮವಷ್ಟೆ? ಎಲೈ ಮಹಾತ್ಮನೆ! ಧರ್ಮರಾಜನು ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತಿರುವನಷ್ಟೆ? ಯಾವನು ತನಗೆ ಎರಡು ಭುಜಗಳಂತಿರುವ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಮಸ್ತರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ತನ ಗಧೀನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವನೋ, ಆ ಧರ್ಮರಾಜನು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿರುವನೆ? ವೇದೋಕ್ತವಿಧಿಯಿಂದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಬರುವನೆ? ದುರ್ಯೋಧನನು ಆಗಾಗ ಅರ್ಜುನನ ಅಸಾಧಾರಣಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ, ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಜಯವೂ, ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಪದವಿಯೂ ಎಂದಿಗೂ ತಪ್ಪಿದುದಲ್ಲವೆಂದು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಗಿ ತಿಳಿದು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅನವರತವೂ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಿ ಕೊರಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ನಡೆದು ಹೋಯಿತು? ಆದರೇನು! ಹಿಂದೆ ಆಗಾಗ ತನಗೆ ಅನೇಕವಿಧದಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಆ ದುರ್ಯೋಧನಾದಿಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ, ಈಗಲೂ ಭೀಮನು ಕ್ರೂರಸರ್ಪದಂತೆ ಕೋಪಾವೇಶದಿಂದ ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಿರುವನು. ಹಿಂದಿನ ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಣರಂಗದ ನಡುವೆ ತನ್ನ ಗದಾದಂಡವನ್ನು ವಿಚಿತ್ರಗತಿಯಿಂದ ತಿರುಗಿಸುತ್ತ, ತನ್ನ ಪಾದಘಾತದಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತಭೂಮಿಯೂ ನಡುಗುವಂತೆ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನಿಡುತ್ತ, ತನ್ನ ಭುಜಬಲದಿಂದ ಕುರುಕುಲವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದ ಆ ಭೀಮಸೇನನು, ಈಗಲಾದರೂ ತನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ಮರೆತು ಶಾಂತಚಿತ್ತನಾಗಿ ಸುಖದಿಂದಿರುವನ? ರಥಿಕಾಗ್ರೇಸರರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖನಾಗಿಯೂ, ಕಿರಾತರೂಪಿಯಾದ ಶಿವನನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಣಸಮೂಹಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿ ಅವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಪಾಶುಪತಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪಡೆದು ಬಂದವನಾಗಿಯೂ, ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಅರ್ಜುನನು, ತನ್ನ ಶತ್ರುಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ ಶಾಂತಮನಸ್ಕನಾಗಿ ಸುಖದಿಂದಿರುವನೆ? ಕಣ್ಣೆವೆಗಳು ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ರಕ್ಷಕವಾಗಿರುವಂತೆ, ಧರ್ಮರಾಜ ಭೀಮಾರ್ಜುನರು ಮೂವರೂ ಯಾರನ್ನು ನಿರಪಾಯವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವರೋ, ಕುಂತೀದೇವಿಯು ಯಾರನ್ನು ತನ್ನ ಮುದ್ದುಮಕ್ಕಳನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಪೋಷಿಸುತ್ತಿರುವಳೋ, ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಆ ನಕುಲಸಹದೇವರಿಬ್ಬರೂ ಆಗಾಗ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು

ಜಯಿಸಿ, ಗರುಡನು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನು ತಂದಂತೆ ಶತ್ರು ಧನವನ್ನು ತಂದು ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತ ಕ್ಷೇಮದಿಂದಿರುವರಷ್ಟೆ? ಅತಿರಥರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿಯೂ, ಇತರರ ಸಹಾಯವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ತನ್ನ ಧನುಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ನಾಲ್ಕುದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ, ಜಯಿಸಿ, ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಯಶಸ್ಸನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿದವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಪಾಂಡುಮಹಾರಾಜನು ಲೋಕಾಂತರವನ್ನೈದಿದಾಗ, ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಾಣವಲ್ಲಭೆಯಾಗಿಯೂ, ಪರಮಪತಿವ್ರತೆಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕುಂತೀದೇವಿಯು ಮೊದಲು ಸಹಗಮನವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಅಲೆಯಬೇಕಾಗುವುದೆಂಬ ಭಯಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಆ ಮಕ್ಕಳ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆದಿಯಿಂದಲೂ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ಕುಂತೀದೇವಿಯು ಈಗ ನಿಶ್ಚಿಂತಳಾಗಿ ಸಂತೋಷದಿಂದಿರುವಳಷ್ಟೆ? ಆಹಾ! ಉದ್ಧವಾ! ವಿವೇಕಶೂನ್ಯನಾಗಿ ಅಧೋಗತಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿರುವ ಆ ಕುರುಡನಾದ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಾನು ಬಹಳವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಆತನು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಸಹೋದರನಾದ ಪಾಂಡುರಾಜನು ಸತ್ತಮೇಲೆ, ಅವನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಮಾಡಿ ಭ್ರಾತೃದ್ರೋಹಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅವನು ಪಾಂಡುಪುತ್ರರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕಾದುದು ಯುಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವರ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಡಿಸದೆ ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ದ್ರೋಹವನ್ನೇ ಮಾಡಿದನು. ನಾನು ಆತನಿಗೆ ಬಂಧುವಾಗಿಯೂ ಮಿತ್ರನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ, ಅವನ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಕೋರಿ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಆತನು ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಕೋಪಗೊಂಡು, ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ದುರ್ಬೋಧನೆಗೊಳಗಾಗಿ, ನನ್ನನ್ನೂ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿಬಿಟ್ಟನಲ್ಲವೆ? ಆದರೇನು? ನಾನು ಆ ದುಸ್ಸಹವಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಅದೊಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ನೆಪವಾಯಿತು! ಮನುಷ್ಯರೂಪದಿಂದ ತನ್ನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಮರೆಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಜಗತ್ತನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಸಕಲಜಗನ್ನಿಯಾಮಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ, ಆತನಿಗೆ ವಿಭೂತಿರೂಪವಾದ ಸಮಸ್ತಜಗತ್ತನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತ, ಮನಸ್ಸಿನ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ನೀಗಿಸಿಕೊಂಡೆನು. ನಾನು ಇಂತವನೆಂಬುದನ್ನು ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ತಿಳಿಸದಹಾಗೆ ಪ್ರಚ್ಛನ್ನವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿ ಭೂಮಂಡಲವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವೆನು. ಉದ್ಧವಾ! ಈಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬೇರೊಂದನ್ನು ಗಮನಿಸದೆ ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೊಬ್ಬನಲ್ಲಿಯೇ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ಸಂಗತಿಯು ಹಾಗಿರಲಿ! ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು

ಸರ್ವಜಗನ್ನಿಯಾಮಕನೆಂದೂ, ಆಶ್ರಿತರನ್ನುದ್ಧರಿಸತಕ್ಕವನೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ? “ಹಾಗಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ಸಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಕೌರವರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಪಾಂಡವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸದೆ ಹೋದುದೇಕೆ?” ಎಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಬಹುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನ ವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಈಗ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಾಜರು ಕುಲಮದದಿಂದಲೂ ಧನಮದದಿಂದಲೂ ವಿದ್ಯಾಮದದಿಂದಲೂ ಕೊಬ್ಬಿ ಮೈತಿಳಿಯದೆ ದಾರಿ ತಪ್ಪಿ ದುರ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವರು ಇಂತಹ ಮದಾಂಧರಾದ ರಾಜರು, ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯಗಳ ಭಾರದಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನಡುಗಿಸಿ, ಆಗಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಬಾಧೆ ಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ತನ್ನ ಭಕ್ತರಾದ ಪಾಂಡವರನ್ನುದ್ಧರಿಸುವ ನೆಪ ದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ರಾಜರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತಾನು ಸರ್ವಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಪರಾಧಿಗಳಾದ ದುರ್ಯೋಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಆಗಲೇ ನಿಗ್ರಹಿಸದೆ, ಇದುವರೆಗೂ ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉದಾಸೀನನಾಗಿಯೇ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿ ದ್ದನು. ಆಗಲೇ ಕೃಷ್ಣನು ಕೌರವರನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ, ಇತರ ಕ್ಷತ್ರಿ ಯರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮದಾಂಧರಾಗಿ ಲೋಕಕಂಟಕರಾಗಿದ್ದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಭಾರತಯುದ್ಧವೆಂಬ ನೆವದಿಂದ ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ, ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ, ಇದುವರೆಗೆ ಕೃಷ್ಣನು ಪಾಂಡವರ ಕಷ್ಟವನ್ನೂ, ಕೌರವರ ದುಷ್ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿಯೂ ಸಹಿಸುತ್ತ ಬಂದನು. ಇಷ್ಟೇ ಹೊರತು ತನ್ನ ಕೈಲಾ ಗದುದಕ್ಕಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದವನಲ್ಲ. ಕೌರವರನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆ, ತಾನು ಪಾಂಡವದೂತನಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ ದಿನವಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. “ಆದರೆ, ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನೂ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನಿಯಮಿಸಬಲ್ಲವನು ಮನುಷ್ಯರೂಪದಿಂದ ನಟಿಸಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇನು?” ಎನ್ನುವೆಯಾ? ಆತನಿಗೆ ನಮ್ಮಂತೆ ಕರ್ಮಸಂ ಬಂಧವಾದ ಉತ್ಪತ್ತಿವಿನಾಶಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜವು. ಅವನು ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಜನಿಸುವನು. ಆತನು ಮನುಷ್ಯರೂಪವನ್ನು ನಟಿಸುವುದೂ ಕೂಡ ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಹಶಿಷ್ಟಪರಿಪಾಲನೆಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಅವನು ಈ ಮನುಷ್ಯರೂಪದಿಂದ ನಡೆಸತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಲೋಕದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಹೀಗೆಯೇ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸತಕ್ಕ ವುಗಳಾಗಿರುವುವು ಈ ವಿಧವಾದ ಲೋಕಸಂಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವನು ಜನ್ಮಗಳ ನ್ನೆತ್ತುವನು. ‘ಈಶ್ವರನು ಕರ್ಮಾಧೀನನಲ್ಲದಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಈ ವಿಧವಾದ

ಕರ್ಮಾಚರಣಗಳೇಕೆ?" ಎಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? "ಲೋಕದ ಜನಗಳೂ ತನ್ನ ಹಾಗೆಯೇ ಸತ್ಕರ್ಮಪರರಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಉತ್ತೀರ್ಣರಾಗಲಿ" ಎಂಬ ಕನಿಕರವನ್ನಿಟ್ಟು, ತನ್ನಿಂದ ಸೃಷ್ಟವಾದ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕಪ್ರಪಂಚವನ್ನುದ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ತಾನೂ ಆಯಾಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇಷ್ಟೇ ಹೊರತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಕರ್ಮಾಧೀನವಾದ ಜನ್ಮಾದಿಗಳೊಂದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಭಗವಂತನು ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಜನ್ಮವನ್ನೆತ್ತಿ, ಜನಗಳಿಗೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೆ! ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು, ತನ್ನನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕು ತನ್ನ ಆಜ್ಞಾಧೀನರಾದ ಇಂದ್ರಾದಿಲೋಕ ಪಾಲಕರ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನೀಡೇರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಯದುವಂಶದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರವನ್ನೆತ್ತಿರುವನಷ್ಟೆ? ಆ ಕೃಷ್ಣನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು" ಎಂದು ವಿದುರನು ಉದ್ಧವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಉದ್ಧವನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ದುಃಖಿಸುತ್ತ, ವಿದುರನಿಗೆ ಆ ಕೃಷ್ಣನ ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದುದು.

"ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನೆ ಕೇಳು! ಉದ್ಧವನಾದರೋ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಶಿರೋರತ್ನಪ್ರಾಯನು! ಅವನು ಐದುವರ್ಷದ ಬಾಲನಾಗಿದ್ದಂದಿನಿಂದಲೇ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಆಟಪಾಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನೇ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದವನು. ಒಮ್ಮೆ ಉದ್ಧವನು ಹೀಗೆ ಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆಯಿಂದ ವಿನೋದಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅವನ ತಾಯಿಯು ಬಂದು ಬೆಳಗಿನ ಊಟಕ್ಕಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತ "ಕುಮಾರಾ! ಏಳು! ಹೊತ್ತಾಯಿತು! ನೀನು ಬಹಳ ಹಸಿದಿರುವೆ! ಬೇಗ ಬಾ!" ಎಂದು ಬಹಳವಾಗಿ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿದಳು. ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೂ ಉದ್ಧವನು ಆವಳ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಾರದೆ ಕೃಷ್ಣಪೂಜೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿದ್ದುಬಿಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಉದ್ಧವನಿಗೆ, ಈಗ ವಿದುರನು ಕೃಷ್ಣನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕುರಿತು ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೇ, ಆ ಕೃಷ್ಣನ ಸ್ಮರಣೆಯು ಬಂದು, ಅವನ ವಿಯೋಗದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸ

ಲಾರದೆ ಮುಹೂರ್ತಮಾತ್ರದವರೆಗೆ ಮೈಮರೆತು ಪರವಶನಾಗಿದ್ದನು. ಕ್ಷಣಕಾಲ ದವರೆಗೆ ಯಾವ ಉತ್ತರವನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಆ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ, ಅದರಿಂದುಂಟಾದ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಸಂತೋಷದಿಂದುಬ್ಬುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದಬಾಷ್ಪವೂ ಸುರಿಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಅವನ ಮೈಯೆಲ್ಲವೂ ಪುಳಕಿತವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಸಂತೋಷ ಪರವಶನಾಗಿದ್ದ ಉದ್ಧವನು, ವಿದುರನಿಗೆ ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ನಿರ್ಯಾಣವನ್ನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಸುವುದೆಂಬ ದುಃಖದಿಂದ, ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಕ್ಷಣಕಾಲದವರೆಗೆ ಮೌನದಿಂದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ವಿದುರನು "ಆಹಾ! ಈತನಲ್ಲವೇ ಕೃತಾರ್ಥನು!" ಎಂದು ಆತನ ಭಕ್ತಿವಿಶೇಷವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ ಆಶ್ಚರ್ಯಪರವಶನಾಗಿದ್ದನು. ಉದ್ಧವನು ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದ ದುಃಖಬಾಷ್ಪವನ್ನು ತೊಡೆದುಕೊಂಡು, ಮೃದುವಾಕ್ಯದಿಂದ ವಿದುರನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. "ಓ ವಿದುರಾ! ನೀನು ನಮ್ಮ ಕ್ಷೇಮಲಾಭವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲಾ! ಅದಕ್ಕೆ ನಾನೇನುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡಲಿ! ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಸೂರ್ಯನು ಅಸ್ತಮಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಕಾಲವೆಂಬ ಮಹಾಸರ್ಪವು ನಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ನಮ್ಮಂತಹ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿತು! ನಮ್ಮ ಗೃಹಾಂಗಣಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಕಾಂತಿಹೀನವಾದುವು. ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ಕ್ಷೇಮವನ್ನೇನೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ಅಕಟಾ! ಈಗ ಈ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲವೂ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯವಾಯಿತು! ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮ ಯಾದವರನ್ನು ಪರಮನಿರ್ಭಾಗ್ಯರೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಯಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಇದುವರೆಗೆ ಆ ಕೃಷ್ಣನೊಡನೆ ಬಹಳ ಸಲಿಗೆಯಿಂದಿದ್ದು, ಅವನನ್ನೂ ತಮ್ಮಂತೆಯೇ ಸಾಮಾನ್ಯಮನುಷ್ಯನೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೇ ಹೊರತು, ಆತನ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಯಾರೂ ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಹೋದರು. ಆಹಾ! ಆ ಯಾದವರ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನೇನೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಆ ಕೃಷ್ಣನೊಡನೆ ಆಟಪಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗಡ ಕಲೆತಿದ್ದರೂ, ಅವನ ಅಸಾಧಾರಣ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯದಿದ್ದಮೇಲೆ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದವರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂದೇಹವೇನಿದೆ? ಮೀನುಗಳು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವ ಹಡುಗುಗಳನ್ನು ಆಗಾಗ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅವುಗಳನ್ನು ತಮಗೆ ಸಮಾನಗಳಾದ ಜಲಜಂತುಗಳನ್ನಾಗಿಯೇ ತಿಳಿಯುವುವೇ ಹೊರತು, ಜನರನ್ನು ಅಪಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಮಹಾಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಿಂದುದ್ಧರಿಸತಕ್ಕ ಸಾಧನವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಾರವಷ್ಟೆ? ಹಾಗೆಯೇ ಮೋಹಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವ ಯಾದವರೂ ಕೂಡ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸಂಸಾರಸಾಗರದಿಂದುದ್ಧರಿಸತಕ್ಕ ಪರ

ಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದೆಹೋದರು. ವಿದುರಾ! ಆ ಯಾದವರೂ ಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲ! ಪರಹೃದಯವನ್ನು ತಿಳಿಯವುದರಲ್ಲಿ ಬಹಳನಿಪುಣರು! ಮಹಾಬುದ್ಧಿವಂತರು! ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಸರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಸಂಗಡಲೇ ಇದ್ದ ಕೃಷ್ಣನ ನಿಜವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಹೋದಮೇಲೆ, ಅವರ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲೆದೌರ್ಭಾಗ್ಯವುಂಟೆ? ಆ ಯಾದವರು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ! ಭಗವಂತನ ಮಾಯೆಯಿಂದಮೋಹಿತರಾಗಿಯೂ, ಅಚೇತನಗಳಾದಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ತಮಗೆಭೋಗ್ಯವಸ್ತುಗಳನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಶಿಶುಪಾಲನೇ ಮೊದಲಾದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕರೂಕೂಡ, ಆ ಕೃಷ್ಣನ ನಿಜವನ್ನರಿಯಲಾರದೆ, ಅವನನ್ನೂ ತಮ್ಮಂತೆ ಒಬ್ಬ ಜೀವನನ್ನಾಗಿಯೇ ತಿಳಿದು ಮರುಳಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ “ಅವನ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದವರೊಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ನೀನು ಕೇಳ ಬಹುದು. ಹಾಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಡ! ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟಮನಸುಳ್ಳ ಕೆಲವು ಮಹಾತ್ಮರ ಬುದ್ಧಿಯು ಮಾತ್ರ, ಆ ಭಗವನ್ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮರುಳಾಗದೆ, ಶುದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಅವರಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನು ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರನೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯೂ ಹುಟ್ಟಲಾರದು! ವಿದುರಾ! ಈ ವಿಚಾರವಿರಲಿ! ಕೃಷ್ಣನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಅದನ್ನು ವಿವರಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆ ಕೃಷ್ಣನು ತಪಸ್ಸಿದ್ಧರಾದ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಗೋಚರಿಸತಕ್ಕ ಲೋಕಮೋಹಕವಾದ ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಆ ಸ್ವರೂಪದೊಡನೆಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನೂ ಹೊಂದಿಬಿಟ್ಟನು! ಆಹಾ! ಏನಾಶ್ಚರ್ಯವಿದು! ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ರೂಪವು ಕಣ್ಮರೆಯಾದರೂ, ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕದಲದಂತಿರುವುದು! ಮನುಷ್ಯಲೀಲೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿಯೂ, ತನ್ನ ಯೋಗಬಲವನ್ನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದುದಾಗಿಯೂ, ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾಗಿಯೂ, ಸೌಂದರ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದೊಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದುದಾಗಿಯೂ, ಕೌಸ್ತುಭಾದ್ಯಾಭರಣಗಳಿಗೂ ಆಭರಣದಂತೆ ಅಂದವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕ ಅವಯವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದು ದಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆ ದಿವ್ಯಾಕೃತಿಯು ಈಗ ಕಣ್ಮರೆಯಾಯಿತಲ್ಲಾ! ಇನ್ನು ನಮಗೆ ಆ ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ನೋಡುವ ಭಾಗ್ಯವೆಲ್ಲಿ? ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ರಾಜಸೂಯಯಾಗವನ್ನು ನಡೆಸಿದಾಗ, ಆ ಸಭಾಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಮೂರುಲೋಕದ ಜನರೂ, ತಮಗೆ ನೇತ್ರಾನಂದಕರವಾದ ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ ತಮಗೆ ತಾವು “ಆಹಾ! ಮನುಷ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ತೋರಿಸತಕ್ಕ ಚಾತುರ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಈ ಮೂರ್ತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿರುವುದು!” ಎಂದು ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಭರಿತರಾಗಿದ್ದರಲ್ಲವೆ! ಅಂತಹ ರೂಪವು ಈಗ ನಾಮಮಾತ್ರ

ಶೇಷವಾಯಿತು! ಯಾವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅನುರಾಗಸೂಚಕಗಳಾದ ಮಂದಹಾಸ ಗಳಿಂದಲೂ, ಕ್ರೀಡೆಗಳಿಂದಲೂ, ಅಭಿಪ್ರಾಯಗರ್ಭಗಳಾದ ನೋಟಗಳಿಂದಲೂ ಗೌರವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ, ಆತನ ಸೌಂದರ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಮನೆಮಂದಿಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಮರೆತು, ಕೃತ್ಯಾಕೃತ್ಯವಿವೇಕ ಶೂನ್ಯರಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ, ಅಂತಹ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ದಿವ್ಯಾ ಕೃತಿಯೊಡನೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿಬಿಟ್ಟನು! ಅಂತಹ ಜಗನ್ಮೋಹನಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಇನ್ನು ನಾವು ಬೇರೆಲ್ಲಿಯೂ, ಯಾವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಲಾರೆವು! ಭಗವಂತನು ಜೀವಗಳಿಗೆ ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿಶರೀರಭೇದಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ತಾನೂ ಆ ಜೀವನಲ್ಲಿ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿ ವರ್ತಿಸತಕ್ಕವನಾದುದರಿಂದ ಗುಣತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವೂ ಆ ಭಗವಂತನ ಶರೀರಗಳಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ! ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ವ ಗುಣಪ್ರಧಾನರೆನಿಸಿ ಶಾಂತರಾದ ಸಜ್ಜನರು, ರಜೋಗುಣ ತಮೋಗುಣ ಪ್ರಧಾನ ರಾದ ದುರಾತ್ಮರಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗಿ ದುಃಖಪಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಆ ಭಗವಂತನು ದಯಾರ್ದ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ, ತಾನು ಪರಾವರೇಶ್ವರನೆನಿಸಿ ಜನ್ಮಕರ್ಮಾದಿರಹಿತನಾಗಿ ದ್ದರೂ ದಾರುವಿನಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯು ಜನಿಸುವಂತೆ, ದೇವಮಾನವಾದಿಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗುವುದುಂಟು. ಅವನಿಗೆ ಈ ಶರೀರಗಳು ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದುಂ ಟಾಗುವುವೇಹೊರತು ಕರ್ಮಾಧೀನಗಳಲ್ಲ. ಭಗವಂತನು ದುಷ್ಟರಾದ ಶಿಶುಪಾಲಾದಿ ಗಳನ್ನಡಗಿಸಿ, ಭೂಭಾರವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ, ಲೋಕಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡ ಬೇಕೆಂಬ ಕೋರಿಕೆಯಿಂದ, ವಸುದೇವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ತನಗೆ ಮೊದಲು ಜನಿಸಿದ ಬಲರಾಮನೆಂಬ ನಿಜಾಂಶದೊಡನೆ ಕೃಷ್ಣರೂಪದಿಂದವತರಿಸಿದ್ದನು. ಕರ್ಮನಿಮಿತ್ತ ವಾದ ಜನನಮರಣಾದಿಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದವನಾದರೂ ಆ ಭಗವಂತನು, ವಸು ದೇವನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಿದ್ದಾಗ, ಸಾಮಾನ್ಯಜೀವರಾಶಿಯಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಪುತ್ರ ನಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು. ದುರಾತ್ಮನಾದ ಕಂಸನಿಗೆ ತಾನು ಭಯಪಟ್ಟವನಂತೆ ನಂದ ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಮಥುರಾಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಚ ಕಾಲವಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟರಾದ ಕಾಲಯವನಾದಿಗಳ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದ ವನಂತೆ ಆ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ವೀರ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಅಪ್ರಾಕೃತಶರೀರವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಕೃಷ್ಣನು ನಡೆಸಿದ ಆಶ್ಚರ್ಯಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರೆ, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಮರುಳಾ ಗುವುದು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಆ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಮರೆಸಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಗಳೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ ಆ ಕೃಷ್ಣನು ಕಂಸನನ್ನು

ಕೊಂದು ಬಂದಮೇಲೆಯೂ ಕೂಡ, ದೇವಕೀವಸುದೇವರ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿಬಿದ್ದು, "ಅಮ್ಮಾ! ಜನಕಾ! ನಾನೂ ಕಂಸನ ಭಯಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ನಿಮ್ಮನ್ನಗಲಿ ಬೇರೆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿರಬೇಕಾಯಿತು. ಅಷ್ಟು ದೀರ್ಘಕಾಲದವರೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಪಾದಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಹೀಗೆ ಮಹಾಪ ರಾಧಿಯಾದ ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಬಲರಾಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕೋಪ ಗೊಳ್ಳದೆ, ನಮ್ಮ ತಪ್ಪನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು." ಎಂದು ಎಷ್ಟೋ ವಿನಯದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದನಲ್ಲವೆ? ಈ ಚರಿತ್ರೊಂದೊಂದೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಲಗಿಸುತ್ತಿ ರುವುದು. ಆದರೆ "ಕೃಷ್ಣನು ತಾನೇ ಸರ್ವನಿಯಾಮಕನಾಗಿರುವಾಗ ಹೀಗೆ ಇತರ ರಲ್ಲಿ ದೈನ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕಾದುದೇಕೆ" ಎಂದುಕೇಳುವೆಯಾ? ಈಚರ್ಯೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಲೋಕದ ಜನಗಳಿಗೆ ಮೋಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯ ಲೀಲೆಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತ, ನಡುನಡುವೆ ತನ್ನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ಐಶ್ವರ್ಯ ವನ್ನೂ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಲ್ಲದಿದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ಅದ್ಭುತಕಾರ್ಯ ಗಳು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು? ಅಂತಹ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳನ್ನು ನಂಬಿ, ಆತನ ಪಾದಧೂಳಿಯನ್ನಾಘ್ರಾಣಿಸಿ, ಒಂದಾವರ್ತಿ ಅದರ ರುಚಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ತಾನೇ ಅವನನ್ನು ಮರೆತು ಬಿಡಬಲ್ಲನು! ಮತ್ತು ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯ ಹುಬ್ಬಿನಾಟಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಮೃತ್ಯುದೇವತೆಯು ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ದುರ್ಮಾರ್ಗರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸಿ ಭೂಭಾರ ವನ್ನಪಹರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಆ ಈಶ್ವರನ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಅವನ ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಪ್ರಪಂಚ ವ್ಯಾಪಾರವೆಲ್ಲವೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಧರ್ಮರಾಜನು ರಾಜಸೂಯಯಾಗವನ್ನು ನಡೆಸಿದಾಗ, ಶಿಶುಪಾಲನು ಆಡಬಾರದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ, ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಂದಲೇ ಸಂಹೃತ ನಾಗಿ, ಯೋಗೀಶ್ವರರಿಗೂ ದುರ್ಲಭವಾದ ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಆ ಭಗವಂತನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಗಿ ಸೇರಿದನು. ಈ ಚರಿತ್ರೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನೂ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿದವನಷ್ಟೆ? ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಮೋಕ್ಷಫಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವಾಗ, ತನ್ನ ಮಿತ್ರರನ್ನೂ, ಆಶ್ರಿತರನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸುವನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನುಂಟು? ಹೀಗೆ ಸರ್ವಸಮವಾದ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿಯೋಗ ವನ್ನು ಯಾರು ತಾನೇ ಸಹಿಸಬಲ್ಲರು? ಇದಲ್ಲದೆ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ, ಎಷ್ಟೋಮಂದಿರಾಜರು ಲೋಕಮೋಹನಮೂರ್ತಿಯಾದ ಆಕೃಷ್ಣನ ರೂಪ

ವನ್ನು ಕಣ್ಣೆದಿರಿಗೆ ನೋಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಅರ್ಜುನನ ಬಾಣದಿಂದಲೂ ಪವಿತ್ರತೆ ಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಪರಮಪದವನ್ನು ಹೊಂದಿದರಲ್ಲವೆ? ಆ ಮಹಾನುಭಾವನ ಎಣೆ ಯಿಲ್ಲದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು? ಸಮಸ್ತಸೃಷ್ಟಿಗಳಿಗೂ ಕಾರಣ ಭೂತನು! ಸತ್ವರಜಸ್ತಮಸ್ಸುಗಳೆಂಬ ಮೂರುಗುಣಗಳಿಗೂ ಅಧಿಪತಿ! ಇತರಾ ಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ, ತನಗೆ ತಾನೇ ಬಂದೊದಗುತ್ತಿರುವ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ವೀರ್ಯ, ಯಶಸ್ಸು ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಪೂರ್ಣಕಾಮನೆನಿಸಿದವನು! ಲೋಕಪಾಲಕ ರೆಲ್ಲರೂ ಬಗೆಬಗೆಯ ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಬಂದು, ಆತನ ಪಾದಾರವಿಂದ ಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಓ ವಿದುರಾ! ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಇಷ್ಟೊಂದು ಮಹಾ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಯಾದವಕುಲದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಪಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಉಗ್ರ ಸೇನನನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ತಾನು ಸಾಮಾನ್ಯಭೃತ್ಯನಂತೆ ಅವನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಅವನ ಆಜ್ಞಾಧೀನನಾಗಿ "ಮಹಾಪ್ರಭು! ಲಾಲಿಸಬೇಕು" ಇತ್ಯಾದಿ ವಿನಯ ಪೂರ್ವಕಗಳಾದ ವಿಜ್ಞಾಪನಾವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ದಾಸ್ಯಕಾರ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಅವ ನನ್ನೋಲಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನಲ್ಲವೆ? ಇವೆಲ್ಲವೂ ನನಗೆ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿ ರುವುದು. ಆಕೃಷ್ಣನು ಇನ್ನೂ ಶಿಶುವಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ, ಪೂತನೆಯೆಂಬರಾಕ್ಷಸಿ ಯು, ಕಂಸನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ತನಾಗ್ರಗಳಿಗೆ ಕಾಲಕೂಟದಂತೆ ಘೋರವಾದ ವಿಷವನ್ನು ಸವರಿಕೊಂಡು, ಆ ಶಿಶುವಿಗೆ ಮೊಲೆಯೂಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಳು. ಅಲ್ಲಿದ್ದಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಬೇಡಬೇಡವೆಂದುಎಷ್ಟೋವಿಧದಿಂದತಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಕೇಳದೆ, ಅವಳು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ದುರುದ್ದೇಶದಿಂದ ಆ ಶಿಶುವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಸ್ತನ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಗ ಕೃಷ್ಣನು ಅವಳ ಸ್ತನ ವನ್ನು ಕುಡಿಯುವ ನೆವದಿಂದಲೇ ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯ ಜೀವವನ್ನು ಹೀರಿಬಿಟ್ಟನಲ್ಲವೆ? ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವಂತನ ಪೂರ್ಣಾಂಶವಲ್ಲದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯವು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು? ಅದು ಹೋಗಲಿ? ಶಿಶುಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡು ವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ಈ ಪೂತನೆಯು ಪರಮದುಷ್ಟೆಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಇಷ್ಟು ದುರಾತ್ಮಳಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಆ ಪೂತನೆಯು ಕೃಷ್ಣಾನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಯಶೋದಾದೇವಿಗೆ ಸಲ್ಲತಕ್ಕ ಪರಮಪದವನ್ನೇ ಹೊಂದಿದಳು. ಹೀಗೆ ತನಗೆ ಅಪ ರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಶತ್ರುಗಳಿಗೂಕೂಡ ಮೋಕ್ಷಸುಖವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕ ಶ್ರೀಕೃ ಷ್ಣನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಮರೆಹೊಗುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವನು ತಾನೇ ಆಸೆಪಡುವನು? ಆದರೆ ಭಕ್ತಿಯೊಂದು ಹೊರತು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲ ವೆಂದು ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಭಕ್ತಿಹೀನರಾಗಿ ಭಗ

ವಂತನಲ್ಲಿ ವೈರವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ ದುರಾತ್ಮರೂಕೂಡ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆಂಬುದು ಅಸಂಗತವಲ್ಲವೆ" ಎಂದು ನೀನು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಬಹುದು. ವಿದುರಾ! ಅದಕ್ಕೂ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ, ಯುದ್ಧವನ್ನೂ ಮಾಡಿ, ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಹತರಾಗಿ, ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಡುವಾಗ, ಗರುಡಾರೂಢನಾಗಿಯೂ, ಚಕ್ರಪಾಣಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಂಡವರು ಯಾರು ಯಾರುಂಟೋ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ದೇವಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರೆಂದೇ ನನಗೆ ತೋರುವುದು. ವಿದುರಾ! ಭಗವಂತನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನಂಗೀಕರಿಸಿ ಕೃಷ್ಣರೂಪದಿಂದವತರಿಸಿದುದು ಮೊದಲು, ಅವನು ನಡೆಸಿದ ಧನ್ಯಚೇಷ್ಟಿತಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಜ್ಞಾನ ಶಕ್ತಿ ಬಲೈಶ್ವರ್ಯಾದಿ ಷಡ್ಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಭಗವಂತನು, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಮೇಲೆ, ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ, ಕಂಸನ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಸುದೇವದೇವಕಿಯರಿಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದನು. ಕಂಸನ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದ ವಸುದೇವನ ಮನಸ್ತುಷ್ಟಿಗಾಗಿ, ನಂದಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದು ಸಂವತ್ಸರಗಳವರೆಗೆ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯೊಂದನ್ನೂ ಹೊರಕ್ಕೆ ತೋರಿಸದೆ, ತನ್ನಣ್ಣನಾದ ಬಲರಾಮನೊಡಗೂಡಿ, ಗೊಲ್ಲರೊಡನೆ ಸೇರಿ, ತಾನೂ ಹಸುಗಳನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಿವಿಗಿಂಪಾದ ಸ್ವರದಿಂದ ಕೂಗುತ್ತಿರುವ ನಾನಾಜಾತಿಯ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಯಮುನಾತೀರದ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ವಿನೋದದಿಂದ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಆ ಭಗವಂತನು ಅಲ್ಲಿನ ಕಾಡುಜನರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಮೋಹಗೊಳಿಸುವಂತೆ, ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಾಲಚೇಷ್ಟೆಯನ್ನೂ ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಳಗೊಳಗೆ ಮಂದಹಾಸಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಗುತ್ತಲೇ, ಮೇಲೆಮಾತ್ರ ಅಳುವಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸುವನು! ಸಿಂಹದೃಷ್ಟಿಯಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದ ನೋಟದಿಂದ ಯಮುನಾತೀರದ ಉಪವನಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಾಯಾವಿಗಳಾಗಿಯೂ, ಆಗಾಗ ಇಷ್ಟಬಂದಂತೆ ರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸತಕ್ಕ ಕಾಮರೂಪಿಗಳಾಗಿಯೂ, ಇದ್ದ ಶಕಟ, ಧೇನುಕರೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ರಾಕ್ಷಸರು ಕಂಸನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ, ತನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ, ಅವರೊಡನೆ ತಾನೂ ಆಟವಾಡುವಹಾಗೆಯೇ ಸೇರಿ, ಲೀಲಾಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅವರನ್ನು ಕೊಂದು ಕೆಡಹಿದನು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕೆಲವು ಹಸುಗಳು ಕಾಳಿಯವೆಂಬ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ವಿಷಜಲವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ ಸಾಯುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು

ದನ್ನು ನೋಡಿ ಕೃಷ್ಣನು, ಅದರ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಆ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಳಿಯನೆಂಬ ಸರ್ಪರಾಜನನ್ನು ತನ್ನ ಕಾಲಿಂದ ಮೆಟ್ಟಿ ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಮೂರ್ಛೆಬಿದ್ದ ಪಶುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದುದಲ್ಲದೆ, ಆ ಮಡುವಿನ ಜಲವನ್ನು ವಿಷರಹಿತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಗೋಪಾಲರನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಂದಗೋಕುಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಗೊಲ್ಲರೆಲ್ಲರೂ ಮಳೆಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ ದೇವೇಂದ್ರನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ಆ ಯಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಗೊಲ್ಲರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ಸಮಸ್ತದ್ರವ್ಯರಾಶಿಗಳನ್ನೂ ಸತ್ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಗೋಪೂಜೆಯನ್ನಾರಂಭಿಸಿ, ಆನೆವದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ, ಗೋವುಗಳನ್ನೂ, ಗೋಪಾಲರನ್ನೂ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿದನು. ಆಗ ದೇವೇಂದ್ರನು ತನಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೋಪಗೊಂಡು, ಗೋಪಾಲರಮೇಲೆ ಕಲ್ಮಳೆಯನ್ನು ಕರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಪರ್ವತವನ್ನು ತನ್ನ ಕಿರುಬೆರಳಿನಿಂದ ಕೊಡೆಯಹಾಗೆ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿಹಿಡಿದು, ಸಮಸ್ತಗೋವುಗಳನ್ನೂ, ಗೊಲ್ಲರನ್ನೂ, ಮಳೆಯ ಬಾಧೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಈ ನೆವದಿಂದಲೇ ಇಂದ್ರನ ಗರ್ವವನ್ನೂ ಅಡಗಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಶರತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಮನೋಹರವಾದ ಒಂದಾನೊಂದು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ಅವ್ಯಕ್ತಮಧುರವಾದ ವೇಣುಗಾನವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ, ಅದರಿಂದ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಮೋಹಗೊಳಿಸಿ, ಅವರೊಡನೆ ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಡೆಸಿದ ಈ ದಿವ್ಯಚೇಷ್ಟಿತಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ವರ್ಣಿಸಲಿ! ಎಂದನು.'' ಇದು ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಥುರೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಕಂಸವಧವೇ ಮೊದಲಾದ ಚರಿತ್ರೆಗಳು.

"ಓ, ವಿದುರಾ! ಕೃಷ್ಣನು ನಂದಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದೆನಷ್ಟೆ. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಮಥುರೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆತನು ನಡೆಸಿದ ದಿವ್ಯಚೇಷ್ಟಿತಗಳನ್ನೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಹೀಗೆ ಕೃಷ್ಣನು ನಂದಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಅತ್ತಲಾಗಿ ಮಥುರಾಪುರಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಾಯಿತಂದೆಗಳಾದ ದೇವಕೀವಸುದೇವರು, ದುರಾತ್ಮನಾದ ಕಂಸನ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವ ಸಂಗತಿಯು ಅವನ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಅವರಿಗೆ ಸೆರೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಕೋರಿಕೆಯಿಂದ, ಬಲರಾಮನೊಡಗೂಡಿ ಆಗಲೇ ಗೋಕುಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಥುರಾಪುರಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದಾನೊಂದು ನೆವದಿಂದ ಕಂಸನ ಅರಮನೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕಂಸನನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆಳೆದು, ಅವನನ್ನು ನೆಲದಲ್ಲಿ ತಿಕ್ಕಿ ಕೊಂದುಬಿಟ್ಟನು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಕೃಷ್ಣನು ಬಲರಾಮಸಮೇತನಾಗಿ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಸಾಂದೀಪನಿಯೆಂಬ ಗುರುವಿನಲ್ಲಿ ಷಡಂಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಾಲ್ಕುವೇದಗಳನ್ನೂ, ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತ, ಲೀಲಾಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಾದ ಆ ಸಾಂದೀಪನಿಯ ಪುತ್ರನನ್ನು, ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಂಚಜನನೆಂಬ ಅಸುರನೊಬ್ಬನು ನುಂಗಿಬಿಡಲು, ಈ ಕೃಷ್ಣನು ಆ ಅಸುರನನ್ನು ಕೊಂದು, ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಮೃತನಾಗಿದ್ದ ಗುರುಕುಮಾರನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿ ಕರೆತಂದು, ಆ ಪುತ್ರನನ್ನೇ ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ರುಕ್ಮಿಣೀದೇವಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದ ರಥವನ್ನೇರಿ ಹೊರಟು, ಅವಳ ವಿವಾಹಕ್ಕಾಗಿ ರುಕ್ಮಿಯಿಂದ ಕರೆಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಗರ್ವಾಂಧರಾದ ರಾಜರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಲೀಲೆಯಿಂದಲೇ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಗಾಂಧರ್ವವಿವಾಹದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಕರೆತಂದನು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಗ್ನಜಿತ್ತೆಂಬವನು, ಬಲದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿ ಭಯಂಕರಗಳಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಏಳು ಮಹಾವೃಷಭಗಳಿಗೆ (ಗೂಳಿಗಳಿಗೆ) ಮೂಗುದಾರವನ್ನು ಬೀರಿ ಅವುಗಳ ಕೊಬ್ಬನ್ನಡಗಿಸಿ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡವರಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿದ್ದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೃಷ್ಣನು, ಅವುಗಳನ್ನು ಲೀಲಾಮಾತ್ರದಿಂದ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿ ಆ ರಾಜಕುಮಾರಿಯನ್ನೂ ವರಿಸಿದನು. ಈ ಬಲಾತಿಶಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ ತನ್ನನ್ನಿದಿರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ಅನೇಕ

ದುಷ್ಟರಾಜರನ್ನೂ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಯಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ಆ ಕೃಷ್ಣನು ತಾನೇ ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅಧೀನನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಸ್ತ್ರೀಮೋಹಪರವಶರಾದ ಅಲ್ಪಜನರಂತೆ, ಸತ್ಯಭಾಮೆಯಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾರಿಜಾತವೃಕ್ಷವನ್ನೇ ಕಿತ್ತು ತಂದು ಆ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ಮುಂದೆ ಇರಿಸಿದನು. ಈ ಪಾರಿಜಾತವೃಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ವಜ್ರಧಾರಿಯಾದ ದೇವೇಂದ್ರನೂ ಕೂಡ, ತನ್ನ ಅಂತಃಪುರಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ, ಅನೇಕ ದೇವಸೈನ್ಯಗಳೊಡನೆ ಕೋಪದಿಂದ ಹೊರಟು, ಹಿಂದುಮುಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನಿದಿರಿಸಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತನು. ಹೀಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಮೋಹಪರವಶನಾಗಿ ಅವರ ಕೈಯಾಟದ ಬೊಂಬೆಯಂತೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ದೇವೇಂದ್ರನು, ಸಮಸ್ತಲೋಕವೂ ಆ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಅಧೀನವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಐಶ್ವರ್ಯಮದದಿಂದ, ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತವಸ್ತುಗಳೂ ತನಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಧೀನವೆಂದೂ, ತಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನೆಂದೂ ಭ್ರಮೆಗೊಂಡಿದ್ದನು. ತನಗೆ ಯಾವುದರ ಮೇಲೆಯೂ ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವೂ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನೂ. ಯಾವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನೂ, ಆ ಇಂದ್ರನು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಯೋಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸರ್ವೇಶ್ವರನ'ಸ್ವತ್ತನ್ನು ತನ್ನದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಅಜ್ಞಾನಾಂಧನಾದ ಆ ಇಂದ್ರನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತೊಡನೆ, ಕೃಷ್ಣನು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಸಮಸ್ತಪರಿವಾರಗಳೊಡನೆ ಸೋಲಿಸಿ, ಪಾರಿಜಾತವೃಕ್ಷವನ್ನು ತಂದುಬಿಟ್ಟನು. ಇದಲ್ಲದೆ ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ದೇಹದಿಂದಲೇ ಆಕಾಶವನ್ನಳೆಯುವಂತೆ ಅದ್ಭುತಾಕಾರದಿಂದಿದ್ದ ನರಕನೆಂಬ ಅಸುರನನ್ನು ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಚಕ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಭೇದಿಸಿಬಿಟ್ಟನು ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಭೂದೇವಿಯು, ತನ್ನ ಪುತ್ರನಾದ ಆ ನರಕನ ಸಾವಿಗಾಗಿ ದುಃಖಿಸುತ್ತ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು, ಆ ನರಕಾಸುರನ ಪುತ್ರನಾದ ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನೇ ಕರೆತಂದು ತಂದೆಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. ಮತ್ತು ಆ ನರಕಾಸುರನು ಹಿಂದೆ ತನ್ನ ದಿಗ್ವಿಜಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾನಾರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ಸೆರೆಹಿಡಿದ, ತಂದಿದ್ದ ರಾಜಕನ್ನೆಯರೂ, ದೇವಕನ್ಯೆಯರೂ ಅಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಪಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದನು. ಆ ಸುಂದರೀಮಣಿಯರೆಲ್ಲರೂ ತಮಗೆ ಆಪದ್ಬಂಧುವಾಗಿ ಬಂದೊದಗಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಲೋಕಮೋಹನಾಕಾರವನ್ನು ನೋಡಿ ಮೋಹಗೊಂಡು, ಲಜ್ಜೆಯಿಂದಲೂ, ಅನುರಾಗದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನು ತಮತಮಗೆ ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಕೃಷ್ಣನು ಅವರೆಲ್ಲರ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಈಡೇರಿಸಬೇಕೆಂಬ

ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ತಾನೂ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅನೇಕರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ತನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯರನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಆದರಿಸಿದನು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೂ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಬೇರೆಬೇರೆ ಅರಮನೆಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮನಸ್ಸಂತೋಷವಾಗುವಂತೆ ಆಗಾಗ ತನ್ನ ಸಹವಾಸಸೌಖ್ಯವನ್ನೂ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪರಮಾತ್ಮರೂಪಿಯಾದ ಆ ಕೃಷ್ಣನು, ತನಗಧೀನವಾಗಿರುವ ಪ್ರಕೃತಿತತ್ವದ ಬೆಳವಳಿಕೆಯು ಈ ವಿಧವೆಂಬುದನ್ನು ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ತೋರಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತನಗೆ ಸಮಾನರಾದ ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದನು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕಾಲಯವನ ಜರಾಸಂಧರೇ ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು, ಅನೇಕಸೈನ್ಯಗಳೊಡನೆ ಬಂದು ಆಗಾಗ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಮುತ್ತಿರಲು, ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ತಾನೇ ಸಂಹರಿಸಿದನು ಕೆಲಕೆಲವುಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸನ್ನೇ ಭೀಮಾರ್ಜುನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಿ, ಜರಾಸಂಧಾದಿಗಳನ್ನು ಅವರ ಕೈಯಿಂದಲೂ ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಶಂಬರ, ದ್ವಿವಿದ, ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಬಲರಾಮನಿಂದ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನು. ದಂತವಕ್ತ್ರ, ಬಾಣ, ಪಲ್ವಲ, ಕೇಶಿ ಮೊದಲಾದ ಬೇರೆಕೆಲವರನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ವಧಿಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಈ ಮಹಾತ್ಮನು, ಭರತಕುಲದಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರ ಮಕ್ಕಳಾದ ಕೌರವಪಾಂಡವರಿಬ್ಬರೂ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ದಾಯಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿರುವುದನ್ನೂ, ಆ ಉಭಯಪಕ್ಷಗಳಿಗೂ ಅನೇಕರಾಜರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯಗಳೊಡನೆ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಆ ದುಷ್ಟರಾಜರನ್ನಡಗಿಸಿ ಭೂಭಾರವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ತಕ್ಕ ಸಮಯವೆಂದು ತಿಳಿದು, ತಾನೂ ಪಾಂಡವರ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನು. ಕರ್ಣ, ದುಶ್ಯಾಸನ, ಶಕುನಿ, ವಿಕರ್ಣಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಸಂಹೃತರಾದರು. ಕರ್ಣಾದಿಗಳ ದುರ್ಬೋಧನೆಗೊಳಪಟ್ಟು ಬುದ್ಧಿಹೀನನಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದ ದುರ್ಯೋಧನನ ಐಶ್ವರ್ಯವೂ, ಆಯುಸ್ಸೂ ನಾಶಹೊಂದಿ, ಕೊನೆಗೆ ಅವನೂ ತೊಡೆಮುರಿದು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟನು. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಹದಿನೆಂಟಕ್ಷೋಹಿಣೀಸೈನ್ಯಗಳೂ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಸತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿಯೂ, ಈಭೂಭಾರಪರಿಹಾರದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ತಾನು ಇಷ್ಟುಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದರೂ, ದುರ್ಜಯವಾದ ಯಾದವಬಲವೊಂದುಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಉಳಿದಿದ್ದುದರಿಂದ, ಮದಾಂಧರಾದ ಆ ಯಾದವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದ ಹೊರತು ಭೂಭಾರವನ್ನು

ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೀಗಿಸಿದಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೆಣಿಸಿ, ಮುಂದೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಉಪಾಯವನ್ನೂ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಯಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಮದ್ಯಪಾನದಿಂದ ಮೈಮರೆತಿರುವಾಗ ಅವರಲ್ಲಿಯೇ ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸುವುದಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ದುಷ್ಟಕ್ಷತ್ರಿಯರೆಲ್ಲರೂ ಅಡಗಿ ರಾಜ್ಯವು ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾದಮೇಲೆ, ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅತನಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ರಾಜನೀತಿಗಳನ್ನೂ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ಬಾಣದುರಿಯಿಂದ ಉತ್ತರೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿದ್ದ ಪರೀಕ್ಷಿತ್ತೆಂಬ ಶಿಶುವು ಬೆಂದು ಹೋಗುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ತನ್ನ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ, ಆ ಬ್ರಹ್ಮಶಿರೋಸ್ತ್ರವನ್ನಡಗಿಸಿ, ಆ ಗರ್ಭಶಿಶುವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ, ಪೂರುವಂಶವನ್ನುದ್ಧಾರಮಾಡಿದನು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಧರ್ಮರಾಜನಿಂದ ಮೂರಾವರ್ತಿ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಧರ್ಮರಾಜನು ಕೃಷ್ಣಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿದಮೇಲೆ, ಕೃಷ್ಣನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತ, ತನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರೊಡನೆ ಸುಖವಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಸರ್ವಾತ್ಮಕನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೂ ಕೂಡ ಸಾಮಾನ್ಯಮನುಷ್ಯನಂತೆ ಶ್ರೌತಸ್ಮಾರ್ತಾದಿಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿ ಸಂಸಾರಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರನ್ನು ತನ್ನ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದಲೂ, ಬೇರೆ ಕೆಲವರನ್ನು ಅಮೃತಸಮಾನಗಳಾದ ತನ್ನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರನ್ನು ತನ್ನ ಶುದ್ಧವಾದ ನಡತೆಯಿಂದಲೂ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ನಿತ್ಯನಿವಾಸವಾದ ತನ್ನ ಶರೀರದಿಂದಲೂ ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತ, ಇವರೆಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಯಾದವರನ್ನಾನಂದಪಡಿಸುತ್ತ, ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಭಾರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ವಿನೋದಗೊಳಿಸುತ್ತ ಅನೇಕಸಂವತ್ಸರಗಳನ್ನು ಕಳೆದು, ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾದರವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಬಂದನು. ವಿದುರಾ! ಯೋಗಫಲಪ್ರದನಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅಂತವರಿಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಜಿಹಾಸೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರುವಾಗ, ಸಂಸಾರತಾರಕನಾದ ಭಗವಂತನು ಅದರಲ್ಲಿ ಜಿಹಾಸೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದೇನು ಆಶ್ಚರ್ಯವೇ? ಈ ಸಂಗತಿಯು ಹಾಗಿರಲಿ! ಭಗವಂತನಾದ ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲೇ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದ ಯಾದವಕುಲನಾಶಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾಗಿ ಒಂದಾನೊಂದು ಶಾಪವು ಬಂದೊದಗಿತು. ಆ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಒಮ್ಮೆ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಯಾದವಕುಮಾರರೆಲ್ಲರೂ, ಆಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲವು ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಪರಿಹಾಸ್ಯಮಾಡಲು,

ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಕೋಪಗೊಂಡು, "ಯದುವಂಶವೆಲ್ಲವೂ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನಾಶಹೊಂದಲಿ" ಎಂದು ಶಪಿಸಿದರು. ಈ ಶಾಪವಾಕ್ಯವು ಹೊರಟ ಕೆಲವುತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿಯೇ, ಯಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿ, ಅತ್ಯಾನಂದದಿಂದ ಪ್ರಭಾಸತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ದೇವಪಿತೃತರ್ಪಣಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಉತ್ತಮರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಣದಾನವನ್ನೂ ಕೆಲವರಿಗೆ ಭೂದಾನವನ್ನೂ, ಕೆಲವರಿಗೆ ವತ್ಸಸಹಿತವಾದ ಗೋದಾನವನ್ನೂ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಕನ್ಯಾದಾನವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಈ ವಿಧವಾದ ಷೋಡಶ ಮಹಾದಾನಗಳಿಂದಲೂ, ಅವರನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಷಡ್ರಸೋಪೇತಗಳಾದ ಭೋಜನಗಳನ್ನಿಟ್ಟು, ತಾವು ನಡೆಸಿದ ದಾನಭೋಜನಾದಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಭಗವತ್ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಧಾರೆಯನ್ನೆರೆದು, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಪ್ರೋತ್ತಮರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರು." ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ವಿದುರನು ಬಂಧುಮರಣವನ್ನು ಕೇಳಿ ದುಃಖಿಸುತ್ತ
ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮೈತ್ರೇಯರ
ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಉದ್ಧವನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ,
ಆ ಮಹರ್ಷಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದುದು.

"ವಿದುರಾ! ಕೇಳು. ಆಮೇಲೆ ಯಾದವರು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ತಮ್ಮ ಭೋಜನಾದಿಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಕೊನೆಗೆ ಮದ್ಯಪಾನವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದರು. ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಮದ್ಯವನ್ನು ಕುಡಿದು, ಅದರ ಮದದಿಂದ ಮೈತಿಳಿಯದೆ ವಿವೇಕಶೂನ್ಯರಾಗಿ, ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅವಾಚ್ಯವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಬೈಯುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದರು. ಇದೇ ನೆವದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಕೋಪವು ಹೆಚ್ಚಿ ಮೈತಿಳಿಯದೆ ಹೊಡೆದಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಮದ್ಯಮದದಿಂದುಂಟಾದ ದೋಷದಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಆ ಸರೋವರತೀರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹೊಡಿಕೆಗಳನ್ನೂ, ನೊದೆಹುಲ್ಲುಗಳನ್ನೂ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಮಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಗಳಮೇಲೆಯೂ ದೃಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲದೆ ಬಡಿದಾಡುತ್ತಿರಲು, ಬಿದಿರುಗಳ ಸಂಘರ್ಷಣದಿಂದುಂಟಾದ ಬೆಂಕಿಯು ವನವನ್ನು ಸುಡುವಂತೆ, ಆ ಹೊಡೆ

ದಾಟದಿಂದ ಯಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು, ಮೊದಲೇ ತಾನು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಯಾದವರೆಲ್ಲರೂ ನಾಶ ಹೊಂದಿದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಬಂಧುಮರಣಕ್ಕಾಗಿ ಸರಸ್ವತೀನದಿಯಲ್ಲಿಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಆ ನದೀತೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದಾನೊಂದು ಅರಳಿಯ ಮರದ ನೆರಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಮರೆಹೊಕ್ಕವರನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಬದ್ಧದೀಕ್ಷನಾಗಿಯೂ, ಲೋಕ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಯಾದವಕುಲವನ್ನೇ ಸಂಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದವ ನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಭಗವಂತನು, ಆಗ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ. "ಉದ್ಧವಾ! ಈಗಲೇ ನೀನು ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋಗು" ಎಂದು ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಉದ್ದೇಶವೇನೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಭುವಾದ ಆ ಭಗವಂತನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಾರದೆ, ನಾನು ಅವನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಹೀಗೆ ನಾನು ಅನವರತವೂ ಆತನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ, ಆತನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿ ಸುತ್ತ, ಸರ್ವಲೋಕಪ್ರಿಯನಾಗಿಯೂ, ತನಗೆ ತಾನೇ ಪ್ರಭುವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಕೃಷ್ಣನಚರ್ಯೆಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಬಂದೆನು. ನಾನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಹಾಗೆಯೇ ಆ ಕೃಷ್ಣನು ಆ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷದ ಕೆಳಗೆ ಬಂದು ನಿಂತನು. ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮಲವಾದ ದೇಹದಿಂದಲೂ, ಪ್ರಸನ್ನದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ, ಪೀತಾಂಬರದಿಂದಲೂ, ಚತುರ್ಭುಜ ಗಳಿಂದಲೂ, ಶೋಭಿತನಾದ ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ಕೋಮಲವಾದ ತನ್ನ ಬಲದ ಕಾಲನ್ನು ಎಡದ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷದ ಮೂಲ ವನ್ನೊರಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ಏನನ್ನೋ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುವವನಂತೆ ಕುಳಿತನು. ಕರ್ಮಫಲಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದವನಾದುದರಿಂದ ಕರ್ಮಾಯತ್ತಗಳಾದ ಕೃಶತ್ವ, ಸ್ಥೂಲತ್ವ, ಆಧಿ, ವ್ಯಾಧಿ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದ ಆಕೃಷ್ಣನು, ಹೀಗೆ ಚಿಂತಾಪರನಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ನಾನೂ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಅವನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ, ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದೆನು. ಈ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಗೆ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರನಾಗಿಯೂ, ಭಾಗವತೋತ್ತಮನಾಗಿಯೂ, ಕೃತ ಕೃತ್ಯನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮೈತ್ರೇಯಮಹಾಮುನಿಯು, ಲೋಕಸಂಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಆ ಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಆ ಮಹರ್ಷಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ಭಗವದ್ದರ್ಶನದಿಂದುಂಟಾದ ಸಂ ತೋಷದಿಂದಲೂ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಪರವಶನಾಗಿ, ತಲೆಯನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿ, ಆ ಭಗ ವಂತನಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನುಡಿಯುವ

ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಆಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ "ಓ! ಉದ್ಧವಾ! ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು! ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ವಸುವಾಗಿದ್ದ ನೀನು, ಆಗ ಇತರವಸುಗಳೊಡನೆಯೂ, ಲೋಕಕರ್ತರಾದ ಪ್ರಜಾಧಿಪತಿಗಳೊಡನೆಯೂ ಸೇರಿ, ಸತ್ರಯಾಗವೆಂಬ ಒಂದಾನೊಂದು ಯಾಗವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಆಗ ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾದ ನೀನು, ನನ್ನ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವಾದ ಉತ್ತಮಪದವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ನನ್ನನ್ನಾರಾಧಿಸಿದೆ! ನನ್ನನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಆ ಕೋರಿಕೆಯು ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ದುರ್ಲಭವಾಗಿದ್ದರೂ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನಗುಂಟಾಗಿರುವ ಪ್ರೇಮವಿಶೇಷದಿಂದ, ನಾನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನಿನಗೆ ಅದನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವೆನು. ಉದ್ಧವಾ! ನೀನು ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣಪಾತ್ರನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿನಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲವು! ಇದೇ ನಿನಗೆ ಕೊನೆಯ ಜನ್ಮವು! ಇದಲ್ಲದೆ ನಾನು ಈಗ ಮನುಷ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನನ್ನ ನಿಜಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಏಕಾಂತಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿರುವೆನು. ಈಗಲೂ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದು, ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದುದು ನಿನ್ನ ಭಾಗ್ಯವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ನೀನು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಕರ್ಮಜಾಲವೆಲ್ಲವೂ ಇಂದಿಗೆ ನಶಿಸಿತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನು ನನ್ನ ನಾಭಿಕಮಲದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ, ನಾನು ಆತನಿಗೆ ಜನನಮರಣಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದಾಗಿಯೂ, ಪರಮಾನಂದರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುತಕ್ಕುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನನ್ನ ತತ್ವವನ್ನುಪದೇಶಿಸಿದೆನು. ಅದನ್ನೇ ಪಂಡಿತರು ಭಾಗವತವೆಂದು ಕರೆಯುವರು. ಆ ಭಾಗವತತತ್ವವನ್ನೇ ಈಗ ನಿನಗೂ ಉಪದೇಶಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು" ಎಂದನು. ವಿದುರಾ! ಭಗವಂತನು ಅಮೃತಸಮಾನಗಳಾದ ಈ ಪ್ರಿಯವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿದೊಡನೆ, ನನ್ನ ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ರೋಮಾಂಚಿತವಾಯಿತು! ಅದುವರೆಗಿದ್ದ ದುಃಖವೆಲ್ಲವೂ ನೀಗಿತು! ಆ ಪರಮಪುರುಷನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದೆನೆಂಬ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಪರವಶನಾಗಿದ್ದೆನು ಆ ಮೇಲೆ ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಯಾಗಿ ಆ ಭಗವಂತನ ಮುಂದೆ ನಿಂತು, ಹೀಗೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದೆನು. "ಎಲೈ ದೇವದೇವನೆ! ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಿದವರಿಗೆ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ತಾನೇ ದುರ್ಲಭವು! ಓ! ಮಹಾಪ್ರಭೂ! ಹಾಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ಆ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಕೋರುವವನಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಪಾದಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳ ನನಗೆ ಬೇರೊಂದೂ

ರುಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಓ ಮಹಾತ್ಮಾ! ನಿನ್ನ ವಿಚಿತ್ರಚರ್ಯೆಗಳನ್ನು ನಾನೇನೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ಜನ್ಮರಹಿತನಾದ ನೀನು ಮನುಷ್ಯನಹಾಗೆ ಹುಟ್ಟುವುದೂ, ಕರ್ಮ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ನೀನು ಹಲವುಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸುವುದೂ, ಕಾಲಸ್ವರೂಪನಾದ ನೀನು ಮರಣಕ್ಕೆ ಹೆದರಿದವನಂತೆ ದ್ವಾರಕಾಪುರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದುದೂ, ಭಯರಹಿತನಾದ ನೀನು ಕಾಲಯವನಾದಿಗಳಿಗೆ ಭಯಪಟ್ಟು ಓಡಿ ಹೋದುದೂ, ಆತ್ಮಾರಾಮನೆನಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಆನಂದಿಸತಕ್ಕ ನೀನು, ಅನೇಕ ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡಗೂಡಿ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಸಂಸಾರಸೌಖ್ಯವನ್ನನುಭವಿಸುವುದೂ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನಾದರೂ ಮರುಳುಗೊಳಿಸದೆ ಬಿಡಲಾರವು. ಕೃಷ್ಣಾ! ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ! ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನೆಂದರೆ, ನೀನು ಯಾವುದಾದರೂ ಕಾರ್ಯಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ, ಮೊದಲು ನನ್ನನ್ನು ಕರೆಸಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವನಲ್ಲವೇ ? ಎಂತಹ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮುಚ್ಚುಮರೆಯಿಲ್ಲದುದಾಗಿಯೂ, ಕೊನೆಮೊದಲಿಲ್ಲದುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನೇ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ನೀನು, ಕಾರ್ಯನಿಶ್ಚಯವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇನುಂಟು? ನೀನು ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿದ್ದರೂ ಏನೂ ತಿಳಿಯದ ಮೂಢನಂತೆ ಆಗಾಗ ಕಾರ್ಯನಿಶ್ಚಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮಾತುಗಳು, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಭ್ರಮೆಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಓ! ಮಹಾತ್ಮನೆ! ನೀನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಯಾವ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಪದೇಶಿಸಿದೆಯೋ, ಅದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಾನೂ ಅರ್ಹನಾಗಿದ್ದರೆ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹವಿಟ್ಟು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು! ಆ ಜ್ಞಾನವೇ ನನ್ನನ್ನು ಸಂಸಾರಸಾಗರದಿಂದ ದಾಟಿಸಿ, ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು!" ಎಂದು ಆ ಭಗವಂತನ ಮುಂದೆ ಅಂಜಲಿಹಸ್ತನಾಗಿ ನಿಂತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದೆನು. ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹವನ್ನಿಟ್ಟು, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಆ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನವನ್ನೇ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಆ ಭಗವಂತನಿಂದ ನಾನು ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದ ಮೇಲೆ, ಸರ್ವಲೋಕಪಾವನಗಳಾದ ಆತನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅವನಿಂದ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆತನನ್ನಗಲುವ ದುಃಖದಿಂದ ಕೊರಗುತ್ತ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಹೊರಟುಬಂದೆನು. ಮೊದಲೇ ಭಗವಂತನು ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದನಲ್ಲವೆ? ಆದರಂತೆಯೇ ಆ ಸ್ಥಾನವನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೊರಟುಬಂದೆನು. ಈಗಲೂ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನೇ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ

ಹೋಗುತ್ತಿರುವೆನು. ವಿದುರಾ! ಈಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು, ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಹಾನಂದದಿಂದುಕ್ಕುತ್ತಿರುವುದು! ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನಗಲಿ ಬಂದ ಸಂಕಟದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಏನಾದರೇನು? ಇನ್ನು ನಾನು ಆ ಭಗವದಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನು. ಆ ಬದರೀವನದಲ್ಲಿಯೇ ಮೊದಲು ನರನಾರಾಯಣರಿಬ್ಬರೂ ತೀವ್ರತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ಪವಿತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವರು. ಅಂತಹ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇವಿಸಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ತಪ್ಪದೆ ಪರಿಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು" ಎಂದನು. ಉದ್ಧವನು ಹೇಳಿದ ಈ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾದ ತನ್ನ ಬಂಧುಮಿತ್ರಮರಣವನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿದುರನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳವಾಗಿ ವ್ಯಥೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಬಂಧುಮರಣದಿಂದುಂಟಾದ ದುಃಖವು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಆತ್ಮತತ್ವವನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾದ ವಿದುರನು, ಆ ದುಃಖವನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಭಾಗವತೋತ್ತಮನಾದ ಆ ಉದ್ಧವನನ್ನು ನೋಡಿ, ತನ್ನನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಈತನೇ ಮುಖ್ಯೋಪಾಯನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಹೀಗೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವನು. "ಓ! ಮಹಾತ್ಮಾ! ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಿನಗೆ ಯಾವ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನುಪದೇಶಿಸಿದನೋ, ಆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನನಗೂ ನೀನು ಉಪದೇಶಿಸಬಹುದೆಂದೆಣಿಸುವೆನು! ಆದುದರಿಂದ ದಯವಿಟ್ಟು ನೀನು ನನಗೆ ಆ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಪದೇಶಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೃತಕೃತ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಂತಹ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರು ಯಾವಾಗಲೂ ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಿತರ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂಜರಿಯತಕ್ಕವರಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಪಾದಾಶ್ರಿತನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು." ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ವಿನಯದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿದುರನನ್ನು ನೋಡಿ ಉದ್ಧವನು "ವಿದುರಾ! ನಿನಗೆ ಆ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನುಪದೇಶಿಸತಕ್ಕವನು ನಾನಲ್ಲ. ನೀನು ತತ್ತ್ವೋಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಭಗವಂತನಾಗಿಯೂ, ತತ್ವದರ್ಶಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮೈತ್ರೇಯಮಹಾಮುನಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು! ಇದಲ್ಲದೆ ಭಗವಂತನಾದ ಕೃಷ್ಣನು ಮನುಷ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿಜಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆ ಮೈತ್ರೇಯನನ್ನು ನೋಡಿ. "ನಿನ್ನ ಹಾಗೆಯೇ ತೀರ್ಥಸಂಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡತಕ್ಕವನಿಗೆ ನೀನು ಈ

ಜ್ಞಾನವನ್ನುಪದೇಶಿಸಬೇಕು.'' ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ವಿದುರಾ! ನೀನು ಈಗ ಆ ಮೈತ್ರೇಯನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅವನಿಂದ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವವನಾಗು!'' ಎಂದನು. ಹೀಗೆಂದು ಉದ್ಧವನು ಯಮುನಾತೀರದಲ್ಲಿ ವಿದುರನೊಡಗೂಡಿ, ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕನಾದ ಭಗವಂತನ ಗುಣಾನುಭವಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಆ ಭಗವತ್ಕಥೆಯೆಂಬ ಸುಧಾರಸದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದವನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತತಾಪಗಳನ್ನೂ ನೀಗಿ, ಆ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದು ಕ್ಷಣದಂತೆ ಕಳೆದನು. ಬೆಳಗಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಯಮುನಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟನು.

ಶುಕಮಹರ್ಷಿಯು ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನಿಗೆ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಿದೊಡನೆ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು "ಓ ಮುನೀಂದ್ರಾ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಾಪದಿಂದ ವೃಷ್ಣಿಭೋಜರೇ ಮೊದಲಾದ ಯಾದವಕುಲದವರೆಲ್ಲರೂ ನಾಶಹೊಂದಿದರಷ್ಟೆ? ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೂ ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿಜನಿವಾಸಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನಷ್ಟೆ? ಹೀಗೆ ಯಾದವಕುಲವೆಲ್ಲವೂ ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಿ ಅಳಿಸಿಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ಉದ್ಧವನೊಬ್ಬನುಮಾತ್ರ ಉಳಿದುದು ಹೇಗೆ? ಅವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಾಪವಿಲ್ಲವೇನು? ಅತಿರಥಮಹಾರಥಾದಿವೀರರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಅಪಾಯದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸತಕ್ಕ ತನ್ನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಯದುವೀರಾಗ್ರೇಸರನೆನಿಸಿ, ಲೋಕನಾಥನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೂ ಕೂಡ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಾಪವನ್ನು ಸುಳ್ಳಾಗಿಸಬಾರದೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ತಾನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿಯನ್ನು ಮರೆಸಿಕೊಂಡನಲ್ಲವೆ? ಅದೇ ಯಾದವಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಉದ್ಧವನು ಮಾತ್ರ ಬದುಕಿರುವುದು ನನಗೆ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಇದರಕಾರಣವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕು'' ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಶುಕನು "ಎಲೈ ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ನೀನು ಕೇಳುವುದುಯುಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಅದರ ರಹಸ್ಯವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಾಪವೆಂಬುದು ಭಗವತ್ಸಂಕಲ್ಪರೂಪವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ! ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ಯಾದವಕುಲವನ್ನು ನಾಶಹೊಂದಿಸಿ, ತನ್ನ ಮನುಷ್ಯಶರೀರವನ್ನೂ ಮರೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದನಷ್ಟೆ? ಆ ಸಂಕಲ್ಪವು ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆ ಅವನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದಾಲೋಚನೆಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ಅದೇನೆಂದರೆ, ಆಹಾ! ನಾನು ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಮೇಲೆ, ನನ್ನ ವಿಷಯವಾದ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಭಕ್ತಾಗ್ರಣಿಯಾದ ಈ ಉದ್ಧವನಿಗಾದರೂ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅತನೊಬ್ಬನ ಆಶ್ರಯದಿಂದಾದರೂ ಆ ತತ್ವಜ್ಞಾನವು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬಹುದು.

ಈ ಉದ್ಧವನು ಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನನಾದುದರಿಂದ, ಅದನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಧಾರಣಾ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಈತನೇ ಅರ್ಹನು! ಇದಲ್ಲದೆ ಈತನು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿಯೂ ಇರುವನು. ಇವನನ್ನು ನನಗೆ ಸಮಾನನೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದೇ ಹೊರತು ಲೇಶ ಮಾತ್ರವೂ ನನಗಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆಯಾದವನಲ್ಲ. ಸತ್ವಾದಿಗುಣಕಾರ್ಯಗಳಾದ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಿಗೂ ಇವನು ಈಡಾಗತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನನ್ನ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಅದ ರಂತೆಯೇ ಇತರರಿಗೆ ಬೋಧಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಈತನೊಬ್ಬನೇ ಸಮರ್ಥನು. ಆದುದರಿಂದ ಇವನ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಸುಜ್ಞಾನವನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಬೇಕು" ಎಂಬ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಉದ್ಧವನನ್ನು ಮರಣದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿರುವನು. ಹಾಗಿ ಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಉದ್ಧವನೂ ಯಾದವರೊಡನೆ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕಾಗಿ ತ್ತೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನೆ! ಮುಂದಿನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳು. ಉದ್ಧವನು ಲೋಕನಾಥನಾದ ಭಗವಂತನ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಬದರಿ ಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ, ಅಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಯೋಗದಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ವಿದುರನೂ ಕೂಡ, ಲೀಲಾರ್ಥವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಪರಮಾತ್ಮರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅದ್ಭುತಚರಿ ತ್ರೆಗಳನ್ನೂ, ಆತನು ತನ್ನ ಮನುಷ್ಯ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿಜಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದು ದನ್ನೂ ಉದ್ಧವನಿಂದ ಕೇಳಿ, ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿಯೇ ನೆಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವ್ಯಾಮರೆತಿದ್ದನು. ಎಲೈ ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತಾನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ರೀತಿಯು, ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಮತ್ತ ಷ್ಟು ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸತಕ್ಕುದಾಗಿಯೂ, ದೇಹವನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂದೆಣಿಸಿ ಆ ದೇಹ ಸಂಬಂಧವಾದ ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಪಶುಸಮಾನರಾದ ಅವಿ ವೇಕಿಗಳಿಗೆ, ದುಷ್ಕರಕಾರ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಿತು. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸತಕ್ಕುದಾಗಿಯೂ, ಅಧೀರಮನಸುಳ್ಳ ಅವಿವೇಕಿ ಗಳಿಗೆ ಭಯಕಾರಣವಾಗಿಯೂ ಇರುವಂತೆ ನಡೆಸಿದ ಈ ದೇಹತ್ಯಾಗದ ರೀತಿಯನ್ನು ವಿದುರನು ಉದ್ಧವನಿಂದ ಕೇಳಿದೊಡನೆ, ಭಕ್ತೋತ್ತಮನಾದ ಆ ಉದ್ಧವನು ತನ್ನ ನ್ನಗಲಿ ಹೋದುದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ದುಃಖಿಸಿ ರೋದಿಸುತ್ತ, ಕೊನೆಗೆ ಮನ ಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಆ ಉದ್ಧವನು ತನಗೆ ನಿಯಮಿಸಿದಂತೆ ಮೈತ್ರೇ

ಯನ ದರ್ಶನಾರ್ಥವಾಗಿ ಆ ಯಮುನಾನದೀತೀರದಿಂದ ಹೊರಟನು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿಯೇ ಗಂಗಾನದಿಯನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹರಿದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿ ಪರಮಭಾಗವತೋತ್ತಮನಾದ ಮೈತ್ರೇಯನನ್ನೂ ಸಂಧಿಸಿದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

{ ವಿದುರನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದ ಮೈತ್ರೇಯನು ಆತನಿಗೆ ಮಹತ್ತ್ವ ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮವನ್ನೂ ಆ ತತ್ವಗಳು ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ ರೀತಿಯನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿದುದು. }

“ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನೆ ಕೇಳು! ಕೌರವಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ವಿದುರನು ಗಂಗಾದ್ವಾರಕ್ಕೆ (ಹರಿದ್ವಾರಕ್ಕೆ) ಬಂದು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿಯೂ, ಮಹಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮೈತ್ರೇಯನು ಧ್ಯಾನಯೋಗನಿಷ್ಠನಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಆತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಜ್ಞಾನನಿಧಿಯಾದ ಆ ಮಹರ್ಷಿಯ ಗುಣಸೌಶೀಲ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಪರಮಸಂತೋಷಗೊಂಡವನಾಗಿ, ಅವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವನು. ಓ ಮಹಾತ್ಮನೆ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತಜನರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸುಖವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿಯೇ ಕೃಷಿವಾಣಿಜ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಲೌಕಿಕವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು, ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿವಿಹಿತಗಳಾದ ದಾನಾದಿವೈದಿಕಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುವರು. ಈ ವಿಧವಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಅವರು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಸುಖವನ್ನಾಗಲಿ, ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಪಡೆಯಲಾರರು. “ಇದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಬರುವ ಫಲವೇನು?” ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದರೆ, ಆ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಅವರು ಅಡಿಗಡಿಗೆ ದುಃಖವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಉತ್ತಮಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೂ ದುಃಖವೆಂಬುದನ್ನು ಮೂಲಸಹಿತವಾಗಿ ನೀಗಿಸುವುದಕ್ಕೂ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಸಾಧನವಾವುದೋ ಅದನ್ನು ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆಯಾದುದರಿಂದ, ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ನೀನು ನನಗೂ ತಿಳಿಸಬೇಕು. “ಆದರೆ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ನಾನು ಆ ಭಗವಂತನ ಧ್ಯಾನದಿಂದುಂಟಾದ ಆನಂದಾನುಭವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ನನಗೆ ಬಂದ ಲಾಭವೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಜನ್ಮಾಂತರಕರ್ಮದೋಷದಿಂದ ಅಧರ್ಮಪರ

ರಾಗಿಯೂ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಮುಖರಾಗಿಯೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ದುಃಖಸಮುದ್ರ ದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಳುಗಿದವರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸಂಸಾರಿಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವು ದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುತ್ತಿರುವರು ಕರ್ಮ ಸಂಬಂಧಗಳಾದ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಸಹಿಸಬಾರದ ಎಷ್ಟೋ ದುಃಖಗಳನ್ನನುಭ ವಿಸುತ್ತ, ಎಷ್ಟು ಕಾಲವಾದರೂ ಜನನಮರಣಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದು, ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣದೆ, ಪಶುಪ್ರಾಯರಾಗಿರುವವರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮಂತವರು ಲೋಕಸಂಚಾರವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು! ಎಲೈ ಸಾಧುಶಿರೋಮಣಿಯೇ! ಭಗವಂ ತನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವನು! ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡಿಸಿದರೆ ಭಗವಂತನು ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡುವನೋ! ಅಂತಹ ಉಪಾಯವೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ದಯೆಯಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಲೋಕ ನಾಥನಾದ ಭಗವಂತನು ತಾನು ಕರ್ಮಾಧೀನನಾಗದೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿರೂಪಗಳಿಂದ ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದುದು ಹೇಗೆ? ಹೇಗೆ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು? ಕೊನೆಗೆ ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ನಿಜಲೋಕವಾದ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಶಯನಿಸಿದನು? ಯೋಗೀಶ್ವರನಾದ ಭಗವಂ ತನು ತಾನೊಬ್ಬನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದು, ಸಮಸ್ತಜಗತ್ತಿಗೂ ತಾನೇ ಆಧಾರನಾಗಿದ್ದರೂ, ಅನೇಕರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದುದು ಹೇಗೆ? ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾ ಗಿ ಮತ್ಸ್ಯ ಕೂರ್ಮಾದ್ಯವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ವಿನೋದಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಯಾವಯಾವ ವಿಧದಿಂದ ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿರುವನು. ಓ ಮುನೀಂದ್ರಾ? ಪುಣ್ಯ ಕೀರ್ತಿಯಾದ ಆ ಭಗವಂತನ ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ತೃಪ್ತಿಹೊಂದದು. ಆದುದರಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ದಯೆಯಿಟ್ಟು ಆ ಚರಿತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ವನ್ನೂ ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಲೋಕನಾಯಕನಾದ ಆ ಭಗವಂ ತನು, ಮಹತ್ತು ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳಿಂದ, ಲೋಕಪಾಲಕರೊಡಗೂಡಿದ ಈ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳನ್ನೂ, ಅವರ ಹೊರಗಿನ ಆವರಣಗಳನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿದುದು ಹೇಗೆ? ಆಯಾಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜೀವಕೋಟಿಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರಬೇಧಗಳೇನು? ಲೋಕಕರ್ತ ನಾಗಿಯೂ, ತನಗೆ ಬೇರೊಂದು ಕಾರಣವಿಲ್ಲದವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಭಗವಂತನು, ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ, ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ, ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿರೂಪ ಗಳನ್ನೂ, ಅವಕ್ಕೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ನಾಮಗಳನ್ನೂ ಹೇಗೆ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿಟ್ಟನು? ಇವೆಲ್ಲ ವನ್ನೂ ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ "ಅನೇಕರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ

ತಿಳಿದಿರುವ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಕೇಳಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇನು?” ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಕೇಳಬಹುದು. ಎಲೈಮಹರ್ಷಿಯೇ! ಅದಕ್ಕೂ ತಕ್ಕ ಕಾರಣವನ್ನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯರೆಂಬ ಮೂರುಜಾತಿಯವರಿಗೂ ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಹೀನವಾದ ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೂ ಯಾವಯಾವ ಕರ್ಮಗಳು ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆಯೋ, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನು ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಭಾರತದಿಂದಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆನು. ವಿಷ್ಣುಕಥಾಮೃತವಿಲ್ಲದೆಯೂ, ಅಲ್ಪಸುಖಸಂಪಾದಕವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಕರ್ಮವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬೇಸರಿಸಿತು. ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೃಪ್ತಿಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ, ತಿರುಗಿ ಅವುಗಳನ್ನೇ ಕೇಳಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲವು. ಭಗವತ್ಕಥಾಮೃತವನ್ನು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಇನ್ನೂ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ ವಿಷ್ಣುಕಥೆಗಳನ್ನು ಆಗಾಗ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಭಗವಂತನು ಅಂತಪರ ಕರ್ಣದ್ವಾರದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅವರ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಂತು, ಸಂಸಾರ ಕಾರಣಗಳಾದ ದುರಭಿಲಾಷೆಗಳನ್ನು ನೀಗಿಸುವನೆಂದೂ ಕೇಳಿರುವೆನು. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ನಿಮ್ಮಂತವರು ನಡೆಸುವ ಕಥಾಶ್ರವಣರೂಪವಾದ ಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ, ಪಂಡಿತರಿಂದ ವಿಷ್ಣುಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದವರಿಗೆ ಈ ವಿಧವಾದ ಲಾಭವುಂಟಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ತಾನೇ ಅದನ್ನು ಕೇಳದಿರುವನು? ಎಷ್ಟು ಕೇಳಿದರೆ ತಾನೇ ಅದರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು! ಆದರೆ “ಹರಿಕಥಾಶ್ರವಣದಿಂದಲೇ ತಾಪತ್ರಯರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರವು ನೀಗಿ ಉತ್ತಮಸುಖವುಂಟಾಗುವಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಪೂಜ್ಯನಾದ ವ್ಯಾಸಮುನಿಯು ತನ್ನಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೇವಲವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳಿದುದೇಕೆ? ಇದನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ, ವ್ರತಗಳಿಂದಲೂ ಅದೇವಿಧವಾದ ಫಲವು ಲಭಿಸಬಹುದೆಂದೇ ಊಹಿಸಬೇಕಲ್ಲವೆ” ಎಂದು ನೀನು ಕೇಳಬಹುದು! ಮುನೀಂದ್ರಾ! ಅದಕ್ಕೂ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಭಗವದವತಾರರೂಪನಾಗಿಯೂ, ನಿನ್ನ ಮಿತ್ರನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ವ್ಯಾಸಮಹಾಮುನಿಯು, ಭಗವಂತನ ಗುಣಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಭಾರತವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವನು. ಆದರೆ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ, ಗ್ರಾಮ್ಯಕಥೆಗಳ ಅನುವಾದಗಳಿಂದಲೂ ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತುಂಬಿರುವುದೇನೋ ನಿಜವು! ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯಕೂಡದು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮುಕ್ತಿಸಾಧನಗಳಲ್ಲ

ವೆಂಬುದನ್ನು ಆತನು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ, ಸಾಮಾನ್ಯಜನರಿಗೆ ಆ ಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇ ಆತನ ಉದ್ದೇಶವು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಮನಸ್ಸು ವೇದಾಂತಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲಾರದು ಆದುದರಿಂದ ಅಂತ ವರಿಗೆ ಈ ವಿಧವಾದ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯುಂಟಾಗು ವಂತೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯು ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದು. ಹೀಗೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತ ಬರುವುದರಿಂದ, ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ನಿರ್ಮಲ ವಾಗುವುದು. ಮನಸ್ಸು ಶುದ್ಧವಾದ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿಯೂ ಹುಟ್ಟುತ್ತ ಬರುವುದು! ಜ್ಞಾನಪ್ರಧಾನವಾದ ವೇದಾಂತಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವು ದಕ್ಕೂ ಶಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲೇ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯು ಭಾರತ ದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವರ್ಣಿಸಿರುವನು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯಿಂದ ಶುದ್ಧಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಿಗೆ, ಹರಿಕಥಾ ಶ್ರವಣದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಹುಟ್ಟಿ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೂ ವಿರಕ್ತಿಯುಂ ಟಾಗಿ, ಭಗವಂತನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳನ್ನೇ ಸರ್ವಥಾ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ, ಉತ್ತಮ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಹರಿಚರಿತ್ರವೆಂಬುದು ತನಗೆ ತಾನೇ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಸಂಸಾರತಾಪತ್ರಯವನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದು. ಯಾರು ತಮ್ಮ ಪಾಪಶೇಷದಿಂದ ಇಂತಹ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಹರಿ ಕಥಾಶ್ರವಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ತೋರಿಸದಿರುವರೋ, ಮನಸ್ಸು, ವಾಕ್ಕು, ಕಾಯ ಗಳೆಂಬ ತ್ರಿಕರಣಗಳನ್ನೂ ಯಾರು ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸುತ್ತಿರುವರೋ, ಅಂತವರ ಆಯುಷ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೂರ್ಯನು, ತನ್ನ ಉದಯಾಸ್ತಮಯಗಳಿಂದ ವ್ಯರ್ಥವಾ ಗಿಯೇ ಹಾಳುಮಾಡುತ್ತಿರುವನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ ಅಂತವರ ದುಃಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ಎಷ್ಟೆ ಷ್ಟು ದುಃಖಿಸಿದರೂ ಸಾಲದು. ಅವಿವೇಕಿಗಳಾದ ಅಂತವರ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನು ಬಹಳವಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸುವೆನು. ಮನಸ್ಸು, ವಾಕ್ಕು ಕಾಯಗಳೆಂಬ ತ್ರಿಕರಣಗಳನ್ನೂ ಭಗವಂತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಿದಾಗಲೇ ಅವು ಸಫಲಗಳಾಗು ವುವು. ಇಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವೆನಿಸುವುವು. ಕಳೆದು ಹೋಗತಕ್ಕ ಆಯುಸ್ಸು ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಿಗಾಗಲಿ, ಆತನಲ್ಲಿ ವಿಮುಖರಾದ ವಿವೇಕಹೀನರಿಗಾಗಲಿ, ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಿದ್ದರೂ, ತಮ್ಮ ತ್ರಿಕರಣಗಳನ್ನೂ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಿದವರ ಆಯುಸ್ಸು ಮಾತ್ರವೇ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಇತರರ ಆಯುಸ್ಸು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕ್ಷಯಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಮೈತ್ರೇಯ

ಮುನೀಂದ್ರನೇ! ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವ ವಿವೇಕಶೂನ್ಯರಿಗಾಗಿ ನಾನು ಬಹಳ ಕನಿಕರಪಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಓ ಮಹಾತ್ಮಾ! ಭ್ರಮರಗಳು ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಮಕರಂದವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವಂತೆ ಸಮಸ್ತದುಃಖನಿವಾರಕವಾಗಿಯೂ ಸುಖದಾಯಕವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ವಿಷ್ಣುಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ನೀನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಲೋಕವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದು, ರಕ್ಷಿಸುವುದು, ನಾಶಮಾಡುವುದು, ಈ ಮೂರುಬಗೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರರೆಂಬ ಮೂರು ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವ ಪರಮಪುರುಷನು, ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಅತಿಮಾನುಷಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿರುವನಷ್ಟೆ? ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗೆ ವಿವರಿಸಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕು. ಆ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾವತಾರದ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಸವಿಸ್ತರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು" ಎಂದನು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ವಿದುರನಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಮೈತ್ರೇಯಮಹಾಮುನಿಯು, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಂತೋಷಿಸಿ, ಆ ವಿದುರನನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತ, ಲೋಕಕ್ಷೇಮಾರ್ಥವಾಗಿ ಆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು. 'ಓ! ವಿದುರಾ! ಎಲೈ ಸಾಧುಶಿರೋಮಣೀ! ಲೋಕಾನುಗ್ರಹಾರ್ಥವಾಗಿ ನೀನು ಕೇಳಿದ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದುದು. ನೀನು ಭಗವತ್ಕಥಾಶ್ರವಣದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಟ್ಟು ಕೇಳುವುದರಿಂದ, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಉತ್ಸಾಹವುಂಟಾಗಿರುವುದು. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಜನಿಸಿ, ಭಕ್ತೋತ್ತಮನೆನಿಸಿದ ನೀನು, ಭಗವತ್ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಕೇಳುವುದೇನೂ ಅತಿಶಯವಲ್ಲ. ಓ! ವತ್ಸ ವಿದುರಾ! ಈ ವಿಧವಾದ ಭಗವತ್ಕಥಾಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಭಾಗಿಯಾಗಿ, ಬೇರೊಂದರಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಡದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೊಬ್ಬನಲ್ಲಿಯೇ ಅನುರಕ್ತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯಮನುಷ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದೆ? ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಗೆ ಆತನ ಸಹೋದರನ (ವಿಚಿತ್ರವೀರ್ಯನ) ಪತ್ನಿಯಾದ ಶೂದ್ರಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಮಾಂಡವ್ಯನ ಶಾಪದಿಂದ ನೀನು ಜನಿಸಿದವನು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ತತ್ವವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ನೀನು ಸಾಕ್ಷಾದ್ಯಮದೇವನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ! ಮತ್ತು ನೀನು ಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆನಿಸಿದವನು! ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದವನು! ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡವನು. ಎಲೈ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನೆ! ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ಒಂದಾನೊಂದು ವಿಚಿತ್ರವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿಜಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ, ದೈವಿಕವಾಗಿ ನಾನು ಆತನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋದೆನು. ಆಗ ಆ ಭಗವಂತನು ನನ್ನನ್ನು

ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಕರೆದು, ನನಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನೇ ನಿನಗೂ ಉಪದೇಶಿಸಬೇಕೆಂದು ತಾನಾಗಿಯೇ ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿರುವನು. ಇದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ದಯಾರಸವನ್ನು ಇಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಿ ತೀರುವುದೇ? ಆದುದರಿಂದ ಆ ಭಗವದಾಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ನಿನಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು, ಕೇಳು! ಆ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಯೋಗಮಾಯೆಯ ಬಲದಿಂದ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳನ್ನೂ, ಆತನ ಮಹತ್ವವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ನಾನು ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆನು. ಸಾವಧಾನಮನಸ್ಕನಾಗಿ ನೀನು ಕೇಳುತ್ತಿರಬೇಕು. ವಿದುರಾ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಚೇತನಾಚೇತನಸ್ವರೂಪವಾದ ಈ ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚವೂ, ಆ ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನಿಗೇ ಶರೀರಭೂತವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಸ್ಥೂಲಾವಸ್ಥೆಯೆಂದೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಾವಸ್ಥೆಯೆಂದೂ ಎರಡವಸ್ಥೆಗಳುಂಟು. ಈ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳೆರಡೂ ನಾಮರೂಪವಿಭಾಗಗಳಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕಾಗದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವುದೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾವಸ್ಥೆಯೆಂದೂ, ಅವುಗಳೇ ನಾಮರೂಪಭೇದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮಾರ್ಪಡುವುದು ಸ್ಥೂಲಾವಸ್ಥೆಯೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಮೊದಲಿದ್ದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾವಸ್ಥೆಯೇ ಕಾರಣಾವಸ್ಥೆಯೆಂದೂ, ಈ ಸ್ಥೂಲಾವಸ್ಥೆಯೇ ಕಾರ್ಯಾವಸ್ಥೆಯೆಂದೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶರೀರಭೂತವಾಗಿದ್ದ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳೆರಡೂ ಕಾರ್ಯಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಾಗಲೇ, ಬೇರೆಬೇರೆ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ, ರೂಪದಿಂದಲೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಈ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಪ್ರಪಂಚವೆನಿಸುವುದು. ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲು, ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಾಶಿಗಳಿಗೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಧರಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಅವುಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿಯೂ ನಾಮರೂಪವಿಭಾಗಗಳಿಲ್ಲದ ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಚಿದಚಿತ್ತುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಶರೀರರೂಪದಿಂದ ಧರಿಸಿದ್ದವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಆ ಭಗವಂತನೇ ತನಗೆ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪವು ಹುಟ್ಟಿದಾಗ, ದೇವತೆಗಳೆಂದೂ, ಮನುಷ್ಯರೆಂದೂ, ಬೇರೆಬೇರೆ ನಾಮರೂಪಭೇದಗಳುಳ್ಳ ಪ್ರಪಂಚವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುವನು. ಆತನಿಗೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಉಪಸಂಹಾರಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ, ಆ ನಾನಾಬಗೆಯ ಸ್ಥೂಲರೂಪಗಳನ್ನು ಉಡುಗಿಸಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಅದೇ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳನ್ನು ತನಗೆ ಶರೀರರೂಪದಿಂದ ಹೊಂದಿ ಮೊದಲಿನಂತೆ ನಿಲ್ಲುವನು. ಆತನು ಜೀವನಂತೆ ಕರ್ಮಾಧೀನನಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ

ಯಾಗುವ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಆತನು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೆನಿಸಿ, ಪ್ರಳಯದಶೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಸ್ತಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನೋಡಬಲ್ಲನು. ಆತನು ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳನ್ನು ತನಗೆ ಶರೀರವನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿದ್ದು ತನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಕಾರ್ಯವಸ್ತುವೊಂದನ್ನೂ ಕಾಣಿಸದೆ, ವ್ಯವಹಾರಯೋಗ್ಯವಾದ ನಾಮರೂಪಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದವನಂತೆಯೇ ತನ್ನನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಆಗಲೂ ಅವನು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾವಸ್ಥೆಯುಳ್ಳ ಆ ಚಿದಚಿದ್ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅರಿಯಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ತನಗೆ ಶರೀರಭೂತವಾಗಿದ್ದ ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಚಿದಚಿತ್ತುಗಳ ವಿಷಯವಾದ ವಿಶೇಷಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಾದಿಸಕಲಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿ, ದೇವತೆಗಳು, ಮನುಷ್ಯರು, ಮೃಗಗಳು ಎಂಬ ನಾಮರೂಪಭೇದಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿರುವನು. ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶಕ್ತಿರೂಪವಾಗಿ, ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಗಲದೆ, ಅವನೊಡನೆ ಸೇರಿ ಏಕಾಕಾರದಿಂದಿದ್ದ ಮಾಯೆಯೆಂಬುದೇ ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯು. ಅದೇ ಚೇತನಾಚೇತನಸ್ವರೂಪವಾಗಿರುವುದು. ಹೀಗೆ ಚೇತನವೆಂದೂ, ಅಚೇತನವೆಂದೂ ಎರಡು ವಿಭಾಗವುಳ್ಳ ಪ್ರಕೃತಿರೂಪವಾದ ಈಶ್ವರನ ಶಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ, ಚೇತನಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸತ್ತೆಂದೂ, ಅಚೇತನಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಸತ್ತೆಂದೂ ಹೇಳುವರು! ಈ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದಲೇ ಪರಮಪುರುಷನು ಇದೋ! ಈಗ ನಮಗೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಚೇತನಾಚೇತನ ಸ್ವರೂಪಪವಾದ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವನು. ಈಶ್ವರನು ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಅಂತರ್ಗತನಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಭವಿಸುವ ವಿಕಾರಗಳಿಗಾಗಲಿ, ದೋಷಗಳಿಗಾಗಲಿ ತಾನು ಈಡಾಗದಂತಿರುವನು. ಹೀಗೆ ನಾಮರೂಪವಿಭಾಗಗಳಿಂದ ಕಾಣುವುದೇ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರ್ಯಾವಸ್ಥೆಯೆನಿಸುವುದು, ಈ ವಿಧವಾದ ವಿಕಾರವೊಂದೂ ತೋರದೆ, ಆ ಪರಮಪುರುಷನಲ್ಲಿಯೇ ಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಸೂಕ್ಷ್ಮದಶೆಯಲ್ಲಿರುವುದೇ ಕಾರಣಾವಸ್ಥೆಯೆನಿಸುವುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಈ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಾವಸ್ಥೆಗಳೆರಡೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸ್ಥೂಲದಶೆಯೆಂದೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮದಶೆಯೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುವು. ಚೇತನಾಚೇತನಸ್ವರೂಪವಾದ ಮಾಯೆಯೆಂಬ ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯು, ಮೊದಲು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರರೂಪವಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಿತು. ಯಾವುದೊಂದು ವಸ್ತುವುಹುಟ್ಟಬೇಕಾಗಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವೆಂದೂ, ಉಪಾದಾನಕಾರಣವೆಂದೂ, ಸಹಕಾರಿಕಾರಣವೆಂದೂ ಮೂರುಬಗೆಯ ಕಾರಣಗಳುಂಟು. ಒಂದು

ಗಡಿಗೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕಾದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಕುಂಬಾರನು ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣನೆನಿಸು ವನು. ಮಣ್ಣು ಉಪಾದಾನಕಾರಣವು. ಕುಂಬಾರ, ಚಕ್ರ, ದೊಣ್ಣೆ, ಮುಂತಾ ದುವು ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣಗಳೆನಿಸುವುವು. ಪ್ರಪಂಚಸೃಷ್ಟಿಗೂ ಹೀಗೆಯೇ ಮೂರುಕಾರಣಗಳು ಬೇಕಲ್ಲವೇ ? ಆದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲು ಸೂಕ್ಷ್ಮಚಿದಚಿತ್ತು ಗಳನ್ನು ಶರೀರವಾಗಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನು ಹೊರತು ಬೇರೊಂದೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದುದರಿಂದ, ಈ ಪ್ರಪಂಚಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಕಾರಣ ಗಳೂ ಈಶ್ವರನೊಬ್ಬನೇ ಆಗಿರುವನು ಒಬ್ಬನಿಗೇ ತ್ರಿವಿಧಕಾರಣತ್ವವು ಹೇಗೆಂಬು ದನ್ನೂ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ಭಗವಂತನು ಸೂಕ್ಷ್ಮದಶೆಯಲ್ಲಿ ಚೇತನಾಚೇತನ ಗಳನ್ನು ಶರೀರವಾಗಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನೇ ಉಪಾದಾನಕಾರಣವನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವನು. ತಾನೇ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವಾಗಿದ್ದು ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನೇ ಸಹ ಕಾರಿಕಾರಣವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವನು. ಪರಮಪುರುಷನು ತಾನು ಯಾವ ಬಗೆಯ ವಿಕಾ ರವೂ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದು, ಕಾಲಕ್ಕೆತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ವಿಕಾರಹೊಂದತಕ್ಕುದಾಗಿ, ಆಗಾಗ ಹೆಚ್ಚಿ ತಗ್ಗುತ್ತಿರುವ ಸತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿದ್ದ ಮಾಯೆಯೆಂಬ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ, ತನಗೆ ಶರೀರವಾದ ಜೀವನನ್ನು ಒಳಹುಗಿಸಿ, ಆ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು. ಈವಿಧವಾಗಿ ಪರಮಪುರುಷನು ಜೀವವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ ಮೇಲೆಯೇ, ಆ ಪ್ರಕೃತಿಯು, ಮಹತ್ತು ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು ಅದಕ್ಕೆ ತನಗೆ ತಾನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಪರಮಪುರುಷನು ಮೊದಲು ಜೀವದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ದನು. ಈ ಸೃಷ್ಟಿಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಕಾಲದಿಂದ ವಿಕಾರಹೊಂದತಕ್ಕು ದಾಗಿ, ತನಗೆ ಶರೀರವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಜೀವ ಶರೀರಕನಾಗಿ ತಾನೇ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ತಮಃಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಅವ್ಯಕ್ತವೆನಿಸಿದ ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತ, ಅದರೊಡನೆ ಸೇರಿದ ತಾನೇ ಮಹ ತ್ತತ್ವರೂಪವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಎಂದರೆ, ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರನ್ನು ಶರೀರವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಭಗವಂತನೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಮಹತ್ತತ್ವವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ತಾನೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅದನ್ನು ತನಗೆ ಶರೀರವನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿ ನಿಂತನು. ಹೀಗೆ ಜೀವಾಂಶದಿಂದಲೂ, ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ, ಕಾಲವಶವಾಗಿ, ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಭಗವಂತನನ್ನು ಅಂತರಾತ್ಮನನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿದ ಆ ಮಹ ತ್ತತ್ವವೇ ಪ್ರಪಂಚಸೃಷ್ಟಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ರೂಪಾಂತರವನ್ನು ಹೊಂದಿತು ಹೀಗೆ ರೂಪಾಂತರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮಹತ್ತತ್ವದಿಂದ ಶರೀರೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಕರ್ತೃರೂಪ

ವಾಗಿ, ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಾದಿರೂಪಗಳಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಅಹಂಕಾರವೆಂಬ ತತ್ವವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಈ ಅಹಂಕಾರವು ಸಾತ್ವಿಕವೆಂದೂ, ರಾಜಸವೆಂದೂ, ತಾಮಸವೆಂದೂ ಮೂರುವಿಧವಾಯಿತು. (ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾತ್ವಿಕಾಹಂಕಾರವು ವೈಕಾರಿಕವೆಂದೂ, ರಾಜಸಾಹಂಕಾರವು ತೈಜಸವೆಂದೂ, ತಾಮಸಾಹಂಕಾರವು ಭೂತಾದಿಯೆಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುದು.) ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸಾತ್ವಿಕಾಹಂಕಾರವೇ ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತ ಬಂದು, ಅದರಿಂದ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ತತ್ವವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಮತ್ತು ದಿಕ್ಕು ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಅಧಿಷ್ಠಿತವಾಗಿ, ಅವರಿಂದ ಅಭಿಮಾನಿಸಲ್ಪಡುವ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈ ಸಾತ್ವಿಕಾಹಂಕಾರದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿರುವುವು. ಈ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಲೇ ರೂಪ, ರಸ, ಗಂಧ, ಸ್ಪರ್ಶ, ಶಬ್ದಗಳೆಂಬ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ತೋರುವುವು. ಹೀಗೆ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸತಕ್ಕ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ವೈಕಾರಿಕವೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಸಾತ್ವಿಕಾಹಂಕಾರದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಅವುಗಳೂ ವೈಕಾರಿಕಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುವು. ಈ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂದೂ, ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂದೂ ಎರಡು ಬಗೆಯಾಗಿರುವುವು. ಈ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ರಾಜಸಾಹಂಕಾರದಿಂದ ಸಹಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಾತ್ವಿಕಾಹಂಕಾರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವುಗಳಾದುದರಿಂದ ತೈಜಸಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುವು. ರಾಜಸಾಹಂಕಾರವೆಂಬುದು, ಸಾತ್ವಿಕತಾಮಸಾಹಂಕಾರಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಸಹಾಯಮಾಡತಕ್ಕ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳುದೇ ಹೊರತು, ಅದು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ನಡೆಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ. ತಾಮಸಾಹಂಕಾರವೆಂಬುದು, ಪೃಥಿವಿ, ಅಪ್ಪು, ತೇಜಸ್ಸು, ಆಕಾಶ, ವಾಯುವೆಂಬ ಐದುಭೂತಗಳಿಗೂ, ಗಂಧವೇ ಮೊದಲಾದ ಐದು ಭೂತಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಭೂತಾದಿಯೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಆ ತಾಮಸಾಹಂಕಾರದಿಂದ, ಮೊದಲು ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ಶಬ್ದವೂ, ಅದರಿಂದ ಆಕಾಶವೂ ಹುಟ್ಟಿತು. ಕಾಲದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ, ಸತ್ವಾದಿಗುಣದಿಂದ ಕೂಡಿ, ಜೀವಾಂಶಯುಕ್ತವಾಗಿದ್ದ ಆ ಆಕಾಶವು ವಿಕಾರಹೊಂದುತ್ತಬಂದು, ಅದರಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶತನ್ಮಾತ್ರವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಈ ಸ್ಪರ್ಶತನ್ಮಾತ್ರದಿಂದ ವಾಯುವೆಂಬ ಭೂತವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಈ ವಾಯುವು ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತ, ಆಕಾಶಗುಣವಾದ ಶಬ್ದದಿಂದಲೂ ಸೇರಿ, ಪ್ರಾಣ, ತೇಜಸ್ಸು, ಸಹಸ್ಸು, ಎಂಬ ಮೂರುಬಗೆಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಬಲವುಳ್ಳುದಾಗಿ, ರೂಪತನ್ಮಾತ್ರವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿತು. ಆ ರೂಪತನ್ಮಾತ್ರವೇ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡುವ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿತು. ಆ ತೇಜಸ್ಸೆಂಬುದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಆಕಾಶವಾಯು ಗುಣಗ

ಳಾದ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶಗಳೊಡನೆಯೂ, ತನ್ನ ಗುಣಗಳಾದ ರೂಪದೊಡನೆಯೂ ಸೇರಿ, ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ, ಕಾಲ ಗುಣ ಜೀವಾಂಶಗಳೊಡಗೂಡಿ, ರಸವೆಂಬ ತನ್ಮಾತ್ರವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿತು. ಅದರಿಂದ ಜಲವೆಂಬ ಭೂತವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಶಬ್ದ, ಸ್ಪರ್ಶ, ರಸ, ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜಲವು, ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ವಿಷಯವಾಗಿ, ಕಾಲಗುಣಾದಿಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತ, ಗಂಧತನ್ಮಾತ್ರವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿತು. ಗಂಧತನ್ಮಾತ್ರದಿಂದ ಭೂಮಿಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ಓ ವಿದುರಾ! ಹೀಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಆಕಾಶಾದಿಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಶಬ್ದವೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ಏಕೋತ್ತರವೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೇ ಸೇರಿರುವುವೆಂದು ತಿಳಿ! ಏಕೆಂದರೆ, ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಭೂತಗಳೆಲ್ಲವೂ ತನಗೆ ಕಾರಣಭೂತಗಳಾದ ಹಿಂದಿನ ಭೂತದ ಗುಣಗಳೊಡನೆ ಕಲೆತೇ ಇರಬೇಕಾದುದರಿಂದ, ಮುಂದೆಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟತಕ್ಕ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಗುಣಗಳು ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಬರುವುವು. (ಎಂದರೆ, ಮೊದಲನೆಯ ಭೂತವಾದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದವೆಂಬುದೊಂದೇ ಗುಣವು. ಎರಡನೆಯ ಭೂತವಾದ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶಗಳೆರಡೂ ಸೇರುವುವು. ಅದರಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ತೇಜಸ್ಸೆಂಬ ಮೂರನೆಯ ಭೂತದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ಭೂತಗುಣಗಳೊಡನೆ ರೂಪವೆಂಬ ಮೂರನೆಯ ಗುಣವೊಂದೂ ಸೇರುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಭೂತವಾದ ಜಲದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಮೂರು ಭೂತಗುಣಗಳೊಡನೆ ರಸವೆಂಬ ಬೇರೊಂದು ಗುಣವೂ, ಐದನೆಯ ಭೂತವಾದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ನಾಲ್ಕುಗುಣಗಳೊಡನೆ ಗಂಧವೆಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಹೊಸಗುಣವೂ ಸೇರುವುದರಿಂದ, ಈ ಪಂಚಭೂತಗಳಿಗೂ ಉತ್ಪತ್ತಿಕ್ರಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಒಂದೊಂದು ಗುಣವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಬರುವುದು) ಎಲೈ ಮಹಾತ್ಮನೇ! ಹೀಗೆ ಕಾಲ ಪ್ರಕೃತಿ ಜೀವಾಂಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಶರೀರಭೂತಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡ, ಈ ಮಹತ್ತು ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಪರಸ್ಪರಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದಾಗ, ಮುಂದೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಅಶಕ್ತಗಳಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ತದಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಮುಂದೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಹೀಗೆಂದು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. "ಎಲೈ ಭಗವಂತನೆ! ನಿನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆವು. ಎಲೈ ದೇವನೇ! ನಿನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳು ಮರೆಹೊಕ್ಕವರಿಗೆ ಸಮಸ್ತತಾಪಗಳನ್ನೂ ನೀಗಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕ ಛತ್ರಗಳಂತಿರುವುವು. ನಿನ್ನ ಪಾದಾಶ್ರಯದಿಂದಲ್ಲವೇ ಯೋಗೀಶ್ವರರೆಲ್ಲರೂ ಭಯಂಕರವಾದ ಸಂಸಾರದುಃಖವನ್ನು ತೊಲಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ನಿನ್ನ ಪಾದಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡದವೇಲೆ ತಾಪತ್ರಯದಿಂದ ಪೀಡಿತಗಳಾದ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವೂ ಸುಖವೆಲ್ಲಿ?

ಅಂತವರಿಗೆ ತಾಪತ್ರಯನಿವೃತ್ತಿಗಾದರೂ ಅವಕಾಶವಲ್ಲಿ? ನಿನ್ನ ಪಾದಾಶ್ರಯ ದಿಂದಲೇ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು. ಓ ಈಶ್ವರಾ! ಈ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳಲ್ಲವೇ ನದಿಗಳೊಳಗೆಲ್ಲಾ ಉತ್ತಮವೆನಿಸಿದ ಗಂಗಾನದಿಗೂ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವುದು. ನಿನ್ನ ಪಾದಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಆ ಗಂಗಾನದಿಯೇ ಸಮಸ್ತಪಾಪನಿವಾರಕವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಾಗ, ಆ ಪುಣ್ಯನದಿಗೂ ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಾನ ವಾದ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳು ಪಾಪನಿವಾರಕವೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೇ? ಓ ಮಹಾತ್ಮನೇ! ಹಕ್ಕಿಗಳು ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ರೆಕ್ಕೆಗಳು ಬಂದಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು, ನಾನಾಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ಬಂದು, ತಿರುಗಿ ತಮ್ಮ ಗೂಡುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತೆ, ನಿನ್ನ ಮುಖಕಮಲದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ವೇದಗಳು, ಸಮಸ್ತ ಲೋಕ ವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ತಿರುಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಪರ್ಯವಸಾನಹೊಂದುತ್ತಿರುವುವು. ನಿನ್ನ ಮುಖಾರವಿಂದದಿಂದ ಹೊರಟ ಆ ವೇದಗಳನ್ನೇ ಅವಲಂಬನೆಯಾಗಿ ಹಿಡಿದ ಯತೀ ಶ್ವರರೆಲ್ಲರೂ, ಶುದ್ಧವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಯಾವ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿ ರುವರೋ, ಅಂತಹ ನಿನ್ನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ ಸಾಧ್ಯವು? ಓ ದೇವದೇವಾ! ಇಗೋ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಮರೆಹೊಕ್ಕಿರು ವೆವು ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು! ಆಸ್ತಿಕ್ಯಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ, ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮಯೋಗದಿಂದ ಸಹಕೃತವಾದ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದಲೂ, ವೈರಾಗ್ಯಬಲದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜ್ಞಾನಯೋಗದಿಂದಲೂ ಪರಿಪಕ್ವವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಪಂಡಿತರು ಯಾವ ನಿನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ, ಅನವರತವೂ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿ ರುವರೋ, ಆ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನು ನಂಬಿದ ನಮ್ಮನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಓ ಜಗನ್ನಾಯಕಾ! ಈ ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲಗಳು ತನ್ನನ್ನು ನಂಬಿದ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸಂಸಾ ರಭಯನಿವಾರಕವಾಗಿಯೂ, ವಿರಕ್ತಿಕಾರಣವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಜ್ಞಾನಯೋಗ ವನ್ನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿಸುವುವು. ಅಂತಹ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನು ನಂಬಿದ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು! ಹೇ ದೇವಾ! ಲೋಕದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳೆಂಬ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ, ಆಯಾ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅನೇಕಾವತಾರಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿರುವ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನು ನಂಬಿ ಮರೆಹೊಕ್ಕಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಓ ದೇವಾ! ಸಂಸಾರಕೂಪದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ಮನೆಮಂದಿಮಕ್ಕಳೆಂಬ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ, "ನಾನು, ನನ್ನದು" ಎಂಬ ಅಹಂಕಾರ, ಮಮಕಾರಗಳಿಂದ ಬೀಗಿ ಬೆರೆಯುತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ, ನೀನು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವಾಗಲೂ, ಅವರಿಗೆ ನಿನ್ನ

ಪಾದಾರವಿಂದಗಳು ಬಹುದೂರವಾಗಿರುವುವು. ಅಂತವರು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟರೂ ಅದನ್ನು ಕಾಣಲಾರರು. ಇಂತಹ ಆಶ್ಚರ್ಯಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಶರಣಹೊಂದುವೆವು. ಎಲೈ ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕನೇ! ಇಂದ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಗಳಿಗೆ ಪರವಶವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಮೂಢಜನರು ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಕಾಣಲಾರರೇ ಹೊರತು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅದರಿಂದ ಶಮದಮಾದಿಗುಣಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ಕೆಲವು ಮಹಾತ್ಮರು ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾಣುವ ರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. (ನಿನ್ನ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅದರಿಂದ ಶಮದಮಾದಿಗುಣಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ಮಹಾತ್ಮರು, ಇಂದ್ರಿಯವಶರಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಮುಖರಾದ ಮೂಢಾತ್ಮರನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡಲಾರರು.) ಎಲೈ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ! ನಿನ್ನ ಕಥಾಮೃತವನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಪಾನಮಾಡುತ್ತ, ಅದರಿಂದುಂ ಟಾದ ಸೌಖ್ಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ತ ತಾಪವನ್ನೂ ನೀಗಿದ ಕೆಲವು ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರು, ಪರಮಪೂಜ್ಯವಾಗಿಯೂ, ಕಾಲದೋಷಗಳಿಗೆ ಈಡಾಗದೆಯೂ ಇರುವ ವೈಕುಂಠ ಲೋಕವನ್ನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿಯೇ ಸೇರುವರು! ಧೀರರಾದ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೋಗಗೊಳಿಸದೆ, ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಇಂದ್ರಿ ಯಗಳನ್ನು ತಡೆದು, ಆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ದೃಢವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ, ಆ ಯೋಗದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ದುಸ್ತರವಾದ ಮಾಯೆಯನ್ನೂ ದಾಟಿ, ನಿನ್ನ ಪಾದ ವನ್ನು ಸೇರುವುದುಂಟು. ಆದರೇನು! ಇಂತವರಿಗೂ ಕಷ್ಟವೆಂಬುದು ತಪ್ಪಿದುದಲ್ಲ. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗಮಾರ್ಗದಿಂದ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಲ್ಲಿಳಿಯುವವರಿಗೆ, ಯಮ, ನಿಯಮ ಮೊದಲಾದ ಒಂದೊಂದು ಯೋಗಾಂಗವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಬಹಳಕಷ್ಟವಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ತಪ್ಪಿಹೋದರೂ, ಅವರು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರರು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದೂ ಬಹಳ ಶ್ರಮಕಾರಣವು. ನಿನ್ನ ಕಥಾಶ್ರವಣ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದವರಿಗಾದರೋ, ಈ ವಿಧವಾದ ದುಃಖವೊಂದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದ ಪ್ರಯಾಸವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಕಥಾಮೃತವನ್ನು ಪಾನ ಮಾಡಿ ಅದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದವರಿಗೆ ವಿವೇಕಾದಿಸದ್ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಾನಾಗಿಯೇ ಬಂದೊದಗುವುವು. ಓ ಪರಮಾತ್ಮಾ! ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ನೀನು ಲೋಕಸೃಷ್ಟಿಗಾಗಿಯೇ ಸತ್ವಾದಿ ತ್ರಿಗುಣಗಳಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಮೊದಲು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವೆಯಷ್ಟೆ? ಆದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಮಾಗಮವಿಲ್ಲದೆ, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಮುಂದಿನ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡರಚನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ

ಅಶಕ್ತರಾಗಿರುವೆವು. ನಮ್ಮ ಉತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣನಾದ ನಿನಗೆ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡನಿರ್ಮಾಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರವನ್ನು ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿರುವುದು. ಓ! ದೇವದೇವಾ! ನಿನ್ನ ಕ್ರೀಡಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳಂತಿರುವ ನಾವು ಆಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಆರಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ ನಾವಾಗಿ ಶಬ್ದಾದಿಭೋಗ್ಯವಸ್ತುಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ, ಮುಂದೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಡುವ ದೇವಾದಿಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ವಿಷಯಗಳಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ತಂದೊಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವೋ ನಾವು ಕಾಣೆವು! ಪರಸ್ಪರಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿರುವ ನಾವು ಯಾವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವರಾಗಿರುವೆವು. ಹೇ ಪ್ರಭೂ! ನೀನಾದರೋ ಕಾರಣಪುರುಷನು! ವಿಕಾರರಹಿತನಾದವನು! ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯರೂಪವಾಗಿರುವೆವು. ನೀನು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡವನು! ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಆಯಾ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾಗುವವನಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಆದಿಪುರುಷನಾದ ನೀನು, ಶಬ್ದಾದಿಗುಣಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ಜ್ಞಾನಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಮಾಯೆಯಲ್ಲಿ, ಸೃಷ್ಟಿಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ನಿನ್ನ ವೀರ್ಯವನ್ನಿರಿಸಿರುವೆಯಾದುದರಿಂದಲೇ, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಜನಿಸಿರುವೆವು. ಈಗಲೂ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಿನಗೆ ಶರೀರಭೂತರಾಗಿರುವೆವು. ಆದುದರಿಂದ, ಓ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾ! ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೃಪೆಯಿಟ್ಟು ಮುಂದೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ನಮಗೆ ಆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಕರುಣಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ನೀನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ನಾವು ಯಾವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟೆವೋ, ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬಲ್ಲೆವು" ಎಂದರು. * ಇಲ್ಲಿಗೆ ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

---

* ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಅಂಶವೇನೆಂದರೆ:– "ಪುರುಷೇಣಾತ್ಮವೀರ್ಯೇಣ ವೀರ್ಯವಾಧತ್ತ ವೀರ್ಯವಾನ್" "ರೇತಸ್ತು ಜಾಯಾಂ ಕವಿಮಾದಧೇ ಯಃ" ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮರೂಪನಾದ ಸಮಷ್ಟಿಪುರುಷನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಸ್ತುವೇ ಮಹದಾದಿತತ್ವಗಳಿಗೆ ಆರಂಭವೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಮಹತ್ತು ಮೊದಲಾಗಿ ಪೃಥಿವಿಯವರೆಗಿರುವ ತತ್ವಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಚೇತನಗಳ ಅವಸ್ಥಾವಿಶೇಷಗಳೆನಿಸುವುವು. ಮಾಯೆಯೆಂಬುದು ಅಖಂಡವಾಗಿಯೇ ಮಹತ್ತೆಂಬ ತತ್ವವಾಗುವುದು. ಮಹತ್ತೆಂಬುದೂ ಅಖಂಡವಾಗಿ ಅಹಂಕಾರತತ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಪಡುವುದು. ಹೀಗೆಯೇ ಮುಂದಿನ ತತ್ವಗಳೂ ಪ್ರದೇಶಭೇದದಿಂದ ಮುಂದುಮುಂದಿನ ತತ್ವಗಳಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸುವುವು. ಆದರೆ ಮಹದಾದಿಗಳು ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ

ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಮಹದಾದಿತತ್ವಗಳಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಂಟಾಗಿ ಅಂಡಸೃಷ್ಟಿಯಾದುದು. ಆ ಅಂಡದಿಂದ ಚತುರ್ಮುಖೋತ್ಪತ್ತಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳು.

ಹೀಗೆ ಮಹತ್ತು ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ, ಮುಂದೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಮೊರೆಯಿಡುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಗವಂತನು, ತನಗೆ ಶರೀರಭೂತಗಳಾದ ಆ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಕಾಲವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯೊಡಗೂಡಿ, ಮಹತ್ತು, ಅಹಂಕಾರ, ಪಂಚಭೂತಗಳು, ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಗಳು, ಮನಸ್ಸಿನೊಡಗೂಡಿದ ಜ್ಞಾನಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಬೇರ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರು ತತ್ವ

ಕಾರ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವಾಗ ಅವುಗಳ ಏಕದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಆಯಾ ಮುಂದಿನ ವಿಕಾರಗಳು ಹುಟ್ಟುವುವೇ ಹೊರತು, ಹಿಂದಿನ ತತ್ವಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೇರೆ ರೂಪಕ್ಕೆ ತಿರುಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿಲ್ಲದೆ ಮಹದಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಾಕಲ್ಯವಾಗಿಯೇ ಎಂದರೆ ಮೊತ್ತಕ್ಕೆ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಪಡುವುವೆಂದು ಹೇಳಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಹಿಂದಿನ ತತ್ವಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಕ್ಕೇ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತಾಗುವುದು. ಹೀಗಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ "ಪೃಥಿವ್ಯಪ್ಸು ಪ್ರಲೀಯತೇ" ಎಂಬುದು ಮೊದಲು, "ಮಹಾನವ್ಯಕ್ತೇ ಲೀಯತೇ" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದ ವರೆಗೆ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಳಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವು ಬರುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಏಕದೇಶದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಅವಸ್ಥಾಂತರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮತ್ತೊಂದು ದ್ರವ್ಯವು, ತನ್ನ ಅವಸ್ಥಾಭೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಹಿಂದಿನ ದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಲಯಿಸಿ, ಪೂರ್ವಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದೇ ಲಯವೆನಿಸುವುದು. ಮೊದಲಿದ್ದ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಏಕದೇಶವಿಕಾರವನ್ನು ಹೇಳದೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸುವುದೆಂದು ಹೇಳಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ವಸ್ತುವೇ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವುದರಿಂದ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಲಯಲಕ್ಷಣವು ಸರಿಬೀಳದು. ಇದರಿಂದ ಪಂಚೀಕರಣಕ್ಕೂ ವಿರೋಧವುಂಟಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಮಹತ್ತು ಮೊದಲಾಗಿ ಪೃಥಿವಿಯವರೆಗೆ ವಿಕಾರ ಹೊಂದುವ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಒಂದೊಂದು ಅವಸ್ಥಾಭೇದದಲ್ಲಿಯೂ, ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪನಾದ ಸಮಷ್ಟಿಪುರುಷನ ಪ್ರವೇಶವಿರುವುದರಿಂದ, ಅದಕ್ಕೆ ಪರಮಾತ್ಮಶರೀರತ್ವವು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಅವ್ಯಕ್ತವೆನಿಸುವ ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದೇ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶರೀರವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಕಲ್ಲವೇ? ಹಾಗಿರುವಾಗ "ಯಸ್ಯಾವ್ಯಕ್ತಂ ಶರೀರಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ "ಯಸ್ಯ ಪೃಥಿವೀ ಶರೀರಂ" ಯಸ್ಯಾಪಶ್ಶರೀರಂ" ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಪೃಥಿವಿ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳಿದುದೇಕೆ? ಇದರಿಂದ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಗಳು ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದುವೆಂದು ತೋರಿಸಿದಂತಾಗುವುದಲ್ಲವೇ?" ಎಂದರೆ. ಆ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಸಂಭವಿಸುವ ಮಹತ್ತ್ವ, ಅಹಂಕಾರತ್ವ, ಪೃಥಿವೀತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಅವಸ್ಥಾಭೇದಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಪ್ರವೇಶವುಂಟೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲವೆಂದು ಗ್ರಾಹ್ಯವು.

ಸಮೂಹಗಳನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದು ತತ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಸೇರಿ ಭಗವಂತನು, ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದ ಆತತ್ವಸಮೂಹಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ಪ್ರೇರಣಾರೂಪವಾದ ತನ್ನ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ, ಆಯಾತತ್ವಗಳು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದನು. ಆದರ ಮೇಲೆ ಆ ತತ್ವಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಗವತ್ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಆ ಭಗವಂತನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಅಂಶಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಚತುರ್ಮುಖನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದುವು. ಆ ಚತುರ್ಮುಖನ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಕ್ರಮವನ್ನೂ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೊಡನೆ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ಕಾರ್ಯರೂಪವಾಗಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಆ ಇಪತ್ತಮೂರುತತ್ವಗಳೂ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಸೇರಿ. ಚತುರ್ಮುಖರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ ಗರ್ಭದಂತಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದುವು. ದೇವತೆಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತಜೀವಾಂಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಸಮಷ್ಟಿಪುರುಷನು, ಆ ಅಂಡವು ಪರಿಪಕ್ವವಾಗುವವರೆಗೆ ಎಂದರೆ, ಒಂದು ಸಹಸ್ರವರುಷಗಳವರೆಗೆ ಆವರಣಜಲಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಆ ಅಂಡದಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಮಹತ್ತು ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳ ಸಂತಾನರೂಪವಾಗಿ, ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿದ್ದ ಆ ಸಮಷ್ಟಿಪುರುಷನು, ತಾನೇ ತನ್ನನ್ನು ಮೊದಲು ಭೋಕ್ತೃವೆಂದೂ, ವಿಷಯವೆಂದೂ, ಕರಣವೆಂದೂ ಮೂರುವಿಧವಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಕರಣವನ್ನು ಐದುಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂದೂ, ಐದುಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂದೂ ಮನಸ್ಸೆಂದೂ ಹನ್ನೊಂದುವಿಧವಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿದನು. ವಿದುರಾ! ಆ ಸಮಷ್ಟಿಪುರುಷನಿಗೆ ಈ ವಿಧವಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸತಕ್ಕ ಶಕ್ತಿಯುಂಟಾದುದು ಹೇಗೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ! ಈ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನು, ವ್ಯಷ್ಟಿಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಾರಣಭೂತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮಾಂಶದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಇದರಿಂದ ಇವನನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಆವೇಶಾವತಾರವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಭಗವಂತನ ಅಂಶಾವತಾರವಾದ ಈ ಸಮಷ್ಟಿಪುರುಷನಿಂದಲೇ, ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಹುಟ್ಟಿರುವುದು. ಚತುರ್ಮುಖಶರೀರಿಯಾದ ಈ ಭಗವಂತನೇ ಮೊದಲು ಈಗ ನಮಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಕಾಣುವ ಎಲ್ಲಾ ಸೃಷ್ಟಿಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಏಕಾಕಾರವಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಒಂದೇ ಪುರುಷಾಕೃತಿಯಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಇವನನ್ನು ಸಮಷ್ಟಿಪುರುಷನೆನ್ನುವರು. ಇವನೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಂಶದಿಂದಲೇ ಕೂಡಿದವನು. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಒಳಕೊಂಡು, ಅವನಿಗೆ

ಶರೀರದಂತಿರುವುದು ಸಮಸ್ತಜೀವಗಳಿಗೂ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿದ್ದರೂ, ಈ ಚತುರ್ಮುಖಸ್ವರೂಪವೆಂಬುದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ್ಯದಾಗಿ, ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ವ್ಯಷ್ಟಿಜೀವಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಮೂಲಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು ಆದುದರಿಂದ ಇದೇ ಭಗವಂತನ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು. ಭಗವಂತನು ಈ ಶರೀರದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಅನುಪ್ರವೇಶಾವತಾರವೆನಿಸುವುದು. ಶರೀರಾಂತರ್ಗತಗಳಾಗಿ ಭೋಕ್ತೃವೆಂದೆನಿಸಲ್ಪಡುವ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳೂ ಈ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿರುವುವು. ಆದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳೈದು, ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳೈದು, ಮನಸ್ಸು ಈ ಏಕಾದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ಅವನು ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಸಮಷ್ಟಿಪುರುಷನೆನಿಸಿದನು. ವಿದುರಾ! ಇತ್ತಲಾಗಿ ಲೋಕನಿಯಾಮಕನಾದ ಭಗವಂತನು ಮಹದಾದಿತತ್ವಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಸಮಷ್ಟಿಪುರುಷನಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿರುವ ಇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳನ್ನು, ವ್ಯಷ್ಟಿರೂಪದಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಬೇಕೆಂದೆಣಿಸಿ ತನ್ನ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದಿಂದ "ಈ ಸಮಷ್ಟಿಪುರುಷನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ವ್ಯಷ್ಟಿರೂಪದಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿಶರೀರೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸತಕ್ಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಂಟಾಗಲಿ!" ಎಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಭಗವಂತನು ಆ ಪುರುಷನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನಿಜಾಂಶದಿಂದ ಒಳಹೊಕ್ಕು, ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದೊಡನೆ, ಆ ಬ್ರಹ್ಮಶರೀರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಷ್ಟೀಂದ್ರಿಯಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಸ್ಥಾನಗಳೇರ್ಪಟ್ಟುವು. ಅವುಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಭಗವದಂಶದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಮಷ್ಟಿಪುರುಷನಾದ ಆ ಚತುರ್ಮುಖನಿಂದ, ವ್ಯಷ್ಟಿಜೀವಕ್ಕೆ ಮುಖರೂಪವಾದ ಒಂದಾನೊಂದು ಸ್ಥಾನವು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಆ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತನಗಾಶ್ರಯವಾದ ವಾಕ್ಕೆಂಬ ಇಂದ್ರಿಯದೊಡನೆ ಅಗ್ನಿದೇವನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಈ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯದಿಂದಲೇ ವ್ಯಷ್ಟಿಜೀವನು ಸಮಸ್ತಶಬ್ದಜಾಲಗಳನ್ನೂ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಆ ಚತುರ್ಮುಖನಿಂದ, ತಾಲು (ದವಡೆ) ಸ್ಥಾನವು ಬೇರ್ಪಟ್ಟು ಅದರಲ್ಲಿ ಲೋಕಪಾಲನಾದ ವರುಣನು, ತನಗೆ ಅಂಶಭೂತವಾದ ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯದೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆ ಇಂದ್ರಿಯದಿಂದಲೇ ವ್ಯಷ್ಟಿಜೀವನು ಉಪ್ಪು, ಹುಳಿ, ಮೊದಲಾದ ರಸಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವನು. ಆಮೇಲೆ ಭಗವದಂಶದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಸಮಷ್ಟಿಪುರುಷನಿಂದ ಮೂಗಿನ ರಂಧ್ರಗಳೆಂಬ ಸ್ಥಾನವು ಬೇರ್ಪಟ್ಟು, ಅದರಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳಿಬ್ಬರೂ, ತಮಗಾಶ್ರಯವಾದ ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಗಳೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಆ ಇಂದ್ರಿಯದಿಂದಲೇ ವ್ಯಷ್ಟಿಜೀವನು ಸುಗಂಧದುರ್ಗಂಧಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವನು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಆ ಸಮಷ್ಟಿ

ಪುರುಷನಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳೆಂಬ ಸ್ಥಾನವು ಬೇರ್ಪಟ್ಟು, ಅದರಲ್ಲಿ ಆದಿತ್ಯದೇವನು ತನಗೆ ಸ್ಥಾನವಾದ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯದೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯದಿಂದಲೇ ವ್ಯಷ್ಟಿಜೀವನಿಗೆ ರೂಪಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುವುದು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಚರ್ಮಸ್ಥಾನವು ಏರ್ಪಟ್ಟು ಅದರಲ್ಲಿ ವಾಯುದೇವನು ತನಗಧಿಷ್ಠಾನವಾದ ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯದೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆ ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯದಿಂದಲೇ ವ್ಯಷ್ಟಿಜೀವನು ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮೃದುತ್ವ ಕಠಿನತ್ವಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವನು. ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಚತುರ್ಮುಖನಿಂದ ವಿಭಕ್ತವಾದ ಕರ್ಣಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ದಿಗ್ದೇವತೆಗಳು ತಮಗೆ ಅಂಶಭೂತಗಳಾದ ಕರ್ಣೇಂದ್ರಿಯದೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಆ ಇಂದ್ರಿಯದಿಂದಲೇ ಜೀವನು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕೇಳುವನು. ಆಮೇಲೆ ಆ ಚತುರ್ಮುಖನಿಂದ ವಿಭಕ್ತವಾದ ಚರ್ಮಸ್ಥಾನವನ್ನು ಓಷಧ್ಯಧಿದೇವತೆಗಳು ನಿಜಾಂಶಭೂತಗಳಾದ ರೋಮಗಳೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಆ ರೋಮಗಳಿಂದಲೇ ಜೀವನು ನವೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವನು. ಇದರಿಂದ ಒಂದೇ ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯದ ಸ್ಥಾನಭೇದಗಳಿಂದ ನವೆಯೂ, ಸ್ಪರ್ಶಜ್ಞಾನವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಆ ಮೇಲೆ ಆ ಚತುರ್ಮುಖನಿಂದ ಉಪಸ್ಥೇಂದ್ರಿಯವೆಂಬ ಸ್ಥಾನವು ಹುಟ್ಟಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಧಿಪತಿಯು, ನಿಜಾಂಶಭೂತವಾದ ರೇತಸ್ಸೆಂಬ (ವೀರ್ಯವೆಂಬ) ಇಂದ್ರಿಯದೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಇದರಿಂದಲೇ ಜೀವನು ರತಿಸುಖವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿರುವನು. ಆ ಮೇಲೆ ಸಮಷ್ಟಿಸ್ವರೂಪನಿಂದ ಬೇರ್ಪಟ್ಟ ಗುದಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮಿತ್ರದೇವನು ನಿಜಾಂಶಭೂತವಾದ ವಾಯುವೆಂಬ ಇಂದ್ರಿಯದೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ಈ ಇಂದ್ರಿಯದಿಂದಲೇ ವ್ಯಷ್ಟಿಜೀವನು ಮಲವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಚತುರ್ಮುಖನಿಂದ ಹಸ್ತಸ್ಥಾನಗಳು ಏರ್ಪಟ್ಟು, ಅದರಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರದೇವನು, ನೀಡುವುದು, ಎಳೆಯುವುದು, ಬಗ್ಗಿಸುವುದು, ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಾಧನವಾದ ಹಸ್ತೇಂದ್ರಿಯದೊಡನೆ, ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಈ ಇಂದ್ರಿಯದಿಂದಲೇ ವ್ಯಷ್ಟಿಜೀವನು ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಆಮೇಲೆ ಸಮಷ್ಟಿ ಪುರುಷನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಪಾದಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು, ವಿಷ್ಣುವು ಗಮನಸಾಧನವಾದ ಪಾದೇಂದ್ರಿಯಗಳೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಇದರಿಂದಲೇ ಜೀವನು ಗಮನಾದಿಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವನು. ಆ ಮೇಲೆ ಚತುರ್ಮುಖನಿಂದ ವಿಭಕ್ತವಾದ ಹೃದಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ಚಂದ್ರನು ತನಗಧಿಷ್ಠಾನವಾದ ಅಂತಃಕರಣದೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಇದರಿಂದಲೇ ವ್ಯಷ್ಟಿಜೀವನಿಗೆ ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪರೂಪಗಳಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳುಂಟಾಗುವುವು. ಮತ್ತು ಈ ಅಂತಃಕರಣವೆಂಬುದೊಂದೇ ಬೇರೆಬೇರೆ ವ್ಯಾಪಾರಭೇದದಿಂದ, ಮನಸ್ಸೆಂದೂ ಬುದ್ಧಿಯೆಂದೂ,

ಚಿತ್ತವೆಂದೂ, ಅಹಂಕಾರವೆಂದೂ, ನಾಲ್ಕು ವಿಧಗಳಾದುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಚಂದ್ರನೂ, ಬುದ್ಧಿಗೆ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೂ, ಅಹಂಕಾರಕ್ಕೆ ರುದ್ರನೂ, ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಪ್ರಜಾಪತಿಯೂ, ಅಧಿದೇವತೆಗಳೆನಿಸಿರುವರು. ಮತ್ತು ಆ ಚತುರ್ಮುಖನಿಂದ ಬೇರ್ಪಟ್ಟ ಬುದ್ಧಿಸ್ಥಾನವನ್ನು, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ನಿಶ್ಚಯರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಈ ಬೋಧನಾಂಶದಿಂದಲೇ ಜೀವನು ತಾನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಇದರಂತೆಯೇ ಚತುರ್ಮುಖನಿಂದ ಬೇರ್ಪಟ್ಟ ಅಹಂಕಾರಸ್ಥಾನವನ್ನು, ರುದ್ರನು ದೇಹಾಭಿಮಾನವೆಂಬ ನಿಜಾಂಶದೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಈ ಅಭಿಮಾನದಿಂದಲೇ ಜೀವನು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವನು. ಹಾಗೆಯೇ ಚತುರ್ಮುಖನಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಅಂತಃಕರಣವೆಂಬ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪ್ರಜಾಧಿಪತಿಯೆಂಬ ದೇವತೆಯು, ಯುಕ್ತಾರ್ಥವಿವೇಚನಾರೂಪವಾದ ಮನಸ್ಸಿನೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಈ ಅಂಶದಿಂದಲೇ ಜೀವನು ಆಲೋಚಿಸಬೇಕಾದ ಅರ್ಥಜಾಲಗಳನ್ನೂ, ಅದರ ವಿಷಯವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು. ಮತ್ತು ವಿರಾಡ್ರೂಪಿಯಾದ ಆ ಸಮಷ್ಟಿಪುರುಷನ ಶಿರಸ್ಸಿನಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವೂ, ನಾಭಿಯಿಂದ ಆಕಾಶವೂ, ಪಾದದಿಂದ ಭೂಲೋಕವೂ ಹುಟ್ಟಿದುವು. ಈ ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಸತ್ವಗುಣಪ್ರಧಾನರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ನಿಂತರು ರಜೋಗುಣಪ್ರಧಾನರಾದ ಮನುಷ್ಯಾದಿಗಳು, ರಾಜಸಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಫಲಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲಗಳಾದ ಭೂಲೋಕವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದರು. ತಮೋಗುಣಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ, ರುದ್ರನಿಗೆ ಪಾರಿಷದಗಣಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಭೂತಪ್ರೇತಪಿಶಾಚಾದಿಗಳು ಆಕಾಶವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದುವು. ಆ ಸಮಷ್ಟಿಪುರುಷನ ಮುಖದಿಂದ ವೇದಗಳೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಜನಿಸಿದರು. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಭಾಗವಾದ ಮುಖದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದುದರಿಂದಲೇ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜಾತಿಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಮೆಯೂ, ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವೂ, ಗುರುತ್ವವೂ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ಆ ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನ ತೋಳುಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಅವರು ಆ ಭಗವಂತನ ಪರಾಕ್ರಮದ ಅಂಶದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರಾಗಿ, ಇತರವರ್ಣದವರನ್ನು ಚೋರಾದ್ಯುಪದ್ರವಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವರಾದರು ಹೀಗೆ ಇವರು ಇತರರನ್ನು ಅಪಾಯಗಳಿಂದ (ಗಾಯಗಳಿಂದ) ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವರಾದುದರಿಂಲೇ, ಅವರಿಗೆ ಕ್ಷತ್ರಜಾತಿಯವರೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಆ ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನ ತೊಡೆಗಳಿಂದ ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ಹುಟ್ಟಿದರು, ಅವರಿಗೆ ವೈಶರೆಂದು ಹೆಸರು ಅವರು ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಇತರವರ್ಣದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ, ಕೃಷಿ ವಾಣಿಜ್ಯ,

ವ್ಯವಹಾರಾದಿಗಳಿಂದ ಜೀವನೋಪಾಧಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಆಮೇಲೆ ಭಗವಂತನ ಪಾದದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಇವರೇ ಶೂದ್ರರು. ಇವರು ತಮ್ಮ ಜಾತಿಯವರಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿಮೂರುವರ್ಣದವರ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತರಾಗಿ, ಅದರಿಂದಲೇ ಭಗವದನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವರು. ಈ ನಾಲ್ಕುವರ್ಣದವರೂ ತಮ್ಮತಮಗೆ ವಿಹಿತಗಳಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಿಹೊಂದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ಭಗವಂತ ನಿಂದ ತಾವು ಯಾವ ವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೋ, ಆ ವೃತ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಆ ಶ್ರೀ ಹರಿಯನ್ನು ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಓ ವಿದುರಾ! ಕಾಲ, ಕರ್ಮ, ಸ್ವಭಾವರೂಪಗಳಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಭಗ ವಂತನ, ಈ ಮಾಯಾವಿಜೃಂಭಣದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರು ತಾನೇ ಸಮರ್ಥರು? ಆದರೆ "ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧವಿಲ್ಲದುದನ್ನು ನೀನು ಹೇಗೆ ವರ್ಣಿ ಸಬಲ್ಲೆ" ಯೆಂದು ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಬಹುದು. ನನಗೂ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಿ ಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ನಾನೂ ಅದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸ ಲಾರೆನು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ನನ್ನ ಗುರುಮುಖವಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೇಳಿರು ವೆನೋ, ಅಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆನು. ಕೊನೆಗೆ ಅಷ್ಟನ್ನೂ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೂ ನನಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿರಲಾರದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ತೋರಿದಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಬಲ್ಲೆನು. ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದರಿಂದ ಫಲವೇನೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಅದರಿಂದಲೇ ಎಷ್ಟೋ ಲಾಭವುಂಟು. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರರ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವುದರಿಂದ, ದೋಷಯುಕ್ತವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರವಾಗಿ ಮಾಡು ವುದೇ ಹರಿನಾಮಸ್ಮರಣೆಗೆ ಒಂದು ಮೊದಲನೆಯ ಫಲವು ಆ ಭಗವನ್ಮಹಿಮೆ ಯನ್ನು ತಿಳಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವರ್ಣಿಸುವುದರಿಂದ ಅವರವರು ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಪಡೆಯಬಹುದು. ವಿದುರಾ! ಆ ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ ಹೊರತು ಫಲವಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಬೇಡ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮನು ಷ್ಯನು ವಚನಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಕ್ಕೆ, ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕನಾದ ಭಗವಂತನ ಗುಣಕೀರ್ತನವೇ ಒಂದು ಮುಖ್ಯಫಲವು. ಹಾಗೆಯೇ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಮಹಾತ್ಮರು ವಿಷ್ಣುಕಥೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಆ ಕಥಾಮೃತವನ್ನು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿ ತೃಪ್ತಿಪಡುವುದೇ ಕರ್ಣೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಫಲವು. ಓ ವಿದುರಾ! ಆ ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ನಾವು ಮಾತ್ರವೇ ಅಸಮರ್ಥರೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ. ಆ

ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ನಾಭಿಕಮಲದಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿ, ಆತನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು, ಆವನ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸತಕ್ಕ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಕೂಡ, ಅನೇಕ ಸಂವತ್ಸರಗಳವರೆಗೆ ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಪರಪಕ್ವವಾದ ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಆತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಹೋದನು. ಇನ್ನು ನಮ್ಮಂತವರ ಪಾಡೇನು? ಆಹಾ! ಇದೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ಮತ್ತೊಂದಾಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಕೇಳು! ಆ ಭಗವಂತನ ಆಶ್ಚರ್ಯಶಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಆಶ್ಚರ್ಯಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರನ್ನೂ, ಮರುಳುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ವೇದಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಬಂದು ತಾನೇ ತನ್ನನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲಾರದೆ ಹಿಂತಿರುಗುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿರುವನು. ಇನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದೇನು? ಓ ವಿದುರಾ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಒಂದೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು? ಮಹತ್ತು ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳಾಗಲಿ, ದಿಕ್ಪತಿಗಳಾಗಲಿ, ಚತುರ್ಮುಖನಾಗಲಿ, ವೇದಗಳಾಗಲಿ, ಯೋಗಶುದ್ಧವಾದ ಮನಸ್ಸಾಗಲಿ, ಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ನಮ್ಮಂತಹ ಋಷಿಗಳಾಗಲಿ ಯಾವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ಆ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಕೊನೆಮುಟ್ಟಿಸಲಾರದೆ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಿರುವೆವೋ, ಅಂತಹ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಇದೋ ನಮಸ್ಕಾರವು" ಇಲ್ಲಿಗೆ ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ವಿದುರನು ಮೈತ್ರೇಯನನ್ನು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದುದು.

ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಮೈತ್ರೇಯನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ವ್ಯಾಸಪುತ್ರನಾಗಿಯೂ ತತ್ವದರ್ಶಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ವಿದುರನು, ತನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಂದ ಆ ಮೈತ್ರೇಯನಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವುಂಟಾಗುವಂತೆ ತಿರುಗಿಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುವನು. "ಓ ಮಹರ್ಷೀ ಜ್ಞಾನಾದಿಷಡ್ಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿಯೂ, ಜ್ಞಾನೈಕಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ, ಅದುದರಿಂದಲೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಯಾವುದೊಂದು ವಿಕಾರವೂ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿಯೂ, ಸತ್ವರಜಸ್ತಮಸ್ಸುಗಳೆಂಬ ಪ್ರಕೃತಿಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದರ ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿರುವ ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ, ಈ ಗುಣಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದುಂಟಾಗತಕ್ಕ ದುಃಖಮೋಹಾದಿಗಳೂ, ಮನುಷ್ಯಾದಿರೂಪವಿಕಾರಗಳೂ, ಲೀಲಾರ್ಥವಾಗಿಯಾದರೂ ಏಕೆ ಸಂಭವಿಸಬೇಕು? ಹೀಗೆ ಸಂಭವಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅದರಿಂದುಂಟಾದ ದೋಷಗಳು

ಅವನಿಗೆ ಅಂಟದಿರುವುದು ಹೇಗೆ? ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪರಿಣಾಮ ರೂಪವಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಾಗಲೀ ಗುಣಸಂಬಂಧವಾಗಲೀ ಇಲ್ಲದ ಮೇಲೆ, ಅವನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾಗಿಯೂ,ಕರ್ತನಾಗಿಯೂ ನಿಲ್ಲುವುದು ಹೇಗೆ? ಮತ್ತು ಪೂರ್ಣ ಕಾಮನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಈ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೆಯೇಕೆ? ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಟಪಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೆ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಅವನಿಗೂ ಇದು ಲೀಲಾಮಾತ್ರ ವೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ದೃಷ್ಟಾಂತವೂ ಸಮಂಜಸವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಆಟಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಾಗಲೀ, ತನಗೆ ಸಮ ವಾಗಿ ಆಟವಾಡತಕ್ಕ ಇತರ ಬಾಲಕರಾಗಲೀ ಒದಗಿದಾಗಲೇ ಬಾಲಕರಿಗೆ, ಆ ಆಟ ದಲ್ಲಿ ಆಸೆಯೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಸಂಭವಿಸುವುದು. ಭಗವಂತನಾದ ರೋ ಆತ್ಮಾರಾಮನಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಆನಂದವನ್ನನುಭವಿಸತಕ್ಕವನು. ಅವಾಪ್ತ ಸಮಸ್ತಕಾಮನಾದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಯಾವುದೊಂದುದ್ದೇಶವೂ ಹುಟ್ಟುವ ಸಂಭವ ವಿಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ಕ್ರೀಡಾರ್ಥವಾಗಿ ಆ ಅಭಿಲಾಷೆಯು ಹುಟ್ಟಿದರೂ, ತನಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದ, ಕ್ರೀಡಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳಾಗಲೀ ಆ ಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿಸತಕ್ಕ ಬೇರೊಬ್ಬ ಪುರುಷನಾಗಲೀ ಇಲ್ಲದಹೊರತು ಆ ಕಾರ್ಯವೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಪೂರ್ಣಕಾಮನಾಗಿ, ಮೊದಲು ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಆಗಿದ್ದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ, ಈ ಕೋರಿಕೆಯು ಹುಟ್ಟಿತೆಂಬುದೂ ಅಸಂಗತವಲ್ಲವೇ? ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷ ರೊಡಗೂಡಿದ ಆ ಭಗವಂತನಿಗೇ ಜಗತ್ಕರ್ತೃತ್ವಾದಿಗಳನ್ನೂ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ, 'ಈ ಶ್ವರನು ಹೀಗೆ ಉಪಾದಾನಕಾರಣನಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವನಿಗೆ ಪರಿಣಾಮ, ಕ್ಲೇಶ ಮುಂ ತಾದ ದೋಷಗಳು ಸಂಭವಿಸಲಾರವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರನ್ನು ಶರೀರ ವಾಗಿ ಹೊಂದಿರುವ ಭಗವಂತನೇ ಜಗತ್ಕಾರಣನೆಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ, ಕ್ಲೇಶ, ವಿಕಾರ,ಮುಂತಾದುವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವುವೇ ಹೊರತು ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಲಾರವು'' ಎಂದೂ ಹೇಳಿದೆ. ಇದರಿಂದ, ಗುಣತ್ರಯಾತ್ಮಕ ವಾಗಿ, ತನಗೆ ಅಧೀನವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದಲೇ ಭಗವಂತನು, ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಕೊನೆಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಸಂಹಾರಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಕಾರ್ಯ ಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವನು. ತನಗೆ ಶರೀರವಾಗಿದ್ದ ಮಾಯೆಯನ್ನೇ ಮಹತ್ತು ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳಂತೆ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ. ತಾನೂ ಒಂದೊಂದು ಗುಣವನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತೋರಿಸುತ್ತ, ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ರುದ್ರರೆಂಬ ಮೂರು ಶರೀರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವನು. ಇದರಿಂದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ

ದೋಷಸಂಬಂಧವೇ ಇರಲಾರದು, ಎಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಸಮಾಧಾನವೂ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಪರಮಾತ್ಮನಾದವನು ದೇಶಗುಣದಿಂದಲಾಗಲೀ ಕಾಲಗುಣದಿಂದಲಾಗಲೀ, ಅವಸ್ಥಾವಿಶೇಷದಿಂದಲಾಗಲೀ, ತನಗೆತಾನೇ ಆಗಲೀ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ದೆಸೆಯಿಂದಲಾಗಲೀ, ಯಾವಕಾರಣದಿಂದಲೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸಹೊಂದದ ವಿಜ್ಞಾನವೇ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು. ಅವನು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ದೇಶನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ದೀಪಜ್ವಾಲೆಯಂತೆ ತಾನಿದ್ದ ಸ್ಥಳವನ್ನುಮಾತ್ರ ಬೆಳಗುವನೆಂಬ ದೇಶನಿಯಮವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳಗುವನು ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಒಂದೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುವನೆಂಬೀ ಕಾಲನಿಯಮವಿಲ್ಲದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವನು. ಮತ್ತು ಈಶ್ವರನು ವಿಕಾರಶೂನ್ಯನಾದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಯಾವವಿಧದ ಅವಸ್ಥಾಭೇದದಿಂದಲೂ ಜ್ಞಾನಲೋಪವುಂಟಾಗುವ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಸ್ಮೃತಿರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನವು ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಪಡುವುದುಂಟು. ಈಶ್ವರನ ಜ್ಞಾನವು ಅಂತಹುದಲ್ಲ! ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ಕಂಡರೆ, ಅದು ಅವನೊಬ್ಬನ ಅನುಭವಕ್ಕೆಮಾತ್ರವೇ ಬರುವುದೇ ಹೊರತು ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಾರದು. ಆ ಸ್ವಪ್ನವೂಕೂಡ ಆಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ತೋರಿ ತನಗೆ ತಾನೇ ಅಗೋಚರವಾಗುವುದು. ಈಶ್ವರನ ಜ್ಞಾನವಾದರೋ ಹಾಗೆ ತನಗೆ ತಾನೇ ಸ್ವಲ ಕಾಲವಿದ್ದು ಹೋಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ! ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರುವುದು. ಈಶ್ವರನು ಕರ್ಮಾಧೀನನಲ್ಲ. ಜೀವಾತ್ಮರು ಕರ್ಮಾಧೀನರಾದುದರಿಂದ ಅವರ ಜ್ಞಾನವೂ ಕೂಡ ಅವರವರ ಪುಣ್ಯಪಾಪರೂಪಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದು. ಈಶ್ವರನ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಾದರೋ ಈ ವಿಧವಾದ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದೇ ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿರುವುದು. ಹೀಗೆ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ, ಯಾವ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ, ಯಾವ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ, ಯಾವಕಾರಣದಿಂದಾಗಲೀ, ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೊಂದದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ, ಮಾಯೆಯೆಂಬ ಪ್ರಕೃತಿಯೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವು ಹೇಗೆ? ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ದೇಶಕಾಲಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದರಿಂದಲಾದರೂ, ಆ ಈಶ್ವರನ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವಿಕಾರವುಂಟಾಗುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧವನ್ನೂ ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದು. ಅದೊಂದೂ ಇಲ್ಲದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧವೆಂಬುದು ಹೇಗೆ? ಈ ಭಗವಂತನು ಜೀವಾತ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸೇರಿರುವನಲ್ಲವೇ? ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಸತ್ವಾದಿಗುಣಕಾರ್ಯಗಳಾದ ಗರ್ಭ, ಜನ್ಮ, ಜರಾ,ಮರಣಾದಿಗಳೂ, ಪರಿಣಾಮಾದಿಗಳೂ ಆಯಾ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ದೇವಾದಿಶರೀರಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಂಬಂ

ಧಿಸಲಾರವೆಂದೂ ಹೇಳುವುದು ಸಮಂಜಸವಾಗಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಜಾಗರ (ಎಚ್ಚರ ಗೊಂಡಿರುವುದು) ಸ್ವಪ್ನ, ಸುಷುಪ್ತಿ, ಮೂರ್ಛೆ, ಪ್ರಾಣೋತ್ಕ್ರಮಣ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಬೇರೆಬೇರೆ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ, ಜೀವನಿಗೆ ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರವಾಗಿ ಬರತಕ್ಕ ದೋಷಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಅವನಲ್ಲಿ ಅಂತರಾತ್ಮನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಸಂಬಂಧಿ ಸದಿರದು. ಪರಮಾತ್ಮನು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಧೀನನಲ್ಲದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ, ಆ ದೋಷಗಳು ಸಂಭವಿಸಲಾರವೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಕರ್ಮಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇನು? ಕರ್ಮವೆಂಬುದೇ ಜೀವನಿಗೆ ದೇಹಸಂಬಂಧವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿಯೇ ಅದರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ದುಃಖಮೋಹಾದಿದೋಷಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸುವುದು. ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಕರ್ಮಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವನು ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಮೂಲಕನಾಗಿ ಒಳಹೊಕ್ಕಿರಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಆ ಜೀವನ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಇವನಿಗೂ ದೇಹಸಂಬಂಧವುಂಟೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಷ್ಟೇ? ಆದುದರಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ಉಂ ಟಾಗತಕ್ಕ ಗರ್ಭ, ಜನ್ಮ, ಜರಾ, ಮರಣಾದಿದೋಷಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈಶ್ವರನಿಗೂ ಉಂಟೆಂ ದೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗುವುದು. ಕರ್ಮವೆಂಬುದು ಜೀವನಿಗೆ ದೇಹಸಂಬಂಧದ ಮೂಲಕ ವಾಗಿಯೇ ದೋಷಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಾಗ, ಆ ಜೀವನಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಸೇರಿದ್ದ ಮೇಲೆ, ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಆ ದೋಷಗಳಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಹೇಗೆ? ಇದಲ್ಲದೆ ಕರ್ಮವೇ ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ದೇಹಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋ ಜನವೇ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ದೇಹಸಂಬಂಧವೇ ಸುಖದುಃಖ ಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂದೂ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆ ದೇಹಸಂಬಂಧವು ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಉಂ ಟೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ, ಅಶುದ್ಧವಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರುವು ದೊಂದೇ ಸಮಸ್ತ ದೋಷಗಳಿಗೂ ನೆಲೆಯೆನಿಸಿದಂತಾಗುವುದು. ಆಯಾದೇಹ ಗಳನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ತಾನೇ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಾದರೂ, ಆಗಲೂ ಅವನಿಗೆ ಆದರ ದೋಷವು ಬಿಟ್ಟುದಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಕೀವುಗಳಿಂದಲೂ, ರಕ್ತಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿ ಬಹಳ ದುರ್ಗಂಧಯುಕ್ತ ವಾದ ಒಂದು ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟು ಹೋಗಿ ಬಿದ್ದರೂ, ಅವನಿಗೆ ಅದನ್ನೇ ಪುರು ಷಾರ್ಥವೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಜಗತ್ಕಾರಣನಾದ ಪರಮಪುರು ಷನು, ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಗುಣಗಳಿಗೂ ತಾನು ನೆಲೆಯಾಗಿದ್ದರೂ, ತನಗ ಕರ್ಮಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅವನು ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಳಹೊಕ್ಕಿರುವುದಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಶರೀರಸಂಬಂಧವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ, ಅದರಿಂದುಂಟಾಗತಕ್ಕ ದೋಷಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅವನನ್ನೂ ಗುರಿಮಾಡಿದಂತೆಯೇ ಆಗು

ವುದು. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅವರ ದೋಷಗಳು ಸಂಭವಿಸದಿರವು. ಓ! ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಮೈತ್ರೇಯನೆ! ಈ ವಿಧವಾದ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನಿಜವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ನನ್ನ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀಗಿಸಿ, ನನ್ನ ಸಂಶಯವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ತತ್ತ್ವೋಪದೇಶದಿಂದ ನನ್ನನ್ನುದ್ಧರಿಸಬೇಕು" ಎಂದನು.

ಹೀಗೆ ನಿಜವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ವಿದುರನು ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತಶಿರೋಮಣಿಯಾಗಿಯೂ, ತತ್ವಜ್ಞನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮೈತ್ರೇಯಮಹಾಮುನಿಯು, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು, ಮುಗುಳ್ನಗೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ಆ ವಿದುರನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂದೇಹನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. "ಓ! ವಿದುರಾ! ಕೇಳು! ಚೇತನಾಚೇತನಗಳನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈಶ್ವರನು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಅವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದುಂಟಾಗುವ ದುಃಖ, ವಿಕಾರ, ಮುಂತಾದ ದೋಷಗಳು ಸಂಭವಿಸಲಾರವು. ಆದರೆ ನೀನು ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಭವಿಸುವ ದೋಷಗಳು ಭಗವಂತನಿಗೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ? ಇದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ: ಜೇತನನಾದರೂ ಸಹಜವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ದೋಷಸ್ವರೂಪನಲ್ಲ. ಪುಣ್ಯಪಾಪರೂಪಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದ ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೆ, ಅವರವರ ಕರ್ಮಸ್ವಭಾವಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ, ಪರಮಪುರುಷನ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಒಂದೇ ವಸ್ತುವು ಕಾಲಭೇದದಿಂದಲೂ, ಜೀವಭೇದದಿಂದಲೂ, ಸುಖದುಃಖಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಆ ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವಭಾವವೇ ಆ ಬಗೆಯಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತುಗಳೂ, ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕೇವಲಸುಖವನ್ನಾಗಲೀ, ಕೇವಲ ದುಃಖವನ್ನಾಗಲೀ ಉಂಟುಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಲೋಕಾನುಭವದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದೇ ವಸ್ತುವು ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅದೇ ವಸ್ತುವು ಅದೇಪುರುಷನಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದುಃಖಹೇತುವಾಗುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಆವಸ್ತುವನ್ನನುಭವಿಸತಕ್ಕ ಜೀವನಪುಣ್ಯಪಾಪರೂಪವಾದ ಕರ್ಮವೇಹೊರತು, ಆವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವಭಾವವಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ವಸ್ತುವಿನಸ್ವಭಾವವೇ ಆಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಆವಸ್ತುವು ಅವನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಖವನ್ನಾಗಲೀ, ಯಾವಾಗಲೂ ಕೇವಲದುಃಖವನ್ನಾಗಲೀ, ಉಂಟುಮಾಡಬೇಕೇ ಹೊರತು, ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನೂ

ಮತ್ತೊಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದುಃಖವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಲಾರದು. ಅಥವಾ ಒಂದೇ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡು ಧರ್ಮಗಳೂ ಇರುವುವೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಯಾವ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಯಾವುದು ನಿಯತವಾದ ಧರ್ಮವೋ, ಅದಕ್ಕೆ ಅದನ್ನೇ ಸ್ವಭಾವವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಲೋಕಧರ್ಮವಾದುದರಿಂದ, ಒಂದೇ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರವಿರುದ್ಧ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಸ್ವಭಾವವೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಲೀ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಲೀ, ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಒಂದೇ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಸಂಭವಿಸಲಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ಆವೆರಡನ್ನೂ ಇವುಗಳ ಸ್ವಭಾವವೆಂದೇ ಹೇಳುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಯಾವ ವಸ್ತುವೂ ಸುಖವನ್ನಾಗಲೀ, ದುಃಖವನ್ನಾಗಲೀ, ಉಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ಗುಣವುಳ್ಳುದಲ್ಲ. ಈ ಸುಖದುಃಖಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಜೀವಾತ್ಮನ ಪುಣ್ಯಪಾಪರೂಪಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಬರುವುವು. ಜೀವನು ಕರ್ಮವಶನಾದುದರಿಂದ ಆಯಾ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆಯಾವಸ್ತುಗಳ ಸಂಬಂಧವು ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವುವು. ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗಾದರೋ ಈ ಕರ್ಮದೋಷಗಳೊಂದೂ ಸಂಬಂಧಿಸಲಾರವು. ಅವನು ಸಮಸ್ತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಗೂ ಆಶ್ರಯನಾಗಿರುವನು. ಸರ್ವವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವತಂತ್ರನು. ಸ್ವಾಭಾವಿಕಗಳಾಗಿಯೂ, ಮಹಾದ್ಭುತಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಅನೇಕ ಆಶ್ಚರ್ಯಶಕ್ತಿಗಳುಳ್ಳವನು. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ದೋಷಾಶ್ರಯಗಳಾದ ಈ ಚೇತನಾಚೇತನಗಳ ಸಂಬಂಧವೆಲ್ಲವೂ, ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಚಿತ್ರರೀತಿಯಿಂದ ನಿಯಮಿಸತಕ್ಕ ಲೀಲೆಗೋಸ್ಕರವಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಜೀವನಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧದಿಂದ ಅನೇಕದೋಷಗಳುಂಟಾಗುವುದೇನೋ ನಿಜವು! ಈಶ್ವರನಾದರೋ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟವನಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಅವನಿಗೆ ಈ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧವೆಂಬುದು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಅಂಗೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ದೋಷಗಳೊಂದೂ ಅವನನ್ನು ಮುಟ್ಟಲಾರವು. ವಿದುರಾ! ಕರ್ಮವೆಂಬುದೇನು? ಎಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಈಶ್ವರನು ಚೇತನರ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕವಿಟ್ಟು 'ಇವನು ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಇವನಿಗೆ ಈ ಫಲವುಂಟಾಗಬೇಕು'' ಎಂದು ಅವರವರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕರ್ಮವೆಂಬುದೂ ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಆ ಭಗವಂತನ ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹರೂಪವಾದ ಕರ್ಮಸಂಬಂಧವನ್ನು, ಆ ಭಗವಂತನಿಗೇ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ವಶನಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಕರ್ಮಸಂಬಂಧ

ವನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಸೇರಿದ್ದರೂ ಅದರ ದೋಷಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾಗುವವನಲ್ಲ. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಕರ್ಮಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದವನಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅಧೀನನಲ್ಲದೆ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಈಶ್ವರನಿಗೆ, ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳಿಂದುಂಟಾಗುವವಿಕಾರಗಳಾಗಲೀಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧವಾಗಲೀವಿರೋಧಿಸಲಾರವು. ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಶರೀರಸಂಬಂಧವಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ದೋಷವು ಅಂಟದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಅವನ ಐಶ್ವರ್ಯಶಕ್ತಿಯೇ ಕಾರಣವು. ಇದರಂತೆ ಭಗವಂತನು ಜೀವಾತ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಹೊಕ್ಕು ನಿಂತಿದ್ದರೂ, ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧದಿಂದ ಜನನ ಮರಣ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ಆ ಜೀವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ದೋಷಗಳನ್ನು ತಾನು ಅಂಟಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದಕ್ಕೂ ಅವನ ಐಶ್ವರ್ಯಶಕ್ತಿಯೇ ಕಾರಣವು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿದೋಷವಾಗಲೀ, ಜೀವದೋಷವಾಗಲೀ, ಸಂಬಂಧಿಸಲಾರವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ವಿರೋಧವೇನೂ ಇಲ್ಲವು. ವೇದಗಳೂ ಕೂಡ ಆ ಪರಮಪುರುಷನು ಐಶ್ವರ್ಯಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೆಂದೇಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಆಭಗವಂತನನ್ನು ನಾವುಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡಲಾರೆವು. ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಅವನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಒಳಹೊಕ್ಕಿದ್ದರೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅವುಗಳ ದೋಷವನ್ನು ಅಂಟಿಸಕೊಳ್ಳದ ಐಶ್ವರ್ಯಶಕ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ವೇದಗಳೇ ಹೇಳುತ್ತಿರುವುವಷ್ಟೆ? ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಲ್ಲದ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ, ನಾವು ನಮ್ಮ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಗುಣದೋಷಗಳೊಂದೂ ಸಮಂಜಸವಾಗಲಾರವು. ಶಬ್ದಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ನಾವು ಗ್ರಹಿಸಿದುದನ್ನೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶ್ರುತಿಪ್ರಮಾಣದಿಂದಲೇ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದುದರಿಂದ, ಅದರಮೇಲೆ ಸಂದೇಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ ಇದೇಸಮಾಧಾನದಿಂದ "ವಿಕಾರಶೂನ್ಯನಾಗಿಯೂ, ಗುಣರಹಿತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಹೇಗೆ? ಎಂಬ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಯೂ ನಿವೃತ್ತವಾಗುವುದು. ಆದರೆ "ಜಗತ್ತಿಗೆ ಈಶ್ವರನೇ ಉಪಾದಾನಕಾರಣನಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತವಸ್ತುಗಳೂ ಅವನೇ ಆಗಿರಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಆಗ ಆ ದೋಷಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಅವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸದಿರುವುದು ಹೇಗೆ? ಎಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಿದೆಯಷ್ಟೆ? ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರನ್ನು ಶರೀರವಾಗಿ ಹೊಂದಿದ ಪರಮಪುರುಷನೇ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಉಪಾದಾನಕಾರಣವಾದುದರಿಂದ, ಆ ಶರೀರಗತವಾದ ದೋಷವೆಲ್ಲವೂ ಆ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರಿಗೇ ಸಂಬಂಧಿಸುವುದೇ ಹೊರತು ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಸೇರಲಾರದು. ಹೇಗೆಂದುಕೇಳುವೆಯಾ? ನಾನಾವರ್ಣದ ನೂಲುಗಳಿಂದ ನೇಯಲ್ಪಟ್ಟ ವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ, ಕಪ್ಪು, ಬಿಳುಪು ಮೊದಲಾದ ಬಣ್ಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆಯಾ ನೂಲುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಿ

ಕೊಂಡಿರುವುವು.ಆಯಾ ನೂಲುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ತೆಗೆದಾಗ, ಆಯಾಬಣ್ಣವೂ ಅದರೊಡನೆ ಸೇರಿ.ಬರಬೇಕಲ್ಲದೆ.ಬಣ್ಣವು ಮಾತ್ರ ಉಳಿಯಲಾರದು. ಅದರಂತೆಯೇ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಗಳೂ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಲಾರವು. ಬಾಲ್ಯ, ಯೌವನ, ಮುಂತಾಗಿ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಸಂಭವಿಸುವ ಅವಸ್ಥಾಭೇದಗಳೆಲ್ಲವೂ ಜೀವಾತ್ಮಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಚೇತನಾಚೇತನ ದೋಷಗಳೂ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಸೇರಲಾರವು. ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಸಮಸ್ತಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವನು. ಆದರೂ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದೋಷಗಳು ಅವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಲಾರವು. (ಆದರೆ "ಕೇವಲ ಕಶ್ಮಲಕ್ಕೆಡೆಯಾದ ಮನುಷ್ಯದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿರುವುದೇ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಒಂದುದೋಷವಲ್ಲವೇ? ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ತಾನಾಗಿ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟು ವಿನೋದಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗಿಬಂದು ಕಶ್ಮಲದ ಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಳಿಬಂದರೂ, ಅವನಿಗೆ ಅದರ ದೋಷಗಳು ತಪ್ಪಲಾರವಷ್ಟೆ? ಅದರಂತೆ ಭಗವಂತನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಜೀವಾಂತರ್ಗತನಾಗಿ ಮನುಷ್ಯದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ದೋಷವು ತಪ್ಪಿದುದೇನು? ಇದರಂತೆಯೇ ಜೀವನಿಗೂ ದೇಹಾದಿ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದರೂ ಅದರಿಂದುಂಟಾದ ದೋಷಗಳು ಸಂಬಂಧಿಸಲಾರವೆಂದೇಕೆ ಗ್ರಹಿಸಬಾರದು?" ಎಂದು ನೀನು ಕೇಳಬಹುದು. ಭಗವಂತನಲ್ಲಿರುವ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಜೀವನಿಗಿರಲಾರವು. ಆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಆಶ್ಚರ್ಯಶಕ್ತಿಯೇ ಬೇರೆ! ಜೀವಾತ್ಮನೂ ಭಗವಂತನಂತೆ ಅಪಹತಪಾಪ್ಮತ್ವವೇ (ಪಾಪಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಿರುವುದು) ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಆ ಜೀವಸ್ವರೂಪವು ಅಜ್ಞಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಮೋಹಿತವಾಗಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಜೀವನು ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಾರದೆ, ದೇಹವೇ ತಾನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವನು. ಕರ್ಮಾಧೀನನಾದ ಈ ಜೀವನಿಗೆ ಶುದ್ಧವಾದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವೊಂದೇ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಹೊರತು, ಮೇಲೆ ಕಾಣುವ ದೇವಮನುಷ್ಯತ್ವಾದಿರೂಪಗಳ ಭಾವನೆಯಾಗಲೀ ಈ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಶಿರಸ್ಸು, ಮೊದಲಾದ ಯಾವುದಾದರೂ ಅವಯವಗಳಿಗೆ ಭಂಗವುಂಟಾದಾಗ "ತನ್ನ ತಲೆಯು ಮುರಿಯಿತು" "ತನ್ನ ಕಾಲು ಭೇದಿಸಿತು" ಎಂಬದುಃಖವಾಗಲೀ,ಉಂಟಾಗುವುದೆಲ್ಲವೂ ಆದೇಹವನ್ನೇ ತಾನೆಂದುಭಾವಿಸಿರುವುದೇ ಕಾರಣವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ! ಜೀವನಿಗೆ ಈ ಭ್ರಾಂತಿಯುಂಟಾಗುವುದೂ ಆ ಭಗವಂತನ ಆಶ್ಚರ್ಯಶಕ್ತಿಯೆಂದೇ ತಿಳಿ! ವಿದುರಾ! ಇದಕ್ಕೊಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಆಗಾಗ ನಾವು ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವೆವು. ಆದರೆ ಆ ಜಲದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಬಿಂಬವು ಪ್ರತಿಫಲಿಸಿರುವುದೇ

ಹೊರತು ವಾಸ್ತವಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನಿಲ್ಲ. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಚಂದ್ರಬಿಂಬವು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲಿಸಿರುವಾಗ, ಆ ನೀರಿನ ಅಲೆದಾಟದಿಂದ, ಆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಆಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಈಅಲೆದಾಟವು ನಿಜವಾದ ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ನಮಗೆ ತೋರುವುದು. ಹೀಗೆ ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿಲ್ಲದ ನಡುಕವು ಜಲಸಂಬಂಧದಿಂದ ಆ ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ಹೇಗೆ ಕಾಣುವುದೋ, ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಮೇಲಿನ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಸಂಭವಿಸುವ ಶಿರಚ್ಛೇದನಾದಿ ವಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಈ ದೇಹಸಂಬಂಧದಿಂದ ಆ ಆತ್ಮಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ತೋರುವುದು. ಇಷ್ಟೇ ಹೊರತು ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅಂತಹ ದೋಷವೇ ಇಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ಶರೀರದೋಷವನ್ನು ಜೀವನಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಭ್ರಾಂತಿಪಡುವಹಾಗೆಯೇ, ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಶರೀರವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಭಗವಂತನಿಗೆ, ಅವುಗಳ ಧರ್ಮವು ಸಂಭವಿಸಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದೂ ಭ್ರಾಂತಿಮೂಲಕವಾದುದೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಭಗವಂತನು ಜೀವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವರ ದೋಷಗಳನ್ನು ಅಂಟಿಸಿಕೊಳ್ಳದ ಆಶ್ಚರ್ಯಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ! ಆ ಜೀವಗತವಾದ ದೋಷವನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಸಮರ್ಥನಾಗಿರುವನು. ಆದರರೀತಿಯನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಹೇಯಗುಣವುಳ್ಳ ಜೀವನು, ಕರ್ಮಯೋಗದಿಂದ ಸಹಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆ ವಾಸುದೇವನ ಕೃಪೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಆದರ ಬಲದಿಂದ ತನ್ನ ಹೇಯಗುಣಗಳನ್ನು ನೀಗಿ ಶುದ್ಧನಾಗುವನು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಂಶವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ಜೀವಾತ್ಮಪರಮಾತ್ಮರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧವುಂಟೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜವು! ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿಶೇಷಗಳುಂಟು. ಆ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ತನಗಧೀನವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವನಿಗೆ ಅಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನುಂಟುಮಾಡಬಲ್ಲದು. ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯಾದರೋ, ಅದು ಅವನಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿ ಅವನ ಲೀಲಾಸಾಮಗ್ರಿಯಂತೆ ಆತನ ನಿಯಮಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಆ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು. ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅವಿದ್ಯೆಯಾಗಲೀ, ಅದರಿಂದುಂಟಾಗುವ ದೇಹಾತ್ಮಭ್ರಮಾದಿದೋಷಗಳಾಗಲೀ ಅವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಲಾರವು. ಜೀವನಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧದಿಂದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ತೋರದಿರುವಾಗ, ಮೇಲಿನ ದೇಹವೊಂದು ಮಾತ್ರವೇ ಅವನಿಗೆ ಕಾಣುವುದು. ಅದನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅವನಿಗೆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ತೋರಿದೊಡನೆ, ಆ ಭ್ರಮವೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದು. ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವು ದೇಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವೆಂಬುದು ಇದರಿಂದ

ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಜೀವಾತ್ಮನೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರ ಭೂತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಜೀವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವ ದೋಷಗಳೊಂದೂ ಪರಮಾತ್ಮ ನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಲಾರವು. ಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಒಳಹೊಕ್ಕಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವುಗಳ ದೋಷಕ್ಕೂ ಅವನು ಭಾಗಿಯಾಗುವನೆಂದೆಣಿಸುವುದು ಕೇವಲಭ್ರಮವು. ಯಾವ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಡಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೂ ದೋಷನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದೋ, ಅಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ದೋಷಗಳು ತಗುಲ ಲಾರವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೇ? ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು ತನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಶಬ್ದಾ ದಿವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸದಂತೆ ತಡೆದು ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರಿಗಿಂತ ವಿಲಕ್ಷಣ ನಾಗಿಯೂ, ಆಶ್ರಿತರಿಗೆ ಸಂಸಾರಬಂಧವನ್ನು ಬಿಡಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆಲ್ಲಾ, ಅವನಿಗೆ ನಿದ್ರಿಸುವವನ ಕ್ಲೇಶ ಗಳಂತೆ ಹೇಯಗುಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಶಿಸುವುವು. ಆದರೆ ನಿದ್ರಿಸಿದವನಿಗೆ ಆ ನಿದ್ರೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಗಳು ತೋರದಿದ್ದರೂ, ಎಚ್ಚರವಿದ್ದಾಗ ಆ ಕಷ್ಟವು ಬಂದೊದಗುವು ದಲ್ಲವೇ?'' ಎಂದರೆ, ಇದು ಆ ವಿಧವಾದ ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿಯಲ್ಲ. ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವಷ್ಟು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಅವನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದವನಿಗೆ, ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಷ್ಟವೆಂಬುದೇ ಇರದು. ಓ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವಿದುರನೇ! ಭಗವಂತನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸಿದರೂ, ಅವನ ಸತ್ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದರೂ ಸಮಸ್ತ ಕಷ್ಟಗಳೂ ನಶಿಸುವುವೆಂಬುದ ರಲ್ಲಿ ಏನೇನೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆತನ ಕಥಾಶ್ರವಣಕೀರ್ತನಗಳಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತ ದುಃಖಗಳೂ ನಶಿಸುವಾಗ ಅನವರತವೂ ಆ ಭಗವಂತನ ಪಾದರೇಣುವನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಯಿಂದ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವ ಭಕ್ತನ ಕಷ್ಟಗಳು ನಶಿಸುವುವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ ವುಂಟೇ?'' ಎಂದನು.

ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ವಿದುರನು ಪರಮಸಂತುಷ್ಟ ಚಿತ್ತನಾಗಿ, ತಿರುಗಿ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವನು 'ಓ ಮಹಾತ್ಮಾ! ಮೈತ್ರೇಯಾ! ಭಗವಂತನು ಹೇಗೆ ಜಗತ್ಕಾರಣನಾಗುವನೆಂಬ ಸಂದೇಹವು ಇದು ವರೆಗೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಳವಳಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೇರೂರಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಆ ಸಂದೇಹವೆಂಬ ವೃಕ್ಷವು, ನಿನ್ನ ಬೋಧನಾವಾಕ್ಯವೆಂಬ ಕತ್ತಿ ಯಿಂದ ಮೂಲಸಹಿತವಾಗಿ ಛೇದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ನಿನ್ನ ದಯೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾಯಿತು. ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಈಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಭಗವತ್ಕಥಾಶ್ರ ವಣದಲ್ಲಿಯೂ ಆತನ ಪಾದಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತಷ್ಟು ಆತುರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವು

ದು. ಓ ಮೈತ್ರೇಯಾ! ನಿನ್ನ ಸಮಾಧಾನವೊಂದೊಂದೂ ಬಹಳ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿದೆ. ಜೀವಪ್ರಕೃತಿಗಳೆರಡೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರಭೂತವಾಗಿರುವುದೆಂದು ನೀನು ನಿರೂಪಿಸಿದುದರಿಂದ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ, ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಂಟೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು ಶರೀರಕ್ಕುಂಟಾಗುವ ಛೇದನಾದಿವಿಕಾರಗಳು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅದರಂತೆಯೇ ಚೇತನಾಚೇತನಗಳನ್ನು ಶರೀರವಾಗಿ ಹೊಂದಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಭಗವಂತನಿಗೂ, ಆ ಚೇತನಾಚೇತನಗಳ ದೋಷಗಳು ಅಂಟಲಾರವೆಂದೂ ಹೇಳಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಜಲಚಂದ್ರನನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ದೋಷಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲವೆಂಬುದೂ ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ "ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ತೋರದೆ ಬೇರೆ ರೂಪದಿಂದಿರುವಾಗ, ಇದರೊಳಗೆ ಆತನು ಸೇರಿರುವನೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳಬಹುದು? ಎಂದು ಒಂದು ಸಂದೇಹವುಂಟಾಗಿತ್ತು. ನೋಡಿದರೆ ಆ ಸಂದೇಹಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಅವನ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದುದೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದೂ ಕೇವಲಭ್ರಮವಾಗಿಯೇ ತೋರುವುದು. ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಒಳಹೊಕ್ಕಿರುವ ಸಂಗತಿಯು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸದಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಆ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಚೇತನಾಚೇತನಗಳಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನು ಅಂತರ್ಗತನಾಗಿರುವುದೂ ನಮ್ಮ ನೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಗೋಚರಿಸದಿದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ, ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವಲ್ಲದೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿರುವುದೆಂದು ನೆನೆಸುವುದೂ ಭ್ರಾಂತಿಯೇ ಹೊರತು, ವಾಸ್ತವಜ್ಞಾನವಲ್ಲ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಕೇವಲ ಮೂಢಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುವನೋ, ಮತ್ತು ಯಾವನು ಬುದ್ಧಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನಾದ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವನೋ, ಅವರಿಬ್ಬರೇ ಸುಖಿಗಳು. ಇದು ಹೊರತು ಯಾವನು ಕೇವಲಮೂಢನೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಅಥವಾ ವಿಶೇಷಜ್ಞಾನಿಯೂ ಅಲ್ಲದೆ, ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿಯದವನಾಗಿ, ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿರುವನೋ ಅಂತಹ ಮನುಷ್ಯನು ಬಹುಕ್ಲೇಶಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವನು. ಏನೂ ತಿಳಿಯದ ಮೂಢನು ಅವನ ಅಜ್ಞಾತೆಯಿಂದಲೇ ಸುಖಿಯಾಗಿರಬಹುದು! ಸಂದಿಗ್ಧಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಿಗೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲ. ಓ! ಮುನೀಂದ್ರಾ! ಆತ್ಮದಂತೆ ತೋರುವ ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿ, ಆತ್ಮವೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ನಿಮ್ಮ ಪಾದಸೇವೆಯಿಂದ, ನಾನೂ ಆ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ನೀಗಿಸಿಕೊಂಡೆನು. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ನಿಮ್ಮಂತವರ ಪಾದಸೇವಾಪ್ರಭಾವವನ್ನು ನಾನೇನೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ನಿಮ್ಮಂತಹ ಸಾಧುಗಳ

ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಪತಿತನಾದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಶುದ್ಧವಾಗಿ, ಪರ ಮಾತ್ಮನ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯು ಜನಿಸುವುದು. ಅವನ ತಾಪತ್ರಯವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದು. ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಕೀರ್ತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವನೋ, ಅಂತಹ ಪರಮವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ, ಜ್ಞಾನಹೀನ ರಾದ ಮಾನವರನ್ನು ಕೂಡ ತಂದು ಸೇರಿಸತಕ್ಕ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಸಜ್ಜನಸೇವೆಯು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕುವುದಲ್ಲ. ಸಾಧುಸೇವೆಯಿಂದ ಎಂತಹ ಪತಿತನಿಗಾದರೂ ಭಗ ವದ್ಭಕ್ತಿಯು ಜನಿಸದೆ ಬಿಡದು. ಎಲೈ ಋಷಿಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ಭಗವಂತನು ವ್ಯಷ್ಟಿಸೃಷ್ಟಿ ಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ಇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಹತ್ತು ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸಮಷ್ಟಿ ಪುರುಷನೆನಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಿ, ಆ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ! ಸರ್ವಜಗತ್ಕಾರಣನಾದ ಆ ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನು ಸಹಸ್ರಪಾದಗಳಿಂ ದಲೂ, ಸಹಸ್ರನೇತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಸಾವಿರತೋಳುಗಳಿಂದಲೂ, ಸಾವಿರತೊಡೆಗಳಿಂ ದಲೂ ಕೂಡಿದ್ದನೆಂದೂ, ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವೂ ಜನಿಸಿದುದೆಂದೂ, ತಿಳಿಸಿದೆ? ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣ, ಅಪಾನ, ವ್ಯಾನ, ಉದಾನ, ಸಮಾನಗಳೆಂಬ ಐದೂ, ನಾಗ, ಕೂರ್ಮ, ಕೃಕರ, ದೇವದತ್ತ, ಧನಂಜಯಗಳೆಂಬ ಇನ್ನೈದೂ ಸೇರಿ, ಹತ್ತು ಬಗೆಯಾಗಿಯೂ, ಸತ್ವಾದಿ ಮೂರುಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪ್ರಾಣವೂ, ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳೂ, ಜ್ಞಾನಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ವೈರಾಜಪುರುಷ ನೆನಿಸಿದ ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿರುವುವೋ, ಯಾವನಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮ ಣಾದಿ ಚತುರ್ವರ್ಣಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿದುವೋ, ಆ ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನ ವಿಭೂತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನನಗೆ ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಗಳೊಡನೆಯೂ, ಇತರ ಬಂಧುಗಳೊಡನೆಯೂ ಕೂಡಿದ ಬಗೆಬಗೆಯ ದೇಹಗಳುಳ್ಳ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವರಷ್ಟೆ? ಆ ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿ ಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು? ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿವರಿಸಬೇಕು. ಆ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಭೇದವೇನು? ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಜಾಧಿಪತಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದುದು ಹೇಗೆ? ಸಮಷ್ಟಿ ಪುರು ಷನಾದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ನವಬ್ರಹ್ಮರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ಅವರ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿ ಸಂತಾನದಿಂದ ಈ ಪ್ರಪಂಚವು ತುಂಬಿದುದು ಹೇಗೆ? ಒಂಭತ್ತು ವಿಧಗಳಾದ ಸೃಷ್ಟಿಭೇದಗಳಾವುವು? ಚತುರ್ಮುಖ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೇಲೆ ನಡೆದ ಸೃಷ್ಟಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ, ಸ್ವಾಯಂಭುವನೇ ಮೊದಲಾದ ಚತುರ್ದಶಮನುಗಳನ್ನೂ, ಆಯಾ ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರುಯಾರು

ಅಧಿಪತಿಗಳೆಂಬುದನ್ನೂ, ಆಯಾ ಮನುಗಳ, ಮತ್ತು ಮನ್ವಂತರಾಧಿಪತಿಗಳ ವಂಶಕ್ರಮವನ್ನೂ, ಆ ವಂಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನೂ, ವಿವರಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಎಲೈ ಮಹಾತ್ಮನೇ! ಈ ಭೂಮಿಗೆ ಮೇಲೆಯೂ ಕೆಳಗೂ ಇರುವ ಲೋಕಗಳಾವುವು? ಅವುಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯೆಂತಹುದು? ಅವುಗಳ ಪ್ರಮಾಣವೇನು? ಈ ಭೂಲೋಕದ ಪರಿಮಾಣವೆಷ್ಟು? ಮತ್ತು ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳು, ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿಗಳು, ಜರಾಯುಜಗಳು, ಸ್ವೇದಜಗಳು, ಅಂಡಜಗಳು, ಉದ್ಭಿಜ್ಜಗಳು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಭೇದವು ಹೇಗೆ? ಮತ್ತು ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಪ್ರಧಾನರಾಗಿ, ಭಗವಂತನ ಅನೇಕಾವತಾರವೆಂದು ಹೇಲ್ಪಡುವ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ, ಈ ಲೋಕವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ, ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳು ಈ ಮೂರಕ್ಕೂ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಆಧಾರನಾಗಿರುವ ಆ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿಯ ಉದಾರಚರಿತ್ರೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ವರ್ಣಾಶ್ರಮವಿಭಾಗಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳ ಚಿಹ್ನಗಳನ್ನೂ ಅವರವರು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಆಚಾರಗಳನ್ನೂ, ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಚರಿತ್ರವನ್ನೂ, ಅವರ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನೂ, ವೇದಗಳ ವಿಭಾಗವನ್ನೂ ವಿವರಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಯಾಗಕ್ರಮಗಳನ್ನೂ, ಫಲಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಸುವ ಕರ್ಮಯೋಗಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ, ಪ್ರವೃತ್ತಿಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಿರೋಧಿಸಿ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಉಪಾಯವಾಗಿ ಹೊಂದುವ ಪ್ರಪತ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನೂ, ಪ್ರವೃತ್ತಿಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವ ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗಮಾರ್ಗವನ್ನೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಯೋಗವೆಂತಹುದು? ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವಂತನಿಂದಲೇ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾಂಚರಾತ್ರದ ಸಾರವೇನು? ವೇದಬಾಹ್ಯರಾದ ಪಾಷಂಡಿಗಳ ಮಾರ್ಗವನ್ನೂ, ಜೀವಗಳಿಗೆ ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳ ಹೆಚ್ಚಿಗೆಯಿಂದಾಗುವ ಗತಿಗಳನ್ನೂ, ಫಲಗಳನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಬೇಕು ಪರಸ್ಪರವಿರೋಧವಿಲ್ಲದೆ ಧರ್ಮಾರ್ಥ, ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸತಕ್ಕ ಉಪಾಯವೇನು? ರಾಜನೀತಿಗಳಾವು? ದಂಡನೀತಿಕ್ರಮವೆಂತಹುದು? ವೇದೋಕ್ತಗಳಾದ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಾದಿ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳ ವಿಧಾನವೆಂತಹುದು? ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿ ಕರ್ಮಗಳ ವಿಧಾನವು ಹೇಗೆ? ಸೂರ್ಯಾದಿಗಳು, ಅಶ್ವಿನಿ ಮೊದಲಾದ ತಾರೆಗಳು, ಇತರ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು, ಇವುಗಳ ಗತಿಗಳೆಂತಹುದು? ಅವುಗಳ ಕಾಲನಿಯಮವೇನು? ತಪಸ್ಸು, ದಾನ, ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದರಿಂದುಂಟಾಗುವ ಫಲಗಳಾವುವು? ಶ್ರೌತಸ್ಮಾರ್ತಕರ್ಮಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನು? ದೇಶಾಂತರದಲ್ಲಿರುವವನು ಅನುಸರಿಬೇಕಾದ ಧರ್ಮಗಳಾವುವು? ಧರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕನಾದ ಭಗವಂತನು ಎಂತಹ ಧರ್ಮದಿಂದ ಸಂತೋಷಿಸುವನು? ಎಂತವರನ್ನು ಆ ಭಗವಂತನು

ಅನುಗ್ರಹಿಸುವನು? ಆಶ್ರಿತವತ್ಸಲರಾದ ಗುರುಗಳು, ತಮ್ಮನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಪ್ರೇಮವನ್ನಿಟ್ಟು, ಅವರು ಕೇಳದೆ ಬಿಟ್ಟ ಧರ್ಮರಹಸ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಾವಾಗಿಯೇ ತಿಳಿಸುವರೆಂದು ಕೇಳಿರುವೆನು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಥೇವಿಧವಾದ ಪ್ರೇಮವನ್ನಿಟ್ಟು, ಈಗ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ರಹಸ್ಯಾರ್ಥಗಳೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೂ ಅವುಗಳನ್ನೂ ಕೃಪೆಯಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಓ ಮಹಾತ್ಮಾ! ಪೃಥಿವಿ ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳಿಗುಂಟಾಗುವ ಪ್ರಳಯವು ಎಷ್ಟು ವಿಧವಾದುದು? ಆ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವಂತನನ್ನು ಉಪಾಸಿಸುವ ಮಹಾತ್ಮರಾರು? ಪೃಥಿವಿ ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿ, ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಕೊಳ್ಳುವುವೇ, ಅಥವಾ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಹುಟ್ಟಿದ ತತ್ವಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರುವುವೇ? ಅಥವಾ ಈ ಎರಡು ಕ್ರಮಗಳೂ ನಡೆಯುವುವೇ? ಜೀವಾತ್ಮಪರಮಾತ್ಮರ ಅಸಾಧಾರಣ ಸ್ವರೂಪವೆಂತಹುದು? ಅವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ಶಾಸ್ತ್ರಜನ್ಯವಾದ ಜ್ಞಾನವೆಂತಹುದು? ಗುರುಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನಕರವಾಗಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಸಿದ್ಧವೆನಿಸಿದ ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ, ಆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪಂಡಿತರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ ಸಾಧನಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಗುರೂಪದೇಶವಿಲ್ಲದೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವೂ, ಅದರಿಂದುಂಟಾಗುವ ಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಗಳೂ ಹೇಗೆ ಲಭಿಸುವುವು? ಓ ಮೈತ್ರೇಯಾ? ಈ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ಭಗವಂತನ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೂ, ಆತನ ಲೀಲೆಗಳನ್ನೂ, ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದಿರುವ ಈ ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ತಕ್ಕ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿ ನನ್ನನ್ನುದ್ಧರಿಸಬೇಕು. ಓ ಮಹಾತ್ಮಾ! ಈಗ ನಾನೊಬ್ಬ ಕುರುಡನಂತೆ ಏನೂ ತಿಳಿಯದೆ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ನಿನ್ನ ಉಪದೇಶದಿಂದ ನನ್ನ ಅಜ್ಞಾನಾಂಧತೆಯನ್ನು ನೀಗಿಸಿ, ಮಾಯೆಯಿಂದ ನಷ್ಟವಾದ ನನ್ನ ಕಣ್ಣನ್ನು ತೆರೆಯಿಸಬೇಕು. ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಂಸಾರನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಭಗವಂತನ ಸಾನಿಧ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ವೇದಾಧ್ಯಯನವೇ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಾಗಲೀ, ಯಾಗಗಳಾಗಲೀ, ವ್ರತಗಳಾಗಲೀ, ತಪಸ್ಸಾಗಲೀ, ಇನ್ನೊಂದೂ ನಿಮ್ಮಂತವರು ಮಾಡತಕ್ಕ ಅಭಯಪ್ರದಾನಕ್ಕೆ ಕಲಾಮಾತ್ರವೂ ಸಾಟಿಯಾಗಲಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಆ ವಿಧವಾದ ಅಭಯಪ್ರದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶದಿಂದ ನನ್ನನ್ನುದ್ಧರಿಸಬೇಕು" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ವಿದುರನು ಭಗವತ್ಕಥೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದುದಕ್ಕಾಗಿ, ಮೈತ್ರೇಯನು ಬಹಳಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಮೈತ್ರೇಯಮಹರ್ಷಿಯು ವಿದುರನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಿದುದು.

'ಎಲೈ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವಿದುರನೇ! ನಿನ್ನಿಂದಲ್ಲವೇ ನಿಮ್ಮ ಪೂರುವಂಶವೆಂಬುದು ಸಮಸ್ತಸತ್ಪುರುಷರಿಗೂ ಸ್ತೋತ್ರಾರ್ಹವಾಯಿತು! ಏಕೆಂದರೆ: ಸರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಂಬಿ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಯಮದೇವನ ಅಂಶಭೂತನಾದ ನೀನು ಆ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದುದರಿಂದಲೇ ಅದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟೊಂದತಿಶಯವುಂಟಾಯಿತು! ಓ! ವಿದುರಾ! ನಿನ್ನಂತಹ ಮಹಾಭಕ್ತನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಬ್ಬನಿರಲಾರನು. ಆ ಪರಮಪುರುಷನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಹೊಸದಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗಾಗಿ ನಾನು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟೆನು! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರು ಸ್ವಲ್ಪವಾದ ಸಂಸಾರಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿಸಿ, ಸಂಸಾರಕೂಪದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ಮಹತ್ತಾದ ದುಃಖವನ್ನೇ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವರು. ಅಂತಹ ದುಃಖವನ್ನು ತೊಲಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಭಾಗವತಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಬೇರೆ ಸಾಧನವಿಲ್ಲ. ಆ ಭಾಗವತವೆಂಬುದು ಭಗವಂತನ ಗುಣಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತವೇದಾರ್ಥಗಳೂ ತುಂಬಿರುವುವು. ಆ ಭಾಗವತದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನೇ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. * ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಂಕರ್ಷಣ ಭಗವಂತನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಸನಕಾದಿಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಆ ಸದ್ಗ್ರಂಥವನ್ನುಪದೇಶಿಸಿರುವನು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಂಕರ್ಷಣಭಾಗವತವೆಂದು ಹೆಸರುಂಟಾಗಿರುವುದು. ಸನತ್ಕುಮಾರನೇ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ವರು ಋಷಿಕುಮಾರರು, ಚೇತನಾಚೇತನರೂಪವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ನಿಜತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದುದ್ದೇಶಿಸಿ, ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಾದಿಷಡ್ಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿಯೂ, ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಶುದ್ಧಸತ್ವಮಯವಾದ ದಿವ್ಯಮಂಗಳಮೂರ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆದಿದೇವ

---

* ಭಾಗವತವು ಎರಡು ಶಾಖೆಯಾಗಿ ಹೊರಟಿರುವದೆಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯಪ್ರವರ್ತಕರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿರುವರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ, ಅವನಿಂದ ನಾರದನಿಗೂ, ನಾರದನಿಂದ ವ್ಯಾಸನಿಗೂ, ವ್ಯಾಸನಿಂದ ಶುಕಮುನಿಗೂ, ಉಪದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಬಂದುದೊಂದು. ಇದು ಹತ್ತುಸಾವಿರಗ್ರಂಥವುಳ್ಳುದು. ಸಂಕರ್ಷಣನಿಂದ ಸನಕಾದಿಗಳಿಗೂ, ಸನಕಾದಿಗಳಿಂದ ಸಾಂಖ್ಯಾಯನನಿಗೂ, ಆತನಿಂದ ಪರಾಶರನಿಗೂ, ಪರಾಶರನಿಂದ ಮೈತ್ರೇಯನಿಗೂ, ಮೈತ್ರೇಯನಿಂದ ವಿದುರನಿಗೂ ಉಪದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಬಂದುದೆರಡನೆಯದು. ಇದು ಎರಡು ಸ್ಕಂಧವುಳ್ಳುದು. ಇವೆರಡನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ವ್ಯಾಸಮುನಿಯು ದ್ವಾದಶಸ್ಕಂಧಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಗ್ರಾಹ್ಯವು.

ನಾದ ಸಂಕರ್ಷಣಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ, ಸುಖಾಸೀನನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಆಗ ಸಂಕರ್ಷಣನು ತನಗೆ ಕಾರಣನಾಗಿ ವಾಸುದೇವನೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಭಗವಂತನ ನಿಜಸ್ವರೂಪ ವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗೌರವಿಸಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತ ಅಂತರಾತ್ಮಧ್ಯಾನದಿಂದ ತಾವರೆಮೊಗ್ಗಿನಂತೆ ಮುಚ್ಚಿದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಸೇವಾರ್ಥವಾಗಿ ಬರ ತಕ್ಕ ಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನನುಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಗಾಗ ಆ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ತೆರೆ ಯುತ್ತಿರುವನು. ಸರ್ಪರಾಜನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಆ ಸಂಕರ್ಷಣನ ಕುಮಾರಿಯರಾದ ನಾಗಕನ್ಯೆಯರೆಲ್ಲರೂ ಆಗಾಗ ಬಂದು, ತಮ್ಮತಮಗೆ ಪತಿಗಳನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ಅವನ ಪಾದಾಶ್ರಯವಾದ ಪದ್ಮಪೀಠವನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯ ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿ ಸುತ್ತಿರುವರು. ಅವನ ಸಹಸ್ರಫಣೆಗಳೂ, ಮೇಲೆ ಧರಿಸಿರುವ ಸಹಸ್ರಕಿರೀಟಗಳ ರತ್ನಕಾಂತಿಯಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಣ್ಣವೇರಿ, ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರು ವುವು. ಸನಕಾದಿಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಇಂತಹ ಸಂಕರ್ಷಣಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಗಂಗಾಜಲದಿಂದ ತೊಯ್ದ ತಮ್ಮ ಜಟಾಭಾರಗಳೊಡನೆ ಮುಂದೆ ಬಂದು, ಅವನ ಪಾದಾಶ್ರಯವಾದ ಪದ್ಮಪೀಠಕ್ಕೆ ತಲೆಯನ್ನು ಸೋಕಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು ಭಗ ವಂತನ ಆಶ್ಚರ್ಯಚರಿತ್ರೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವರಾದ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಅವ ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಭಕ್ತ್ಯತಿಶಯದಿಂದ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ತಡವರಿಸುವ ನುಡಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಆತನ ಗುಣಕೀರ್ತನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ತಮಗೆ ಭಗವತ್ತತ್ವವನ್ನುಪದೇಶಿಸಬೇ ಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಪ್ರಪತ್ತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆಸ್ಥಾದರವುಳ್ಳ ಆ ಋಷಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಜ್ಞಾನಾಧಿಕನಾದ ಸಂಕರ್ಷಣನು, ಅವರ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ತತ್ವವನ್ನು ಪದೇಶಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಸಂಕರ್ಷಣನಿಂದ ಉಪದೇಶಹೊಂದಿದ ಸನತ್ಕುಮಾರನು. ಅದೇ ತತ್ವವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ಸಾಂಖ್ಯಾಯನನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿ ದನು. ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮನಿಷ್ಠರಾದ ಪರಮಹಂಸರಲ್ಲಿ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಆ ಸಾಂಖ್ಯಾ ಯನನೂ ಕೂಡ, ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯವಿಭೂತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಕುತೂ ಹಲವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯವೃತ್ತಿಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿದ ನಮ್ಮ ಗುರುವಾದ ಪರಾ ಶರಮಹರ್ಷಿಗೂ, ಆ ಮೇಲೆ ಬೃಹಸ್ಪತಿಗೂ ಅದೇ ತತ್ವವನ್ನುಪದೇಶಿಸಿದನು. ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಪರಾಶರಮುನಿಯು, ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ರಾಕ್ಷಸನೊಬ್ಬನು ಭಕ್ಷಿಸಿದು ದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸಯಾಗವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದನು. ಆಗ ತನ್ನ ಸಂತಾನವನ್ನುಳಿಸಿದು ದಕ್ಕಾಗಿ ಪುಲಸ್ತ್ಯಮುನಿಯು ಅವನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ, ಅವನಿಗೆ ಪುರಾಣಪಠನ ದಲ್ಲಿಯೂ, ತತ್ವಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದನು.

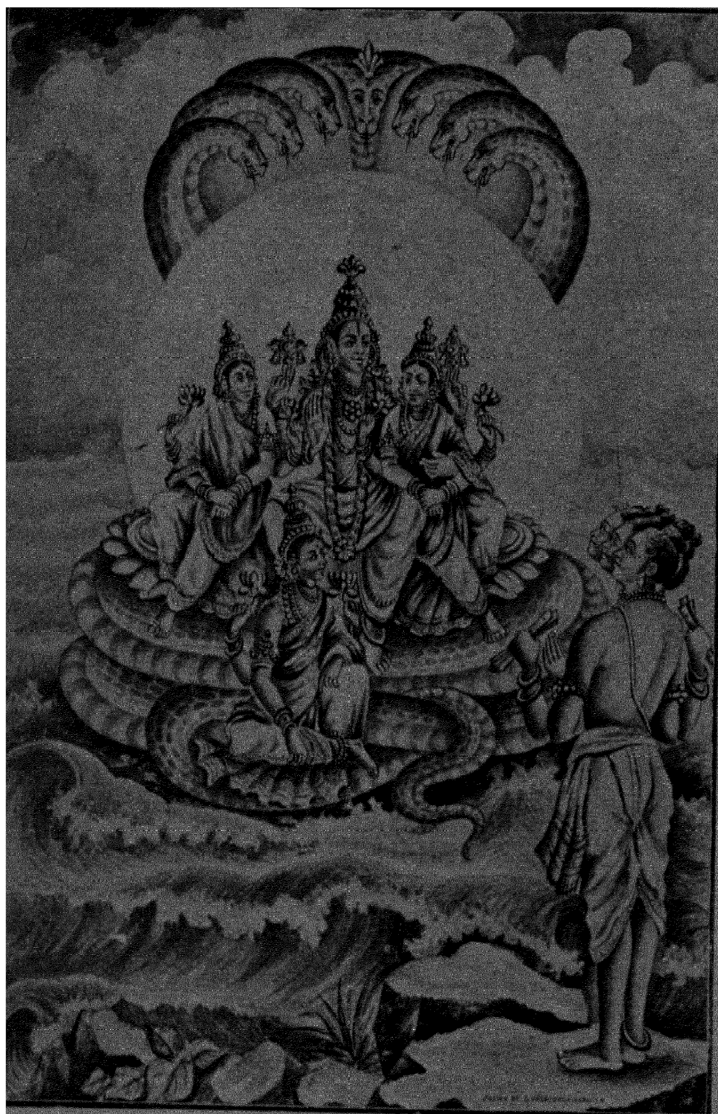
ಹೀಗೆ ವರಬಲದಿಂದ ಜ್ಞಾನಾಧಿಕನಾದ ಪರಾಶರನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ದಯಾಳುವಾಗಿ, ಅದೇ ಭಾಗವತವನ್ನು ನನಗೂ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವನು. ನಾನು ಆ ಮಹರ್ಷಿಯಿಂದ ಉಪದೇಶಹೊಂದಿದಂತೆಯೇ ನಿನಗೂ ಉಪದೇಶಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಎಲೆ ವತ್ಸ ವಿದುರಾ! ನೀನು ಭಗವತ್ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಬಹಳಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳವನು. ಶಿಷ್ಯಧರ್ಮವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಸರಿಸತಕ್ಕವನು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ತತ್ವೋಪದೇಶವನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ನೀನೇ ತಕ್ಕ ಪಾತ್ರವು! ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಕೇಳು.

ಯಾವಾಗ ಭಗವಂತನು ಈ ಲೋಕಸಂಬಂಧವಾದ ವ್ಯಾಪಾರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ಆತ್ಮಾನುಭವದಿಂದುಂಟಾದ ಆನಂದದಿಂದ ಪೂರ್ಣನಾಗಿ, ಯೋಗನಿದ್ರೆಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿ. ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಶೇಷಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಮಲಗಿದ್ದನೋ, ಆಗ ಚೇತನಾಚೇತನರೂಪವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಜಲಾವರಣದಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಿತು. (ಎಂದರೆ, ಭಗವಂತನು ಆವರಣಜಲದವರೆಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ಜಗತ್ಕಾರಣವಾದ ಸಮಸ್ತ ಭೂತಸಮೂಹಗಳೊಡನೆ ಆ ಜಲದ ಮೇಲೆಯೇ ಶಯನಿಸಿದ್ದನು.) ಈ ವಿಧವಾಗಿ ತನ್ನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ ಭೂತಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳೊಡನೆ ಭಗವಂತನು, ತನಗಾಶ್ರಯವಾದ ಜಲದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ, ದಾರುವಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ, ತನ್ನ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಕಾಲರೂಪವಾದ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಚತುರ್ಯುಗಗಳವರೆಗೆ ಲೋಕಸೃಷ್ಟಿವ್ಯಾಪಾರವೇ ಇಲ್ಲದೆ, ಆ ಆವರಣಜಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗಿದ್ದ ಭಗವಂತನು ಒಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪರೂಪವಾದ ಕಾಲಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಸೃಷ್ಟಿಕಾರಣಗಳಾದ ಭೂತಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ತನಗೆ ಶರೀರವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಲಯಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಭೂತಸೂಕ್ಷ್ಮಸಮೂಹವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ, ಆತನಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪರೂಪವಾದ ಈ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕೂಡಲೇ, ಅವನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಭೂತಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳಲ್ಲಿ, ಕಾಲವಶದಿಂದ ರಜೋಗುಣವೆಂಬುದು ತಲೆಯೆತ್ತಿತು. ಈ ರಜೋಗುಣವು ಹೆಚ್ಚಿದ ಮೇಲೆ, ಆ ಭೂತಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಆ ಭಗವಂತನ ನಾಭಿಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಆ ಭೂತಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಒಂದು ತಾವರೆಹೂವಿನ ಆಕಾರದಿಂದ ಹೊರಡಲಾರಂಭಿಸಿದುವು. ಈ ಕಮಲವೂ ಕೂಡ, ಕಾಲಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಬಂದು, ವಿಶಾಲವಾದ ಆ ಆವರಣಜಲವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತನ್ನ ಕಾಂತಿ

ಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು. ಜೀವಾತ್ಮನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ತೋರ್ಪಡಿಸತಕ್ಕ ಪ್ರಪಂಚರೂಪವಾದ ಆ ನಾಭಿಕಮಲವು ಮೇಲೆದ್ದು ಬಂದೊಡನೆ, ಭಗವಂತನು ಅದರಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡರೂಪವಾದ ನಾಭಿಕಮಲದಿಂದ, ವೇದಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ, ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಚತುರ್ಮುಖನು ತನಗೆ ತಾನೇ ಉದ್ಭವಿಸಿದನು. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವನನ್ನು ಸ್ವಯಂಭುವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಕಮಲದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡರೂಪವಾದ ಆ ಕಮಲದ ಕರ್ಣಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ನೋಡಿದಾಗ, ಸುತ್ತಲೂ ಕೇವಲ ಜಲವೊಂದನ್ನು ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾವ ಲೋಕವನ್ನೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ಆಕಾಶದ ಕಡೆಗೂ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಕರ್ಣಿಕೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಆ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗಳನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲಿಸುವಂತೆ, ಅವನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಮುಖಗಳುಂಟಾದುವು. ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಬಡಿತದಿಂದ ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಗಿ ಉಬ್ಬಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಆ ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಹೊರಟ ಆ ಕಮಲವನ್ನು ನೋಡಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆ ಹಿಡಿದಂತಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು, "ಆಹಾ! ಇದೇನಿದು? ನಾನು ಯಾರು? ಈ ಮಹಾಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇದೊಂದು ಕಮಲವು ಎಲ್ಲಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತು? ಇದು ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಈ ತಾವರೆಬಳ್ಳಿಯು ಯಾವ ಆಶ್ರಯದಿಂದ ಹೊರಟಿರುವುದೋ, ಅಂತಹ ಯಾವುದೋ ಬೇರೊಂದು ವಸ್ತುವು ಈ ಮಹಾಸಮುದ್ರದ ಕೆಳಗೆ ಇದ್ದೇ ಇರಬೇಕು! ಯಾವ ವಸ್ತುವೂ ನಿರಾಧಾರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದು! ಕೇವಲ ಜಲಮಯವಾದ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಕಮಲವು ಮಾತ್ರ ಕಾಣುವುದರಿಂದ, ಇದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಆಧಾರವಸ್ತುವೂ ಇದ್ದೇ ಇರಬೇಕು." ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡನು. ಈ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಅದರ ನಿಜವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದುದ್ದೇಶಿಸಿ, ಆ ತಾವರೆಯ ದಂಟಿನ ದ್ವಾರದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅದೇ ದ್ವಾರದಿಂದ ಬಹಳ ದೂರದವರೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುತ್ತ ಬಂದರೂ, ಆ ಕಮಲಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ವಸ್ತುವಾವುದೆಂದು ಕಾಣಲಾರದೆ ಹೋದನು. ಗಾಢಾಂಧಕಾರದಂತೆ ಕೊನೆಮೊದಲಿಲ್ಲದೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಆ ಮಹಾಜಲದಲ್ಲಿ, ತನಗೆ ಕಾರಣವಸ್ತುವಾವುದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಹುಡುಕುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ನೂರಾರು ಸಂವತ್ಸರಗಳ ಕಾಲವೂ ಕಳೆದು ಹೋಯಿ

ತು. ಓ ವಿದುರಾ! ಕಾಲಚಕ್ರವನ್ನು ಏನೆಂದು ಬಲ್ಲೆ? ಆ ಭಗವಂತನ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರವೇ ಕಾಲವೆಂದು ತಿಳಿ! ಕಾಲವೆಂಬುದು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ಭೀತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಅವರ ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಇಂತಹ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಮುಖನಿಗೆ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿ ನೂರುವರುಷಗಳು ಕಳೆದುಹೋದುವು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ತನಗೆ ಕಾರಣವಾವುದೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ, ಚತುರ್ಮುಖನು ಆಶಾಭಂಗ ವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಮುಂದೆ ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕೂ ಬುದ್ಧಿ ತೋರದೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ತಾನು ಮೊದಲಿದ್ದ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅದೇ ಕರ್ಣಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತನು. ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ತಡೆದು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ, ಕೇವಲ ಸಮಾಧಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಡಿದನು. ಹೀಗೆ ನೂರುವರುಷಗಳ ವರೆಗೂ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಬುದ್ಧಿಯು ಪರಿಪಕ್ವವಾಯಿತು. ಅವನು ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಹುದೂರದವರೆಗೆ, ಹುಡುಕಿ ಬಂದರೂ ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕಾಣಲಾರದೆ ಹೊದನೋ, ಅಂತಹ ವಸ್ತುವಾದ ಪರಮಪುರು ಷನು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿತು. ತಾವರೆದಂಟಿನ ನೂಲಿನಂತೆ ಶುಭ್ರವಾಗಿಯೂ, ಉದ್ದವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆದಿಶೇಷಶರೀರವೆಂಬ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಒಂದು ದಿವ್ಯಾಕೃತಿಯು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಗೋಚರಿ ಸಿತು. ಮಹಾದ್ಭುತವಾದ ಆ ದಿವ್ಯಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೇ? ಆ ಮಹಾಪುರು ಷನ ತಲೆಯಮೇಲೆ, ಛತ್ರಾಕಾರವಾಗಿ ಹರಡಿದ್ದ ಆದಿಶೇಷನ ಫಣಾರತ್ನಕಾಂತಿಯು, ಆಗಿನ ಪ್ರಳಯಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಂಧಕಾರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀಗಿಸುವಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸು ತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಭಗವಂತನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಪೀತಾಂಬರವು, ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದ ಮೇಘದಂತೆಯೂ, ಆತನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸುವರ್ಣಕಿರೀ ಟವು ಸುವರ್ಣಶಿಖರದಂತೆಯೂ, ಆತನು ಧರಿಸಿದ ಮುಕ್ತಾಹಾರಗಳು ಗಿರಿನದಿ ಗಳಂತೆಯೂ, ತುಲಸೀಮಾಲಿಕೆಗಳು ದಿವ್ಯೌಷಧಿಗಳಂತೆಯೂ, ಆತನ ಭುಜಗಳು ಪರ್ವತದ ಮೇಲಿನ ಬಿದಿರುಮೆಳೆಗಳಂತೆಯೂ, ಆತನ ಪಾದಗಳು ವೃಕ್ಷಗಳಂ ತೆಯೂ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತ, ಶೇಷಶಾಯಿಯಾಗಿದ್ದ ಆ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪವು ಒಂದು ಮರಕತಪರ್ವತದಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ದಿವ್ಯದೇಹವು ಅತಿ ದೀರ್ಘವಾಗಿಯೂ, ವಿಸ್ತರವಾಗಿಯೂ, ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಮಹತ್ತಾಗಿಯೂ, ವಿಚಿತ್ರದಿವ್ಯಾಭರಣವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತ ವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಿತು. ಮತ್ತು ಆ ಪರಮಪುರುಷನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳೆರಡೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರಾರ್ತಿಗಾಗಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಭಜಿಸತಕ್ಕ ಭಕ್ತ

ರಿಗೆ ಸರ್ವಾರ್ಥಪ್ರದವಾದ ಕಾಮಧೇನುವಂತಿದ್ದುವು. ಆ ಪಾದಪದ್ಮಗಳು ಚಂದ್ರ ನಂತೆ ಶೋಭಿಸುವ ನಖಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಅವನ ಕಾಲ್ಬೆರಳುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಶೋಭಾವಿಶೇಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅವನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಮಂದ ಹಾಸವೊಂದೇ ಸಮಸ್ತಲೋಕದ ದುಃಖವನ್ನೂ ನೀಗಿಸುವಂತಿದ್ದಿತು. ಆ ಮುಖದ ಉಭಯಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ದಿವ್ಯಕುಂಡಲಗಳು ಜಗಜಗಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಮತ್ತು ತುಟಿಯ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಸುಂದರವಾದ ನಾಸಿಕದಿಂದಲೂ, ಅಂದವಾದ ಹುಬ್ಬುಗಳಿಂದಲೂ ಮನೋಹರವಾದ ಆತನ ಮುಖವು, ನಿಜಸೌಂದರ್ಯದಿಂದಲೇ ಭಕ್ತಜನರನ್ನು ಆದರಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಕದಂಬಪುಷ್ಪದ ಕೇಸರದಂತೆ ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಪಟ್ಟೆಮಡಿಯೂ, ಸುವರ್ಣದ ನಡುವಿನ ಪಟ್ಟಿಯೂ, ಅವನ ನಿತಂಬಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಒಂದು ಶೋಭೆಯನ್ನು ಬೀರುತಿತ್ತು. ಆತನ ವಕ್ಷಃಸ್ಥಲವು ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಭೂಷಣಗಳಿಂದಲೂ, ಶ್ರೀವತ್ಸವೆಂಬ ಮಚ್ಚೆಯಿಂದಲೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಆತನ ಬಾಹುದಂಡಗಳು ನೀಡಿದ ಕೊಂಬೆಗಳಂತೆಯೂ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಭುಜಕೀರ್ತಿ, ತೋಳ್ಬಳೆ ಮುಂತಾದ ದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳು ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವ ಫಲಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಂತೆಯೂ, ಆತನು ಮಲಗಿದ್ದ ಸರ್ಪದೇಹವು ಆ ಮರಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿದ ಹಾವುಗಳಂತೆಯೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರಲು ತನ್ನ ಮೂಲವನ್ನು ಕಾಣಿಸದೆ, ಸಮಸ್ತ ಲೋಕೋತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ಒಂದು ಮಹಾವೃಕ್ಷವೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು ಮತ್ತು ಅನೇಕಚರಾಚರವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿ, ಸರ್ಪಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿ, ಸುತ್ತಲೂ ಜಲದಿಂದಲೂ ಆವೃತವಾಗಿ, ಸಹಸ್ರಶಿಖರಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾಗಿ, ಕೌಸ್ತುಭವೆಂಬ ರತ್ನವನ್ನು ತನ್ನ ಗಣಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಒಂದು ಮಹಾಪರ್ವತವೋ ಎಂಬತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಭಗವಂತನ ಕಂಠಭಾಗವು, ಅವನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಗಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವ ವೇದಗಳೆಂಬ ಭ್ರಮರಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ವನಮಾಲಿಕೆಯಿಂದೊಪ್ಪುತ್ತಿರುವುದು. ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರಾಗಲೀ, ಅಗ್ನಿ ವಾಯುಗಳಾಗಲೀ, ಇವನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾರರು. ಮತ್ತು ಆ ಭಗವಂತನ ತೇಜಸ್ಸು, ಲೋಕರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವ ಸುದರ್ಶನಾದ್ಯಾಯುಧಕಾಂತಿಯಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ಇಂತಹ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪವು ಧ್ಯಾನಗೋಚರವಾದ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಆ ಭಗವಂತನ ನಾಭಿಕಮಲದಲ್ಲಿಯೇ ತಾನು ಕುಳಿತಿರುವೆನೆಂಬುದೂ ಆಗಿನ ವಾಯ್ವಾಕಾಶಸಮುದ್ರಗಳು ಪ್ರಳಯಸಂಬಂಧಿಗಳೆಂದೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿತು. ಆಗಲೇ ಅವನಿಗೆ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶವೂ ಅಂಕುರಿಸಿತು.

71. ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರಶಾಯಿಯಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದುದು

ಆದರೆ ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು, ತನ್ನ ಮುಂದೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಜಲಾದಿಗಳ ಹೊರತು, ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕಾದ ಬೇರೆ ಉಪಕರಣಗಳೊಂದನ್ನೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಆ ಚತುರ್ಮುಖನು ರಜೋಗುಣಪ್ರಧಾನನಾಗಿ ಜನಿಸಿದುದರಿಂದ, ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ತನ್ನ ಮುಂದೆ ಆ ಭಗವಂತನ ನಾಭಿಕಮಲವೊಂದು, ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೊಂದು, ವಾಯು, ಜಲ, ಆಕಾಶವೆಂಬಿವು ಮೂರು, ಈ ಐದನ್ನು ಹೊರತು ಬೇರೊಂದನ್ನೂ ಕಾಣದುದರಿಂದ, ಮುಂದೆ ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಕಾರವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ, ಹೇಗಾದರೂ ಅದನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಬ್ರಹ್ಮನು ಸೃಷ್ಟಿಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದುದು.

ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಪರಮಪುರುಷಸ್ತುತಿಃ

ಜ್ಞಾತೋಽಸಿ ಮೇಽದ್ಯ ಸುಚಿರಾನ್ನನು ದೇಹಭಾಜಾಂ
ನ ಜ್ಞಾಯತೇ ಭಗವತೋ ಗತಿರಿತ್ಯವದ್ಯಮ್ ।
ನಾನ್ಯತ್ತ್ವದಸ್ತಿ ಭಗವನ್ನಪಿ ತನ್ನ ಶುದ್ಧಂ
ಮಾಯಾಗುಣವ್ಯತಿಕರಾತ್ತ್ವಮುರುರ್ವಿಭಾಸಿ ॥ ೧

“ಓ! ಪರಮಪುರುಷಾ! ಬಹುದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಈಗ ನಾನು ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದೆನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯರೂಪದಿಂದಲೂ, ಕಾರಣರೂಪದಿಂದಲೂ ತೋರುವ ಸಮಸ್ತ ಚೇತನಾಚೇತನಗಳಿಗೂ ನೀನೇ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದು, ಅವುಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸತಕ್ಕವನೆಂದೂ, ಮತ್ತು ನೀನು ಇಚ್ಛಾರೂಪವಾದ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಕೃತದಿವ್ಯಶರೀರಗಳನ್ನು ಧರಿಸತಕ್ಕವನೆಂದೂ, ಸರ್ವಜ್ಞನೆಂದೂ, ಸರ್ವಶಕ್ತನೆಂದೂ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನೆಂದೂ, ಆಶ್ರಿತವತ್ಸಲನೆಂದೂ, ಸತ್ಯಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವರೂಪನೆಂದೂ, ಈಗ ನಾನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದೆನು. ಷಾಡ್ಗುಣ್ಯಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯದಿರುವುದೇ ಕರ್ಮಾಧೀನವಾದ

ಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನು. (ನೀನು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದುದರಿಂದ ಜಡವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಅಚೇತನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರ್ಪಟ್ಟವನೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವು. ಜೀವಾತ್ಮಗಳೂ, ನಿನ್ನಂತೆಯೇ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವಾಗಿ, ಜಡಪ್ರಕೃತಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಅವರಲ್ಲಿ ಬದ್ಧಜೀವರ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧ ದಿಂದ ಜ್ಞಾನಸಂಕೋಚವುಂಟು (ತಗ್ಗುವುದಂಟು). ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಆ ವಿಧವಾದ ಚ್ಯುತಿಯಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಆ ಬದ್ಧಜೀವರಿಗಿಂತಲೂ ನೀನು ವಿಲಕ್ಷಣನೆನಿಸಿರುವೆ. ಸಂಸಾರನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮುಕ್ತಜೀವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನಸಂಕೋಚರೂಪವಾದ ಈ ದೋಷವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅವರೂ ಹಿಂದೆ ಕೆಲವು ಕಾಲದವರೆಗೆ ಜ್ಞಾನಸಂಕೋಚ ವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವರಾದುದರಿಂದ, ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು ಆ ಮುಕ್ತಜೀವರಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವೆನಿಸಿರುವುದು. ಆದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂಸಾರಸಂಬಂಧವಾಗಲೀ, ಜ್ಞಾನ ಸಂಕೋಚವಾಗಲೀ ಇಲ್ಲದ ಅನಂತಗರುಡಾದಿನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳೋ ಎಂದರೆ, ಅವರಿಗೂ ಆ ವಿಧವಾದ ಮಹಿಮೆಯು ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದರಿಂದ, ಅವರೂ ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವರು ಅವರ ಜ್ಞಾನಾತಿಶಯಕ್ಕೂ ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯೆಂಬ ಕಾರಣವೊಂದು ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಸೋಪಾಧಿಕವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿ ರುವುದು ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಾದರೋ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟವರು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನವು ಬೇರೊಬ್ಬರ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದುದಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಆ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನು.) ಈಗ ನೀನು ಪ್ರಥಮದಲ್ಲಿ ಕೈಕೊಂಡ ಈ ರೂಪವೇ ಮುಂದೆ ನಾ ನಾವತಾರಗಳಿಗೆ ಮೂಲಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು. ದೇವಾ! ಈಗ ನಿನ್ನ ನಾಭಿಕಮಲ ದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಈ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೂ ನಿನ್ನ ಆವೇಶಾವತಾರವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಲ್ಲ. ನೀನೇ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕವನಾಗಿರುವೆ. ಈ ನಿನ್ನ ನಾನಾವಿಧಜನ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಕ್ತಾನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ.

ನಾತಃ ಪರಂ ಪರಮ ಯದ್ಭವತಸ್ಸ್ವರೂಪ
ಮಾನಂದಮಾತ್ರಮವಿಕಲ್ಪಮವಿದ್ಧವರ್ಚಃ ।
ಪಶ್ಯಾಮಿ ವಿಶ್ವಸೃಜಮೇಕಮವಿಶ್ವಮಾತ್ಮನ್
ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಾತ್ಮಕಮದಸ್ತ ಉಪಾಶ್ರಿತೋಽಸ್ಮಿ ॥ ೩

ದೇವದೇವನೇ! ಆನಂದಮಯವಾಗಿ, ಜಾತಿಗುಣಾದಿಭೇದಗಳಿಲ್ಲವೆ, ಯಾವ ವಿಷ ಯದಲ್ಲಿಯೂ ತಡೆಯಿಲ್ಲದ ಸಂಕಲ್ಪರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದಕೂಡಿ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಿಂ ತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ, ವಿಶ್ವಕಾರಣವಾಗಿ, ಅಪ್ರಾಕೃತವಾದ ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಾತ್ಮ

ಕವಾದ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಬೇರೊಂದನ್ನು ನಾನು ಕಾಣೆನು! ಎಲೈ ಪರಮಾತ್ಮನೆ! ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕವೆನಿಸಿದ ಅಂತಹ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಾನು ಮರೆಹೊಗುವೆನು.

ಯದ್ವಾಸ್ಮಿಇದಂ ಭುವನಮಙ್ಗಳ ಮಙ್ಗಳಾಯ
ಧ್ಯಾನೇ ಸ್ಮನೋ ದರ್ಶಿತಂ ತ್ವದುಪಾಸಕಾನಾಮ್ ।
ತಸ್ಮೈನಮೋ ಭಗವತೇಽನುವಿಧೇಮ ತುಭ್ಯಂ
ಯೋಽನಾದೃತೋ ನರಕಭಾಗ್ಭಿರಸತ್ಪ್ರಸಙ್ಗೈಃ ॥ ೪

ಎಲೈ ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪನೇ! ನನ್ನ ಹಾಗೆಯೇ ನಿನ್ನನ್ನು ದೃಢಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಉಪಾಸನೆಮಾಡತಕ್ಕ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ನೀನು ಧ್ಯಾನಗೋಚರನಾಗುವೆಯೇ ಹೊರತು, ಅಸತ್ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಪಾಪಿಗಳಾದ ಇತರಜೀವಿಗಳಿಗೆ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವು ಲಭಿಸದು. ಇಂತಹ ಸ್ವರೂಪಸ್ವಭಾವಗಳೊಡಗೂಡಿದ ಷಡ್ಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ನಿನಗೆ ವಂದಿಸುವೆನು.

ಯೇ ತು ತ್ವದೀಯಚರಣಾಮ್ಬುಜಕೋಶಗನ್ಧಂ
ಜಿಘ್ರನ್ತಿ ಕರ್ಣವಿವರೈಶ್ಶ್ರುತಿವಾತನೀತಮ್ ।
ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗೃಹೀತಚರಣಾಃ ಪರಯಾ ಚ ತೇಷಾಂ
ನಾಪೈಷಿ ನಾಥ ಹೃದಯಾಮ್ಬುರುಹಾತ್ಸ್ವಪುಂಸಾಮ್ ॥ ೫

ಮತ್ತು ವೇದಗಳೆಂಬ ವಾಯುವಿನಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲದ ಗಂಧವನ್ನು ಯಾರು ಅನುಭವಿಸುವರೋ, ಯಾರು ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವರೋ ಅಂತಹ ಭಕ್ತರ ಹೃದಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಗಲದೆ, ಅವರ ಭಕ್ತಿಗೆ ವಶನಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

ತಾವದ್ಭಯಂ ದ್ರವಿಣಗೇಹಸುಹೃನ್ನಿಮಿತ್ತಂ
ಶೋಕಸ್ಸ್ಪೃಹಾ ಪರಿಭವೋ ವಿಪುಲಶ್ಚ ಲೋಭಃ ।
ತಾವನ್ಮಮೇತ್ಯಸದವಗ್ರಹ ಆರ್ತಿಮೂಲಂ
ಯಾವನ್ನ ತೇಽಙ್ಘ್ರಿಮಭಯಂ ಪ್ರವೃಣೀತ ಲೋಕಃ ॥ ೬

ಓ ದೇವದೇವಾ! ಲೋಕದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಕೂಪ (ಬಾವಿ) ದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ವಿವೇಕಶೂನ್ಯರಾಗಿ, ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಸ್ಥಿರವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಧನಗಳನ್ನೂ, ಗೃಹಗಳನ್ನೂ, ಬಂಧುಮಿತ್ರವರ್ಗಗಳನ್ನೂ, ಹೆಂಡತಿಮಕ್ಕಳನ್ನೂ

ಇದರಂತೆಯೇ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಸುಂದರವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಬಹಳವೋಹದಿಂದ ಬೆಳೆಸುವರು. ಇವುಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಕಷ್ಟಪಡುವರು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಕೈತಪ್ಪಿ ಹೋದಾಗ, ಬಹಳ ದುಃಖದಿಂದ ಕೊರಗುವರು. ತಿರುಗಿ ಅದೇ ವಸ್ತುವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆತುರಪಡುವರು. ಈ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಿಂದ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನೂ ಹೊಂದುವರು. ಪೇರಾಸೆಯೆಂಬ ಪಿಶಾಚಿಯ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ತತ್ತಳಿಸುವರು. ದೇಹಾತ್ಮಾಭಿಮಾನದಿಂದ ತೊಳಲುವರು. ಈ ಕಷ್ಟಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಪಾದಸೇವೆಯು ಲಭಿಸುವವರೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಹೊರತು ಅದು ಲಭಿಸಿದಮೇಲೆ ಯಾವ ಕಷ್ಟವೂ ಇರದು. ಅಲ್ಲಿಂದಾಚೆಗೆ ಸಮಸ್ತ ಭಯವೂ ನಿವೃತ್ತವಾಗುವುದು. ಕೊನೆಗೆ ಮೋಕ್ಷವೂ ಲಭಿಸುವುದು.

ದೈವೇನ ತೇ ಹತಧಿಯೋ ಭವತಃ ಪ್ರಸಂಗಾತ್
ಸರ್ವಾಶುಭೋಪಶಮನಾದ್ವಿಮುಖೇನ್ದ್ರಿಯಾ ಯೇ ।
ಕುರ್ವಂತಿ ಕಾಮಸುಖಲೇಶಲವಾಯ ದೀನಾ
ಲೋಭಾಭಿಭೂತಮನಸೋಽಕುಶಲಾನಿ ಶಶ್ವತ್ ॥ ೭

ಓ! ದೇವಾ! ನಿನ್ನ ಭಜನೆಯೇ ಸಕಲಪಾಪನಿವರ್ತಕವು. ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯೇ ಸಕಲಭಯನಿವಾರಕವು. ನಿನ್ನ ನಾಮಸ್ಮರಣವೇ ಮೋಕ್ಷದಾಯಕವು. ಹೀಗೆ ಸರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ ಫಲದಾಯಕವಾದ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನ, ಶ್ರವಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಮುಖರಾದ ಕೆಲವು ಭಾಗ್ಯಹೀನರು, ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದೆ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ವಶರಾಗಿ, ಅಶ್ರೇಯಸ್ಸುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಈಡಾಗುವರು.

ಕ್ಷುತ್ತೃಟ್ತ್ರಿಧಾತುಭಿರಿಮಾ ಮುಹುರರ್ದ್ಯಮಾನಾಃ
ಶೀತೋಷ್ಣವಾತವರ್ಷೈರಿತರೇತರಾಚ್ಚ ।
ಕಾಮಾಗ್ನಿನಾಽಚ್ಯುತ ರುಷಾ ಚ ಸುದುರ್ಭರೇಣ
ಸಂಪಶ್ಯತೋ ಮನ ಉರುಕ್ರಮ ಸೀದತೇ ಮೇ ॥ ೮

ಓ ದೇವಾ! ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳೆಂಬ ಧಾತುಗಳಮೂಲವಾಗಿ, ಹಸಿವುಬಾಯಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತ, ಶೀತೋಷ್ಣಬಾಧೆಗಳಿಂದಲೂ, ಮಳೆಗಾಳಿಗಳ ಕಷ್ಟದಿಂದಲೂ, ತೀವ್ರವಾದ ಕಾಮಾಗ್ನಿಯಿಂದಲೂ, ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ತಲೆಯೆತ್ತುವ ಕ್ರೋಧದಿಂದಲೂ ಪೀಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಅಂತಹ ಬುದ್ಧಿಹೀನರನ್ನು ನೋಡಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕನಿಕರಪಡುವುದು.

ಯಾವತ್ಪೃಥಕ್ತ್ವಮಿದಮಾತ್ಮನ ಇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಂ
ಮಾಯಾಬಲಂ ಭಗವತೋ ಜನ ಈಶ ಪಶ್ಯೇತ್ ।

ತಾವನ್ನ ಸಂಸೃತಿರಸೌ ಪ್ರತಿಸಂಕ್ರಮೇತ
ವ್ಯರ್ಥಾಪಿ ದುಃಖನಿವಹಂ ವಹತಿ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾ ॥ ೯

ಓ ದೇವಾ! ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾದ ಜೀವಿಗಳು, ಆ ಮಾಯೆಯ ಬಲದಿಂದ, ಬಾಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ತೋರುವ ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿಭೇದಗಳನ್ನೇ ನಿಜವೆಂದು ನಂಬುತ್ತಿರುವವರೆಗೂ, ದುಸ್ತರವಾದ ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಲಾರರು. ನಿನ್ನ ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಆ ಭೇದಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ, ಈ ಕಷ್ಟಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀಗಿ ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನೂ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿಯೇ ದಾಟಬರುವರು.

ಅಹ್ನ್ಯಾಪೃತಾರ್ತಕರಣಾ ನಿಶಿ ನಿಶ್ಶಯಾನಾ
ನಾನಾಮನೋರಥಧಿಯಾ ಕ್ಷಣಭಗ್ನನಿದ್ರಾಃ ।
ದೈವಾಹತಾರ್ಥರಚನಾ ಋಷಯೋಽಪಿ ದೇವ
ಯುಷ್ಮತ್ಪ್ರಸಙ್ಗವಿಮುಖಾ ಇಹ ಸಂಸರನ್ತಿ ॥ ೧೦

ಓ! ಮಹಾಪ್ರಭೂ! ಯೋಗಸಮರ್ಥರಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳಾದರೂ, ನಿನ್ನ ಪಾದಸೇವಾಸ್ಮರಣಗಳಲ್ಲಿ ವಿಮುಖರಾಗಿ, ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ ಇತರಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಸೆಯನ್ನಿಟ್ಟಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅವರಿಗೂ ಶಾಶ್ವತಸುಖವೆಂಬುದು ಲಭಿಸದು. ಹಗಲೆಲ್ಲವೂ ವೃಥಾಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ತೊಳಲಿ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಿದ್ರಾಸಕ್ತರಾಗಿ, ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾದ ಬಹುವಿಧಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದಲೇ ಆನಂದವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ, ನಡುನಡುವೆ ಸಂಭವಿಸುವ ಅನೇಕವಿಪತ್ತುಗಳಿಂದ ದುಃಖಿಸುವವರಂತೆ, ಅವರು ವಿಫಲಪ್ರಯತ್ನರಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಕಾಲವನ್ನು, ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವರು. ಅಂತವರು ಭಯಂಕರವಾದ ಸಂಸಾರಸಾಗರದಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಕ್ಕಿ ನರಳುವರು.

ತ್ವಂ ಭಾವಯೋಗಪರಿಭಾವಿತಹೃತ್ಸರೋಜ
ಆಸ್ಸೇ ಶ್ರುತೇಕ್ಷಿತಪಥೋ ನನು ನಾಥ ಪುಂಸಾಮ್ ।
ಯದ್ಯದ್ಧಿಯಾ ತ ಉರುಗಾಯ ವಿಭಾವಯನ್ತಿ
ತತ್ತದ್ವಪುಃ ಪ್ರಣಯಸೇ ತದನುಗ್ರಹಾಯ ॥ ೧೧

ಓ ಈಶ್ವರಾ! ನಿನ್ನನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜನ್ಯವಾದ ಜ್ಞಾನವೊಂದು ಮತ್ತು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ವಿವೇಕದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿದ ಉಪಾಸನಾರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನವೊಂದು ಇವೆರಡೂ ಮುಖ್ಯಮಾರ್ಗಗಳು. ನೀನೋ ನಿಷ್ಕಾಮರಾಗಿಯೂ, ಭಕ್ತಿ

ಯೋಗದಿಂದ ಶುದ್ಧವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಭಕ್ತರ ಹೃದಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರತಕ್ಕವನು. ಇದಲ್ಲದೆ ಯೋಗೀಶ್ವರರು ಯೋಗಮಾರ್ಗ ವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಯಾವ ವಿಧದಿಂದ ಭಾವಿಸುವರೋ, ಅದೇ ರೂಪದಿಂದಲೇ ನೀನು ಅವರಿಗೆ ಗೋಚರನಾಗಿ ಅನುಗ್ರ ಹಿಸುವೆ.

ನಾತಿಪ್ರಸೀದಸಿ ತಥೋಪಚಿತೋಪಚಾರೈ
ರಾರಾಧಿತಸ್ಸುರಗಣೈರ್ಹೃದಿ ಬದ್ಧಕಾಮೈಃ ।
ಯತ್ಸರ್ವಭೂತದಯಯಾಽಸದಲಭ್ಯಯೈಕೋ
ನಾನಾಜನೇಷ್ವವಹಿತಸ್ಸುಹೃದನ್ತರಾತ್ಮಾ ॥ ೧೨

ಓ ದೇವಾ ! ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿದ್ದು, ಆಯಾ ಭೂತಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿಯೂ, ಧಾರಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಸರ್ವಸ್ವ ಹೃತ್ತೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ. ಇದರಿಂದ ಯಾವ ಭೂತಕ್ಕೆ ದ್ರೋಹವನ್ನೆಣಿಸಿದರೂ, ಅದು ತದಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದು ಮುಗಿಯುವುದು. ತತ್ವಜ್ಞರಾದ ಸಜ್ಜ ನರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಹುಟ್ಟುವುದರಿಂದ, ಅವರು ಸರ್ವಭೂತ ದಯಾಪರರೆನಿಸುವರು. ದೇಹವನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕವರಿಗೆ ಈ ವಿಧವಾದ ಭೂತದಯೆಯೂ ದುರ್ಲಭವು. ನಿಷ್ಕಾಮರಾಗಿ ಭೂತದಯಾಪರರಾಗಿ ವರ್ತಿಸ ತಕ್ಕವರಿಗೆ ನೀನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವಂತೆ, ಕಾಮುವಶರಾದವರು ಅನೇಕೋಪಚಾರ ಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನಾರಾಧಿಸಿದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ನೀನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಾರೆ. ಇತರಫಲಾ ಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮವೊಂದೂ, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವು ದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಲಾರದು.

ಪುಂಸಾಮತೋ ವಿವಿಧಕರ್ಮಭಿರಧ್ವರಾದ್ಯೈ
ರ್ದಾನೇನ ಚೋಗ್ರತಪಸಾ ವ್ರತಚರ್ಯಯಾ ಚ ।
ಆರಾಧನಂ, ಭಗವತಸ್ತವ ಸತ್ಕ್ರಿಯಾರ್ಥೋ
ಧರ್ಮೋಽರ್ಪಿತಃ ಕರ್ಹಿಚಿನ್ಮ್ರಿಯತೇ ನ ಯತ್ರ ॥ ೧೩

ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು, ಯಾಗವೇ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಗಲೀ, ದಾನಾದಿಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನಾಗಲೀ, ಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿ ತಪಸ್ಸುಗಳನ್ನಾಗಲೀ, ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನಾಗಲೀ, ಯಾವುವನ್ನು ನಡೆಸಿದರೂ, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಆರಾಧನರೂಪವಾಗಿ ನಡೆಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರವೇ ಅವು ಉತ್ತಮ ಫಲವನ್ನು ಕೈಗೂಡಿ ಸುವುವು. ನಿನಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಆ ಕರ್ಮಫಲಕ್ಕೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಚ್ಯುತಿಯು

ರದು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನೀನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಆಶ್ರಿತವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಅನುಗ್ರಹಿಸ ತಕ್ಕವನೇ ಹೊರತು, ಇತರಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗತಕ್ಕವನಲ್ಲ.

ಶಶ್ವತ್ಸ್ವರೂಪಮಹಸೈವ ನಿಷಿದ್ಧಭೇದ
ಮೋಹಾದಿಬೋಧಧಿಷಣಾಯ ನಮಃ ಪರಸ್ಮೈ ।
ವಿಶೋದ್ಭವಸ್ಥಿತಿಲಯೇಷು ನಿಮಿತ್ತಲೀಲಾ
ರಾಸಾಯ ತೇ ಚಕ್ರುಮಹೇ ನಮ ಈಶ್ವರಾಯ ॥ ೧೪

ಯಾವಾಗಲೂ ಆತ್ಮವೆಂಬುದು ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವೆಂಬ ಈ ತತ್ವ ವನ್ನು ತಿಳಿದೊಡನೆ, ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ, ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದಬುದ್ಧಿ, ದೇಹವೇ ಆತ್ಮವೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿ, ಜೀವಾತ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸ್ವತಂತ್ರಗಳೆಂಬ ಅಜ್ಞಾನ, ಈ ಅಜ್ಞಾನ ದಿಂದುಂಟಾಗತಕ್ಕ ಶೋಕಮೋಹಾದಿಗಳು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ನೀಗುವುವು. ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೆಂತಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದೊಂದು, ನಿಜವನ್ನು ತಿಳಿದು ನಿನ್ನನ್ನು ಪಾಸನೆ ಮಾಡುವುದೊಂದು, ಈ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಪಡೆದಾಗಲೇ ಅವನಿಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಪುರುಷಾರ್ಥವಾದ ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸುವುದು. ಇವೆರಡೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯೋಪಾಯಗಳು. ಈ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ವಿಷಯನಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಕೃತಿವಿಲಕ್ಷ ಣನಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳೆಂಬ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕವ ನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವನಿಯಾಮಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಓ ದೇವಾ! ನೀನು ಅವಾಪ್ತಸಮಸ್ತಕಾಮನಾಗಿರುವಾಗ ಲೀಲಾರ್ಥವಾಗಿಯಾದರೂ ಈ ಜಗ ದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಆವಶ್ಯವೇನು? ಸಂಸಾರಭಯದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುವ ಜೀವಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲ್ಲವೇ ಈ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವೆ! ಪೂರ್ಣಕಾಮರಾಗಿ ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಆಟ ದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ವಿನೋದ ಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಹುಟ್ಟದು? ಆದುದರಿಂದ ಪೂರ್ಣಕಾಮನಾದ ನಿನಗೆ ಈ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವೆಂಬ ಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಹುಟ್ಟುವುದೂ ಯುಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಇದರ ಮೇಲೆ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣವು ಸೇರಿರುವಂತೆ ಪ್ರಕೃತಿಯೊಡನೆ ಕಲೆತ ಜೀವಗಳನ್ನು ನಿನ್ನ ಅವತಾರಕಾರ್ಯಗಳ ನಾಮಕೀರ್ತನಾದಿಗಳಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸ ಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೀನು ಈ ಲೋಕವ್ಯಾಪಾರವೆಂಬ ಲೀಲೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳು ತ್ತಿರುವೆ. ಓ ಭಗವಂತಾ! ಹೀಗೆ ಲೋಕಾನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಆಗಾಗ ಕೈಗೊ ಳ್ಳುವ ಬಗೆಬಗೆಯ ಅವತಾರಗಳ ಗುಣಚರಿತ್ರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸತಕ್ಕ ನಿನ್ನ

ನಾಮಾವಳಿಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸುವುದೇ ಚೇತನರಿಗೆ ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಕೈಗೂಡಿಸುವುದು.

ಯಸ್ಯಾವತಾರಗುಣಕರ್ಮವಿಡಂಬನಾನಿ
ನಾಮಾನಿ ಯೇಽಸುವಿಗಮೇ ವಿವಶಾ ಗೃಣಂತಿ ।
ತೇಽನೇಕಜನ್ಮಶಮಲಂ ಸಹಸೈವ ಹಿತ್ವಾ
ಸಂಯಾಂತ್ಯಪಾವೃತಮೃತಂ ತಮಜಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ॥ ೧೫

ಓ! ನಾಥಾ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಚೇತನರು, ನಿನ್ನ ಅದ್ಭುತಚಾರಿತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಗುಣಗಳನ್ನೂ, ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನೂ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸತಕ್ಕ ಆ ನಾಮಾವಳಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, "ಓ! ದೇವಕೀನಂದನಾ! ಓ ದಾಶರಥೀ! ಓ ಸರ್ವಜ್ಞಾ! ಹೇ ಭಕ್ತವತ್ಸಲಾ! ಹೇ ಗೋವರ್ಧನೋದ್ಧಾರಾ! ಹೇ ಕಂಸಾರೀ!! ಹೇ ರಾವಣಾಂತಕಾ!" ಎಂಬೀ ಪದಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣೋತ್ಕ್ರಮಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರವಶರಾಗಿರುವಾಗಲಾದರೂ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಾಯಿಂದುಚ್ಚರಿಸುವರೋ, ಅಂತವರು ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಿಂದ ಸಂಚಿತಗಳಾದ ಕರ್ಮಸಂಬಂಧಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆ ಕ್ಷಣವೇ ತೊಲಗಿಸಿಕೊಂಡು, ನಿರಾವರಣವಾದ ನಿನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಹೀಗೆ ಮಹಾದ್ಭುತ ಗುಣ ನಾಮಗಳಿಂದಲೂ, ಚರಿತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ಕರ್ಮಸಂಬಂಧಗಳಾದ ಜನ್ಮಾದಿಗಳಿಲ್ಲದೆ, ಸರ್ವಸುಲಭನಾಗಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಶರಣಹೊಂದುವೆನು.

ಯೋ ವಾ ಅಹಂ ಚ ಗಿರಿಶಶ್ಚ ವಿಭುಸ್ಸ್ವಯಂ ಚ
ಸ್ಥಿತ್ಯುದ್ಭವಪ್ರಳಯಹೇತವ ಆತ್ಮಮೂಲಮ್ ।
ಭಿತ್ವಾ ತ್ರಿಪಾದ್ವವೃಧ ಏಕ ಉರುಪ್ರರೋಹಃ
ತಸ್ಮೈ ನಮೋ ಭಗವತೇ ಭುವನದ್ರುಮಾಯ ॥ ೧೬

ಓ! ದೇವದೇವಾ! ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಸರ್ವಾತ್ಮಕನಾಗಿದ್ದರೂ, ನಿನ್ನ ಅವತಾರಭೇದಗಳಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಲ್ಲದೆ, ನನ್ನಲ್ಲಿಯೂ, ರುದ್ರನಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ, ನೀನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಂಹಾರಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುವೆ? ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವಿಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ನಾನಾಗಲೀ, ರುದ್ರನಾಗಲೀ, ಚಿತ್ರದ ಬೊಂಬೆಗಳಂತೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕೇ ಹೊರತು ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ನಡೆಸಲಾರೆವು. ಬೇರೊಂದರಿಂದ ಹುಟ್ಟದೆ ತನಗೆ ತಾನೇ ಕಾರಣವಾಗಿ ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧವಾಗಿ, ತ್ರಿಪಾದ್ವಿಭೂತಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡ ವೈಕುಂಠಲೋಕದಿಂದ ಹೊರಟು, ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಕವಲೊಡೆದು, ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿಭೇದಗಳಿಂದಲೂ, ಇತರ ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮಾದಿರೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ಶಾಖೋಪಶಾಖೆಯಾಗಿ ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ ಪ್ರಪಂಚ ವೃಕ್ಷರೂಪವಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

ಲೋಕೋऽವಿಕರ್ಮನಿರತಃ ಕುಶಲೇऽಪ್ರಮತ್ತಃ
ಕರ್ಮಣ್ಯಯಂ ತ್ವದುದಿತೇ ಭವದರ್ಚನೇ ಸ್ವೇ ।
ಯಸ್ತಾವದಸ್ಯ ಬಲವಾನಿಹ ಜೀವಿತಾಶಾಂ
ಸದ್ಯಶ್ಛಿನತ್ತ್ಯನಿಮಿಷಾಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತಸ್ಮೈ ॥ ೧೭

ಓ! ಸ್ವಾಮಿ! ಯಾರು ವೇದವಾಕ್ಯಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ನಿನ್ನಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾಗಿಯೂ, ನಿನ್ನ ಆರಾಧನರೂಪವಾಗಿಯೂ, ಆಯಾ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಉಚಿತವಾಗಿಯೂ, ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿ, ಅಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವುಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವರೋ ನೀನು ಅಂತವರ ಸಂಸಾರ ತಾಪತ್ರಯಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ತೊಲಗಿಸಿ ಅವರಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಸುವೆ. ಹೀಗೆ ಅಚೇತನರಿಗೆ ಉತ್ತಮಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸಬಲ್ಲ ಅಮೋಘಸಂಕಲ್ಪನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

ಯಸ್ಮಾದ್ಬಿಭೇಮ್ಯಹಮಪಿ ದ್ವಿಪರಾರ್ಧಧಿಷ್ಣ್ಯ
ಮಧ್ಯಾಸಿತಸ್ಸಕಲಲೋಕನಮಸ್ಕೃತಂ ಯತ್ ।
ತೇಪೇ ತಪೋ ಬಹುಸವೋಽವರುರುತ್ಸಮಾನ
ಸ್ತಸ್ಮೈ ನಮೋ ಭಗವತೇಽಧಿಮಖಾಯ ತುಭ್ಯಮ್ ॥ ೧೮

ಓ ಪರಮಪುರುಷಾ! ನಾನು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಚಿರಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳಿಂದಲೂ ಸಂಮಾನಿತವಾದ ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪರಾರ್ಧಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಇರುವವನಾದರೂ, ಆ ತನ್ನ ಲೋಕವೂ ಕೂಡ ಆ ಕಾಲಾವಧಿಯು ಕಳೆದೊಡನೆ ನಾಶಹೊಂದತಕ್ಕುದಾಗಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ನಾನೂ ಕೂಡ ಕಾಲಸ್ವರೂಪನಾದ ನಿನಗಾಗಿ ಭಯಪಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಈ ಭಯವನ್ನು ನೀಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಿನ್ನ ಆರಾಧನರೂಪಗಳಾದ ಅನೇಕ ತಪಸ್ಸುಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಹೀಗಿರುವಾಗ ಇನ್ನು ನನಗಿಂತಲೂ ಕೆಳಗಿನ ಇತರಲೋಕಗಳ ಪಾಡೇನು? ಇಂತಹ ಸರ್ವನಿಯಾಮಕನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

ತಿರ್ಯಙ್ಮನುಷ್ಯವಿಬುಧಾದಿಷು ಜೀವಯೋನಿ
ಷ್ವಾತ್ಮೇಚ್ಛಯಾऽऽತ್ಮ ಕೃತಸೇತುಪರಿಪ್ಸಯಾಯ ।
ರೇಮೇ ನಿರಸ್ತರತಿರಪ್ಯವರುದ್ಧದೇಹ
ಸ್ತಸ್ಮೈ ನಮೋ ಭಗವತೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ॥ ೧೯

ಓ ಲೋಕರಕ್ಷಕಾ! ನೀನು ಪೂರ್ಣಕಾಮನಾಗಿ, ಕರ್ಮರಹಿತನಾಗಿದ್ದರೂ, ಲೋಕಬಾಧೆಯನ್ನು ನಿವರ್ತಿಸಿ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಆಯಾನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವು

ದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅನೇಕರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವೆ! ಮನುಷ್ಯಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದ್ಯವತಾರಗಳಿಂದ ಜನಿಸುವೆ! ತಿರ್ಯಗ್ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ಸ್ಯಕೂರ್ಮಾದಿರೂಪಗಳಿಂದವತರಿಸುವೆ! ಹೀಗೆ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಅನೇಕರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸತಕ್ಕ ನಿನಗೆ, ವಿಷಯಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಆಯಾ ಅವತಾರಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿ, ಸುಖಾನುಭವವನ್ನೂ ನಟಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಅಂತಹ ಆಶ್ಚರ್ಯವ್ಯಾಪಾರವುಳ್ಳ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

ಯೋಽವಿದ್ಯಯಾಽನುಪಹತೋಽಪಿ ದಶಾರ್ಧವೃತ್ತ್ಯಾ
ನಿದ್ರಾ ಮುವಾಹ ಜಠರೀಕೃತಲೋಕಯಾತ್ರಃ ।
ಅನ್ತರ್ಜಲೇಽಹಿಕಶಿಪುಸ್ಪರ್ಶಾನುಕೂಲಾಂ
ಭೀಮೋರ್ಮಿಮಾಲಿನಿ ಜನಸ್ಯ ಸುಖಂ ವಿವೃಣ್ವನ್ ॥　　　　೨೦

ಹೇ ನಾಥಾ! ನಿದ್ರೆಗೆ ಕಾರಣಗಳಾದ ಐದುಬಗೆಯ ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಲ್ಪಡದಿದ್ದರೂ, ಲೋಕವ್ಯಾಪಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು, ಭಯಂಕರಗಳಾದ ಅಲೆಗಳ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಉಬ್ಬಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಈ ಮಹಾಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ, ಮೈಗೆ ಮೃದುವಾದ ಆದಿಶೇಷಶರೀರವೆಂಬ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವೆಯಲ್ಲವೇ? ಇದು, ವಿವೇಕಹೀನರಾಗಿ ಮೋಹದಿಂದ ಮಲಗಿರುವ ಪ್ರಾಕೃತಜನಗಳಿಗೆ ನಿದ್ರಾಸಂಬಂಧಸ್ವರೂಪವು ಹೀಗೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವಂತಿರುವುದು.

ಯನ್ನಾಭಿಪದ್ಮಭವನಾದಹಮಾಸಮೀಡ್ಯ
ಲೋಕತ್ರಯೋಪಕರಣೋ ಯದನುಗ್ರಹೇಣ ।
ತಸ್ಮೈ ನಮಸ್ತ ಉದರಸ್ಥಭವಾಯ ಯೋಗ
ನಿದ್ರಾವಸಾನವಿಕಸನ್ನಳಿನೇಕ್ಷಣಾಯ ॥　　　　೨೧

ಇಂತಹ ಸುಖಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಮಲಗಿರುವಾಗ, ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಕುಟುಂಬಿಯಾದ ನಾನು ನಿನ್ನ ನಾಭಿಕಮಲದ್ವಾರದಿಂದ ಜನಿಸಿರುವೆನು, ಓ! ದೇವದೇವಾ! ಯಾವ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ನಾನು ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾದೆನೋ, ಯಾವ ನೀನು ಸಮಸ್ತಕಾರ್ಯವರ್ಗಗಳನ್ನೂ (ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ) ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ ಯೋಗನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಮಲಗಿರುವೆಯೋ, ಮುಂದೆ ಈ ಯೋಗನಿದ್ರೆಯು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅರಳಿದ ತಾವರೆಯಂತೆ ವಿಕಸಿತವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುವೆಯೋ, ಅಂತಹ ಅನಿರುದ್ಧರೂಪಿಯಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

ಸೋಽಯಂ ಸಮಸ್ತಜಗತಾಂ ಸುಹೃದೇಕ ಆತ್ಮಾ
ಸತ್ತ್ವೇನ ಯನ್ಮೃಡಯತೇ ಭಗವಾನ್ ಭಗೇನ ।
ತೇನೈವ ಮೇ ದೃಶಮನುಸ್ಪೃಶತಾದ್ಯಥಾಹಂ
ಸ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಪೂರ್ವವದಿದಂ ಪ್ರಣತಪ್ರಿಯೋಽಸೌ ॥ ೨೨

ಚೇತನಾಚೇತನಸ್ವರೂಪವಾದ ಸರ್ವಲೋಕಕ್ಕೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ, ಆ ಸಮಸ್ತಲೋಕಕ್ಕೂ ಸುಹೃತ್ತಾಗಿ, ಇದೋ ಈಗ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳ ಮುಂದೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ನೀನು ಯಾವ ಬಗೆಯ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ, ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದಲೂ, ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುಖಪಡಿಸುವೆಯೋ, ಅದೇ ಜ್ಞಾನೈಶ್ವರ್ಯಗಳಿಂದ ನನಗೂ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕರುಣಿಸಬೇಕು. ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹಬಲದಿಂದಲೇ ನಾನು ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪೂರ್ವಕಲ್ಪದಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ನನಗೆ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಕರುಣಿಸಬೇಕು, ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲನೆನಿಸಿದ ನೀನು ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕಿರುವ ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು.

ಏಷ ಪ್ರಪನ್ನವರದೋ ರಮಯಾಽಽತ್ಮಶಕ್ತ್ಯಾ
ಯದ್ಯತ್ಕರಿಷ್ಯತಿ ಗೃಹೀತಗುಣಾವತಾರಃ ॥
ತಸ್ಮಿನ್ ಸ್ವವಿಕ್ರಮಮಿದಂ ಸೃಜತೋಽಪಿ ಚೇತೋ
ಯುಂಜೀತ ಕರ್ಮಶಮಲಂ ಚ ಯಥಾ ವಿಜಹ್ಯಾಮ್ ॥ ೨೩

ಓ ಪ್ರಭೂ! ಪ್ರಸನ್ನಮುಖನಾದ ನೀನು, ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಭೂತೆಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೊಡಗೂಡಿ, ನಿನಗೆ ಸಹಜವಾದ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತ್ಯಾದಿಗುಣಗಳನ್ನು ಬಿಡದಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವಾಗಲೂ, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಆ ನಿನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತವಾಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಓ ದೇವಾ! ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯ ಬಲದಿಂದಲೇ ನಾನು ನಿನಗೆ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞಾಧೀನನಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸತಕ್ಕವನು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಒಂದುವೇಳೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ದುರಭಿಮಾನದಿಂದ ನಿನ್ನ ಗುಣಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿಮುಖವಾಗಬಹುದು! ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತವಾಗಿರುವಂತೆ ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಸಂಸಾರಹೇತುಗಳಾದ ಪುಣ್ಯಪಾಪಕರ್ಮಗಳಿಂದ ನಾನು ಮುಕ್ತನಾಗುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನೂ ನೀನೇ ಆಲೋಚಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು

ನಾಭಿಹ್ರದಾದಿಹ ಸತೋಽಮ್ಭಸಿ ಯಸ್ಯ ಪುಂಸೋ
ವಿಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿರಹಮಾಸಮನನ್ತಶಕ್ತೇಃ ।
ರೂಪಂ ವಿಚಿತ್ರಮಿದಮಸ್ಯ ವಿವೃಣ್ವತೋ ಮೇ
ಮಾರೀರಿಷೀಷ್ಟ ನಿಗಮಸ್ಯ ಗಿರಾಂ ವಿಸರ್ಗಃ ॥ ೨೪

ಎಲೈ ಪರಮಪುರುಷನೇ! ಜಲಶಾಯಿಯಾದ ನಿನ್ನ ನಾಭಿಕಮಲದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಗುಣಕನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ನಿನ್ನ ನಿಯಮದಿಂದ ಚಿದಚಿದಾತ್ಮಕಗಳಾದ ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಿರಬೇಕಾದ ನನಗೆ, ಈ ಕಾರ್ಯಾತುರದಿಂದ ವೇದಪಠನದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಲೋಪವಾಗದಂತೆಯೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

ಸೋಽಸಾವದಭ್ರಕರುಣೋ ಭಗವಾನ್ವಿವೃದ್ಧ
ಪ್ರೇಮಸ್ಮಿತೇನ ನಯನಾಮ್ಬುರುಹಂ ವಿಜೃಮ್ಭನ್ ।
ಉತ್ಥಾಯ ವಿಶ್ವವಿಜಯಾಯ ಚ ನೋ ವಿಷಾದಂ
ಮಾಧ್ವ್ಯಾ ಗಿರಾಪನಯತಾತ್ಪುರುಷಃ ಪುರಾಣಃ ॥ ೨೫

ನಿರತಿಶಯವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ನನಗೆ ದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಪುರಾಣಪುರುಷನಾದ ನೀನು, ಮುಂದೆಯೂ ಅದೇವಿಧವಾದ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಕಟಾಕ್ಷಿಸಿ ಮಧುರವಾಕ್ಯದಿಂದ, ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನೂ ಈಡೇರಿಸಿ, ನನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ನೀಗಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆಂದು ಚತುರ್ಮುಖನು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಣಯನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿಬದ್ಧಾಂಜಲಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಕರ್ಮಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿಯೋಗಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ತನಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಬಳಲಿದವನಂತೆ ಸುಮ್ಮನಿರಲು, ಈ ಚತುರ್ಮುಖನ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಗವಂತನು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು, ಆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನೂ, ಆತನು ಆಗಿನ ಕಲ್ಪಾಂತದ ಮಹಾಸಮುದ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ಹಿಂದುಮುಂದು ತಿಳಿಯದೆ ತತ್ತಳಿಸುವುದನ್ನೂ ಕಂಡು, ಮುಂದೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಪ್ರಪಂಚಸೃಷ್ಟಿವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುವನು.

ಎಲೆ ವತ್ಸ! ಚತುರ್ಮುಖಾ! ನೀನು ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ! ನಿನ್ನ ವಿಷಾದವನ್ನು ಬಿಡು! ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹಯುಕ್ತನಾಗಿರು! ನಿನಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ನಾನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವೆನು. ಆದರೆ "ಇನ್ನೂ ನನಗೇಕೆ ಆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಂಟಾಗಿಲ್ಲ" ವೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಅದಕ್ಕೊಂದುಪಾಯವುಂಟು. ನೀನು ತಿರುಗಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಪೋರೂಪವಾದ ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನೂ, ವಿದ್ಯಾರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನಯೋಗವನ್ನೂ ಹಿಡಿದು, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸುವವನಾಗು! ಇವುಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸುವೆಯಾದರೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ನನ್ನಿಂದ ಕಲ್ಪಿತಗಳಾಗಿರುವ ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುವುವು. ಚರಾಚರಾತ್ಮಕಗಳಾದ ಪ್ರಪಂಚಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನಗೆ

ಗೋಚರಿಸಿದ ವೇಲೆಯೂ, ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅದೇವಿಧವಾದ ಭಕ್ತಿಶ್ರದ್ಧೆಗಳನ್ನು ಬಿಡದೆ ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಆ ಸಮಸ್ತಚರಾಚರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ನಾನು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವೆನೆಂಬುದೂ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿ, ನನಗೆ ಶರೀರಭೂತವಾಗಿರುವುವೆಂಬುದೂ ನಿನಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಸರ್ವಾತ್ಮಕವಾದ ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವು ನಿನಗೆ ಗೋಚರಿಸಿದೊಡನೆ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೋಹವೆಲ್ಲವೂ ನೀಗುವುದು. ನಾನು ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸೇರಿದ್ದರೂ, ದಾರುವಿನಲ್ಲಿರುವ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಅವುಗಳ ಗುಣದೋಷಗಳಿಗೆ ಈಡಾಗದೆ, ನನ್ನ ವೀರ್ಯವನ್ನೂ ತೋರಿಸದೆ ಅಡಗಿರುವೆನು. ನಾನೇ ಅವುಗಳಿಗೆ ಧಾರಕನಾಗಿಯೂ, ನಿಯಾಮಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವೆನು. ಈವಿಧದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಂತರಾತ್ಮನಾದ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದಾಗಲೇ, ಜನರಿಗೆ ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಪೃಥಿವಿ ಮೊದಲಾದ ಪಂಚಭೂತಗಳು, ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ, ಮೊದಲಾದ ಐದು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಕೈ, ಕಾಲು ಮೊದಲಾದ ಐದು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಅಂತಃಕರಣ, ಪೂರ್ವವಾಸನೆ, ಇವುಗಳೊಡನೆ ಜೀವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದರೂ, ಆ ಜೀವಾತ್ಮವು ಅವುಗಳಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ, ಸತ್ಯಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾದ ನನ್ನಿಂದ ಧರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದೆಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಯಾವಾಗ ತಿಳಿಯುವರೋ, ಆಗಲೇ ಅವರು ಕರ್ಮಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ, ತನಗೆತಾನೇ ಬೆಳಗುವ ಸ್ವಾರಾಜ್ಯವೆಂಬ ಉತ್ತಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಆದರೆ "ಸರ್ವಾತ್ಮಕನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡುವುದೂ, ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರಭೂತವಾದ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಉಪಾಸಿಸುವುದೂ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಸೃಷ್ಟಿವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರಬೇಕಾದ ನನಗೆ, ಆ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೆಲ್ಲಿ?" ಎಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಬಹುದು. ಹಾಗೆಣಿಸಬೇಡ! ಆಯಾ ಜೀವಗಳ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ, ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿಯೂ, ದೇವತಿರ್ಯಙ್ಮನುಷ್ಯಾದಿರೂಪಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಬಗೆಬಗೆಯ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ನೀನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಮೋಹಾಕುಲವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ರೂಪಗುಣವಿಭೂತಿಗಳನ್ನು ಅನುಸಂಧಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಯಾವಾಗಲೂ ಆಸಕ್ತವಾಗಿರಲಿ! ಈ ವಿಧವಾಗಿ ನಾನು ನಿನಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುವೆನು. ಓ ಬ್ರಹ್ಮಾ! ನೀನು ಈ ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ನನ್ನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನು. ನನ್ನಸ್ವರೂಪಾದಿಗಳನ್ನು ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವ ಸಮಸ್ತವೇದಗಳನ್ನೂ

ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿದವನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸತಕ್ಕ ಪಾಪಿಯಾದ ರಜೋಗುಣವೆಂಬುದು ನಿನ್ನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಟ್ಟಿಡಲಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ, ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹಬಲದಿಂದ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ನಿತ್ಯಾಸಕ್ತವಾಗುವುದರಿಂದ, ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕೆಡದಂತೆ, ಬಲವತ್ತರವಾದ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿರುವೆನು. ದೇಹವನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಮೋಹವನ್ನಿಡತಕ್ಕ ಭಕ್ತಿಹೀನರು, ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೇ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು ಅವರಿಗೆ ಗೋಚರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ. ನೀನಾದರೋ ಈಗ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪಾದಿಗಳನ್ನು ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವೆ. ಆದರೆ "ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು ನಿನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಿತೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿದರ್ಶನವೇನು?" ಎಂದು ನೀನು ಕೇಳಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸೇ ಸಾಕ್ಷಿಯು. ಈಗ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾಕೃತವಾದ ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದಲೂ, ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಲೂ, ಸತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳಿಂದಲೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದವನನ್ನಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ತಿಳಿದಿರುವೆ. ಈ ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನವು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಲಾರದು. ಮತ್ತು ಓ ಚತುರ್ಮುಖಾ! ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ನೀನು ಪದ್ಮನಾಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೋವಿಧದಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಯಾವ ರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ನೀನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದೆಯೋ, ಆ ರೂಪವು ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣೆದಿರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಂತೆ ಈಗ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿತಷ್ಟೇ? ಈ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಲು ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಶಕ್ತರಲ್ಲ. ಓ ಬ್ರಹ್ಮಾ! ನೀನು ನಡೆಸಿದ ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿಯೂ, ಸ್ತೋತ್ರಕ್ಕಾಗಿಯೂ ನಾನು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟೆನು! ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹವುಂಟಾಯಿತು. ನನ್ನ ಗುಣಸ್ವರೂಪಾದಿಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವಂತೆ ನೀನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದುದೂ, ನಿನಗೆ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯುಂಟಾದುದೂ, ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವೆಂದೇ ತಿಳಿ. ನೀನು ಲೋಕವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಅನೇಕಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಣಪರಿಪೂರ್ಣನನ್ನಾಗಿಯೂ, ಹೇಯಗುಣರಹಿತನನ್ನಾಗಿಯೂ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಸಂತೋಷಿಸಿದೆನು. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ! ಓ ಕಮಲಾಸನಾ! ನೀನು ಈಗ ಮಾಡಿದ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯದಿಂದಲೇ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಭಜಿಸತಕ್ಕ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ನಾನು ತಪ್ಪದೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವೆನು. ಅವರ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈಡೇರಿಸುವೆನು. ಅಂತವರಿಗೆ ಅನೇಕಯಾಗಗಳಿಂದಲೂ, ನಾನಾಧರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ, ಯೋಗಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಲಭಿಸತಕ್ಕ ಫಲವನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವೆನು. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ವಿಧಾತ್ರನೇ! ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಅನವರತವೂ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ನಾನೇ

ಜೀವಾತ್ಮಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಧರಿಸತಕ್ಕವನು. ಪ್ರಿಯವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ನಾನು ಪ್ರಿಯತಮನು. ಈ ನನ್ನ ಸ್ವಲ್ಪಸಂಬಂಧಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ದೇಹವೇ ಮೊದಲಾದ ಇತರವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರೀತಿವಿಷಯವಾಗುವುವು. ಆದುದರಿಂದ ನಿನಗಾಗಲೀ ಇತರ ಚೇತನರಿಗಾಗಲೀ ನನ್ನಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ಭಕ್ತಿಯೇ ಮುಖ್ಯವು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವನ್ನೆತ್ತಿದುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಫಲವು! ನನ್ನಿಂದುಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸರ್ವವೇದಸ್ವರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ, ನೀನು ಈ ಜಗತ್ತನ್ನೂ, ಇದರೊಳಗಿನ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ ಪೂರ್ವಕಲ್ಪದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಸೃಷ್ಟಿಸುವವನಾಗು! ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪಾಂತರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ನಾನು ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆನೋ, ಆ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಸೃಷ್ಟಿಸು!" ಎಂದನು. ಓ ವಿದುರಾ! ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರಿಬ್ಬರಿಗೂ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿ, ತನ್ನ ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಜಗದ್ರೂಪವಾದ ಕಮಲವನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದ ಅನಿರುದ್ಧರೂಪಿಯಾದ ಆ ಭಗವಂತನು, ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಚತುರ್ಮುಖನಿಗೆ ಮುಂದೆ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಆ ಬ್ರಹ್ಮನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮರೆಸಿಕೊಂಡನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

{ ಮೈತ್ರೇಯಮುನಿಯು ಪ್ರಾಕೃತ ವೈಕೃತಗಳೆಂಬ ಸೃಷ್ಟಿಭೇದಗಳನ್ನು ವಿದುರನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದುದು. }

ತಿರುಗಿ ವಿದುರನು ಮೈತ್ರೇಯನನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೈ ಮಹಾತ್ಮನೇ! ಭಗವಂತನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದಮೇಲೆ, ಲೋಕಪಿತಾಮಹನಾಗಿಯೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿಯೂ, ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಭುವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಚತುರ್ಮುಖನು, ತನ್ನ ದೇಹದಿಂದಲೂ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟುವಿಧವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು? ಎಲೈ! ಪೂಜ್ಯನೇ! ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆನಿಸಿದ ನೀನು ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೊಂದೊಂದಕ್ಕೂ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಿ ನನ್ನ ಸಂದೇಹಗಳನ್ನು ನೀಗಿಸಬೇಕು!" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ವಿದುರನಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾದ ಮೈತ್ರೇಯನು, ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಸೂಚಕಗಳಾದ ಆತನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗಾಗಿ ಬಹಳ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು, ತನ್ನ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಆತನ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೂ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. "ವಿದುರಾ! ಕೇಳು! ಉತ್ಪತ್ತಿವಿನಾಶರಹಿತನಾಗಿಯೂ, ಷಾಡ್ಗುಣ್ಯ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಭಗವಂತನ

ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಚತುರ್ಮುಖನು, ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ, ನೂರು ದೇವವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ತಪಸ್ಸನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ನಡೆಸುತ್ತ ಬಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಉಪಾಸನದಿಂದಲೂ, ತಪೋರೂಪವಾದ ಕರ್ಮಯೋಗದಿಂದಲೂ, ಆವನಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿವಿಷಯವಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಈ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯುಂಟಾದ ಮೇಲೆ, ಬ್ರಹ್ಮನು, ಸುತ್ತಲೂ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತ, ಆಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ವೇಗಾತಿಶಯದಿಂದ ಗಾಳಿಯು ಬೀಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ, ಆ ಬಿರುಗಾಳಿಯ ವೇಗದಿಂದ, ತಾನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ತಾವರೆಹೂವಿನೊಡನೆ, ಸುತ್ತಲೂ ಆವರಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದ ಪ್ರಳಯಜಲವು ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಗಿ ನಡುಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ಕಂಡು, ಆ ನೀರು, ಗಾಳಿ, ಇವೆರಡನ್ನೂ ಪಾನಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಮತ್ತು ತಾನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ನಾಭಿಕಮಲವು ಆಕಾಶವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮುಚ್ಚುವಂತೆ ಮಹೋನ್ನತವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು "ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪಾಂತದಲ್ಲಿ ಇದರೊಳಗೆ ಅಡಗಿರುವ ಈ ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈ ಕಮಲದಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು" ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮುಂದೆ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವಂತನಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಆ ನಾಭಿಕಮಲದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಂತೆಯೇ, ಆ ಒಂದೇ ಕಮಲವನ್ನು ಅನೇಕವಿಧವಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿಡುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದನು. ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳಾಗಿ ಹರಡಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾದ ಆ ಕಮಲವನ್ನು, ಮೊದಲು, ಭೋಕ್ತೃವೆಂದೂ, ಭೋಗ್ಯವೆಂದೂ ಕರಣವೆಂದೂ ಮೂರು ಮುಖ್ಯವಿಭಾಗದಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿಟ್ಟನು. (ದೇವತೆಗಳು, ಮನುಷ್ಯರು, ಪಶು, ಪಕ್ಷಿ, ಮೃಗಾದಿಗಳಾದಜೀವರಾಶಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭೋಕ್ತೃವರ್ಗವೆನಿಸಿದುವು.ಶಬ್ದ, ರೂಪ, ರಸ, ಗಂಧಾದಿವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವೂಭೋಗ್ಯವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದುವು. ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬಿವು ಭೋಗೋಪಕರಣಗಳೆಂಬ ಮೂರನೆಯವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುವು. (ಹೀಗೆ ಭೋಕ್ತೃಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಜೀವರಾಶಿಗಳು, ಭೋಗಾರ್ಹಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳು, ಅವುಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧನಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಜ್ಞಾನ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಭೂಸ್ವರ್ಗಲೋಕಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಭೋಗಸ್ಥಾನಗಳು, ಎಂಬೀ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಆ ನಾಭಿಕಮಲವೊಂದರಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಜೀವ ಲೋಕದ ಸ್ಥಿತಿಯೆಲ್ಲವೂ ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಿದ್ದಿತು. ಇದರಿಂದ ಆ ನಾಭಿ ಕಮಲವೊಂದೇ ಪ್ರಪಂಚಸ್ವರೂಪವಾಗಿದ್ದಿತು. ವಿದುರಾ! ಆದರೆ "ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೂ, ಅವನ ಸ್ಥಾನವೂ ಕಾರ್ಯವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಿರುವಾಗ, ಇತರಕಾರ್ಯವರ್ಗಗಳಂತೆ ಅವೆರಡೂ ಪ್ರತಿಕಲ್ಪದ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಒಳಪಡದಿರುವುದೇಕೆ ?" ಎಂದು ನೀನು

ಶಂಕಿಸಬಹುದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ನಡೆಸತಕ್ಕ ಧರ್ಮ ಗಳಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಪಟ್ಟವೂ, ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಫಲವೆಂದು ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತರ ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆಯಾ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಫಲರೂಪವಾಗಿರುವುವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವುಗಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಳಯಗಳುಂಟು. ನಿಷ್ಕಾಮರಿಗೆ ಲಭಿಸಬಹುದಾದ ಬ್ರಹ್ಮಪಟ್ಟಕ್ಕೂ, ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೂ, ಆ ವಿಧವಾಗಿ ಪ್ರತಿಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ ಸೃಷ್ಟಿ ಲಯಗಳಿಲ್ಲ. ಆ ಲೋಕವು ಅದರ ಕೆಳಗಿನ ಬೇರೆಎಲ್ಲಾ ಲೋಕಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಎರಡು ಪರಾರ್ಧಕಾಲಗಳವರೆಗೆ ನಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವುದು. ಆ ಸತ್ಯಲೋಕಾದಿಯಾಗಿ, ಮೇಲಿನ ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಲಭಿಸಿತಕ್ಕವುಗಳಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಕಲ್ಪ ಕಲ್ಪ ಕ್ಕೂ ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಳಯಗಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ "ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವೊಂದೇ ಫಲವಲ್ಲವೇ?" ಎಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ ! ಅದೇನೋ ವಾಸ್ತವವು! ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕವರು,ಮೊದಲುಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿಕೆಲವುಕಾಲವಿದ್ದು, ಆಮೇಲೆ ಆಯಾ ಕಾಲದ ಬ್ರಹ್ಮನೊಡನೆ ಸೇರಿಯೇ ಮೋಹವನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಆದು ದರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಳಯಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೂ, ಇತರಲೋಕಗಳಿಗೂ ತಾರತಮ್ಯವುಂಟು." ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿದುರನು ತಿರುಗಿ ಮೈತ್ರೇಯ ನನ್ನು ಕುರಿತು "ಓ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷೀ! ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ! ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಕಾಲ ವನ್ನೂ, ಒಂದು ಶರೀರವನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ? ಇದಲ್ಲದೆ ನೀನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಆ ಕಾಲವೆಂಬ ವಸ್ತುವು ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದುದಾಗಿ ಸೂಚಿತ ವಾಗುವುದು. ಇದರಿಂದ ಕಾಲವೂ ನಿತ್ಯವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು. ಆದರೆ 'ಅದು ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವುದೇ, ಇಲ್ಲವೇ" ಎಂಬ ಸಂದೇಹವು ನನ್ನನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರು ವುದು. ಅದು ನಿತ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದರ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವೇನಾಗಿರಬಹುದು? ಅದರ ಸ್ಥೂಲರೂಪವು ಯಾವ ವಿಧವಾಗಿರುವುದು ? ಆ ಕಾಲಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನನಗೆ ಯಥಾ ಸ್ಥಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಮೈತ್ರೇಯನು "ವತ್ಸ ವಿದುರಾ! ಕೇಳು! ಕಾಲವೆಂಬುದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣತಕ್ಕ ವಸ್ತುವಲ್ಲ. ಅದರ ಕಾರ್ಯದಿಂದಲೇ ಅದನ್ನು ಊಹಿಸಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದುದರಿಂದ, ಮೊದಲು ಆ ಕಾಲದ ಪ್ರೇರಣೆ ಯಿಂದ ನಡೆಯುವ ಪ್ರಪಂಚವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ನೀನು ಕಾಲಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಪರಮಪುರುಷನು, ಮೊದಲು ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸ್ಥಾನವಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಕೃತಿ

ಯನ್ನೇ ಶರೀರವಾಗಿ ಹೊಂದಿದ್ದಾಗ, ಆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ವಿಕಾರಗಳಾದ ಭೂಮಿ ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳೊಂದೂ ಕಾಣದಂತಿದ್ದುವು. ಭಗವಂತನು ತನಗೆ ತಾನೇ ಕಾರಣನೇ ಹೊರತು, ಅವನಿಗೆ ಬೇರೊಂದೂ ಕಾರಣವಸ್ತುವಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣ ವೇನೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಅವನಿಗಿಂತಲೂ ಈಚೆಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಭೂಮಿ ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮತಮಗೆ ಕಾರಣಗಳಾದ ಹೀನವಸ್ತು ಗಳಲ್ಲಿ ಮರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬರುವುವು ಇದೇ ಪ್ರಳಯಕ್ರಮವು. ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಮೊದಲೂ ಬೇರೊಂದು ಕಾರಣವಸ್ತುವಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅವನಿಗೂ ಅದೇ ವಿಧವಾದ ಪ್ರಳಯವುಂಟಾಗಿ, ಅವನೂ ಮರೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಹೀಗೆ ಯಾವ ಶ್ರುತಿಗಳೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈಶ್ವರನು ತನಗೆ ತಾನೇ ಕಾರಣನು. ಇಂತಹ ಪರಮ ಪುರುಷನು ಪ್ರಪಂಚವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ತಾನು ವಿನೋದಿಸಬೇಕೆಂದುದ್ದೇಶಿಸಿದಾಗ, ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಕ್ರೀಡಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ತನಗೆ ಶರೀರವಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಕೃತಿಯೊಡನೆ ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ಉಪಾದಾನಕಾರಣ (ನಿರ್ಮಾಣ ಸಾಮಗ್ರಿ) ವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಪ್ರಪಂಚರೂಪವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನೇ ಬದಲಾಯಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವನು. ಸರ್ವನಿಯಾಮಕನಾದ ಈಶ್ವರನು, ತನ್ನ ನಿಜಸ್ವರೂಪದಿಂದ ತಾನೇ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವಾಗಿ (ಕರ್ತನಾಗಿ) ನಿಂತು, ಕಾಲ, ಪ್ರಕೃತಿ, ಪುರುಷರೆಂಬ ಈ ಮೂರರೊಡನೆ ಸೇರಿ, ತಾನೇ ಉಪಾದಾನಕಾರಣವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು, ಈ ಪ್ರಪಂಚ ವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚವೂ ಈಶ್ವರನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಲ್ಲ. ಈ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಅವನೇ ಕಾರಣವಸ್ತುವಾಗಿರುವನು. ಕಾರ್ಯರೂಪದಿಂದಲೂ, ಅವನೇ ಕಾಣುವನು ಆದರೆ ಆ ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನೇ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳೆರ ಡಾಗಿಯೂ ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವು?" ಎಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಅದಕ್ಕೂ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ಚೇತನಾಚೇತನಗಳನ್ನು ಶರೀರವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಭಗವಂತನು, ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಒಂದವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಕಾರಣವಾಗಿಯೂ ಮತ್ತೊಂದವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯವಾಗಿಯೂ ಆಗಬಹುದು. ಮಣ್ಣೆಂಬ ಒಂದೇ ವಸ್ತುವು, ಒಂದು ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಗಡಿಗೆಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುವುದನ್ನು ನೋಡುವೆವಲ್ಲವೇ? ಅದರಂತೆಯೇ ಚೇತನಾಚೇತನವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸ್ಥೂಲಾವಸ್ಥೆ ಯೆಂದೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಾವಸ್ಥೆಯೆಂದೂ, ಅವಸ್ಥಾಭೇದಗಳಿರುವುದರಿಂದ, ಅದನ್ನನು ಸರಿಸಿ, ಅವನು ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವಾಗ ಕಾರಣನಾಗಿಯೂ, ಸ್ಥೂಲ ಪ್ರಕೃತಿಯೊಡಗೂಡಿ ಕಾರ್ಯವಾಗಿಯೂ ನಿಲ್ಲುವನು. ಇದರಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಕಾರ್ಯಕಾರಣತ್ವಗಳೆರಡೂ ಉಪಪನ್ನವಾಗುವುವು. ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ

ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಾವಸ್ಥೆಗಳೆಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಆ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಶರೀರವಾಗಿ ಹೊಂದಿದಾಗ, ಅವನಿಗೂ. ಅದೇ ಅವಸ್ಥಾಭೇದವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ವಿದುರಾ! ಈ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಪ್ರಪಂಚರೂಪವಾಗಿ ಕಾಣುವುದೇ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸ್ಥೂಲಾವಸ್ಥೆಯೆನಿಸುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ನಾಮರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದಗಳುಂಟು. ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ನಾಮರೂಪಭೇದಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಈಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಮರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾವಸ್ಥೆಯು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಇದನ್ನು ಅವ್ಯಕ್ತವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ ಕರೆಯುವರು. ಇದೇ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲಿತರಕ್ಕ ಅವಸ್ಥೆಯು. ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಸೂಕ್ಷ್ಮದಶೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸ್ಥೂಲದಶೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶರೀರವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಇದು ಕಾರ್ಯದಶೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚರೂಪವಾಗಿ ಹರಡಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವ್ಯಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಾವಸ್ಥೆಗಳೆಂಬ ಭೇದವುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾಲವೇ ಕಾರಣವು ಸೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವೂ ಈ ಕಾಲವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಡೆಯಲಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಕಾಲವೆಂಬುದು ಈಶ್ವರನಂತೆ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಆ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಶರೀರಭೂತವಾಗಿ ಅವನ ನಿಯಮಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಆ ಕಾಲವನ್ನು ಈಶ್ವರಸ್ವರೂಪವೆಂದೇ ಹೇಳುವೆವು. ಅಂತಹ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವ್ಯಕ್ತವೆನಿಸಿದ ಪ್ರಕೃತಿಯೂ ಕೂಡ ಒಳಪಟ್ಟೇ ಇರುವುದು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿದಶೆಯಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ, ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲು|ಸೂಕ್ಷ್ಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ, ಕಾಲವೆಂಬುದು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಎಡಬಿಡದೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಬಂದು, ತನ್ನ ನಿಯಮಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಆಯಾ ಅವಸ್ಥಾಭೇದಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಆದರೆ “ಕಾಲದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಈ ಬಗೆಯ ವಿಕಾರಗಳು, ಯಾವಾಗಲೂ ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬಂದೊದಗಬೇಕೇ ಹೊರತು ಆ ಸ್ವಭಾವವಿಲ್ಲದೆ ಒಂದೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗಾಗಲೀ. ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಾಗಲೀ ಸಂಭವಿಸಲಾರದಲ್ಲವೇ? ಹೀಗಿರುವಾಗ ಪ್ರಳಯದಶೆಯಲ್ಲಿ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳೊಡಗೂಡಿದ ಪರಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೂ ಈ ಕಾಲಪರಿಚ್ಛೇದವಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನಿತ್ಯತ್ವವೆಲ್ಲಿ?” ಎಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಬಹುದು. ಅದು ಹಾಗಲ್ಲ! ಒಂದೊಂದು ಸೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಳಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮದಶೆಯಲ್ಲಿರುವ ಚೇತನಾಚೇತನಗಳನ್ನು ಶರೀರವಾಗಿ ಹೊಂದಿದ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಕಾಲಪರಿಚ್ಛೇದವುಂಟೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜವು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಈ ಕಾಲನಿಯಮವು ಈಶ್ವರನ ಬೇರೆಬೇರೆ ಅವಸ್ಥೆಗಳಿಗುಂಟೇ ಹೊರತು ಈಶ್ವರನಿಗಿಲ್ಲ!

ಈಶ್ವರಸ್ವರೂಪವೇನೋ ನಿತ್ಯವಾದುದು. ಆ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಾವಸ್ಥೆಗಳೆಂಬ ಭೇದಗಳೂ ಏರ್ಪಡುವುವು. ಸ್ವರೂಪದಿಂದಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಾವಸ್ಥೆಗಳೆರಡೂ, ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪರೂಪವಾದ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುವುವು. ಆ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧದಿಂದಲೇ ಜೀವಾತ್ಮಪರಮಾತ್ಮರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಕಾಲಪರಿಚ್ಛೇದವುಂಟಾಗಬೇಕಲ್ಲದೆ ಸ್ವರೂಪದಿಂದಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮತ್ತು ಚೇತನರ ನಿತ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯೇನೂ ಬಾರದು! ವಿದುರಾ! ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ನಿನಗೆ ಸಮಸ್ತವಸ್ತುಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವಾದ ಕಾಲದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ, ಆ ಕಾಲಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಡುವ ವಸ್ತುಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಭೇದಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕಾಲಾಧೀನವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ವಸ್ತುಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯು, ಪ್ರಾಕೃತವೆಂದೂ, ವೈಕೃತವೆಂದೂ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಮುಖ್ಯಭೇದವುಳ್ಳುದಾಗಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಒಂಭತ್ತುಬಗೆಯ ಒಳವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು. ಇವುಗಳ ಪ್ರಳಯವೂ ಕೂಡ, ಕಾಲದ್ರವ್ಯಗುಣಗಳೆಂಬ ಮೂರುಬಗೆಯ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಮೂರುವಿಧವಾಗಿ ಏರ್ಪಡುವುದು. "ಇದಕ್ಕೆ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ನಾಶ"ವೆಂದು ಕಾಲಪರಿಮಾಣದಿಂದ ಏರ್ಪಟ್ಟುದೊಂದು. ಇದನ್ನೇ ನಿತ್ಯಪ್ರಳಯವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಪ್ರಳಯಕಾಲಾಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದಾಗುವ ನಾಶದಂತೆ, ಒಂದರಿಂದ ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ಸಂಭವಿಸುವ ನಾಶವು ದ್ರವ್ಯಪ್ರಳಯವೆನಿಸುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ನೈಮಿತ್ತಿಕವೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಸತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸಮಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಗುಣಪ್ರಳಯವೆನಿಸುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಕೃತಪ್ರಳಯವೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಇನ್ನು ನವವಿಧ ಸೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಮೊದಲು ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪವು ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆ, ಅವನು ತನಗೆ ಶರೀರವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಿಸುವನು. ಈ ಪ್ರೇರಣೆಯುಂಟಾದ ಕೂಡಲೇ, ಆ ಪರಮಪುರುಷನಿಂದ ಮಹತ್ತೆಂಬ ತತ್ವವು ಹುಟ್ಟುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ವರಜಸ್ತಮಸ್ಸುಗಳೆಂಬ ಮೂರುಗುಣಗಳೂ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸಮಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಸಂಕಲ್ಪವುಂಟಾದೊಡನೆ, ಆ ಹಿಂದಿನ ಸಮಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವೈಷಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವುವು. ಈ ಗುಣಗಳ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಯಿಂದುಂಟಾಗುವ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬದಲಾವಣೆಯೇ ಮಹತ್ತತ್ವವೆನಿಸುವುದು. ಇದೇ ಸೃಷ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ

ಮೊದಲನೆಯದು ಆ ಮಹತ್ತತ್ವವು ಅಹಂಕಾರರೂಪಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಪಡುವುದು. ಇದೇ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದು. ಈ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಭೂಮಿ ಮೊದಲಾದ ಪಂಚಭೂತಗಳೂ, ಶಬ್ದ ಮೊದಲಾದ ಐದುತನ್ಮಾತ್ರಗಳೂ, ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ. ಮನಸ್ಸೂ ಹುಟ್ಟುವುವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚ ಭೂತಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಭೂತಸೃಷ್ಟಿಯೆನಿಸುವುದು ಇದೇ ಮೂರನೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯು. ಈ ಭೂತಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ಆ ಮೇಲೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಪಂಚಭೂತಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿದುದರಿಂದ, ಇದರಲ್ಲಿ ತನ್ಮಾತ್ರಸೃಷ್ಟಿಯೆಂದೂ, ದ್ರವ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯೆಂದೂ ಎರಡು ಒಳಭೇದಗಳುಂಟು. ಪೃಥಿವಿ ಮೊದಲಾದ ಪಂಚಭೂತಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾವಸ್ಥೆಯೇ ತನ್ಮಾತ್ರವು. ಈ ಎರಡು ತರದ ಭೂತಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ಮೇಲೆ, ನಾಲ್ಕನೆಯದು ಇಂದ್ರಿಯ ಸೃಷ್ಟಿಯು. ಈ ಇಂದ್ರಿಯಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಐದು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ, ಐದು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಸೇರಿವೆ. ಐದನೆಯದು ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯು. ವೈಕಾರಿಕವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಯಾವ ಸಾತ್ವಿಕಾಹಂಕಾರದಿಂದ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ತತ್ವವು ಹುಟ್ಟಿತೋ, ಆ ವೈಕಾರಿಕಾಹಂಕಾರದಿಂದಲೇ ಈ ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳೂ ಹುಟ್ಟುವರು. ಆರನೆಯದು ಅಂಡಸೃಷ್ಟಿಯು. ಇವಾರೂ ಚತುರ್ಮುಖನ ಸಾಧನೆಯಿಂದುಂಟಾದುವುವಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿರುವ ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾದವುಗಳು. ಇದರಿಂದ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಆರುಬಗೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಗಳೂ ಪ್ರಾಕೃತಸೃಷ್ಟಿಗಳೆನಿಸುವುವು. ಇನ್ನು ವೈಕೃತಸೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾವರ, ತಿರ್ಯಕ್ಕು, ಮನುಷ್ಯ ಜಾತಿಯೆಂಬ ಮೂರು ವಿಭಾಗವುಂಟು. ವಿದುರಾ! ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಎಣಿಸಲಾಗದಷ್ಟು ನಾನಾರೂಪವಾಗಿಯೂ, ಮಹಾದ್ಭುತವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಈ ವಿಧವಾದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಚತುರ್ಮುಖನು ಎಷ್ಟು ಶ್ರಮಪಟ್ಟಿರಬಹುದೆಂದು ನೀನು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡಬಹುದು ಅಂತಹ ಆಶ್ಚರ್ಯಕ್ಕೇನೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಲೋಕರಕ್ಷಕನಾದ ಭಗವಂತನು, ರಜೋಗುಣಪ್ರಧಾನನಾದ ಚತುರ್ಮುಖನಲ್ಲಿ ತಾನು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದೇ, ಹೀಗೆ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿಯೂ, ನಾನಾರೂಪವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವನು. ಈ ಕಾರ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಅವನಿಗೆ ಕೇವಲ ಲೀಲಾಮಾತ್ರವೇಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ ಇದರ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮವನ್ನು ಕೇಳು. ಸ್ಥಾವರವರ್ಗಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಏಳನೆಯದು. ಈ ಸ್ಥಾವರವರ್ಗಗಳು ವನಸ್ಪತಿಗಳೆಂದೂ, ಓಷಧಿಗಳೆಂದೂ, ತ್ವಕ್ಸಾರಗಳೆಂದೂ, ವೀರುಧಗಳೆಂದೂ, ದ್ರುಮಗ

ಕೆಂದೂ, ಆರುವಿಧವಾಗಿ ಬೇರ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪೋತ್ಪತ್ತಿಯಿಲ್ಲ ದಂತೆಯೇ ಹಣ್ಣು ಬಿಡುವ ಅರಳಿ, ಹಲಸು, ಮುಂತಾದುವು ವನಸ್ಪತಿಗಳು. ಪುಷ್ಪಿಸಿ, ಫಲಬಿಡುವವರೆಗೂ ಬದುಕಿದ್ದು, ಫಲವು ಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ಸಾಯುವ ಧಾನ್ಯದ ಸಸಿಗಳು ಓಷಧಿಗಳೆನಿಸುವುವು. ಮತ್ತೊಂದು ಆಧಾರವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಹಬ್ಬುವ ಅಥವಾ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಹರಡುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಮಾಲತಿ, ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಮೊದಲಾದುವು ಲತೆಗಳೆನಿಸುವುವು. ತ್ವಕ್ಕು (ತೊಗಟೆ) ಮಾತ್ರವೇ ಸಾರವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಬಾಳೆ, ಬಿದಿರು, ಮುಂತಾದುವು ತ್ವಕ್ಸಾರಗಳೆನಿಸುವುವು. ಗುಬುರುಗುಬುರಾಗಿ ಹರಡುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಬಳ್ಳಿಗಳು ವೀರುಧಗಳೆನಿಸುವುವು. ಪುಷ್ಪಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಫಲಿಸುತ್ತ, ಹಾಗೆಯೇ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಜೀವಿಸತಕ್ಕ ಮಾವು ಮೊದಲಾದ ಮರಗಳು ದ್ರುಮಗಳೆನಿಸುವುವು. ಈ ಆರು ಬಗೆಯ ಸ್ಥಾವರವರ್ಗಗಳೂ ಒಳಗೆ ಮಾತ್ರ ಜೀವವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಆ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಹೊರಗೆ ಕಾಣಿಸಲಾರದೆ, ಗಮನಾದಿವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಲ್ಲದೆ, ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದರಿಂದ, ಇವುಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾವರವರ್ಗಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಅಂತರ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಶೀತೋಷ್ಣಾದಿಸ್ಪರ್ಶಜ್ಞಾನವುಂಟೇ ಹೊರತು ಹೊರಗಿನ ವಿಶೇಷವೇನೂ ತಿಳಿಯಲಾರದು. ಎಂಟನೆಯದು ಪಶು ಮೊದಲಾದ ತಿರ್ಯಗ್ಜಂತುಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ. ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಒಳವಿಭಾಗಗಳುಂಟು. ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸಾಮಾನ್ಯಲಕ್ಷಣವೇನೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಈ ತಿರ್ಯಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿನದು, ಮುಂದಿನದು ಎಂಬ ಕಾಲಭೇದದ ತಿಳುವಳಿಕೆಗಳೇನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ತಿನ್ನುವುದು ನಿದ್ರಿಸುವುದು, ಭಯಪಡುವುದು, ಸಂಭೋಗಿಸುವುದು, ಈ ನಾಲ್ಕು ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಬಲ್ಲುವು. ಇದಲ್ಲದೆ ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯದ ಬಲದಿಂದ ತಮಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯತಕ್ಕ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳುವು. ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದುವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಿರ್ಯಗ್ಜಾತಿಗಿರತಕ್ಕ ಸಾಮಾನ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಸೀಳಿದ ಗೊರಸಲುಳ್ಳ ಹಸು, ಆಡು, ಎಮ್ಮೆ, ಕರೀಜಿಂಕೆ, ಹಂದಿ, ಕಡವೆ, ಕರೀಚುಕ್ಕಿಗಳುಳ್ಳ ಬೆಟ್ಟದ ಜಿಂಕೆಗಳು, ಕುರಿ, ಒಂಟೆ, ಈ ಒಂಭತ್ತೂ ಒಂದು ಜಾತಿಗೆ ಸೇರುವುವು. ಒಂದೇ ಗೊರಸಲುಳ್ಳ ಕತ್ತೆ, ಕುದುರೆ, ಹೇಸರಗತ್ತೆ, ಗೌರಮೃಗ, ಶರಭ, ಚಮರೀಮೃಗ, ಇವಾರೂ ಬೇರೊಂದು ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುವುವು. ಐದು ನಖ (ಉಗುರು) ಗಳುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಬೇರೆ ಕೆಲವುಂಟು. ನಾಯಿ, ನರಿ, ಕೆನ್ನಾಯಿ (ತೋಳ) ಹುಲಿ, ಬೆಕ್ಕು, ಮೊಲ, ಮುಳ್ಳು ಹಂದಿ, ಸಿಂಹ, ಕಪಿ, ಆನೆ, ಆಮೆ, ಉಡ, ಈ ಹನ್ನೆರಡೂ ಪಂಚನಖವರ್ಗಕ್ಕೆ

ಸೇರುವುವು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಮೊಸಳೆ, ಮೀನು ಮುಂತಾದ ಜಲಜಂತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಬೇರೊಂದು ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುವುವು ಹೀಗೆ ತಿರ್ಯಗ್ಜಂತುಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಬಗೆಯಾಗಿರುವುವು. ರೆಕ್ಕೆಯುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಎಂದರೆ, ರಣಹದ್ದು, ಹದ್ದು, ಕೊಕ್ಕರೆ, ಗಿಡುಗ, ಕರಡಿ, ನವಿಲು, ಹಂಸ, ಸಾರಸ, ಚಕ್ರವಾಕ, ಕಾಗೆ, ಗೂಬೆ ಮೊದಲಾದ ಹಕ್ಕಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರುವುವು. ಒಂಭತ್ತನೆಯದು ಮನುಷ್ಯಸೃಷ್ಟಿ! ಈ ಮನುಷ್ಯಜಾತಿಯು ಒಂದೇವರ್ಗವಾಗಿ ಎಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಈ ಮನುಷ್ಯರು, ತಕ್ಕಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಪರರಾಗಿಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಕವಾಗಿ ಅಧೋಗತಿಗೆ ಇಳಿಯತಕ್ಕ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಾದುದರಿಂದಲೂ, ಇವರ ಆಹಾರಸಂಚಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ನೆಲದ ಮೇಲೆಯೇ ನಡೆಯಬೇಕಾದುದರಿಂದಲೂ ಇವರಿಗೆ "ಅರ್ವಾಕ್ಸ್ರೋತ" ರೆಂದು ವ್ಯವಹಾರವು. ಈ ಮನುಷ್ಯರು ಕೇವಲ ರಜೋಗುಣಪ್ರಧಾನರಾಗಿ, ಸುಖಾಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರಾದುದರಿಂದ ಇವರು ಕರ್ಮನಿರತರು. (ಎಂದರೆ ದುಃಖವನ್ನೇ ಸುಖವೆಂದೆಣಿಸಿ ಕೆಲಸಮಾಡುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರು) ಓ ವಿದುರಾ! ಕೊನೆಗೆ ಹೇಳಿದ ಸ್ಥಾವರತಿರ್ಯಙ್ಮನುಷ್ಯಸೃಷ್ಟಿಗಳೆಂಬಿವು ಮೂರೂ ವೈಕೃತಸೃಷ್ಟಿಗಳೆನಿಸುವುವು. ಹಿಂದೆ ಪ್ರಾಕೃತಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಪ್ರಸ್ತಾವವಶದಿಂದ ದೇವಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದ್ದರೂ, ಆ ದೇವಸೃಷ್ಟಿಯೂ ವೈಕೃತದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರುವುದು. ಮತ್ತು ಸನಕಾದಿಕುಮಾರರ ಸೃಷ್ಟಿಯು ದೇವಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಕೃತವೈಕೃತಗಳೆರಡೂ ಉಂಟು. ಹೇಗೆಂದರೆ, ಸನಕಾದಿಗಳು ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಒಮ್ಮೆಯೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ ಸೃಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಪ್ರಾಕೃತಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರುವರು. ಆ ಮುನಿಕುಮಾರರೊಳಗೆ ಒಬ್ಬನಾದ ನೀಲಲೋಹಿತನೆಂಬವನು ಮಾತ್ರ, ಮೊದಲು ಆ ಸನಕಾದಿಗಳೊಡನೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಪ್ರತಿಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ ಅವನಿಗೆ ಹೊಸಸೃಷ್ಟಿಯುಂಟು ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕುಮಾರಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧವೂ ಉಂಟು. ಇನ್ನು ದೇವಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಂಟುಭೇದಗಳುಂಟು. ದೇವತೆಗಳೂ, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳೂ ಒಂದು ಬಗೆಯವರು. ಇವರು ವೈದಿಕಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೇ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವುದರಿಂದ ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವರು. ಅಸುರರು ಎರಡನೆಯ ಬಗೆಯವರು. ಗಂಧರ್ವರೂ, ಅಪ್ಸರಸ್ಸುಗಳೂ ಬೇರೊಂದು ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು. ಸಿದ್ಧರು ಮತ್ತೊಂದು ವರ್ಗದವರು. ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರೂ ಇನ್ನೊಂದು ವರ್ಗದವರು. ಚಾರಣರು ಬೇರೆ ವರ್ಗದ

ವರು. ಭೂತಪ್ರೇತಪಿಶಾಚರೆಂಬೀ ಮೂವರೂ ಒಂದು ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುವರು. ಹೀಗೆ ದೈವಸೃಷ್ಟಿಯು ಎಂಟು ಬಗೆಯಾಗಿರುವುದು. ವಿದುರಾ! ಈಶ್ವರನು ಚತುರ್ಮುಖನಿಗೆ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದೂ, ತಾನೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿಯೂ ನಡೆಸಿದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿದೆನಷ್ಟೆ? ಈ ಸಮಸ್ತವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಆಳ್ವಿಕೆಗೊಳಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಕಾಲಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿದು ದಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ, ಮನುಗಳ, ಮತ್ತು ಮನ್ವಂತರಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಪ್ರತಿಕಲ್ಪದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಮುಖ ನಿಗೆ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಶರೀರವಾಗಿ ಹೊಂದಿ, ಆ ಮೂಲಕವಾಗಿ ರಜೋಗುಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು, ಹೀಗೆ ತಾನೇ ತನ್ನಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಒಂಭತ್ತು ಬಗೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಡಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯೆಂಬುದು ಆಕಾಶಾದಿತತ್ವಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯಂತೆ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಂದರಿಂದೊಂದು ಹುಟ್ಟುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ! ಈ ಅಂಡಗಳು ಎಣಿಕೆಯಿಲ್ಲ ದಷ್ಟಿದ್ದರೂ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುವು. ಆಕಾಶ ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಆಕಾಶದಿಂದ ವಾಯು, ವಾಯುವಿ ನಿಂದ ಅಗ್ನಿ, ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ನೀರು, ಹೀಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಕ್ರಮವುಂಟು. ಅಂಡಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಈ ಕ್ರಮವಿಲ್ಲದೆ, ಎಲ್ಲಾ ಅಂಡಗಳೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸುವುವು. ಅಷ್ಟೊಂದು ಅಂಡಗಳೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವುದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೂ ಈಶ್ವರನ ಆಶ್ಚರ್ಯಶಕ್ತಿಯೇ ಕಾರ ಣವು. ಪ್ರವಾಹಗಳಲ್ಲಿ ಸುಳಿ, ನೊರೆ, ಗುಳ್ಳೆ, ಮುಂತಾದುವು ಒಂದೇ ಸಮ ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗುವಂತೆ, ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಕ್ರಮವನ್ನೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ವಿದುರಾ! ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳು ಒಂದೊಂ ದು ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ, ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಏರ್ಪಡುವರೇ? ಅಥವಾ ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಆ ಪದವಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜೀವಾತ್ಮರೇ ತಿರುಗಿ ಮುಂದಿನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ ಅದೇ ಸ್ಥಾನ ವನ್ನು 'ಹೊಂದುವರೇ?'' ಎಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಬಹುದು. ಆ ಸಂದೇಹವನ್ನೂ ನೀಗಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಒಂದು ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೇವತೆಗಳಾಗಲೀ, ಅಸುರರಾಗಲೀ, ಇಂದ್ರಾದಿನಾಮದಿಂದಲೂ, ಸಾವಿರ ಕಣ್ಣು ಮೊದಲಾದ ಆಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ್ದುದಾಗಿ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವರೋ ಅವರೇ ಮುಂದಿನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ ಅದೇ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿ, ಅದೇ ನಾಮರೂಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಇಂದ್ರಾದಿಪಟ್ಟಗಳು ಮಾತ್ರ ಪ್ರತಿಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಏರ್ಪ

ಡುವುವು. ಈ ಅಧಿಕಾರವಾಗಲೀ, ಹೆಸರಾಗಲೀ, ಆಕಾರವಾಗಲೀ, ಮಾರ್ಪಡುವು ದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಜೀವಾತ್ಮನು ಯಾವ ನಾಮರೂಪಗಳಿಂ ದಿದ್ದನೋ, ಆ ಜೀವಾತ್ಮನೇ ಮುಂದಿನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ, ಅದೇ ನಾಮರೂಪಗಳೊಡನೆ ಹುಟ್ಟಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಅವನ ನಾಮ, ರೂಪ, ಅಧಿಕಾರ, ಮುಂತಾದುವು, ಅವರವರ ಕರ್ಮಾಧೀನವಾಗಿ ಬೇರ್ಪಡುವುವು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

{ ಮೈತ್ರೇಯನು ವಿದುರನಿಗೆ ಕಾಲಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಅದರ ಪರಿಮಾಣಭೇದಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದುದು. }

ಓ ವಿದುರಾ! ಇನ್ನು ನಿನಗೆ ಕಾಲದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಅದರೊಳಗಿನ ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳೆಂಬ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನೂ, ಅದರ ಉತ್ಕರ್ಷಾಪಕರ್ಷಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನೂ ಹೇಳು ವೆನು ಕೇಳು. ಆದರೆ ಈ ಕಾಲದ ಗತಿಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ಮತ್ತೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಸೂರ್ಯಗತಿ ಯಿಂದಲೇ ಕಾಲದ ಅಳತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಈ ಸೂರ್ಯ ಗತಿಯ ಮೇಲೆ ಕಾಲಗತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಭಾಗಗಳು ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪ ಡುವುವು. ಸೂರ್ಯನು ಎಷ್ಟು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪರಮಾಣುಪ್ರದೇಶವನ್ನು ದಾಟುವನೋ, ಅಷ್ಟು ಕಾಲವು ಪರಮಾಣುಕಾಲವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುದು. ಅದೇ ಸೂರ್ಯನು ಎಷ್ಟು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶರಾಶಿಸ್ವರೂಪವಾದ ಈ ಲೋಕವನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗುವನೋ, ಆ ಕಾಲವು ಎಂದರೆ, ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರವು ಮಹಾಕಾಲ ವೆನಿಸುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಸೂರ್ಯಸಂಚಾರಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟ ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವರೂಪ ದಲ್ಲಿ, ಸಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ, ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದ ನ್ನನುಸರಿಸಿ ಬರುವ ಸಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನೂ, ಅದರ ಉತ್ಕರ್ಷಾಪಕರ್ಷ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಮೊದಲು ಕಾಲದಿಂದ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಡುವ ವಸ್ತುಗಳ ಸಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು- ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಕಾರ್ಯವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಅನೇಕ ಪರಮಾಣುಗಳ ಸಮುದಾಯ ದಿಂದಲೇ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ಒಂದೊಂದು ಕಾರ್ಯವಸ್ತುವನ್ನೂ ಪರಮಾಣುವಿನ ವರೆಗೆ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿಡಬಹುದು. ಯಾವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಣ್ಣ ವಿಭಾಗವಿಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನೇ ಪರಮಾಣುವೆನ್ನುವರು. ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ವಿಧವಾದ ಪರಮಾಣುಸ್ವರೂಪ

ವುಂಟು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನರು ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಭಾಗವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ, ಆ ಕಾಲದ ಅನೇಕ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಂಶಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಕಾಲವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸುವರು. ಒಂದೊಂದು ಕಾರ್ಯವಸ್ತುವಿಗೂ ಪರಮಾಣುರೂಪವೇ ಕೆಳಗಿನ ಎಲ್ಲೆ ಯಾಗಿರುವುದು. ಯಾವ ವಸ್ತುವು ಮೊದಲು ಯಾವ ಪರಮಾಣುವಿನ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರುವುದೋ, ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಪರಮಾಣುಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮಾರ್ಪಡುವುದು. ಇವು ಯೋಗೀಶ್ವರರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಕಾಣಬಹುದೇ ಹೊರತು ಸಾಧಾರಣಜನಕ್ಕೆ ಕಾಣಲಾರವು. ಈ ಪರಮಾಣುಗಳ ಸಂಯೋಗದಿಂದಲೇ ಕಾರ್ಯರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಬೇರೆ ವಿಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪದಿಂದಿರುವ ಪದಾರ್ಥದ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಪರಮಮಹತ್ತೆನಿಸುವುದು. ಇದೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉಚ್ಚಸ್ಥಿತಿಯೆನಿಸುವುದು. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲಾದ ಸ್ಥಿತಿಯೊಂದೂ ಇರದು. ಇದು ತನ್ನೊಳಗೆ ಸೇರಿರತಕ್ಕ ಅವಯವಭೇದಗಳನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಸದೆ ಒಂದೇ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ತೋರುವುದು. ಇದರಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದುದೇನೆಂದರೆ, ಯಾವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಣ್ಣವಿಭಾಗವಿಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನು ಪರಮಾಣುವೆಂದೂ, ಯಾವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲಾದ ಆಕಾರವುಂಟಾಗದೋ ಅದನ್ನು ಪರಮಮಹತ್ತೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಪಂಚವೇ ಪರಮಮಹತ್ತೆನಿಸುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳಾದ ಹಲವು ವಿಭಾಗಗಳಿದ್ದರೂ, ಆ ಭೇದಗಳೊಂದನ್ನೂ ಗ್ರಹಿಸದೆ, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಪ್ರಪಂಚವೆಂಬ ಒಂದೇವಸ್ತುವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡದಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಆಕಾರವು ಕಾಣಿಸಲಾರದು. ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಂಬುದೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಾರ್ಯವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿರುವುದು. ಇದೇ ಭುವನಕೋಶವೆಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುದು. ಹೀಗೆ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಮಾಣಗಳಂತೆಯೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಭಾಗಗಳುಂಟು. ಭಗವಂತನ ಆಜ್ಞಾರೂಪವಾಗಿಯೂ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಅಗೋಚರವಾಗಿಯೂ, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಕಾಲದ ಅಳತೆಯೂ ಕೂಡ, ಪರಮಾಣುವಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು, ಪರಮಮಹತ್ತಿನವರೆಗಿರುವ ವಸ್ತುಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲೇ ಊಹಿಸಲ್ಪಡಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭಾಗವು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರುವುದೋ, ಯಾವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕೆಳಗಿನ ವಿಭಾಗವಿಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನು ಪರಮಾಣುಕಾಲವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಯಾವ ಕಾಲವು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲಾಗಿ, ತನಗೆ ಮೇಲಿಲ್ಲದಿರುವುದೋ ಅದು ಮಹಾಕಾಲವೆನಿಸುವುದು. ಇದನ್ನೇ ಸಂವತ್ಸರವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಅದರ ಸಂವತ್ಸರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲೆ, ಯುಗವೆಂದೂ, ಮನ್ವಂತರಗಳೆಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ

ದೊಡ್ಡ ವಿಭಾಗಗಳಿರುವಾಗ, ಈ ಸಂವತ್ಸರವನ್ನೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೇಲಾದ ವಿಭಾಗವೆಂದು ಹೇಳಿದುದೇಕೆ ?” ಎಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಬಹುದು. ಆ ಯುಗಮನ್ವಂತರಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಸಂವತ್ಸರಗಳ ಆವೃತ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗತಕ್ಕವುಗಳು. ಅದನ್ನು ಬೇರೆವಿಧದಿಂದ ನಿರ್ಣಯಿಸಲವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ, ಪರಮಾಣುಕಾಲವೆಂಬುದು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಣ್ಣದೆಂದೂ, ಸಂವತ್ಸರವೆಂಬುದು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡದಾದ ಮಹಾಕಾಲವೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿಯೂ, ಅತಿಸ್ಥೂಲವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಭೇದಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆನಷ್ಟೆ ! ಇನ್ನು ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಬೇರೆಬೇರೆ ವಸ್ತುಪ್ರಮಾಣಭೇದಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳಿಂದೂಹಿಸಬೇಕಾದ ಕಾಲದ ಅಳತೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಎರಡು ಪರಮಾಣುಗಳು ಸೇರಿ ಒಂದು ಅಣುವೆನಿಸುವುದು. ಅಂತಹ ಮೂರಣುಗಳು ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿದಾಗ ಒಂದು ತ್ರಸರೇಣುವೆನಿಸುವುದು. ಗವಾಕ್ಷರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳು ಹೊರಟು ಬರುವಾಗ, ಅದರಲ್ಲಿ ತೂರಿಬರುವಂತೆ ಕಾಣುವ ಸಣ್ಣಸಣ್ಣ ಪರಾಗಗಳೇ ತ್ರಸರೇಣುಗಳೆನಿಸುವುವು. ಸೂರ್ಯನು ಆ ತ್ರಸರೇಣುವಿರುವಷ್ಟು ಸ್ಥಳವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನೊಳಗಾಗಿ ದಾಟಿ ಹೋಗುವನೋ, ಅಷ್ಟುಕಾಲಕ್ಕೆ ತ್ರಸರೇಣುಕಾಲವೆಂದು ಹೆಸರು. ಇಂತಹ ಮೂರು ತ್ರಸರೇಣುಕಾಲಗಳು ಸೇರಿ ಒಂದು ತೃಟಿಯೆನಿಸುವುದು. ನೂರಾರು ತೃಟಿಗಳ ಕಾಲವು ಒಂದು ವೇಧೆಯೆನಿಸುವುದು. ಮೂರು ವೇಧೆಗಳ ಕಾಲವು ಒಂದು ಲವವೆಂದೂ, ಮೂರು ಲವಗಳು ಒಂದು ನಿಮೇಷವೆಂದೂ. ಮೂರು ನಿಮೇಷಗಳು ಒಂದು ಕ್ಷಣವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು. ಐದುಕ್ಷಣಗಳು ಒಂದು ಕಾಷ್ಠೆಯೆನಿಸುವುದು. ಹದಿನೈದುಕಾಷ್ಠೆಗಳು ಒಂದು ಲಘುವೆನಿಸುವುದು. ಅಂತಹ ಹದಿನೈದುಲಘುಗಳು ಒಂದು ಗಳಿಗೆಯೆನಿಸುವುದು. ಎರಡುಘಳಿಗೆಗೆ ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತವೆಂದು ಹೆಸರು. ಆರು ಅಥವಾ ಏಳು ಘಳಿಗೆಗಳು ಒಂದು ಪ್ರಹರವೆನಿಸುವುವು. ಇದಕ್ಕೇ ಯಾಮವೆಂದೂ ಹೆಸರುಂಟು. ವಿದುರಾ ! ತಿಥಿಗಳಿಗೆ ವೃದ್ಧಿಯೆಂದೂ, ಕ್ಷಯವೆಂದೂ ಎರಡು ಅವಸ್ಥೆಗಳುಂಟು. ವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಏಳುಘಳಿಗೆಗಳು ಒಂದು ಯಾಮವೆನಿಸುವುದು. ಕ್ಷಯದಲ್ಲಿ ಆರುಘಳಿಗೆಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಒಂದು ಯಾಮವೆನಿಸುವುದು. (ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಎರಡು ಮುಹೂರ್ತಗಳ ಕಾಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಲೆಕ್ಕವಿಡಬೇಕು.) ಈ ಕಾಲಪರಿಮಾಣವನ್ನು ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಯಂತ್ರಸಾಧನವುಂಟು. ಹನ್ನೆರಡೂವರೆ ಪಲದಷ್ಟು ತೂಕವುಳ್ಳ ತಾಮ್ರದಿಂದ ಒಂದು ಪಡಿ ನೀರು ಹಿಡಿಯ-

ವಂತೆ ಒಂದು ಪಾತ್ರವನ್ನು ಎರಕಹುಯ್ದು, ಆ ಪಾತ್ರದ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಐದು ಉದ್ದಿನ ಕಾಳಿನ ತೂಕವುಳ್ಳ ಬಂಗಾರದಿಂದ, ನಾಲ್ಕಂಗುಲದ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಸೂಜಿಯಿಂದ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ರಂಧ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿಡಬೇಕು. ಈ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರಸ್ಥವೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಒಂದು ನೀರು ತುಂಬಿದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ, ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನೊಳಗಾಗಿ ಆ ಪಾತ್ರದ ಕೆಳಗಿನ ರಂಧ್ರದ್ವಾರದಿಂದ ನೀರು ತುಂಬುತ್ತ ಬಂದು ಆ ಪಾತ್ರವು ಮುಳುಗಿ ಹೋಗುವುದೋ, ಅಷ್ಟುಕಾಲವು ಒಂದು ಘಳಿಗೆ ಯೆನಿಸುವುದು. ಇಂತಹ ಘಳಿಗೆಗಳು ಆರು, ಅಥವಾ ಏಳಾದರೆ, ಯಾಮ (ಜಾವ) ವೆನಿಸುವುದು. ಇಂತಹ ಎಂಟು ಯಾಮಗಳಾದರೆ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಹಗಲುರಾತ್ರಿ ಗಳೊಡಗೂಡಿದ ಒಂದುದಿನವೆನಿಸುವುದು. ಹದಿನೈದುದಿನಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಪಕ್ಷವು. ಆ ಪಕ್ಷಗಳು ಶುಕ್ಲವೆಂದೂ, ಕೃಷ್ಣವೆಂದೂ ಎರಡುಬಗೆಯಾಗಿರುವುವು. ಈ ಶುಕ್ಲ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷಗಳೆರಡೂ ಸೇರಿದರೆ, ಒಂದು ತಿಂಗಳೆನಿಸುವುದು. ಮನುಷ್ಯರ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಈ ಒಂದು ತಿಂಗಳು, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಅಹೋರಾತ್ರ (ದಿನ) ವೆನಿಸುವುದು. ಮನುಷ್ಯರ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಕಾಲವು ಋತುವೆನಿಸುವುದು. ಮೂರು ಋತುಗಳು ಒಂದು ಅಯನವೆನಿಸುವುದು. ಈ ಅಯನಗಳು ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ವೆಂದೂ, ಉತ್ತರಾಯಣವೆಂದೂ ಎರಡು ಬಗೆಯಾಗಿ, ಆರು ತಿಂಗಳು ದಕ್ಷಿಣಾಯ ನಕ್ಕೂ, ಮತ್ತಾರುತಿಂಗಳು ಉತ್ತರಾಯಣಕ್ಕೂ ಸೇರುವುವು. ಈ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತ ರಾಯಣಗಳೆರಡೂ ಸೇರಿ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಒಂದು ವರುಷವೆನಿಸುವುದು. ಮನುಷ್ಯರ ಲೆಕ್ಕದಂತೆ ಈ ಒಂದು ವರುಷಕಾಲವು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಅಹೋರಾತ್ರವೆನಿಸು ವುದು. ನೂರು ಸಂವತ್ಸರಗಳು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಪೂರ್ಣಾಯುಸ್ಸೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿ ಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮನುಷ್ಯರ ಕಾಲನಿಯಮದಂತೆಯೇ ಪಿತೃದೇವ ತೆಗಳಿಗೂ, ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಅವರವರ ದಿನಪ್ರಮಾಣವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಅವರ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದು ಅಹೋರಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಪಕ್ಷವೆಂದೂ, ಅಂತಹ ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಮಾಸವೆಂದೂ, ಆರುಮಾಸಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಅಯನವೆಂದೂ, ಎರಡು ಅಯನಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರವೆಂದೂ, ಕಾಲಪ್ರಮಾಣವು ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಆ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅವರವರ ಲೆಕ್ಕದಂತೆ ನೂರು ಸಂವತ್ಸರಗಳೇ ಪೂರ್ಣಾಯುಸ್ಸೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿ, ನಿರಂಕುಶವಾದ ಗತಿಯುಳ್ಳ ಸೂರ್ಯದೇವನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವೂ ಎವೆಮುಚ್ಚದೆ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿ, ಬುಧ, ಚಂದ್ರ ರೇ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಹಗಳಿಂದಲೂ, ಅಶ್ವಿನಿ ಮೊದಲಾದ ತಾರೆಗಳಿಂದಲೂ, ಇತರ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಕೂಡಿದ ಕಾಲಚಕ್ರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು ಪರಮಾಣು ಮೊದಲಾಗಿ

ಸಂವತ್ಸರದವರೆಗಿರುವ ಆ ಕಾಲದಿಂದ, ದ್ವಾದಶರಾಶಿಸ್ವರೂಪವಾದ ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುತ್ತುತ್ತ ಬರುವನು. ಈ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣವೆಂಬುದು ಸೂರ್ಯಗತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ನೋಡುವಾಗ ಸಂವತ್ಸರವೆಂದೂ, ಗುರುಗತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ನೋಡುವಾಗ ಪರಿವತ್ಸರವೆಂದೂ, ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ತಿಂಗಳ ಲೆಕ್ಕದಿಂದ ಸೂರ್ಯಗತಿಯನ್ನು ಬೇರೆ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಎಣಿಸುವುದರಿಂದ ಇಲಾವತ್ಸರವೆಂದೂ ಚಂದ್ರಗತಿಯಿಂದ ಇದ್ವತ್ಸರವೆಂದೂ, ನಕ್ಷತ್ರಗತಿಯಿಂದ ವತ್ಸರವೆಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುದು. ಹೀಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿಯೂ, ಸ್ಥೂಲವಾಗಿಯೂ ಜೀರ್ಣಿಸಿ, ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ವಿಕಾರಹೊಂದಿಸತಕ್ಕ ಕಾಲಸ್ವರೂಪವೂ, ಅದರ ಗತಿಯೂ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯಿತಷ್ಟೇ? ಈ ವಿಧವಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈಡಾಗದೆ ಜೀವಿಸಲಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರು, ಕಾಲಶರೀರಕನಾಗಿಯೂ, ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಒಳಪಡದೆ ಅದನ್ನು ನಿಯಮಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಆ ಕಾಲಗತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸತಕ್ಕ ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಉಪಾಸಿಸಬೇಕು. ಪರಮಪುರುಷನು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ, ಹುಟ್ಟು, ಮುಪ್ಪು, ಸಾವು ಮುಂತಾದುವನ್ನು ನಿಯಮಿಸುತ್ತ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳ ಕರ್ಮಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಕಾಲವೆಂಬ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಅನೇಕವಿಧವಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವನು. ಮತ್ತು ಯಾಗಗಳಿಂದ ಸಾಧಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕುದಾಗಿಯೂ, ಸ್ವರ್ಗಾದಿಸುಖಗಳಿಗೆ ಎಡೆಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವನು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ, ಆಗಾಗ ಕರ್ಮವಿಷಯವಾಗಿ ಉಂಟಾಗತಕ್ಕ ಮೋಹವನ್ನು ನಿವೃತ್ತಿಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಭಗವಂತನು ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾಗಿ ಜೀವಿಗಳ ಆಯುಸ್ಸನ್ನಳಿಯುತ್ತ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಓ ವಿದುರಾ! ಸೂರ್ಯಶರೀರಕನಾಗಿಯೂ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಐದು ಬಗೆಯ ಸಂವತ್ಸರಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಭಗವಂತನನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅನವರತವೂ ಉಪಾಸಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು" ಎಂದನು. ಆಗ ವಿದುರನು ತಿರುಗಿ ಮೈತ್ರೇಯನನ್ನು ಕುರಿತು, "ಎಲೈ ಋಷಿಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ಪಿತೃಗಳು ದೇವತೆಗಳು, ಮನುಷ್ಯರು, ಮುಂತಾದ ಬೇರೆಬೇರೆ ವರ್ಗದವರಿಗೆ, ಅವರವರ ದಿನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ನೂರು ಸಂವತ್ಸರಗಳು ಪೂರ್ಣಾಯುಸ್ಸೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೇ? ಈ ಮೂರುಲೋಕಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗಿರುವ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಆಯುಃಪರಿಮಾಣವೆಷ್ಟು? ಎಲೈ ಮಹಾತ್ಮನೇ! ನೀನು ಕಾಲಗತಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನು. ನಿಮ್ಮಂತಹ ಜ್ಞಾನಿಗಳು, ತಮಗೆ ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸಿದ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಮಸ್ತಲೋಕದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನೂ ಕೈಕನ್ನಡಿಯಂತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲವರು. ನಿಮ್ಮಂತಹ ಯೋಗೀಶ್ವರರ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯದುದೊಂದೂ

ಇರದು. ಆದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಸಂದೇಹವನ್ನು ನಿವೃತ್ತಿಗೊಳಿಸಬೇಕು'' ಎಂದನು. ಆದಕ್ಕಾ ಮೈತ್ರೇಯನು ''ಓ ವಿದುರಾ! ಕೇಳು! ಮೊದಲು ಯುಗಭೇದವನ್ನೂ, ಅವುಗಳ ಪರಿಮಾಣವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಈ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೊರಗಿರುವ ಚತುರ್ಮುಖಾದಿಗಳ ಆಯುಃಪರಿಮಾಣವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು. ಕೃತ ತ್ರೇತಾ, ದ್ವಾಪರ, ಕಲಿಗಳೆಂದು ಯುಗಗಳು ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾಗಿರುವುವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಯುಗಕ್ಕೆ ದೇವತೆಗಳ ಲೆಕ್ಕದಿಂದ ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರದ ಎಂಟುನೂರು ವರುಷಗಳಾಗುವುವು. ತ್ರೇತಾಯುಗಕ್ಕೆ ಅದೇ ಲೆಕ್ಕದಿಂದ ಹದಿನೈದುಸಾವಿರದ ಆರುನೂರುವರುಷಗಳೂ, ದ್ವಾಪರಯುಗಕ್ಕೆ ಹದಿನಾಲ್ಕುಸಾವಿರದನಾಲ್ನೂರುವರುಷಗಳೂ, ಕಲಿಯುಗಕ್ಕೆ ಹದಿಮೂರುಸಾವಿರದ ಇನ್ನೂರುವರುಷಗಳೂ ಹಿಡಿಯುವುವು. ಒಂದೊಂದುಯುಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಸಂಧ್ಯೆಯೆಂದೂ, ಯುಗವೆಂದೂ, ಸಂಧ್ಯಾಂಶವೆಂದೂ ಮೂರುವಿಭಾಗಗಳುಂಟು. ಸಂಧ್ಯೆಯೆಂಬುದು ಯುಗದ ಮೊದಲನೆಯಭಾಗವು. ಸಂಧ್ಯಾಂಶವೆಂಬುದು ಯುಗದ ಅಂತ್ಯಭಾಗವು. ಒಂದೊಂದು ಯುಗಕ್ಕೂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವರುಷಗಳ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ, ಸಾವಿರದ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು. ಉಳಿದ ನೂರರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಭಾಗವು, ಆಯಾ ಯುಗಗಳ ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗವಾದ ಯುಗಸಂಖ್ಯೆಗೂ, ಉಳಿದ ಅರ್ಧಭಾಗವು ಆದರ ಕೊನೆಯ ಭಾಗವಾದ ಸಂಧ್ಯಾಂಶಕ್ಕೂ ಸೇರುವುದು. (ಎಂದರೆ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿರುವ ಹದಿನಾರು ಸಾವಿದಎಂಟು ನೂರುವರುಷಗಳಲ್ಲಿ, ಹದಿನಾರುಸಾವಿರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಎಂಟು ನೂರುವರುಷಗಳನ್ನು ಎರಡಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ನಾಲ್ನೂರುವರುಷಗಳು ಕೃತಯುಗಸಂಧ್ಯೆಯೆಂದೂ, ಉಳಿದ ನಾಲ್ನೂರುವರುಷಗಳು ಕೃತಯುಗಸಂಧ್ಯಾಂಶವೆಂದೂ ಎಣಿಸಲ್ಪಡುವುದು.) ಇದರಂತೆಯೇ ಬೇರೆ ಮೂರು ಯುಗಗಳಿಗೂ ಕಾಲವಿಭಾಗವುಂಟು. ಈಯುಗಸಂಧ್ಯೆಗೂ, ಯುಗಸಂಧ್ಯಾಂಶಕ್ಕೂ ನಡುವೆ ಇರುವ ಕಾಲವೇ ಯುಗವೆಂದು ಯುಗಲಕ್ಷಣವನ್ನು ತಿಳಿದ ಹಿರಿಯರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿರುವರು. ಅಂತಹ ಯುಗಭಾಗದಲ್ಲಿಯೇ ನಿತ್ಯವೆಂದೂ, ನೈಮಿತ್ತಿಕವೆಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಬೇಕೆಂಬ ವಿಧಿಯುಂಟು. ವಿದುರಾ! ಇನ್ನು ಯುಗಧರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವೆಂಬುದು. ತನ್ನ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿಂದ ನಿಂತು ಮನುಷ್ಯರನ್ನನುವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಉಳಿದ ಮೂರು ಯುಗಗಳಲ್ಲಿ, ಅಧರ್ಮವು ತನ್ನ ಒಂದೊದು ಪಾದವನ್ನು ಚಾಚುತ್ತಬರುವುದರಿಂದ, ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವು ಸಾಲದೆ, ಅದು ತನ್ನ ಒಂದೊಂದು ಪಾದವನು ಹಿಂದಕ್ಕೆಳೆದು [illegible]

(ಎಂದರೆ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವು ತನ್ನ ನಾಲ್ಕುಪಾದಗಳಿಂದ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಅಧರ್ಮವೆಂಬುದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಲೆಯಿಕ್ಕಿ, ತನ್ನ ಒಂದು ಕಾಲನ್ನು ಚಾಚಿ, ನಡಯಲಾರಂಭಿಸಿದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಧರ್ಮವು ತನ್ನ ಒಂದು ಕಾಲನ್ನು ಡುಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಹೀಗೆಯೇ ನಡೆಯುತ್ತ ಬರುವುದರಿಂದ, ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವು ಒಂದೇ ಕಾಲಿನಿಂದ ನಿಲ್ಲುವುದು. ಅಧರ್ಮವು ತನ್ನ ಮೂರು ಪಾದಗಳಿಂದ ವರ್ತಿಸುವುದು.) ವಿದುರಾ! ಇನ್ನು ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೊರಗಿರುವವರ ಆಯುಃಪರಿಮಾಣ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಈ ಮೂರುಲೋಕದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನವರೆಗಿರುವವರೆಲ್ಲರಿಗೂ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಯುಗಗಳು ಒಂದು ಹಗಲೆನಿಸುವುದು. ಅಷ್ಟೇ ಯುಗಗಳು ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯೆನಿಸುವುದು. ಆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ನಡೆಸದೆ ಮಲಗಿರುವನು. ಹಗಲಾದ ಮೇಲೆ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ತನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯವನ್ನಾರಂಭಿಸುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಎಂಟುಸಾವಿರ ಚತುರ್ಯುಗಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಒಂದು ದಿನವೆನಿಸುವುದು. ಆ ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಒಂದು ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ, ಹದಿನಾಲ್ಕುಮನುಗಳ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟ ಆಯಾ ಮನ್ವಂತರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣವೆಲ್ಲವೂ ಸೇರಿಹೋಗುವುದು. (ಎಂದರೆ ಆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಒಂದು ಹಗಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮನ್ವಂತರಗಳೂ ನಡೆದುಹೋಗುವುವು.) ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಮನುವೂ ತನಗೆ ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಎಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಯುಗಕಾಲದವರೆಗೆ ಈ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ಬರುವನು. ಒಬ್ಬ ಮನುವಿನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಿಂದಾರಂಭಿಸಿ, ಮತ್ತೊಬ್ಬಮನುವಿನ ಆಳ್ವಿಕೆಯು ಆರಂಭಿಸುವವರೆಗೆ ನಡೆಯುವ ಈ ಮಧ್ಯಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಯಾ ಮನ್ವಂತರವೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಮನುಗಳೂ, ಮತ್ತು ಆ ಮನುವಂಶದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ ರಾಜರೂ, ದೇವತೆಗಳೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಭಗವದಂಶದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವರು. ಈ ವಿಧವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಚತುರ್ಮುಖನ ಒಂದೊಂದು ಹಗಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಇದಕ್ಕೆ ದೈನಂದಿನಸೃಷ್ಟಿಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಇದರಲ್ಲಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವೂ ಅಡಗಿರುವುದು. ಈ ದೈನಂದಿನಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಜೀವಾತ್ಮರು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ತಿರ್ಯಕ್ಕುಗಳಾಗಿಯೂ, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಾಗಿಯೂ, ದೇವತೆಗಳಾಗಿಯೂ ಜನಿಸಿ, ಆ ಕರ್ಮಫಲವು ಮುಗಿದಮೇಲೆ ನಾಶ

ಪೊಂದುವರು. ಈ ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಭಗವಂತನು ಮನು ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕರೂಪಗಳಿಂದವತರಿಸಿ ಅದ್ಭುತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ಲೋಕವನ್ನೇ ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಒಂದೊಂದು ಹಗಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇಷ್ಟು ಕಾರ್ಯಗಳೂ ನಡೆದುಹೋಗುವುವು. ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹಗಲೆಲ್ಲವೂ ಈ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದು, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತಮೋಗುಣದ ಹೆಚ್ಚಿಗೆಯಿಂದ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟ ನಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸುವನು. ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೀಗೆ ನಿದ್ರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದೊಡನೆಯೇ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರಾದಿಗಳೊಡಗೂಡಿದ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವೂ ನಶಿಸುವುದು. ಅಂಥ
ಕಾರಪೊಂದೇ ಸುತ್ತಲೂ ಮರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಇದೇ ಪ್ರಳಯವು. ಪ್ರಳಯವೆ
ಈ ಕಲ್ಪಾಂತದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಂಜೆಯಾದೊಡನೆ, ಭಗವಂತನ ಲ್ಪಿ
ರೂಪವಾಗಿಯೂ, ಸಂಕರ್ಷಣನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟುದಾಗಿಯೂ ಇರು ದ್ದವೇ
ದೊಡ್ಡ ಬೆಂಕಿಯುರಿಯಿಂದ, ಮೂರುಲೋಕವೂ ದಗ್ಧವಾಗುತ್ತ ಬರುವ ರಗಳು,
ಆ ಬೆಂಕಿಯುರಿಯ ತಾಪವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಮಹರ್ಲೋಕನಿವಾ ಬಗೆಯ
ಭೃಗು ಮೊದಲಾದ ಋಷಿಗಳು, ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜನಲೋಕ ಹೆಚ್ಚು
ಸೇರುವರು. ಈ ಕಲ್ಪಾವಸಾನಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಳಯವೂರುತವೆಂ ಮಹತ್,
ಡುವ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬಿರುಗಾಳಿಯೂ ಏಳುವುದು. ಆ ಗಾಳಿಯ ತ್ತುಕೋಟಿ
ಸಮುದ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಗಿ
ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮುಳುಗಿಸಿ ಏಕಾರ್ಣವವಾಗಿ ಮಾಡುವುವು.
ದ್ರಜಲದಿಂದ ಸಮಸ್ತಲೋಕವೂ ಮುಳುಗಿದ ಮೇಲೆ, ಮೋ
ಸಂಕರ್ಷಣಮುಖಾಗ್ನಿಯ ವೇಗವೂ ಅಡಗಿ ಹೋಗುವುದು.
ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನೇ ಆದಿಶೇಷಶರೀರವೆ ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ
ಮಲಗಿ, ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ಅನುಭವಿಸುವುದರಿಂದುಂಟಾದ ಆನಂ ಯೋಚಿಸುವು
ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಮಲಗಿರುವನು. ಜನಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಲವು
ಮೊದಲಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆಗಲೂ ಭಗವಂತನನ್ನು ಅನೇಕ ಗೊಳ
ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ವಿದುರಾ! ಪರಮಾಣುಕಾಲದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಬು
ತ್ಸರದವರೆಗಿನ ಈ ಕಾಲವಿಭಾಗದಿಂದ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಅಹೋರಾತ್ರಗಳನ್ನನು
ರಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಆಯುಸ್ಸು ಹೆಚ್ಚೆಂಬುದು ಏರ್ಪಟ್ಟಿ ತಷ್ಟೇ? ಆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆಯುಸ್ಸೂಕೂಡ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತಲೇ ಹೋಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಸ್ಥಿತಿಯೂಕೂಡ ನಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಯಂತೆಯೇ ಹೊರತು ನಿತ್ಯವಾದುದಲ್ಲ. ಈ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆಯುಷ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಭಾಗಕ್ಕೆ

ಒಂದು ಪರಾರ್ಧವೆಂದು ಹೆಸರು. ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಕೃತಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆಯುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಭಾಗವು, ಎಂದರೆ, ಪೂರ್ವಪರಾರ್ಧವು ಕಳೆದುಹೋಯಿತು ಎರಡನೆಯದು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ಕಳೆದುಹೋದ ಪೂರ್ವಪರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ, ವೇದಮಯನಾದ (ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ) ಬ್ರಹ್ಮನು ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮಕಲ್ಪವೆಂದು ವ್ಯವಹಾರವು. ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶೇಷಶಾಯಿಯಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಅನಿರುದ್ಧನ ನಾಭಿಕಮಲವು ಹುಟ್ಟಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪದ್ಮಕಲ್ಪವೆಂದು ಹೆಸರು. ಆದುದರಿಂದ ಪೂರ್ವಪರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಕಲ್ಪವೆಂದೂ, ಪದ್ಮಕಲ್ಪವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಎರಡು ಭಾಗಗಳೂ ಈಗಾಗಲೇ ಗತಿಸಿ ಹೋದುವು. ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ದ್ವಿತೀಯಪರಾರ್ಧದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಷ್ಣುವು ವರಾಹಾವತಾರವನ್ನು ಧರಿಸಿದನು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಕಾಲವನ್ನು ವರಾಹಕಲ್ಪವೆನ್ನುವರು. ಓ ವಿದುರಾ! ಕಾಲಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ, ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಮಾತ್ರ, ಪರಮಾಣು ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ಪರಾರ್ಧದ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಕಾಲವೆಂಬುದು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ, ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಲಾರದೆ, ಆ ಈಶ್ವರನಿಗೇ ಅಧೀನವಾಗಿರುವುದು. ಚತುರ್ಮುಖನವರೆಗಿರುವವರೆಲ್ಲರೂ ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವಶರಾಗಿರುವರು. ಆ ಚತುರ್ಮುಖನ ಪೂರ್ಣವಾದ ಆಯುಃಪ್ರಮಾಣವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಎರಡು ದ್ವಿಪರಾರ್ಧ ಕಾಲಗಳೂ ಕೂಡ, ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಿಮಿಷಪ್ರಾಯವಾಗಿರುವುದು. ಭಗವಂತನು ಆದಿಮಧ್ಯಾಂತಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದವನು. ಮತ್ತು ನಾಮರೂಪವಿಕಾರಗಳಿಲ್ಲದವನು. ಆದುದರಿಂದ ಕಾಲವೆಂಬುದು ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಲಾರವು. ಭಗವಂತನು ತನಗೆ ಶರೀರಗಳಾದ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರನ್ನು ಪ್ರಪಂಚರೂಪಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ, ತಾನೂ ಅದರೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅನೇಕ ನಾಮರೂಪಗಳಿಂದ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರೂ, ಆ ಪ್ರಪಂಚದ ವ್ಯಾಪಾರವಿಕಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹಾಗಿರುವನೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಅವನು ಈ ವಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೇ ಮೊದಲಾದ ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೂ ಸಹಜವಾಗಿ ನಾಮರೂಪಗಳಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ, ಅವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಕಾಲದಿಂದುಂಟಾಗುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೆಲ್ಲಿಯದು?" ಎಂದು ನೀನು ಕೇಳಬಹುದು. ಅವರ ವಿಷಯವೇ ಬೇರೆ! ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಜೀವಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಅನಾದಿಯಾದ ಕರ್ಮಸಂಬಂಧದಿಂದಲೇ ನಾಮರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವುವು. ಆದುದರಿಂದ ಕಾಲವು ಅವರನ್ನು ಬಂಧಿಸಬಲ್ಲುದು.

ಈಶ್ವರನಾದರೋ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಆಯಾ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಾನೂ ಒಳಹೊಕ್ಕಿರುವನು. ಅವನು ಇದನ್ನು ತನ್ನ ಲೀಲಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೀಗೆ ನಡೆಸುವನೇ ಹೊರತು, ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದುದರಿಂದಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಪರಮಾಣು ಮೊದಲಾಗಿ ಪರಾರ್ಧದ ವರೆಗೆ ವಿಭಾಗಹೊಂದಿರುವ ಕಾಲವೂ ಕೂಡ ಈಶ್ವರನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರದು. ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಇದು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಕಾಲ ದೇಶ ದ್ರವ್ಯಗಳೆಂಬ ಮೂರುಬಗೆಯ ಪರಿಮಾಣಕ್ಕೂ ಒಳಪಡದೆ, ತನಗೆ ತಾನೇ ಪ್ರಭುವಾದ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಾಲವೆಂಬುದು ಅಣುಮಾತ್ರವೂ ಕಟ್ಟಿಡಲಾರದು. ವಿದುರಾ! ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ವೈಭವವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಂಬುದು ಶಬ್ದವೇ ಮೊದಲಾದ ಐದು ವಿಷಯಗಳು, ವಾಕ್ಕು ಮೊದಲಾದ ಐದು ವ್ಯಾಪಾರಗಳು, ಪ್ರಾಣವೇ ಮೊದಲಾದ ಐದು ವಾಯುಗಳು, ಮನಸ್ಸು, ಹೀಗೆ ಹದಿನಾರುಬಗೆಯ ವಿಕಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಹತ್ತರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳ ಪೃಥಿವಿ, ಅಪ್ಪು, ತೇಜಸ್ಸು, ವಾಯು, ಆಕಾಶ, ಅಹಂಕಾರ, ಮಹತ್, ಪ್ರಕೃತಿಯೆಂಬ ಈ ಏಳುಆವರಣಗಳಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಐವತ್ತುಕೋಟಿ ಯೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾಗಿರುವುದು. ಇಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೂ, ಇನ್ನೂ ಇದರಂತೆಯೇ ಇರುವ ಎಷ್ಟೋ ಅಂಡರಾಶಿಗಳೂ, ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪರಮಾಣುಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುವು. ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಗಳೆನಿಸಿದ ಮಹತ್ತು ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತಕಾರಣವಸ್ತುಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವಾಗಿ, ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಶಾಶ್ವತವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಪರಾತ್ಪರನಾದ ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶರೀರವೆಂದು ಶ್ರುತಿಗಳು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಹೀಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಯೋಚಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲವು ಏನನ್ನು ತಾನೇ ಮಾಡಬಲ್ಲುದು? ಕಾಲವೆಂಬುದು ಆ ಈಶ್ವರನ ಆಜ್ಞೆಗೊಳಪಟ್ಟುದೇ ಹೊರತು, ಅವನು ಅದಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದವನಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಕಾಲವೆಂಬುದನ್ನು ಆ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವೆಂದೇ ತಿಳಿ!" ಎಂದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ನಡೆದ ಪ್ರಪಂಚಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಮವು. ಮೊದಲು ಚತುರ್ಮುಖನು ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಶತರೂಪೆ ಮತ್ತು ಮನುವೆಂಬ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದುದು.

ವಿದುರಾ! ಪರಮಾತ್ಮನು ಕಾಲಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವನಲ್ಲವೇ? ಇನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ನಡೆಯುವ ಪ್ರಪಂಚಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಮವನ್ನು ವಿವರಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಆದಿಕರ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು, ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರವೆಂದೂ, ಮಹಾಮೋಹವೆಂದೂ, ಮೋಹವೆಂದೂ, ತಮಸ್ಸೆಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಐದುಬಗೆಯ ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅಜ್ಞಾನದ ಕಾರ್ಯಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನಿಗೆ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೇ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಮರೆಸುವುದೇ ತಮಸ್ಸು. ದೇಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿ "ನಾನು, ನನ್ನದು" ಎಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯೇ ಮೋಹವು. ವಿ... ಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವುದು ಮಹಾಮೋಹವು. ಆ ವಿಷಯಸುಖಕ್ಕೆ ... ದರೂ ತಡೆಯುಂಟಾದಾಗ ಹುಟ್ಟುವ ಕೋಪವೇ ತಾಮಿಸ್ರವೆನಿಸುವುದು. ಅಂತಹ ಸುಖಕ್ಕೇನಾದರೂ ಭಂಗವುಂಟಾದಾಗ ತನಗೇನೋ ನಷ್ಟವುಂಟಾದಂತೆ ಭ್ರಾಂತಿಪಡುವುದು ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರವೆನಿಸುವುದು. ಬ್ರಹ್ಮನು, ಅಜ್ಞಾನಹೇತುಗಳಾದ ಅವಿದ್ಯಾಪಂಚಕವನ್ನೇ ಮೊದಲು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದಮೇಲೆ ಚತುರ್ಮುಖನಿಗೆ, ಅಂತಹ ಪಾಪಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತಾನು ಮಾಡಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಈ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಕೊರಗುತ್ತ, ತಿರುಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಪವಿತ್ರವಾದಮೇಲೆ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿಯೂ, ಪರಮಪವಿತ್ರರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸನಕ, ಸನಂದನ, ಸನಾತನ, ಸನತ್ಸುಜಾತರೆಂಬ ನಾಲ್ವರು ಮುನಿಕುಮಾರರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ತನ್ನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಕುಮಾರರನ್ನು ನೋಡಿ ಬ್ರಹ್ಮನು "ಎಲೈ ಮಕ್ಕಳಿರಾ! ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನೀವು ನಿಮ್ಮನಿಮ್ಮ ಅಂಶದಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಬೇಕು!" ಎಂದು ನಿಯಮಿಸಿದನು. ನಿಷ್ಕಾಮರಾಗಿಯೂ ಕೇವಲಭಗದ್ಭಕ್ತಿಪರಾಯಣರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಕುಮಾರರು, ಕೇವಲ ಮೋಕ್ಷವೊಂದರಲ್ಲಿಯೇ ಆಸೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಾತಿಗೆ ಕೋಪಗೊಂಡು, ಅವನನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತ "ತಾತಾ! ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಯಿತು! ಕೇವಲನಿಷ್ಕಾಮರಾದ ನಮಗೆ ಈ ಪಾಪಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವೆಯಾ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಆಗ ಚತುರ್ಮುಖನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳೇ ತನ್ನನ್ನು ಅವಮಾನ

ಷಡಿಸಿ ನಿರಾಕರಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಹಿಸಲಾರದ ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು. ದುಸ್ಸಹವಾದ ಆ ಕೋಪವೇಶವನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಿಡದೆ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಚತುರ್ಮುಖನು ಆ ಕೋಪೋದ್ರೇಕವನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಡೆದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅದು ಒಳಗೆ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ, ಅವನ ಹುಬ್ಬುಗಳ ನಡುವೆ, ಕಪ್ಪುಬಿಳುಪು ಬಣ್ಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಕುಮಾರಾಕೃತಿಯಾಗಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿತು. ವಿದುರಾ! ಇವನೇ ರುದ್ರದೇವನೆಂದು ತಿಳಿ! ಹೀಗೆ ಕುಮಾರಾಕೃತಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ತನಗೆ, ಹೆಸರು, ವಾಸಸ್ಥಳ, ಸಂಗಡಿಗರೊಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲದುದಕ್ಕಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮನ ಮುಂದೆ ಅಳುವುದಕ್ಕೆತೊಡಗಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ಆಕುಮಾರನ ದುಃಖಕಾರಣವನ್ನು ತನ್ನ ತನ್ನ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿದು, ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುವನು. "ಕುಮಾರಾ! ದುಃಖಿಸಬೇಡ! ನೀನು ಹುಟ್ಟಿದಾಗಲೇ ಹೀಗೆ ಭಯಪಟ್ಟು ಬಾಲಕನಂತೆ ರೋದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದೆ! ಆದುದರಿಂದ, ನಿನಗೆ ರುದ್ರನೆಂಬ ಹೆಸರೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಲಿ! ಚಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ವಹ್ನಿ (ಅಗ್ನಿ) ವಾಯು, ಜಲ, ಆಕಾಶ, ಭೂಮಿ, ಪ್ರಾಣ, ತಪಸ್ಸು, ಹೃದಯ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಈ ಹನ್ನೊಂದು ಸ್ಥಾನಗಳೂ ನಿನಗೆ ವಾಸಯೋಗ್ಯಗಳಾಗಲಿ! ಈ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ನೀನು ನೆಲೆಗೊಂಡು, ಮನ್ಯು, ಮನು, ಮಹಾಕಾಲ, ಮಹಾನ್, ಶಿವ, ಋತಧ್ವಜ, ಉರುರೇತಸ್ಸು, ಭವ, ಕಾಲ, ವಾಮದೇವ, ಧೃತವ್ರತರೆಂಬ ಈ ಹನ್ನೊಂದುನಾಮಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗು! ನಿನಗೆ, ಧೀ, ವೃತ್ತಿ ಅಶನೆ, ಉಮೆ, ನಿಯುತ್ತು, ಸರ್ಪಿ, ಇಳೆ, ಅಂಬಿಕೆ, ಇರಾವತಿ, ಸುಧೆ, ದೀಕ್ಷೆ, ಎಂಬ ಹನ್ನೊಂದುಮಂದಿ ಪತ್ನಿಯರನ್ನು ಕೊಡುವೆನು. ವತ್ಸಾ! ನೀನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಹನ್ನೊಂದುಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ, ಹನ್ನೊಂದು ನಾಮಗಳಿಂದ, ಹನ್ನೊಂದುಮಂದಿ ಪತ್ನಿಯರೊಡಗೂಡಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿರು! ಇದರಿಂದನೀನು ಪ್ರಜಾಧಿಪತಿಯೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವೆ!" ಎಂದನು ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ನೀಲಲೋಹಿತನು, ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿನಿರತನಾಗಿ, ಬಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿಯೂ, ಆಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ, ತನ್ನನ್ನೇ ಹೋಲತಕ್ಕ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತ ಬಂದನು! ಈ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅವನಂತೆಯೇ ಕೇವಲರೌದ್ರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಬಂದರು. ಇದರಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ರುದ್ರಗಣಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಈ ರುದ್ರಗಣಗಳೇ ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ತುಂಬಿ ಹೋದುವು. ಇವು ತಮ್ಮ ರೌದ್ರಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಲೋಕವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನುಂಗುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದುವು. ಈ ಲೋಕೋಪದ್ರವವನ್ನು ಕಂಡು ಬ್ರಹ್ಮನು ಚಿಂತಾಕುಲನಾಗಿ

ಆ ನೀಲಲೋಹಿತನೆಂಬ ಕುಮಾರನನ್ನು ನೋಡಿ, "ಓ ಕುಮಾರಾ! ಇನ್ನು ನೀನು ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸು! ನಿನ್ನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಕೇವಲರೌದ್ರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ತಮ್ಮ ನೋಟದಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ದಹಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಇವರ ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಸಮಸ್ತಲೋಕದೊಡನೆ ನಾನೂ ನಾಶ ಹೊಂದುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವೆನು. ಇವರಿಂದ ಲೋಕಕ್ಕೂ ನಷ್ಟವೇಹೊರತು ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯು ನೆರವೇರುವಹಾಗಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನೀನು ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಈ ಲೋಕಕ್ಕೂ, ನಿನಗೂ ಕ್ಷೇಮವುಂಟಾಗುವಂತೆ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರು! ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ! ಕುಮಾರಾ! ನೀನು ಆ ವಿಧವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಬಂದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಆ ತಪೋಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಪೂರ್ವದಂತೆಯೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಬಹುದು. ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೂ ಆ ತಪಸ್ಸೇ ಮುಖ್ಯಮಾರ್ಗವು. ಆ ಪರಮಪುರುಷನು ಪ್ರಾಕೃತವಾದ ಚರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ಸಮಸ್ತ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಕರನಾಗಿ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ವರ್ತಿಸತಕ್ಕವನು. ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲ್ಲದೆ ಅವನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆದಾರಿಯಿಲ್ಲ. ಆ ಪರಮಪುರುಷನು ಹೃದಯವೆಂಬ ಅಂತರ್ದೃಷ್ಟಿಗೆಮಾತ್ರ ಗೋಚರಿಸತಕ್ಕವನೇ ಹೊರತು, ಚರ್ಮಮಯವಾದ ಬಾಹ್ಯದೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾಣಿಸಲಾರನು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ತಪೋನಿರತನಾಗಿದ್ದು ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನಾರಾಧಿಸಿ, ಅವನ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗು!" ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ನೀಲಲೋಹಿತನು, ತಂದೆಯಾದ ಚತುರ್ಮುಖನೊಡನೆ, 'ಜನಕಾ! ಆಜ್ಞೆಯಂತೆಯೇ ನಡೆಯುವೆನು' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅವನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಆ ಮೇಲೆ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಮುಂದೆ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು, ಭಗವಂತನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ, ಒಡನೆಯೇ ಆ ಚತುರ್ಮುಖನ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ, ಮುಂದೆ ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣರಾಗಿಯೂ, ಬುದ್ಧಿವಂತರಾಗಿಯೂ, ಅವನಿಗೆ ಸಮಾನಗುಣವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮರೀಚಿ, ಅತ್ರಿ, ಅಂಗಿರಸ್ಸು, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಪುಲಹ, ಕ್ರತು, ಭೃಗು, ವಸಿಷ್ಠ, ದಕ್ಷ, ನಾರದರೆಂಬ ಹತ್ತು ಮಂದಿ ಕುಮಾರರು ಜನಿಸಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ತೊಡೆ (ಸೋಗೆ) ಯಿಂದ ನಾರದನೂ, ಅತನ ಹೆಬ್ಬೆರಳಿನಿಂದ ದಕ್ಷನೂ, ಹೊಕ್ಕುಳಿನಿಂದ ಪುಲಹನೂ, ಕಿವಿಯಿಂದ ಪುಲಸ್ತ್ಯನೂ, ಚರ್ಮದಿಂದ ಭೃಗುವೂ, ಹಸ್ತದಿಂದ ಕ್ರತುವೂ, ಮುಖದಿಂದ ಅಂಗಿರಸ್ಸೂ, ಪ್ರಾಣಗಳಿಂದ ವಸಿಷ್ಠನೂ, ಹೃದ

ಯದಿಂದ ಮರೀಚಿಯೂ, ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅತ್ರಿಮುನಿಯೂ ಜನಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಆ ಪದ್ಮಗರ್ಭನ ಬಲಭಾಗದ ಸ್ತನದಿಂದ ಧರ್ಮವೆಂಬುದು ಹುಟ್ಟಿತು. ಈ ಧರ್ಮವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ಅಧಿದೇವತೆಯಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡನು. ವಿದುರಾ! ಆದುದರಿಂದ ಈ ಧರ್ಮವು ಎಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದೋ, ಅಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ನಾರಾಯಣನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿ! ಆ ಚತುರ್ಮುಖನ ಬೆನ್ನಿನಿಂದ ಅಧರ್ಮವು ಜನಿಸಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಲೋಕಭಯಂಕರನಾದ ಮೃತ್ಯುವೇ ಅಧಿದೇವತೆಯಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಆ ಚತುರ್ಮುಖನ ಹೃದಯದಿಂದ ಕಾಮವೂ, ಹುಬ್ಬುಗಳನಡುವೆ ಕ್ರೋಧವೂ, ಅವನ ಕೆಳತುಟಿಯಿಂದ ಲೋಭವೂ, ಬಾಯಿಂದ ವಾಗ್ದೇವತೆಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯೂ, ಆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಗುಹ್ಯಸ್ಥಾನದಿಂದ ಸಮುದ್ರಗಳೂ, ಪಾಯುವೆಂಬ ಇಂದ್ರಿಯಸ್ಥಾನದಿಂದ ಪಾಪಾಧಿದೇವತೆಯಾದ ನಿಋತಿಯೂ, ಅವನ ಮೈನೆರಳಿನಿಂದ ಕರ್ದಮನೂ ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಕರ್ದಮನೆಂಬವನೇ ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನುವಿನ ಮಗಳಾದ ದೇವಹೂತಿಗೆ ಪತಿಯಾದನು. ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ದೇಹದಿಂದ ಕೆಲವರೂ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೆಲವರೂ ಜನಿಸಿದರು. ವಿದುರಾ! ಚತುರ್ಮುಖನ ಬಾಯಿಂದ ಸರಸ್ವತಿಯು ಹುಟ್ಟಿದುದಾಗಿ ಹೇಳಿದೆನಷ್ಟೆ? ಆ ಸರಸ್ವತಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಚತುರ್ಮುಖನು ತನ್ನ ಅಂಗಾಂಗಗಳಿಂದ ಅನೇಕವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದಮೇಲೆ, ಅವರೊಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಬಂದಾಗ, ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀರೂಪದಿಂದಿದ್ದ ಸರಸ್ವತಿಯ ದೇಹಸೌಂದರ್ಯವು, ನೋಡುವವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಅವಳ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ಚತುರ್ಮುಖನು, ತನ್ನ ಕುಮಾರಿಯಾದ ಆಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮೋಹಪರವಶನಾಗಿ, ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತಗಳನ್ನೂ ಯೋಚಿಸದೆ, ಅವಳನ್ನು ಕೈಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದುದಾಗಿ ಕೇಳಿರುವೆವು. ಹೀಗೆ ಕಾಮಾತುರನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಕಾಮವಿಕಾರವಿಲ್ಲದ ತನ್ನ ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿಕ್ರಮಪ್ರವೇಶಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮರೀಚಿಮೊದಲಾದ ಕುಮಾರರೆಲ್ಲರೂ, ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಡಿ "ಜನಕಾ! ಇದೇನಿದು? ಮಹಾತ್ಮನಾದ ನೀನೇ ಹೀಗೆ ಅಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದುಂಟೇ? ಈ ವಿಧವಾದ ಪಾಪಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹಿಂದೆ ನಡೆಸಿದವರೂ ಇಲ್ಲ! ಮುಂದೆ ನಡೆಸತಕ್ಕವರೂ ಇರಲಾರರು! ಸಮಸ್ತಲೋಕಕ್ಕೂ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ವಿಧಿಸತಕ್ಕ ನೀನೇ ಹೀಗೆ, ನಿನ್ನ ಕಾಮವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಲಾರದೆ, ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಹಗೊಳ್ಳುವೆಯಾ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಇನ್ನು

ಹೀನಕೃತ್ಯವೇನುಂಟು ? ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದವರು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಿನ್ನಂತವರು, ತಮ್ಮ ನಡತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿರಬೇಕು. ಹಾಗಿಲ್ಲದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಿಂದ ಮುಂದೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಡುವ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ, ತಾವು ದಾರಿತಪ್ಪಿ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಲೋಕಪಿತಾಮಹದಾದ ನಿನ್ನನ್ನೇ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅದನ್ನೇ ತಮಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವೆಂದು ನಂಬಿ ದುರ್ನೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಜನಕಾ ! ನೀನು ಈ ದುಷ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು !" ಎಂದು ಅನೇಕವಿಧದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ತಮ್ಮ ಜನಕನಾದ ಚತುರ್ಮುಖನನ್ನು ಆ ಅಧರ್ಮಕಾರ್ಯದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಬೇಕಾದರೆ, ಅವನಿಗೂ ಜನಕನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಆ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವರು. "ಓ ದೇವಾ ! ಮೊದಲು ನಾಮರೂಪವಿಭಾಗಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮದಶೆಯಿಂದಿದ್ದಚೇತನಾಚೇತನಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗತ್ತನ್ನು, ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ನೀನು ನಾಮರೂಪಭೇದಗಳಿಂದ ವಿಸ್ತರಿಸಿಡತಕ್ಕವನು ಆದುದರಿಂದ ನೀನೇ ಸರ್ವಜಗತ್ಕಾರಣನು. ಧರ್ಮಪರಿಪಾಲಕನು. ಈ ನಮ್ಮ ಜನಕನನ್ನು ಅಧರ್ಮದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ದೇವಾ ? ನಿನಗೆ ವಂದನವು" ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸತೊಡಗಿದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಒಳಗೊಳಗೆ ನಾಚಿಕೆಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಅವನು ತನ್ನ ಕಾಮುಕಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಂದ ನಿರಾಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಭಯಂಕರವಾದ ಆ ಕಾಮುಕಸ್ವಭಾವವನ್ನು ದಿಕ್ಕುಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡುವು. ವಿದುರಾ ! ದಿಕ್ಕುಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಹಿಮಸಂಬಂಧವಾದ ಕತ್ತಲೆಯಾವುದುಂಟೋ ಅದೇ ಕಾಮಸ್ವರೂಪವೆಂದು ತಿಳಿ ! ಇದರ ವಿಚಾರವು ಹೀಗಿರಲಿ ! ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಮುಖನಿಗೆ ಮುಂದೆನಡೆಯಬೇಕಾದ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ಚಿಂತೆಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ಈ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು "ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವೇನು ?" ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಒಮ್ಮೆ ಅವನ ನಾಲ್ಕುಮುಖಗಳಿಂದ ಋಕ್ಕು ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳೂ, ಹೋತೃ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ವರು ಋತ್ವಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಜ್ಞವಿವರಣಗಳೂ, ಆಯುರ್ವೇದ ಮೊದಲಾದ ಉಪವೇದಗಳೂ ನ್ಯಾಯಗಳೂ, ತಪಸ್ಸು, ಸತ್ಯ, ದಯೆ, ಶೌಚವೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಧರ್ಮವಿಭಾಗಗಳೂ, ನಾಲ್ಕುಬಗೆಯ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳೂ, ಅವುಗಳ ಧರ್ಮಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿದುವು" ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿದುರನು ಎಲೈ ಮಹಾ

ತ್ಮನೇ! ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಈ ವೇದಾದಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವಾಗ, ಯಾವಯಾವ ಮುಖದಿಂದ ಯಾವಯಾವ ವೇದವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು? ಆ ಕ್ರಮವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗೆ ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಮೈತ್ರೇಯನು "ವಿದುರಾ! ಕೇಳು. ಋಕ್ಕು, ಯಜುಸ್ಸು, ಸಾಮ, ಅಥರ್ವಣವೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ತನ್ನ ಪೂರ್ವದಕ್ಷಿಣಪಶ್ಚಿಮೋತ್ತರಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಮುಖಗಳಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆಬಿಟ್ಟನು. ಅದರಂತೆಯೇ ಹೋತೃಗಳ ಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಶಸ್ತ್ರವೆಂಬ ಗೀತಮಂತ್ರಸ್ತೋತ್ರಗಳೂ, ಅಧ್ವರ್ಯುಕರ್ಮವಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳೂ, ಉದ್ಗಾತೃಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಸಂಗೀತರೂಪವಾದ ಸ್ತುತಿಯೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕರ್ಮವೆನಿಸಿದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವೂ, ಆಯುರ್ವೇದ, ಧನುರ್ವೇದ, ಗಾಂಧರ್ವವೇದ, ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಂಬೀ ನಾಲ್ಕು ಉಪವೇದಗಳೂ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆತನ ಪೂರ್ವಮುಖಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದುವು. ಪಂಚಮವೇದವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಇತಿಹಾಸಪುರಾಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆತನ ಎಲ್ಲಾ ಮುಖಗಳಿಂದಲೂ ಹೊರಟುವು. ಮತ್ತು ಷೋಡಶಿ, ಉಕ್ಥ್ಯವೆಂಬ ಎರಡುಕರ್ಮಗಳು ಆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪೂರ್ವಮುಖದಿಂದಲೂ, ಚಯನ, ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮವೆಂಬ ಕರ್ಮಗಳೆರಡೂ ದಕ್ಷಿಣಮುಖದಿಂದಲೂ ಅಪ್ತೋರ್ಯಾಮ, ಅತಿರಾತ್ರಗಳೆಂಬ ಕರ್ಮಗಳೆರಡು ಪಶ್ಚಿಮಮುಖದಿಂದಲೂ, ಗೋಸವ, ವಾಜಪೇಯಗಳೆಂಬ ಕರ್ಮಗಳೆರಡೂ ಉತ್ತರಮುಖದಿಂದಲೂ ಹುಟ್ಟಿದುವು. ವಿದ್ಯೆ, ದಾನ ತಪಸ್ಸು, ಸತ್ಯವೆಂಬಿವು ನಾಲ್ಕೂ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕುಪಾದಗಳೆನಿಸುವುವು. ಇವು ನಾಲ್ಕನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನೂ, ಆ ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮಗಳ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ತನ್ನ ಪೂರ್ವಾದಿ ನಾಲ್ಕುಮುಖಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ವಿದುರಾ! ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದ ಆ ನಾಲ್ಕುಬಗೆಯ ಆಶ್ರಮಧರ್ಮವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಸಾವಿತ್ರ, ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯ, ಬ್ರಾಹ್ಮ ಬೃಹತ್ತು ಎಂಬಿವು ನಾಲ್ಕು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಶ್ರಮದ ಧರ್ಮಗಳು. ಸಾವಿತ್ರವೆಂದರೆ ಸ್ತ್ರೀಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದಿರುವುದು. ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯವೆಂದರೆ ಉಪನಯನವಾದುದು ಮೊದಲು ಮೂರು ರಾತ್ರಿಗಳ ವರೆಗೆ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಮಾಡುತ್ತ, ನಡೆಸತಕ್ಕ ವ್ರತವು. ಬ್ರಾಹ್ಮವೆಂದರೆ ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರದವರೆಗೆ ಮಾಡುವ ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನವು. ಬೃಹತ್ತೆಂದರೆ ವೇದಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿಮುಗಿಸುವವರೆಗೆ ನಡೆಸತಕ್ಕ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವು. ಇವು ನಾಲ್ಕು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳ ಕರ್ಮಗಳು. ಇದರಂತೆಯೇ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೂ, ವಾರ್ತೆ, ಸಂಚಯ,

ಶಾಲೀನ, ಶೀಲ ಉಂಛವೆಂಬ ಐದು ಧರ್ಮಗಳುಂಟು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವಾರ್ತೆಯೆಂದರೆ ತನ್ನ ಕುಲಕ್ಕೆ ನಿಷಿದ್ಧವಲ್ಲದ ಕೃಷಿವಾಣಿಜ್ಯಾದಿವೃತ್ತಿಗಳನ್ನನುಸರಿಸುವುದು. ಸಂಚಯವೆಂದರೆ ಅಧ್ಯಾಪನ (ಓದಿಸುವುದು) ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಧನವನ್ನು, ತನ್ನ ಆಯುಸ್ಸಿರುವವರೆಗೂ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಸೇರಿಸಿಡುವುದು. ಶಾಲೀನವೆಂದರೆ ಯಾಚಿಸದಹಾಗೆಯೇ ಲಭಿಸುವ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಅದರಿಂದ ಜೀವಿಸುವುದು. ಶಿಲೋಂಛಗಳೆಂದರೆ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಚೆಲ್ಲಿ ಹೋದ ಧಾನ್ಯದ ಕಾಳನ್ನು ಆಯ್ದು ತಂದು ಜೀವಿಸುವುದು. ಈ ನಾಲ್ಕೂ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದ ಧರ್ಮಗಳು. ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ವೈಖಾನಸರೆಂದೂ, ವಾಲಖಿಲ್ಯರೆಂದೂ, ಔದುಂಬರರೆಂದೂ, ಫೇನಪರೆಂದೂ ನಾಲ್ಕುಭೇದದಗಳುಂಟು. ಇವರಲ್ಲಿ, ನೆಲವನ್ನು ಉತ್ತು ಪೈರಿಡದೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಲಭಿಸುವ ಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ಜೀವಿಸುವವರು ವೈಖಾನಸರೆನಿಸುವರು. ಹೊಸಹೊಸದಾಗಿ ಅನ್ನಾದಿಗಳು ಲಭಿಸಿದೊಡನೆ, ಹಿಂದಿದ್ದುದರಲ್ಲಿ ಆಸೆಯನ್ನಿಡದೆ, ಅದನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸುವವರು ವಾಲಖಿಲ್ಯರೆನಿಸುವರು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಿದ್ರೆಯಿಂದೆದ್ದ ಕೂಡಲೆ, ಯಾವ ದಿಕ್ಕನ್ನು ನೋಡುವರೋ, ಅದೇ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿತಂದ ಹಣ್ಣು ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಜೀವಿಸುವವರು ಔದುಂಬರರೆನಿಸುವರು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಗಿಡಗಳಿಂದ ತಾನಾಗಿಯೇ ಪಕ್ವವಾಗಿ ಬಿದ್ದ ಫಲಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಜೀವಿಸುವವರು. ಫೇನಪರೆನಿಸುವರು. (ಕರುಗಳ ಕಡೆಬಾಯಿಯಲ್ಲಿರುವ ನೊರೆಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಜೀವಿಸುವವರನ್ನು ಫೇನಪರೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು.) ಹೀಗೆ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯುಂಟು. ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕುಟೀಚಕರೆಂದೂ ಬಹೂದಕರೆಂದೂ,ಹಂಸರೆಂದೂ, ನಿಷ್ಕ್ರಿಯರೆಂದೂ ನಾಲ್ಕು ಭೇದಗಳುಂಟು. ಇವರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ವಿಹಿತವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅನುಸರಿಸತಕ್ಕವರಿಗೆ ಕುಟೀಚಕರೆಂಬುಹೆಸರು. ಕರ್ಮವನ್ನು ಉಪಸರ್ಜನವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಜ್ಞಾನವನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅನುಸರಿಸತಕ್ಕವರು ಬಹೂದಕರು. ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಷ್ಠರಾದವರಿಗೆ ಹಂಸರೆಂದು ಹೆಸರು. ತತ್ವಜ್ಞಾನವು ಕೈಸೇರಿದುದರಿಂದ, ಪ್ರವೃತ್ತಿಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟವರು ನಿಷ್ಕ್ರಿಯರೆನಿಸುವರು. ಇವರನ್ನೇ ಪರಮಹಂಸರೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ವಿದುರಾ! ಇವಿಷ್ಟೂ ಆಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳು. ಆದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪೂರ್ವಾದಿನಾಲ್ಕು ಮುಖಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆನ್ವೀಕ್ಷಿಕಿ, ತ್ರಯೀ, ವಾರ್ತೆ, ದಂಡನೀತಿ ಎಂಬಿವು ನಾಲ್ಕೂ ಹುಟ್ಟಿದುವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಆನ್ವೀಕ್ಷಕಿಯೆಂದರೆ ಪ್ರಕೃತಿ, ಜೀವ, ಪರಮಾತ್ಮರಿಗಿರುವ ಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ಶಾಸ್ತ್ರವು. ಈ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸದು. (ಚಿತ್ತು, ಅಚಿತ್ತು, ಈಶ್ವರನೆಂಬಿವು ಮೂರೂ,

ತತ್ವತ್ರಯವೆನಿಸುವುದು. ಜೀವನು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದುದರಿಂದ ಚಿತ್ತೆನಿಸುವನು. ಅಚೇತನವಾದ ಜಡವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಚಿತ್ತೆನಿಸುವುವು. ಈ ಚೇತನಾಚೇತನ ಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶರೀರವಾಗಿಉಳ್ಳ ಭಗವಂತನೇ ಈಶ್ವರನು. ಈ ಮೂರು ತತ್ವಗಳ ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದಕ್ಕೆ ಇರುವ ಭೇದವನ್ನೂ ಯಥಾ ಸ್ಥಿತವಾಗಿ ತಿಳಿದಹೊರತು ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸದು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಆನ್ವೀಕ್ಷಿಕಿಯೆನಿಸುವುದು. ಇದೊಂದೇ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ದಾರಿಯು.) ಕರ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ವಿದ್ಯೆಯು ವೇದಗಳಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಈ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಋಕ್ಕು. ಯಜಸ್ಸು, ಸಾಮ. ಅಥರ್ವಣವೆಂದು ನಾಲ್ಕು ವಿಭಾಗಗಳಿದ್ದರೂ, ಅಥರ್ವವೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೂರು ವೇದಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ತ್ರಯಿಯೆನಿಸುವುದು. ಈ ಮೂರು ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಫಲಗಳಿಗೆ ದಾರಿಯಾಗಿ ರುವುದು. ವಾರ್ತೆಯೆಂದರೆ ಕೃಷಿ, ಗೋರಕ್ಷಣ, ವಾಣಿಜ್ಯ, ಕುಸೀದವೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕುಸೀದವೆಂದರೆ ಬಡ್ಡಿಯಿಂದ ಜೀವಿಸುವುದು. ದಂಡನೀತಿಯೆಂದರೆ ಇತರರನ್ನು ದಂಡಿಸತಕ್ಕ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರವು. ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಆನ್ವೀಕ್ಷಿಕಿ ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ಆನ್ವೀಕ್ಷಿಕಿ ಎಂಬುದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ತ್ರಯಿಯೆಂಬುದು ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ಸೇರಿದುದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಪ್ರಾಯಕವಾಗಿ ಯಾಗಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ರಾಜರೇ ಸಮರ್ಥರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯರೆಂಬ ಮೂರು ವರ್ಣದವರಿಗೂ ಯಾಗಾದಿಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿದ್ದರೂ, ರಾಜರಿಗಿರುವಷ್ಟು ದ್ರವ್ಯಬಲವು ಇತರವರ್ಣದವರಿಗೆ ದುರ್ಲಭವಾದುದರಿಂದ, ಇದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ರಾಜರಿಗೇ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಪ್ರಜೆಗಳ ಪಾಪಕ್ಕೆ ರಾಜನೇ ಭಾಗಿಯಾದುದರಿಂದ, ಆ ಪಾಪನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಜಾಕ್ಷೇಮ ಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ರಾಜರು ಆಗಾಗ ಯಾಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರಬೇಕಾದುದು ಅತ್ಯ ವಶ್ಯವು. ವಾರ್ತೆಯೆಂಬುದು ವೈಶ್ಯರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ದಂಡನೀತಿಯು ಶೂದ್ರ ರಿಗೆ ಸೇರಿದುದು. ಇತರರನ್ನು ದಂಡಿಸತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯವು ರಾಜರಿಗೆ ಸೇರಿದುದಾಗಿದ್ದರೂ, ಪ್ರಾಯಕವಾಗಿ ಕೀಳುಜಾತಿಯವರೇ ದಂಡನೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವುದರಿಂದ, ಈ ದಂಡ ನೀತಿಯು ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಸೇರಿದುದೆಂದೇ ಹೇಳುವರು. ಹೀಗೆಯೇ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪೂರ್ವಾದಿ ನಾಲ್ಕುಮುಖಗಳಿಂದ, ಓಂ, ಭೂಃ, ಭುವಃ, ಸುವಃ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ವ್ಯಾಹೃತಿಮಂತ್ರ ಗಳು ಹುಟ್ಟಿದುವು. ಮತ್ತು ಆ ಬ್ರಹ್ಮನ ರೋಮಗಳಿಂದ ಉಷ್ಣಿಕ್ ಎಂಬ ಛಂದ ಸ್ಸೂ, ಚರ್ಮದಿಂದ ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಸ್ಸೂ. ಮಾಂಸದಿಂದ ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಎಂಬ

ಛಂದಸ್ಸೂ, ಸ್ನಾಯುಗಳಿಂದ ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಎಂಬ ಛಂದಸ್ಸೂ ಅಸ್ಥಿಯಿಂದ ಜಗತಿಯೆಂಬ ಛಂದಸ್ಸೂ, ಮಜ್ಜೆಯಿಂದ ಪಜ್ತಿಯೆಂಬ ಛಂದಸ್ಸೂ, ಪ್ರಾಣಗಳಿಂದ ಬೃಹತಿಯೆಂಬ ಛಂದಸ್ಸೂ, ಹುಟ್ಟಿದುವು. ಮತ್ತು ಆತನ ಜೀವದಿಂದ ಕಕಾರ ಮೊದಲಾಗಿ ಮಕಾರದವರೆಗಿರುವ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಸ್ಪರ್ಶಾಕ್ಷರಗಳು ಹುಟ್ಟಿದುವು. ದೇಹದಿಂದ ಅಕಾರಾದಿಸ್ವರಗಳೂ, ಅವನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಶ,ಷ,ಸ,ಹ ಎಂಬ ಊಷ್ಮವರ್ಣಗಳೂ, ಆತನ ಬಲದಿಂದ ಯ,ರ,ಲ,ವ ಎಂಬ ಅಂತಸ್ಥವರ್ಣಗಳೂ, ಹುಟ್ಟಿದುವು. ಆತನ ಲೀಲೆಯಿಂದ ಸ,ರಿ,ಗ,ಮ,ಪ,ಧ,ನಿ ಎಂಬ ಸಪ್ತ ಸ್ವರಗಳು ಜನಿಸಿದುವು. ವತ್ಸವಿದುರಾ! ಶಬ್ದವನ್ನೇ ಶರೀರವಾಗಿಯೂ, ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತಗಳಾದ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ತತ್ವಗಳನ್ನೇ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿಯೂ ಉಳ್ಳ ಆ ಚತುರ್ಮುಖನಿಂದ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತೀತಿಹಾಸಾದಿರೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಕೃತಿ, ಪ್ರತ್ಯಯ,ಪದ,ವಾಕ್ಯಾದಿರೂಪಗಳಿಂದಲೂ ಬಗೆಬಗೆಯ ಭಾಷಾರೂಪದಿಂದಲೂ ಹರಡಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮವು ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಮೊದಲು ಆ ಚತುರ್ಮುಖನ ಶರೀರದಿಂದ ನಾನಾಬಗೆಯ ದ್ರವ್ಯರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಪಂಚವು ಹುಟ್ಟಿ, ಆ ಮೇಲೆ, ಈ ಶಬ್ದಪ್ರಪಂಚವೆಂಬುದು, ಅಭಿಧೆ, ಲಕ್ಷಣೆ, ಮೊದಲಾದ ವೃತ್ತಿಭೇದಗಳಿಂದ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿರುವುದು. ಈ ಶಬ್ದಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದಮೇಲೆ, ಬ್ರಹ್ಮನು, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದ ಮತ್ತೊಂದು ದೇಹವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಮುಂದೆ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಿದನು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಮೊದಲು ಸೃಷ್ಟಿಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ಅನೇಕ ಋಷೀಶ್ವರರಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ, ತಾನೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿಯೂ, ನಡೆಸಿದ ಸೃಷ್ಟಿಯು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಹೊಂದಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ತನ್ನಲ್ಲಿತಾನು “ಆಹಾ! ಇದೇನಿದು? ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಯಾಗದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಇದೇನೋ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೈವವೇ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುವುದು. ಇದು ನಿಶ್ಚಯವು” ಎಂದು ಚಿಂತಾಕುಲನಾಗಿರುವಾಗಲೇ, ಅವನ ಶರೀರದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕನಾದ ಬೇರೊಂದಾಕಾರವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಎಂದರೆ ಮೊದಲಿನ ಆಕೃತಿಯು ಇದ್ದಹಾಗೆಯೇ, ಮತ್ತೊಂದು ರೂಪವು ಹೊರಟು, ಆ ಎರಡನೆಯ ರೂಪದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರೂಪವಾದ ಒಂದು ಮಿಥುನವು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷಸ್ವರೂಪವೇ ಸ್ವಾಯಂಭುವನೆಂಬ ಮನುವಾದನು. ಸ್ತ್ರೀವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅವನಿಗೆ ಪತ್ನಿಯಾದ ಶತರೂಪೆಯೆನಿಸಿದಳು. ಆ ದಂಪತಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಹುಟ್ಟಿದಮೇಲೆ, ಅವರು ಮಿಥುನಧರ್ಮದಿಂದ

ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದರು. ಮೊದಲು ಆದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವ್ರತನೆಂದೂ ಉತ್ತಾನಪಾದನೆಂದೂ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳೂ, ಆಕೂತಿ, ದೇವಹೂಪ್ರಸೂತಿ, ಎಂಬ ಮೂವರು ಕನ್ಯೆಯರೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವು, ತನ್ನ ಮೂವರು ಕನ್ಯೆಯರಲ್ಲಿ ಆಕೂತಿಯೆಂಬವಳನ್ನು ರುಚಕನಿಗೂ, ದೇವಹೂತಿಯನ್ನು ಕರ್ದಮನಿಗೂ ಪ್ರಸೂತಿಯನ್ನು ದಕ್ಷನಿಗೂ, ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹಮಾಡಿದನು. ಇವರಿಂದ, ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಂತಾನವು ಹೆಚ್ಚಿ, ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿತು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

{ ಭೂಮಿಯು ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನುವು ತನ್ನ ವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಕೇಳಿದುದು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ವಿಷ್ಣುವು ವರಾಹರೂಪಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿದುದು. }

ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದ ಪರಮಪವಿತ್ರವಾದ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿದುರನು, ಭಗವಂತನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ತಿರುಗಿ ಆ ಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುವನು "ಎಲೈ ಮಹಾತ್ಮನೇ! ಈಗ ನೀನು ಹೇಳಿದ ವೃತ್ತಾಂತದಿಂದ ಆ ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನುವೇ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯವನೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಸಾಕ್ಷಾದ್ಬ್ರಹ್ಮನ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನಾದ ಆತನು, ಶತರೂಪಯೆಂಬ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಮೇಲೆ ನಡೆಸಿದ ಕಾರ್ಯವೇನು ? ಆತನೋ ಆಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನೇ ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿದವನು. ಅಂತಹ ಮಹಾನುಭಾವನ ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗಲೇ ಜನ್ಮವು ಸಫಲವಾಗುವುದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೂ ಕೂಡ, ಇಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಕೇಳುವುದೇ ಆ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಫಲವೆಂದು ಕೇಳಿರುವೆನು. ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದಾರವಿಂದವು ಯಾರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಯತವಾಗಿ ಉಪಾಸನೆಮಾಡಲ್ಪಡುವುದೋ, ಅಂತಹ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಗುಣಶ್ರವಣವನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ನಮ್ಮಂತವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವು" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ವಿನಯಾದಿಗುಣಸಂಪನ್ನನಾಗಿಯೂ,

ಭಗವಂತನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ವಿದುರನ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮೈತ್ರೇಯಮುನಿಯು ಸಂತೋಷದಿಂದ, ಪುಳಕಿತ ವಾದ ಮೈಯುಳ್ಳನಾಗಿ, ಆ ಭಗವತ್ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಉತ್ಸಾಹಗೊಂಡು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು "ವಿದುರಾ! ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನುವು ಶತರೂಪೆಯೆಂಬ ತನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯೊಡನೆ ಜನಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ, ವೇದಗರ್ಭನಾದ ಚತುರ್ಮುಖನ ಮುಂದೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತು, "ಓಜನಕಾ! ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳಿಗೂ ಜನಕನು. ಆಯಾ ಭೂತಗಳಿಗೆ ಆಯಾ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಪೋಷಿಸತಕ್ಕವನೂ ನೀನೇ! ಈಗ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವೆಯಲ್ಲವೇ? ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳಿಗೂ, ನೀನೇ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವನಾದುದರಿಂದ, ಮತ್ತೊಬ್ಬ ರಿಂದ ನಿನಗೆ ಆಗಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವೊಂದೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಮ್ಮನ್ನು ನೀನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಉದ್ದೇಶವೇನು? ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾವವಿಧ ದಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬಲ್ಲೆವು? ಈಗ ನಾವು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವೇನೆಂಬು ದನ್ನು ನೀನೇ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ನಮ್ಮಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ನಮಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಯೂ, ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸದ್ಗತಿಯೂ, ಉಂಟಾಗುವದೋ, ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿಯಮಿಸು!" ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಆದಕ್ಕಾ ಬ್ರಹ್ಮನು, "ವತ್ಸಾ! ಹೀಗೆ ನಿಷ್ಕಪಟವಾದ ಹೃದಯ ದಿಂದ ನೀನಾಗಿಯೇ ಸತ್ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟೆನು. ನಿನಗೂ, ಈ ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಗೂ ಶುಭವಾಗಲಿ! ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಯಾವವಿಧದಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕೆಂದುಕೇಳಿದಿರಲ್ಲವೇ? ತಂದೆಯು ಹೇಳಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸದೆ, ತನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿರ್ವಂಚನೆಯಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದೇ ಮಕ್ಕಳು ತಂದೆಗೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ಉಪಕಾ ರವು. ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಕ್ಕಳು ತಂದೆಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸಹಾಯವು ಬೇರೊಂ ದಿಲ್ಲ. ಈಗ ನಿನಗೆ ನಾನು ನಿಯಮಿಸುವ ಕಾರ್ಯವೇನೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ನೀನು, ಈ ನಿನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸಮಾನಗುಣವುಳ್ಳ ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದು, ಧರ್ಮಯುಕ್ತವಾಗಿ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತಿರು. ಆಗಾಗ ಯಾಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಯಜ್ಞಪುರುಷನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನಾರಾಧಿಸು! ಇಷ್ಟೇ ನೀನು ನನಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಶುಶ್ರೂಷೆಯೆಂದು ತಿಳಿ! ಇದರಿಂದಲೇ ಪರ ಮಾತ್ಮನು ಪ್ರೀತನಾಗುವನು! ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರೀತನಾದರೆ, ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟ ಗಳೂ ಲಭಿಸುವುವು. ಹಾಗಿಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಶ್ರಮವೆಲ್ಲವೂ ನಿರರ್ಥಕಗಳಾಗುವುವು.

ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ, ಕಾರಣರಹಿತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಭಗವಂತನು ಯಾರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತನಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವರ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವು. ಅಂತವರು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದಂತವರಾಗುವರು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಯಾಗಗಳಿಂದಲೂ ನಿನ್ನ ಕುಲವೃತ್ತಿಯಾದ ಪ್ರಜಾಪಾಲನದಿಂದಲೂ, ಸಂತೋಷಪಡಿಸು! ಇದೊಂದೇ ನಿನಗೆ ನಾನು ಹೇಳಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವು" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಮನುವು, "ಜನಕಾ! ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ನಡೆಸುವೆನು. ಭಗವದಾರಾಧನರೂಪವಾದ ಯಾಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆನು. ಆದರೆ ನನಗೂ, ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ವಾಸಯೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳವೆಲ್ಲಿ? ಸಮಸ್ತ ಜಂತುಗಳಿಗೂ ವಾಸಯೋಗ್ಯವಾದ ಭೂಮಿಯೇ ಮಹಾಜಲದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗಿರುವುದಲ್ಲವೇ? ಇದನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಉಪಾಯವನ್ನು ಮೊದಲು ನೀನು ಯೋಚಿಸಬೇಕು" ಎಂದನು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ, ತಾನು ಮೊದಲು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಭೂಮಿಯು ಸಮುದ್ರಜಲದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು, "ಆಹಾ! ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನೆತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವೇನು? ಮೊದಲು ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆ ಇದೇರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ಕೇವಲ ಜಲಮಯವಾಗಿದ್ದಾಗ, ಆ ಪ್ರಳಯಜಲವನ್ನು ನಾನೇ ಕುಡಿದುಬಿಟ್ಟೆನು. ಆಮೇಲೆ ಭೂಮಿಯನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆನು. ಅದಕ್ಕೆಮೇಲೆ ನಾನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಅಸುರರನ್ನೂ, ಪಿತೃಗಳನ್ನೂ, ಮನುಷ್ಯರನ್ನೂ ಇತರಜೀವವರ್ಗಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಈ ಭೂಮಿಯು ಜಲದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ, ರಸಾತಲದವರೆಗೆ ಕುಗ್ಗಿಹೋಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಬಲ್ಲೆನು? ಈಶ್ವರನು ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿಮಾತ್ರ ನನ್ನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿರುವನು. ಅದಕ್ಕೆಮೇಲೆ ನಾನೊಂದನ್ನೂ ನಡೆಸಲಾರೆನು. ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನನಗೇನೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಪರಮಪುರುಷನೇ ಮುಂದೆ ನಾನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿ, ಅದನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ ನನ್ನಿಂದೇನೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ" ಎಂದು ಕಳವಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಆತನ ಮೂಗಿನ ರಂಧ್ರಗಳಿಂದ ಅಂಗುಷ್ಠ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಿರುವ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ವರಾಹವು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ವಿದುರಾ! ಇದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಸೃಷ್ಟಿಯೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ. ಪರಮಪುರುಷನೇ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಈ ಆಕಾರವನ್ನು ತಾಳಿ ಬಂದಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿ! ಆಹಾ! ಅದರ ಆಶ್ಚರ್ಯಶಕ್ತಿಯನ್ನೇನೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ಚತುರ್ಮುಖನು ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಅಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಕೃತಿಯಿಂದಿದ್ದ ಆ ಹಂದಿಯ ಮರಿಯು,

ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಒಂದು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಆನೆಯ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯಿತು. ಈ ವರಾಹವು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ನಾಸಿಕಾರಂಧ್ರದಿಂದ ಹೊರಟುದೂ, ಅದು ಹುಟ್ಟಿದಕೂಡಲೇ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿದುದೂ, ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿದೊಡನೆ ಆನೆಯಹಾಗೆ ಬೆಳೆದುದೂ, ನೋಡುವವರಿಗೆ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಯಿತು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದ ತನ್ನ ಪುತ್ರರೊಡನೆಯೂ, ಸನಕಾದಿಕುಮಾರರೊಡನೆಯೂ, ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನುವಿನೊಡನೆಯೂ ಕೂಡಿ ವಿಸ್ಮಯಪಡುತ್ತ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದನು. "ಇದೇನಿದು! ಈ ವರಾಹವೆಲ್ಲಿಯದು? ಒಂದುವೇಳೆ ಪರಮವೈಕುಂಠತಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಸತ್ವಮಯಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದ ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಹೀಗೆ ಈ ವರಾಹರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಬಂದಿರಬಹುದೇ? ನನ್ನ ಮೂಗಿನ ದ್ವಾರದಿಂದ ಈ ವರಾಹವು ಹೊರಟು ಬಂದುದು, ನನಗೆ ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು. ಆಹಾ! ಏನಾಶ್ಚರ್ಯ! ಮೊದಲು ಈ ವರಾಹವು ಹೆಬ್ಬೆರಳಿನ ಗಿಣ್ಣಿನಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಿಂದ ಕಾಣಿಸಿತು. ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಪರ್ವತದ ದೊಡ್ಡಬಂಡೆಯಂತೆ ಉಬ್ಬಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಹೀಗೆ ವರಾಹಾಕೃತಿಯಿಂದಿದ್ದು, ಅದ್ಭುತವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಳವಳಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ವಸ್ತುವು, ಯಜ್ಞರೂಪಿಯಾದ ಆಭಗವಂತನೇ ಆಗಿರಬಹುದೇ? ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯೇನೋ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ" ಎಂದು ದುಃಖಿಸುತ್ತ, ಇದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದವರೊಡನೆಯೂ ತರ್ಕಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ವರಾಹರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಪರ್ವತದಂತೆ ಅದ್ಭುತಾಕೃತಿಯಿಂದ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಪರಮಪುರುಷನು, ನಾನಾದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಹೊರಡುವಂತೆ ಒಂದು ಗಂಭೀರಗರ್ಜನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಈ ಅದ್ಭುತವಾದ ಗರ್ಜನಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ, ಅವನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರಿಗೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಸಂತೋಷವು ಹುಟ್ಟಿತೇ ಹೊರತು ಭಯವುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಪಟವರಾಹ ರೂಪದಿಂದಿದ್ದ ಭಗವಂತನು ಈ ಧ್ವನಿಮಾಡಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಜನಲೋಕ ತಪೋಲೋಕ ಸತ್ಯಲೋಕವೆಂಬ ಈ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ, ಋಕ್ಕು, ಯಜಸ್ಸು, ಸಾಮವೆಂಬ ಮೂರು ವೇದಸೂಕ್ತಗಳಿಂದ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪನಾದ ಆ ಭಗವಂತನು, ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟ ಈ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ತಾನು ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾದುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ, ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಘುರ್ಘುರಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ,

ಕೊನೆಗೆ ಅವರೆಲ್ಲರ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಮದದಾನೆಯಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದ ನಡೆಯಿಂದ ಆ ಮಹಾಸಮುದ್ರದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಭೂಮ್ಯುದ್ಧರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೊರಟ ಆ ಮಾಯಾವರಾಹದ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೇ? ಬಾಲವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ, ಪಕ್ಷಿಯಂತೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೇ ಹಾರಾಡುತ್ತಿರುವುದು! ಆಗಾಗ ತನ್ನ ಕಠಿನವಾದ ಸಟೆಗಳನ್ನು ವೇಗಂದಿದೊದರುತ್ತಿರುವುದು! ತನ್ನ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಗೊರಸಲುಗಳಿಂದ ಆಗಾಗ ಮೇಘಗಳನ್ನು ಅಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು! ಮತ್ತು ಕಠಿನರೋಮಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ತೊಗಲು! ಬಾಯಿಯ ಉಭಯಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಬಿಳುಪಾದ ಕೋರೆದಾಡೆಗಳು! ಲೋಕವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬೆಳಗುವಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುವ ಕಣ್ಣಾಲೆಗಳು! ತಾನೇ ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪವಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಮಾಯಾವರಾಹವು, ಪಶುಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತನ್ನ ಮೂಗಿನಿಂದ ಆಗಾಗ ನೆಲವನ್ನು ಮೂಸಿನೋಡುತ್ತ ಭೂಮಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವುದು! ಭಯಂಕರಗಳಾದ ಕೋರೆದಾಡೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನವಾದ ನೋಟದಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು! ಇಂತಹ ಮಹಾವರಾಹವು, ವಜ್ರಮಯವಾದ ಪರ್ವತದಂತೆ ಅತಿಕಠಿನವಾದ ತನ್ನ ದೇಹದಿಂದ, ಆ ಸಮುದ್ರಜಲವನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು, ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ, ಮಹಾಸಮುದ್ರವೂ ಕೂಡ ಅದರ ವೇಗವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಬಹಳವಾಗಿ ನೊಂದು, ಅಲೆಗಳೆಂಬ ತನ್ನ ಕೈಗಳನ್ನು ನೀಡಿ, "ಯಜ್ಞಮೂರ್ತಿಯಾದ ಹೇ ಪರಮಪುರುಷಾ! ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸದೆ ಕೃಪೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು" ಎಂದು ಮೊರೆಯಿಡುವಂತಿತ್ತು. ಸವನಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಯಜ್ಞಾಂಗಗಳನ್ನು ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೇ ತೋರಿಸುವಂತೆ, ಮೂರು ರೇಖೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದಹರಳುಳ್ಳ ಅಪ್ರಮೇಯಮಹಿಮನಾದ ಆ ಯಜ್ಞವರಾಹನು, ಕತ್ತಿಯಂತಿರುವ ತನ್ನ ಗೊರಸಲುಗಳಿಂದ ಜಲವನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ರಸಾತಲದವರೆಗೆ ಹೋದನು. ಮೊದಲು ತಾನು ಸಮುದ್ರಶಾಯಿಯಾಗಿ ಯೋಗನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಾಶಿಗೂ ಆಶ್ರಯವಾದ ಯಾವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ್ದನೋ, ಆ ಭೂಮಿಯು ಅಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡನು. ಒಡನೆಯೇ ಆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೋನೆದಾಡೆಯಿಂದ ಎತ್ತಿ, ರಸಾತಲದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಬಂದು ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆದಿದೈತ್ಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನೆಂಬ ಕ್ರೂರರಾಕ್ಷಸನೊಬ್ಬನು, ಗದೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಭಯಂಕರವಾದ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಈ ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಇದಿರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಿಂತನು. ಆಗ ಈ ಆದಿವರಾಹನು, ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು

ನೋಡಿ, ಅತಿತೀವ್ರವಾದ ಕೋಪಾವೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ಸಿಂಹವು ಆನೆಯನ್ನು ಸೀಳುವಂತೆ ಲೀಲಾಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕೊಂದು ಕೆಡಹಿದನು. ಆಗ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ದೇಹರಕ್ತದಿಂದ ತೊಯ್ದ ಮೂರ್ತಿಯುಳ್ಳ ಆ ಆದಿವರಾಹನು, ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ವಪ್ರಕ್ರೀಡೆಯನ್ನಾಡುವಾಗ, ಅಲ್ಲಿನ ಗೈರಿಕಾದಿಧಾತುಗಳ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕೊಂಬುಳ್ಳ ಮಹಾಗಜವೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೊಂಗೆಯ ಚಿಗುರಿನಂತೆ ಕಪ್ಪಾದ ದೇಹಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಆ ಆದಿವರಾಹನು, ಗಜೇಂದ್ರಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕೊಂಬುಗಳಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ತಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಆತ್ಯಾನಂದಭರಿತರಾಗಿ ಆ ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತು, ವೇದವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಹೀಗೆಂದು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡತೊಡಗಿದರು.

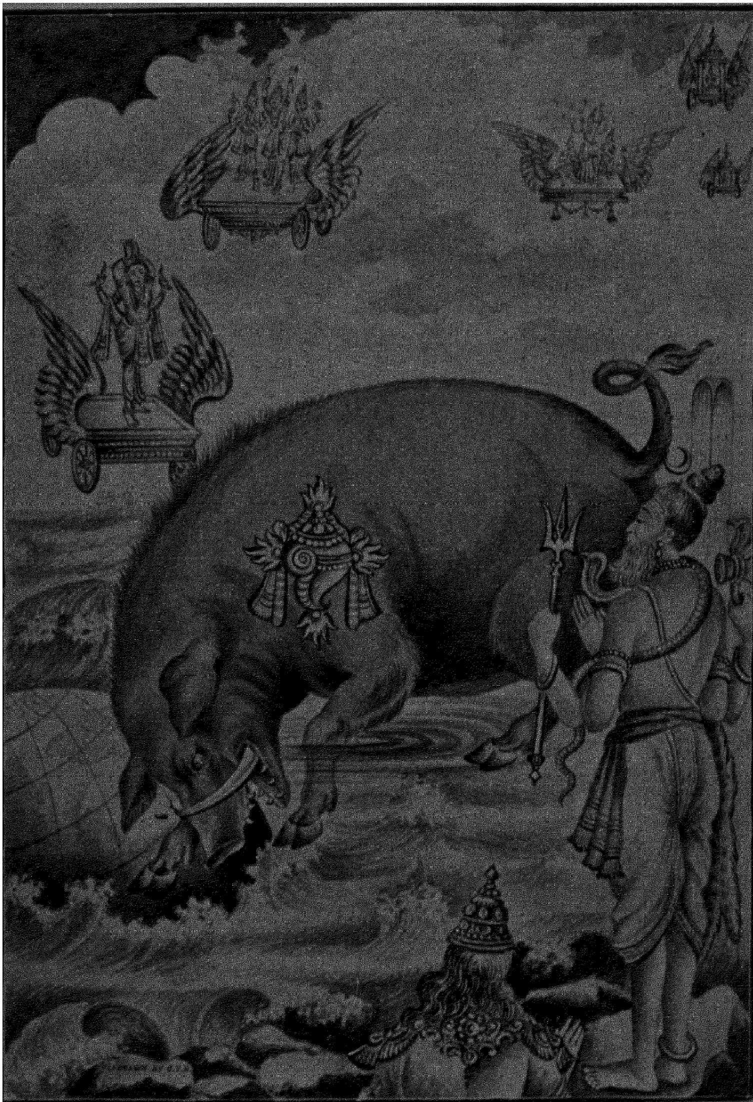
ಮಹರ್ಷಿಕೃತ ವಾರಾಹಮೂರ್ತಿಸ್ತುತಿಃ

ಜಿತಂ ಜಿತಂ ತೇಽಜಿತ ಯಜ್ಞಭಾವನ
ತ್ರಯೀಂ ತನುಂ ಸ್ವಾಂ ಪರಿಧೂನ್ವತೇ ನಮಃ ।
ಯದ್ರೋಮಗರ್ತೇಷು ನಿಲಿಲ್ಯುರಬ್ಧಯ
ಸ್ತಸ್ಮೈ ನಮಃ ಕಾರಣಸೂಕರಾಯ ತೇ ॥ ೧

ಓ ದೇವಾ! ಎಲೈ ಯಜ್ಞಾರಾಧ್ಯನೇ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಬ್ಬರಿಂದ ಅಡಗಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾದ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ! ಜಯವಾಗಲಿ! ವೇದಮಯವಾದ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಈ ವಿಧವಾಗಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು! ಯಾವ ನಿನ್ನ ಒಂದೊಂದು ರೋಮಕೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಗಳೂ ಅಡಗಿರುವುವೋ, ಅಂತಹ ಜಗತ್ಕಾರಣನಾದ, ಆದಿವರಾಹಮೂರ್ತಿಯಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

ರೂಪಂ ತವೈತನ್ನನು ದುಷ್ಕೃತಾತ್ಮನಾಂ
ದುರ್ದರ್ಶನಂ ದೇವ ಯದಧ್ವರಾತ್ಮಕಮ್ ।
ಛಂದಾಂಸಿ ಯಸ್ಯ ತ್ವಚಿ ಬರ್ಹಿರೋಮ
ಸ್ವಾಜ್ಯಂ ದೃಶಿ ತ್ವಂಘ್ರಿಷು ಚಾತುರ್ಹೋತ್ರಮ್ ॥ ೨

ದೇವಾ! ಯಜ್ಞಮೂರ್ತಿಯಾದ ಈ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು ಯೋಗನಿಷ್ಠರಿಗಲ್ಲದೆ ಪಾಪಿಗಳಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಲಾರದು! ಗಾಯತ್ರಿ ಮೊದಲಾದ ಛಂದಸ್ಸುಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಚರ್ಮದಲ್ಲಿ, ಯಜ್ಞಸಾಧನಗಳಾದ ದರ್ಭೆಗಳು ನಿನ್ನ ರೋಮಗಳಲ್ಲಿ ಹವಿಸ್ಸೆಂಬುದು ನಿನ್ನ ನೇತ್ರದಲ್ಲಿ, ಅಧ್ವರ್ಯು ಮೊದಲಾದ ಚತುರ್ವೇದಾಧಿ

120. ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿದುದು

ಕಾರಿಗಳು ನಡೆಸತಕ್ಕ ಚಾತುರ್ಹೋತ್ರವೆಂಬ ಕರ್ಮವು ನಿನ್ನ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ನೀನೇ ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪನು.

ಸ್ರುಕ್ತುಂಡ ಆಸೀತ್ಸ್ರುವ ಈಶ ನಾಸಯೋ
ರಿಡೋದರೇ ಚಮಸಾಃ ಕರ್ಣರಂಧ್ರೇ ।
ಪ್ರಾಶಿತ್ರಮಾಸ್ಯೇ ಗ್ರಸನೇ ಗ್ರಹಾಸ್ತು ತೇ
ಯಚ್ಚರ್ವಣಂ ತೇ ಭಗವನ್ನಗ್ನಿಹೋತ್ರಮ್ ॥ ೩೬

ಮತ್ತು ಹೇ ದೇವಾ! ಸ್ರುಕ್ಕು, ಸ್ರುವೆ, ಇಡೆ, ಚಮಸ, ಪ್ರಾಶಿತ್ರ, ಗ್ರಹಗಳೆಂಬ ಬೇರೆಬೇರೆ ಆರುಬಗೆಯ ಯಜ್ಞಪಾತ್ರಗಳೂ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮುಖಾಗ್ರ, ಮೂಗು, ಗರ್ಭಕೋಶ, ಕಿವಿ, ಬಾಯಿ, ಕಂಠನಾಲವೆಂಬೀ ಆರು ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವುವು. ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವೆಂಬ ಕರ್ಮವೇ ನಿನ್ನ ಭಕ್ಷಣವು.

ದೀಕ್ಷಾನುಜನ್ಮೋಪಸದಶ್ಶಿರೋಧರ
ಸ್ತ್ವಂ ಪ್ರಾಯಣೀಯೋದಯನೀಯದಂಷ್ಟ್ರಃ ।
ಜಿಹ್ವಾ ಪ್ರವರ್ಗ್ಯಸ್ತವ ಶೀರ್ಷಕಂ ಕ್ರತೋ
ಸ್ಸಭ್ಯಾವಸಥ್ಯಂ ಚಿತಯೋಽಸವೋ ಹಿ ತೇ ॥ ೩೭

ಓ ಮಹಾತ್ಮಾ! ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷಾಸಂಸ್ಕಾರವೆಂಬ ಇಷ್ಟಿಯೇ ನಿನ್ನ ಆಗಾಗಿನ ಅವತಾರಭೇದಗಳು. ಉಪಸತ್ತುಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಯಾಗಗಳೇ ನಿನ್ನ ಕಂಠವು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೂ, ಅವಸಾನದಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಸತಕ್ಕ ಪ್ರಾಯಣೀಯ ಉದಯನೀಯಗಳೆಂಬ ಯಜ್ಞಾಂಗಗಳೆರಡೂ ನಿನ್ನ ದಂಷ್ಟ್ರಗಳು. ಪ್ರವರ್ಗ್ಯವೆಂಬ ಕರ್ಮವು ನಿನ್ನ ನಾಲಗೆ. ಸಭ್ಯವೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯೂ, ಔಪಾಸನಾಗ್ನಿಯೂ ನಿನ್ನ ಶಿರಸ್ಸು. ಚಿತಿಗಳೆಂಬ ಯಜ್ಞಗಳು ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳು. ಇಂತಹ ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

ಸೋಮಸ್ತು ರೇತಸ್ಸವನಾನ್ಯವಸ್ಥಿತಿ
ಸ್ಸಂಸ್ಥಾವಿಭೇದಾಸ್ತವ ದೇವ ಧಾತವಃ ।
ಸತ್ರಾಣಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಶರೀರಸಂಧಿ
ಸ್ತ್ವಂ ಸರ್ವಯಜ್ಞಕ್ರತುರಿಷ್ಟಿಬನ್ಧನಃ ॥ ೩೮

ಹೇ ಸ್ವಾಮೀ! ಸೋಮವೆಂಬುದೇ ನಿನ್ನ ವೀರ್ಯವು. ಪ್ರಾತಸ್ಸವನವೇ ಮೊದಲಾದ ಯಾಗಗಳೇ ನಿನ್ನ ಬಾಲ್ಯಾದಿದಶೆಗಳು. ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮ, ಉಕ್ಥ್ಯ, ಷೋಡಶಿ, ವಾಜಪೇಯ, ಅತಿರಾತ್ರ, ಅಪ್ತೋರ್ಯಾಮಗಳೆಂಬ ಏಳುಬಗೆಯ ಸಂಸ್ಥಾಭೇದಗಳೂ ನಿನ್ನ ಶರೀರದ ಸಪ್ತಧಾತುಗಳು. ಅನೇಕ ಯಜಮಾನರುಳ್ಳ

ಸತ್ರಯಾಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ದೇಹದ ಕೀಲುಗಳು. ಯಜ್ಞಗಳೆಂದೂ, ಕ್ರತುಗಳೆಂದೂ, ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಯಾಗಭೇದಗಳೆಲ್ಲವೂ ನೀನೇ! ಇಷ್ಟಿಯೆಂಬುದೇ ನಿನ್ನ ಮಧ್ಯಭಾಗವು. ಇಂತಹ ಯಜ್ಞರೂಪಿಯೊದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

ನಮೋ ನಮಸ್ತೇಽಖಿಲಮಂತ್ರದೇವತಾ
ದ್ರವ್ಯಾಯ ಸರ್ವಕ್ರತವೇ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮನೇ ।
ವೈರಾಗ್ಯಭಕ್ತ್ಯಾತ್ಮಜಯಾನುಭಾವಿತ
ಜ್ಞಾನಾಯ ವಿದ್ಯಾಗುರವೇ ನಮೋ ನಮಃ ॥ ೬

ಓ ದೇವಾ! ನೀನು ಸಮಸ್ತಮಂತ್ರವನ್ನೂ ಶರೀರವಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು. ಯಜ್ಞದ್ರವ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ರೂಪವೆನಿಸುವುದು. ನೀನೇ ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪನು. ನೀನೇ ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪನು. ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದಲೂ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಇಂದ್ರಿಯಜಯದಿಂದಲೂ, ಉಂಟಾಗತಕ್ಕ ಜ್ಞಾನವೇ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಕಾರಣವು. ಬೇರೆಬೇರೆ ಅವತಾರಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸಿದ ಮಹೋಪಕಾರಕನೂ ನೀನೇ! ಹೀಗೆ ವೇದಗಳ ಪೂರ್ವೋತ್ತರಭಾಗಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು! ನಮಸ್ಕಾರವು!!

ದಂಷ್ಟ್ರಾಗ್ರಕೋಟ್ಯಾ ಭಗವಂಸ್ತ್ವಯಾ ಧೃತಾ
ವಿರಾಜತೇ ಭೂಧರ ಭೂಸ್ಸಭೂಧರಾ।
ಯಥಾ ವನಾನ್ನಿಸ್ಸರತೋ ದತಾ ಧೃತಾ
ಮತಙ್ಗಜೇಂದ್ರಸ್ಯ ಸಪತ್ರಪದ್ಮಿನೀ ॥ ೭

ಎಲೈ ದೇವದೇವನೆ! ಈಗ ನೀನು ದಂಷ್ಟ್ರಾಗ್ರದಿಂದೆತ್ತಿ ತಂದಿರುವ ಪರ್ವತಸಹಿತವಾದ ಈ ಭೂಮಿಯು, ಕೊಳದಲ್ಲಿ ನೀರಾಟವನ್ನಾಡಿ ಮೇಲೆದ್ದು ಬಂದ ಮದದಾನೆಯು ಪದ್ಮಸಹಿತನಾದ ಒಂದು ಕಮಲಲತೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೊಂಬುಗಳಿಂದ ಕಿತ್ತು ತಂದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿರುವುದು.

ತ್ರಯೀಮಯಂ ರೂಪಮಿದಂ ಚ ಸೌಕರಂ
ಭೂಮಣ್ಡಲೇನಾಥ ದತಾ ಧೃತೇನ ತೇ ।
ಚಕಾಸ್ತಿ ಶೃಂಗೋಢಘನೇನ ಭೂಯಸಾ
ಕುಲಾಚಲೇನ್ದ್ರಸ್ಯ ಯಥೈವ ವಿಭ್ರಮಃ ॥ ೮

ದೇವಾ! ವೇದಮಯವಾದ ಈ ನಿನ್ನ ವರಾಹಸ್ವರೂಪವು, ದಂಷ್ಟ್ರಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ಈ ಭೂಮಂಡಲದಿಂದ, ಮೇಘಸಮೂಹದಿಂದೊಪ್ಪುವ ಶಿಖರವುಳ್ಳ ದೊಡ್ಡ ಕುಲಪರ್ವತವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿರುವುದು.

ನವು. ನೀನು ಭೂತಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದವನಾದುದರಿಂದ, ನಮಗೆ ಈಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವ ಭಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಭಗವಂತನ ಆವೇಶಾವತಾರವೆನಿಸಿದ ನೀನು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದೇವನೆನಿಸಿಕೊಂಡವನು. ಲೋಕಪಾಲಕರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಶಿರೋಮಣಿಯಂತಿರುವವನು. ಹಿಂದುಮುಂದಿನ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದವನು. ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ರಜೋಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಭಗವಂತನೇ ನೀನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ! ಮಾಯೆಯನ್ನೇ ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸುವೆ! ನೀನು ಜ್ಞಾನವನ್ನೇ ವೀರ್ಯವಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು! ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೂ ಕಾರಣಭೂತನು. ಇಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮ್ಮ ವಂದನೆಗಳನ್ನರ್ಪಿಸುವೆವು. ಓ, ಕಮಲಾಸನಾ! ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳನ್ನೂ ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿ ರೂಪಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಆ ಸಮಸ್ತ ಚರಾಚರಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವನು ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳೆಂಬ ಎರಡು ರೂಪದಿಂದಲೂ ತೋರತಕ್ಕವನು. ಇಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಪರಿಪಕ್ವವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಯಾರು ಭಾವಿಸುವರೋ, ಅಂತವರು ತಮ್ಮ ಶ್ವಾಸವನ್ನೂ, ಇಂದ್ರಿಯವನ್ನೂ ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ನಿನ್ನ ದಯೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಬ್ಬರ ಪರಾಭವಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ವರ್ತಿಸಬಲ್ಲರು. ಹೇ ದೇವಾ! ಹಗ್ಗದಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಪಶುಗಳಂತೆ, ಸಮಸ್ತ ಜಂತುಗಳೂ, ವೇದಾತ್ಮಕನಾದ ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧವಾಗಿ, ನಿನಗೆ ಪರತಂತ್ರವಾಗಿ, ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುವು. ಅಂತಹ ಪ್ರಧಾನಪುರುಷನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಓ ಪ್ರಭೂ! ಈಗ ನಮ್ಮ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡು! ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ಕತ್ತಲೆ ಕವಿದಂತಿರುವುದು. ಅಹೋರಾತ್ರವಿಭಾಗವೇ ಕಾಣದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಿರುವುವು. ಹೀಗೆ ವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನು ನಿನ್ನ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ನೋಡಿ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಎಲೈ ಲೋಕಕರ್ತನೇ! ದಾರುವಿನಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಕಶ್ಯಪನ ತೇಜಸ್ಸು ದಿತಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗೂಢವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತ, ಸಮಸ್ತ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಅಂಧಕಾರಮಯವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಕಾಣದೆ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನು ಈ ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕಾಪಾಡಬೇಕು.” ಎಂದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ವೇದವೇದ್ಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನಗುತ್ತ, ಮಧುರವಾಕ್ಯದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ “ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ನೀವು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ದುಃಖಿಸಬೇಡಿರಿ. ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಕೇಳಿರಿ! ನಿಮಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ನನ್ನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಸನಕಾದಿಮುನಿಕುಮಾರರು ನಾಲ್ವರೂ, ಲೋಕ

ಯದ್ಯೋಗಮಾಯಾಗುಣಯೋಗಮೋಹಿತಂ
ವಿಶ್ವಂ ಸಮಸ್ತಂ ಭಗವನ್ ವಿಧೇಹಿ ಶಂ ‖ ೧೨

ಎಲೈ ಭಗವಂತನೇ! ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ಅದ್ಭುತಕಾರ್ಯವನ್ನು ಯಾರು ತಾನೇ ಕಾಣಬಲ್ಲರು! ಈ ವಿಧವಾದ ನಿನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಗಳ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ಯಾವನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದಪೇಕ್ಷಿಸುವನೋ, ಅಂತವನನ್ನು ಕೇವಲಬುದ್ಧಿಹೀನನೆಂದೇ ಎಣಿಸಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಓ ಸ್ವಾಮಿ! ಷಡ್ಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿ, ವಿಚಿತ್ರಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವ ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯು ಗುಣಗಳಾದ ಸತ್ವರಜಸ್ತಮಸ್ಸುಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಮೋಹಗೊಂಡಿರುವ ಲೋಕಕ್ಕೆ ನೀನು ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನಾಗು'' ಎಂದರು.

ಹೀಗೆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ವೇದವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಲು, ಲೋಕರಕ್ಷಕನಾದ ಭಗವಂತನು, ತನ್ನ ಕಾಲ್ಗೊರಸಿನ ರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ನೀರಿನ ಮೇಲೆಯೇ ಆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯು ಕೇವಲ ಲೀಲಾಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ರಸಾತಲದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿದ್ದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ತಂದು, ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಆಶ್ಚರ್ಯಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಜಲದ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದನು. ಓ ವಿದುರಾ! ಆದಿವರಾಹನು ಭೂಮಿಯನ್ನುದ್ಧರಿಸಿದ ಈ ಪವಿತ್ರವಾದ ಕಥೆಯನ್ನು ಯಾರು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳುವರೋ, ಯಾರು ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳುವರೋ, ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವನು. ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಕೊಡತಕ್ಕ ಪ್ರಭುವಾದ ಆ ಪರಮಪುರುಷನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಮೇಲೆ, ಯಾವುದು ತಾನೇ ದುರ್ಲಭವು? ಈ ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದ ಬೇಕಾದ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈಡೇರುವ ಹಾಗಿದ್ದರೂ, ಅತ್ಯಲ್ಪಗಳಾದ ಇತರ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಗಾಗಿ ಅದನ್ನು ಬಯಸುವುದರಿಂದ ಫಲವಿಲ್ಲ. ''ನಾವು ಯಾವ ಫಲವನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದಿದ್ದರೆ, ಭಗವದುಪಾಸನದಿಂದ ನಮಗಾಗುವ ಲಾಭವೇನು?'' ಎಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಆ ಭಗವಂತನೇ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಶರೀರವಾಗಿ ಹೊಂದಿ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿ, ಧಾರಕನಾಗಿಯೂ, ಪೋಷಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವನು. ದೃಢಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅವನನ್ನು ಯಾರು ಉಪಾಸನೆಮಾಡುವರೋ, ಅಂತವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ನಿತ್ಯವಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತಮಗತಿಯಾದ ತನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನೂ ತಾನಾಗಿಯೇ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವನು. ಇದೊಂದೇ

ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಉತ್ತಮಪುರುಷಾರ್ಥವು. ಇದನ್ನು ಬೇರೆ ಯಾವ ಉಪಾಯ ದಿಂದಲೂ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಸಾರಾಸಾರವನ್ನು ತಿಳಿದ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ತಾನೇ, ತನ್ನ ಕಿವಿಗಳೆಂಬ ದೊಗಸೆಗಳಿಂದ ಸಂಸಾರತಾರಕ ವಾದ ಹರಿಕಥಾಮೃತವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ, ಅದರ ರುಚಿಯನ್ನು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ, ತಿರುಗಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸದಿರುವನು ? ವಿವೇಕಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಕೇವಲಪಶುಗಳು ಹೊರತು ಮನುಷ್ಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡವನೊಬ್ಬನೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಅನಾದರವನ್ನು ತೋರಿ ಸಲಾರನು. ಆಃ ! ಇದಲ್ಲವೇ ಭಗವತ್ಕಥಾಮೃತದ ಅದ್ಭುತಮಹಿಮೆಯು !" ಎಂದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ದಿತಿದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಗರ್ಭೋತ್ಪತ್ತಿ ಮುಂತಾದ ವೃತ್ತಾಂತಗಳು

ಹೀಗೆ ಮೈತ್ರೇಯನಿಂದ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆದಿವರಾಹಮೂರ್ತಿಯಾದ ಪರಮ ಪುರುಷನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಿಯೂ ಕೂಡ, ಭಗವತ್ಕಥಾಶ್ರವಣದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾಸೆ ಯುಳ್ಳ ವಿದುರನು, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಹೊಂದದೆ ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಯಾಗಿ ನಿಂತು "ಓ ಮೈತ್ರೇಯಾ ! ಭೂಮಿಯನ್ನುದ್ಧರಿಸುವಾಗ ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯು, ಆದಿ ದೈತ್ಯನಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಕೊಂದನೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ ? ಆ ವರಾಹ ಮೂರ್ತಿಯು ಭೂಮಿಯನ್ನುದ್ಧರಿಸುವಾಗ ಅವನಿಗೆ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನೊಡನೆ ಯುದ್ಧವು ಹೇಗೆ ಸಂಭವಿಸಿತು ? ಅದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು' ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಮೈತ್ರೇಯನು. ' ಶಹಬಾಸ್ ! ವಿದುರಾ ! ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಮೃತ್ಯು ಪಾಶವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸತಕ್ಕ ಭಗವದವತಾರವನ್ನು ನೀನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟೆನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹರಿಕಥಾಶ್ರವಣವೆಂಬುದೇ ಸದ್ಗತಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವು. ಈ ಭಗವಚ್ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಿದುದರಿಂದಲ್ಲವೇ ಮೊದಲು, ಉತ್ತಾನ ಪಾದನ ಮಗನಾದ ಧ್ರುವನು, ಮೃತ್ಯುವಿನ ತಲೆಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ, ಭಗವಂತನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಅದರಂತೆಯೇ ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಕುರಿತು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ ಒಂದಾನೊಂದು ಇತಿಹಾಸ ವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷನ ಮಗಳಾದ ದಿತಿಯೆಂಬವಳು ಕಶ್ಯ ಪಪ್ರಜಾಪತಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ, ಒಂದಾನೊಂದುದಿನದಲ್ಲಿ ಕಾಮಾ ತುರದಿಂದಲೂ, ಸಂತಾನಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದಲೂ, ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ,

ತನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಮುಖವನ್ನು ಸೀಡುತ್ತಿರುವ ನೆಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ನಾಚಿಕೆಪಡುತ್ತಿರುವಳು. ಮತ್ತು ಆ ವೈಕುಂಠನಗರವು ಕೇವಲ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಿಗೆ ಸುಲಭವಲ್ಲದೆ ಪಾಪಿಗಳಿಗೆ ಲಭಿಸಲಾರದು. ಹರಿಕಥೆಗಳನ್ನು ಅನಾದರಿಸಿ ಕುತ್ಸಿತಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವವರು ಆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನೋಡಲಾರರು. ಅಂತಹ ಕುತ್ಸಿತಕಥೆಗಳು ನಿರ್ಭಾಗ್ಯರಾದ ಮನುಷ್ಯರ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ಅವರ ಪೂರ್ವಪುಣ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿ, ಅಂತವರನ್ನು ನಿರಾಶ್ರಯವಾದ ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಳಿಸುವುವು. ಕೆಲವು ನೀಚಾತ್ಮರು, ತಮ್ಮ ಅದೃಷ್ಟವಶದಿಂದ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಾಗಲೂ, ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮಸಹಿತವಾದ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸದೆ, ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗಿ, ಭಕ್ತಿಹೀನರಾಗಿ, ಭಗವದಾರಾಧನದಿಂದ ತಾವು ಪಡೆದ ಮಾನವಜನ್ಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸದೆ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗುವರು. ಅಂತಹ ಅವಿವೇಕಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕನಿಕರಗೊಳ್ಳುವುದು. ಅಂತವರು ಆ ದಿವ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲಾರರು. ಹೀಗಿಲ್ಲದೆ, ಯಾವ ಮಹಾತ್ಮರು ತಮ್ಮ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದಕಮಲವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ, ಶಮದಮಾದಿಗುಣಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಯಾವಾಗಲೂ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಗುಣಾನುವಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರೋ, ಯಾರು ಭಕ್ತಿಪಾರವಶ್ಯದಿಂದ ಆನಂದಬಾಷ್ಪವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿರುವರೋ, ಯಾರು ಆ ಭಗವಂತನ ಗುಣಶ್ರವಣಮಾಡುವಾಗ ಅದರಿಂದುಂಟಾದ ಆನಂದದಿಂದ ಪುಳಕಿತವಾದ ಮೈಯುಳ್ಳವರಾಗುವರೋ, ಅಂತವರಿಗೆ ಆ ವೈಕುಂಠಲೋಕವು ಬಹಳ ಸುಲಭವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುವುದು. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ಹೀಗೆ ಲೋಕೈಕಸುಂದರವಾಗಿಯೂ, ಮಹಾದ್ಭುತವಾಗಿಯೂ, ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠರ ವಿಮಾನಕಾಂತಿಯಿಂದ ಶೋಭಿತವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ವೈಕುಂಠನಗರವನ್ನು, ಸನಕಾದಿಮುನಿಕುಮಾರರು ತಮ್ಮ ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿನ ಒಂದೊಂದು ಸನ್ನಿವೇಶವೂ ಆತ್ಮಾನಂದಕರವಾಗಿದ್ದರೂ, ಆ ಸನಕಾದಿಗಳು ಭಗವಂತನನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಒಂದೇ ಆತುರದಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ಅದ್ಭುತಗಳೊಂದನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ, ವೈಕುಂಠದ ಆರು ಪ್ರಾಕಾರದ್ವಾರಗಳನ್ನೂ ದಾಟಿ ಏಳನೆಯ ಕೊಟ್ಟೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ, ಅಲ್ಲಿ ಸಮಾನವಯಸ್ಸುಳ್ಳ ದೇವತೆಗಳಿಬ್ಬರು, ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಕಿರೀಟಕೇಯೂರಾದ್ಯಾಭರಣಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತರಾಗಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಗದೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರು. ಆ ದ್ವಾರಪಾಲಕರಿಗಾದರೋ ಚತುರ್ಭುಜಗಳು! ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮರಪುಂಜಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ತುಲಸೀಮಾಲಿಕೆ! ಕೋಪವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಂಪಾದ ಕಣ್ಣು! ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕುಟಿಲವಾದ ಮತ್ತು

ಬಂದ ಹಾಗೆ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿರುವ ದಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕಶ್ಯಪನು, ಒಳಗೊಳಗೆ ನಗುತ್ತ, ಒಳ್ಳೇ ಮಾತುಗಳಿಂದಲೇ ಆವಳನ್ನು ಆ ಅಕೃತ್ಯದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದೆಣಿಸಿ, 'ಓ ಸುಂದರಿ! ನೀನು ಹೇಳಿದುದೆಲ್ಲವೂ ಸತ್ಯವು! ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕಾದುದೇ ನನ್ನ ಕೃತ್ಯವು. ಭಯಪಡಬೇಡ! ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟವನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವೆನು. ಪುರುಷನಿಗೆ ಯಾರಿಂದಲೇ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಫಲವೂ ಸಿದ್ಧಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದೋ, ಅಂತಹ ಭಾರ್ಯೆಯರ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಯಾವನು ತಾನೇ ತೀರಿಸದಿರುವನು? ಪುರುಷನು ಪತ್ನೀಸಮೇತನಾಗಿದ್ದರಲ್ಲವೇ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದ ಬೇರೆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವವರನ್ನೂ ಪೋಷಿಸಬಲ್ಲನು. ಮತ್ತು ಹಡುಗು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿಸುವಂತೆ, ಪುರುಷರಿಗೆ ಉಂಟಾಗತಕ್ಕ ಇಂದ್ರಿಯವ್ಯಸನವೆಂಬ ಮಹಾಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಭಾರ್ಯೆಯರೇ ಮುಖ್ಯಸಾಧನವು. ಇಂದ್ರಿಯಜಯಕ್ಕೂ ಭಾರ್ಯೆಯೇ ಸಹಕಾರಿಣಿಯು. ಮತ್ತು ಪುರುಷನಿಗೆ ಪತ್ನಿಯು ಅರ್ಧದೇಹವೆನಿಸಿರುವಳು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಪುರುಷನು ಗೃಹಕೃತ್ಯದ ಭಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ತಾನ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿರುವನು. ಓ ಸುಂದರೀ! ದುರ್ಗಪಾಲಕನಾದ ರಾಜನು, ದುರ್ಗದ ಆಶ್ರಯದಿಂದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ, ಚೋರರನ್ನೂ, ಲೀಲಾಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ತಡೆಯುವಂತೆ, ಪುರುಷರಾದ ನಾವು, ನಿಮ್ಮಂತಹ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಗಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾದ್ಯಾಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜಯಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ನಿಗ್ರಹಿಸುವೆವು. ಪತಿಗೆ ಇಷ್ಟುವಿಧದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕಳಾದ ಭಾರ್ಯೆಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆ ಋಣವನ್ನು ತೀರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಈ ಪುರುಷಾಯುಸ್ಸೇ ಸಾಲದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಕೊನೆಗೆ ಜನ್ಮಾಂತರವೂ ಸಾಲದೆಂದೇ ಎಣಿಸುವೆನು. ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಕಾರಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಋಣವನ್ನು ತೀರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಸಮರ್ಥನಲ್ಲ. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇಲ್ಲ. ಸಂತಾನಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಬಂದ ಈ ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಈಡೇರಿಸುವೆನು. ಆದರೆ ಒಂದೆರಡು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲದವರೆಗೆ ನೀನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಈ ಸಮಯವಾದರೋ ಬಹಳ ಭಯಂಕರವಾದುದು! ಭಯಂಕರವಸ್ತುಗಳಿಗೂ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು! ಇದು ಸಂಭೋಗಕ್ಕೆ ಉಚಿತಕಾಲವಲ್ಲ. ಇದು ಸಂಧ್ಯಾಸಮಯವು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನಿಗೆ ಅನುಚರಗಳಾದ ಭೂತಗಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಭೂತಪತಿಯಾದ ರುದ್ರನೂ ಕೂಡ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರಮಥಗಣಗಳೊಡನೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ

ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಲೋಕಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ರುದ್ರನು ತನ್ನ ವಾಹನವಾದ ನಂದಿಯನ್ನೇರಿ, ನಾನಾಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವನು. ಎಲೆ ದೇವಿ! ನಿನ್ನ ಮೈದುನ (ಸಹೋದರಿಯ ಗಂಡ) ನಾದ ಆ ರುದ್ರನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ? ಶ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ವಾಸ! ಸುಳಿಗಾಳಿಯಿಂದೆದ್ದ ಧೂಳಿನಿಂದ ಧೂಮ್ರವರ್ಣವಾದ ಜಟೆಗಳು! ಸುವರ್ಣದಂತಿರುವ ದೇಹಕಾಂತಿಯನ್ನು ಮರೆಸುವಂತೆ ಮೈಮೇಲೆ ಬೂದಿ! ಈ ವೇಷದಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ, ತನ್ನ ಮೂರು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ, ಲೋಕವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವನು. ಆತನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದ ಸ್ಥಳವೊಂದಾದರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಿಯೇ! ಅವನಿಗೂ, ನಮಗೂ ಇರುವ ಬಂಧುತ್ವವನ್ನಾದರೂ ಆಲೋಚಿಸು! ಅಂತಹ ಬಂಧುಗಳ ಕಣ್ಣೆದಿರಿಗೆ ಸಂಭೋಗಿಸುವುದು ನಮಗೆ ಯುಕ್ತವೇ? ಈ ಬಂಧುತ್ವದ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದಿಂದ ಆತನು ನಮ್ಮ ಅಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬಹುದೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ! ಅವನಿಗೆ ತನ್ನವರೆಂದೂ, ಹೆರವರೆಂದೂ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ. ಆತನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನೆಂದೂ ನಿಂದನೀಯನೆಂದೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ! ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಮೋಹವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವನಿಗಲ್ಲವೇ, ತನ್ನದೆಂದೂ, ಇತರರದೆಂದೂ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಈ ರುದ್ರನಾದರೋ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಮವಾಗಿ ನೋಡತಕ್ಕವನು. ಸಾಂಸಾರಿಕಲೋಕಗಳನ್ನೂ, ಇದರೊಳಗಿನ ಅತಿಶಯಗಳನ್ನೂ ಆಶಿಸುವವನಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಇವನಿಗೆ ತನ್ನವರೆಂದೂ, ಇತರರೆಂದೂ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗಲಾರದು. ಎಲೆ ದೇವಿ! ಆ ಮಹಾನುಭಾವನು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿಕೊನೆಗೆ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯದಂತೆ ಕಾಲಿಂದೊದೆದು ನಿರಾಕರಿಸಿರುವ ಮಾಯೆಯ ಪರಿಣಾಮರೂಪವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಸಂಸಾರಿಗಳಾದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅನೇಕಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಶ್ರಮಪಡುತ್ತಿರುವೆವು. ಅವನು ಕಾಲಿಂದೊದೆದು ತಳ್ಳಿದುದನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಮ್ಮಂತವರು ಎಷ್ಟೋ ಶ್ರಮಪಡಬೇಕಾಗಿರುವಾಗ, ಇನ್ನು ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೇ? ಎಲೆ ಪ್ರಿಯೇ! "ಶ್ಮಶಾನವಾಸಿಯಾಗಿ ಪಿಶಾಚದಂತೆ ತಿರುಗುವ ಆ ರುದ್ರನಿಗಾಗಿ ನಾವು ಶಂಕಿಸಬೇಕಾದುದೇನು?" ಎಂದು ನೀನು ಕೇಳಬಹುದು. ಅದು ಹಾಗಲ್ಲ. ಆ ರುದ್ರನೇ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಜ್ಞಾನಪ್ರದನೆನಿಸಿರುವನು. ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮರೆಸಿಡತಕ್ಕ ಅವಿದ್ಯೆಯೆಂಬ ಆವರಣವನ್ನು (ತೆರೆಯನ್ನು) ಕಿತ್ತು ಹಾಕಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ ಪಂಡಿತರೆಲ್ಲರೂ, ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾದ ಆತನ ಚರಿತ್ರವನ್ನೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆದರಿಸುವರು. ಅದರೆ 'ಇಷ್ಟು ಮಹಾಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳ ಆ ರುದ್ರನು, ಶ್ಮಶಾನವಾಸಿಯಾಗಿ

ಭೂತಗಣಗಳೊಡನೆ ಕಲೆತಿರುವುದೇಕೆ?' ಎಂದು ನೀನು ಕೇಳಬಹುದು. ಆ ರುದ್ರನು ತನಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮರಾಗಲೀ, ತನಗೆ ಸಮಾನರಾಗಲೀ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಜ್ಞಾನಾತಿಶಯವುಳ್ಳವನೆನಿಸಿದ್ದರೂ, ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಾಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರೆಲ್ಲರೂ ತನ್ನಂತೆಯೇ ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ವಿರಕ್ತರಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹಾಗೆ ನಟಿಸುವನು. ಮತ್ತು ಎಲೆ ಕಾಂತೆ! ಆ ರುದ್ರನಾದರೋ ಕೇವಲ ಆತ್ಮಾನಂದದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದವನು. ಇವನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನೂ, ನಡತೆಯನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಾರದ ದುರ್ಭಾಗ್ಯರುಮಾತ್ರ, ಅವನ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಹಾಸ್ಯಮಾಡಬಹುದೇ ಹೊರತು, ತತ್ವಜ್ಞರು ಅವನನ್ನು ನಿಂದಿಸಲಾರರು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯರು, ನಾಯಿನರಿಗಳ ಆಹಾರಯೋಗ್ಯವಾದ ಈ ದೇಹವನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಅನೇಕವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಗಳಿಂದಲೂ, ಕುಂಕುಮ, ಕಸ್ತೂರಿ ಮೊದಲಾದ ಲೇಪನದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಿರುವರೋ ಅಂತವರು ಮಾತ್ರವೇ ಆ ಮಹಾನುಭಾವನ ವೇಷವನ್ನು ನೋಡಿ ಹಾಸ್ಯಮಾಡುವರು. ಇಂತವರನ್ನು ಅಜ್ಞರೆಂದೂ, ನಿರ್ಭಾಗ್ಯರೆಂದೂ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನಿದೆ? ಎಲೆ ದೇವಿ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ಚತುರ್ಮುಖನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಉಳಿದ ಸಮಸ್ತಜೀವರಾಶಿಗಳೂ ಯಾವನ ನಿಯಮಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುವೋ, ಈ ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಯಾವನು ಕಾರಣಭೂತನೋ, ಅಹಂಕಾರರೂಪವಾದ ಮಾಯೆಯೆಂಬುದು ಯಾವನ ಆಜ್ಞಾಧೀನವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅಂತಹ ಮಹಾನುಭಾವನು, ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕರಿಸಿರತಕ್ಕ ಆ ಪಿಶಾಚಸ್ವಭಾವವು, ನಟನಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಮಹಾತ್ಮನು ಕಣ್ಬಿಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ನಾವು ಈ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಗಮಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವೇ! ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಶ್ಯಪನು ದಿತಿಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಕಶ್ಯಪನು ಹೀಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೇಳದೆ, ಕಾಮಪೀಡಿತೆಯಾದ ದಿತಿಯು, ವೇಶ್ಯಾಸ್ತ್ರೀಯಂತೆ ನಾಚಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ತಾನೇ ಪತಿಯಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಆತನ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದೆಳೆಯುವುದಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿದಳು ಹೀಗೆ ಕಾಮಾತುರದಿಂದ ಮೇಲೆಬಿದ್ದು ಬರುತ್ತಿರುವ ದಿತಿಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಕಶ್ಯಪನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಕ್ಷಮಾಪಣವನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡು, ಏಕಾಂತಸ್ಥಳವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅವಳ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಆ ಮಹರ್ಷಿಯು ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮುಳುಗಿ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮೌನವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಪ್ರಣವಮಂತ್ರ

ತನ್ನು ಜಪಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ದಿತಿಗೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ಕಾಮಾತುರವು ತೀರಿದ ಮೇಲೆ, ತಾನು ನಡೆಸಿದ ಅಕೃತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಾಚಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿತು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೊರಗುತ್ತಾ ಪತಿಯಾದ ಕಶ್ಯಪನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆಬಗ್ಗಿ ನಿಂತು "ಓ ನಾಥಾ! ನಾನು ಬಹಳ ಕೆಟ್ಟಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿದೆನು. ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿವಾದ ವನ್ನು ಕೇಳದೆ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಬಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕೋಪಿಸದೆ ನೀನು ದಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಭೂತಪತಿಯಾದ ರುದ್ರನ ಕೋಪಕ್ಕೂ ನಾನು ಪಾತ್ರಳಾ ದೆನು. ಈ ಕೋಪದಿಂದ ಆತನು ನನ್ನ ಗರ್ಭವನ್ನು ಹಿಂಸಿಸದಿರಲಾರನು. ಆತನು ನನ್ನ ಸಂತಾನವನ್ನು ಕೆಡಿಸದಂತೆ, ಈಗಲೂ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದುಪಾಯ ವನ್ನು ನೀನೇ ಆಲೋಚಿಸಬೇಕು. ದೇವನಾಥನಾಗಿಯೂ, ಭೂತಪತಿಯಾಗಿಯೂ, ಶಾಂತಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ, ದುಷ್ಟಸಂಹಾರಕನಾಗಿಯೂ, ಆಶ್ರಿತರ ಕಷ್ಟವನ್ನು ನೀಗಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆರುದ್ರನಲ್ಲಿ, ನಾನೂ ಅಪರಾಧಕ್ಷಮಾಪಣವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು. "ಸತೀದೇವಿಗೆ ಪತಿಯಾದ ಆ ಶಂಕರನು ಕೇವಲಘಾತುಕರಿಗೂ ಕನಿಕರವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸತಕ್ಕ ಅಬಲೆಯರಾದ ನಮ್ಮಂತವ ರಲ್ಲಿ ದಯೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸಲಿ! ಆ ಶಂಕರನು ನನಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ" ಎಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಗರ್ಭಕ್ಕೆ ಅಪಾಯವಿಲ್ಲದಿರುವು ದಕ್ಕಾಗಿ ದೇವಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಭಯದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕಶ್ಯಪನು, ತನ್ನ ಆಹ್ನಿಕಕೃತ್ಯಗಳು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯಳೇ! ಈಗ ನೀನು ಪರಿತಪಿಸುವುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಶುದ್ಧವಾದುದಲ್ಲ. ಈ ಸಂಧ್ಯಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಭೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ ದೋಷಕ್ಕೆ ನೀನು ಪಾತ್ರಳಾದೆ! ಪತಿಯಾದ ನನ್ನ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದೆ! ಭೂತಪತಿಯಾದ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಅಸಡ್ಡೆ ಮಾಡಿದೆ! ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ನಿನಗೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಅಶ್ರೇ ಯಸ್ಸುಂಟಾಗದೆ ತೀರದು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟತಕ್ಕ ಕುಮಾರರು ಲೋಕಕಂಟಕರಾಗಿ, ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವದಿಂದ ನಡೆಯುವರು. ಆ ನಿನ್ನ ದುಷ್ಪುತ್ರರು, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯ ರನ್ನೂ, ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಮನುಷ್ಯರನ್ನೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನೂ, ಬಹಳವಾಗಿ ಪೀಡಿಸುವರು. ತಮ್ಮ ಕ್ರೂರಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಮೂರುಲೋಕಕ್ಕೂ ಬಾಧೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಇದರಿಂದ ಮಹಾತ್ಮರ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವರು! ದುರ್ಬಲರಾದ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವರು! ಪತಿವ್ರತಾಸ್ತ್ರೀ ಯರನ್ನು ಬಲಾತ್ಕರಿಸುವರು! ಹೀಗೆ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು

ನೋಡಿ, ಲೋಕರಕ್ಷಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ವರಾಹನೃಸಿಂಹಾವತಾರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ದೇವೇಂದ್ರನು ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸುವಂತೆ ಆ ನಿನ್ನ ಪುತ್ರರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುವನು. ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಈ ನಿನ್ನ ಅಕೃತ್ಯವೇ ಮೂಲವೆಂದು ತಿಳಿ" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ದಿತಿಯು, "ಓ ನಾಥಾ! ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ! ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆ ಭಗವಂತನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಮರಣವುಂಟಾಗುವುದೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಅದು ಹಾಗೆಯೇ ನಡೆಯುವಂತೆ ನೀನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಾಪದಿಂದ ಸಾಯುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಭಗವಂತನ ಕೈಯಿಂದ ಸಾಯುವುದು ಎಷ್ಟೋ ಉತ್ತಮವು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಾಪದಿಂದ ಹತರಾದವರು ಕೇವಲ ಪಾಪಾತ್ಮರೆನಿಸುವರು. ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನರಕವಾಸಿಗಳಿಗಾದರೂ ದಯೆ ಹುಟ್ಟದು. ಅಂತಹ ಪಾಪಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ನರಕಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ನಿಶ್ಚಯವು" ಎಂದಳು. ಅದಕ್ಕಾ ಕಶ್ಯಪನು "ಓ ಸುಂದರಿ! ನೀನು ಮೊದಲು ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದೆ ಪಾಪಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದರೂ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ಸಂತೋಷಿಸುವೆನು. ಇದಲ್ಲದೆ, ನೀನು ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಗೌರವವನ್ನೂ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾದೆನು. ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ ಕೇವಲ-ದುರಾತ್ಮರಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವೆಂಬವನಿಗೆ ಬಹಳ ಗೌರವಾಸ್ಪದನಾಗಿಯೂ, ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಶಿರೋಮಣಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪುತ್ರನೊಬ್ಬನು ಹುಟ್ಟುವನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸತ್ಪುರುಷರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಭಗವಂತನ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಕೊಂಡಾಡುವರು. ಕ್ಷಾರವೇ ಮೊದಲಾದ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ, ಬಂಗಾರವನ್ನು ಶುದ್ಧಮಾಡುವ ಹಾಗೆ ಸಾಧುಗಳೂ ಕೂಡ ಆತನ ಸುಗುಣಗಳನ್ನನುಸರಿಯೇ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶುದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಪ್ರಿಯೇ! ಯಾವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಈ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳೂ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗುವುವೋ, ಯಾವನಿಗೆ ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಶರೀರಭೂತವಾಗಿರುವುದೋ ಅಂತಹ ಭಗವಂತನನ್ನು ನಿನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗನು ತನ್ನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಶಮಾಡಬಲ್ಲನು. ಆ ಸಣ್ಣ ಬಾಲಕನು ಸಮಸ್ತ ಗುಣಗಳಿಗೂ ನೆಲೆಯಾಗುವನು. ಪರಮಭಾಗವತೋತ್ತಮನೆಂಬ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಮಹಾತ್ಮರಿಗೂ ಮಹಾತ್ಮನೆನಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಅವನು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚುವ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ತದೇಕಧ್ಯಾನಪರನಾಗಿ ಉಳಿದ ರಾಜ್ಯಸಂಪತ್ತುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೊರೆದು ಬಿಡುವನು. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ, ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು, ಪರಮಸುಶೀಲನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಬಹಳ ದಯಾಶಾಲಿ

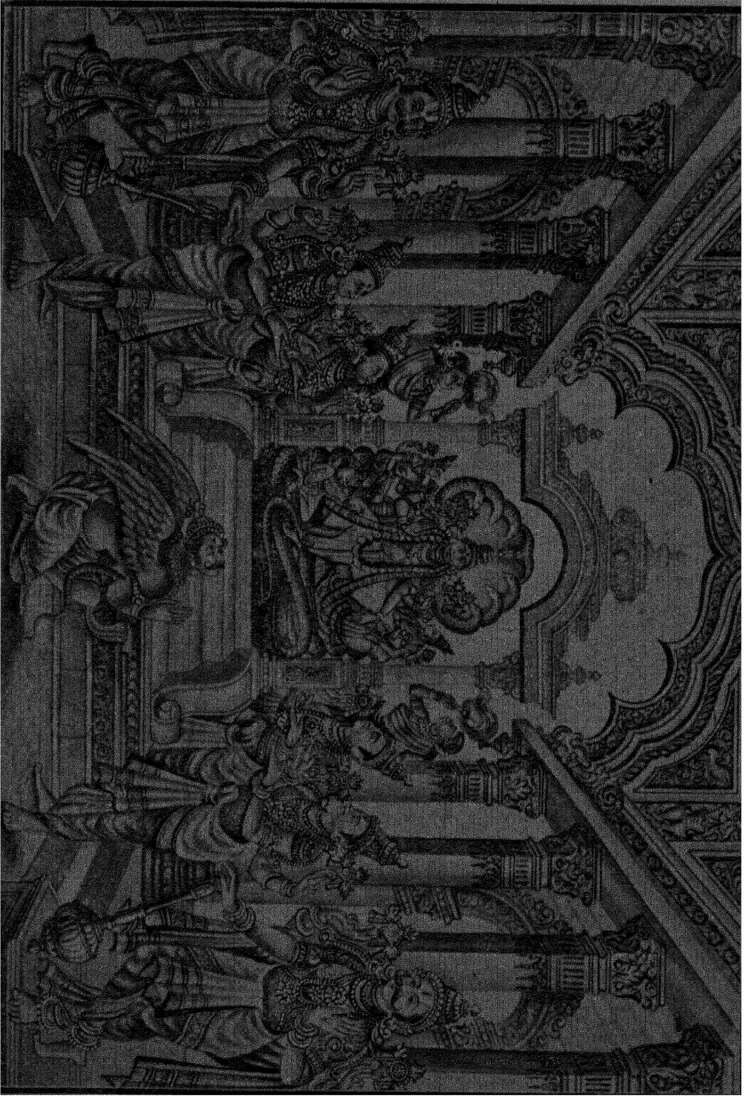
ಯೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಅಜಾತಶತ್ರುವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೊಂದುವನು. ಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ತಂಪಾದ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಬೇಸಗೆಕಾಲದ ಸಂತಾಪವನ್ನು ನೀಗಿಸುವಂತೆ, ಆ ನಿನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗನು, ತನ್ನ ತಂದೆಯಿಂದ ಪೀಡಿತವಾದ ಲೋಕವನ್ನು ತನ್ನ ಸುಗುಣಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವನು. ಮತ್ತು ಆ ನಿನ್ನ ಪುತ್ರನು, ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯಾಗಿಯೂ ದಿವ್ಯಕುಂಡಲಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ಮುಖಕಮಲವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನಾಗಿಯೂ. ಆಶ್ರಿತರ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಗೋಚರಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಬಲ್ಲನು.'' ಎಂದನು. ಆಗ ದಿತಿದೇವಿಯು ತನ್ನ ಕುಮಾರರಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವಂತನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಮರಣವೆಂಬುದನ್ನೂ, ತನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗನು ಪರಮಭಾಗವತೋತ್ತಮನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವನೆಂಬುದನ್ನೂ ಕೇಳಿ, ಅತ್ಯಂತಸಂತೋಷಭರಿತಳಾಗಿದ್ದಳು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ದಿತಿಯ ಗರ್ಭವು ಬೆಳೆಯುತ್ತಬಂದ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಅದರ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ಅಂಧಕಾರಮಯವಾದುದು. ಬ್ರಹ್ಮನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅದರ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದುದು. ಜಯವಿಜಯರ ಶಾಪ ಮುಂತಾದುವು.

ವಿದುರಾ ? ಹೀಗೆ ದಿತಿಯು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತ ಬರುವಾಗ, ಅವಳ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಶ್ಯಪನ ವೀರ್ಯವು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಅದರ ತೇಜಸ್ಸು ಇತರ ತೇಜಸ್ಸುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆಸಿತು. ಆ ಗರ್ಭವನ್ನು ದಿತಿಯು ನೂರುವರುಷಗಳವರೆಗೆ ಧರಿಸಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಇಷ್ಟುಕಾಲವೂ ಅವಳು, ತನ್ನ ಸವತಿಯ ಮಗನಾದ ಇಂದ್ರನಿಂದ ತನ್ನ ಗರ್ಭಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅಪಾಯವುಂಟಾಗುವುದೋ ಎಂದು ಭಯಪಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇಷ್ಟರೊಳಗಾಗಿ ಅವಳ ಗರ್ಭದ ತೆಜಸ್ಸು, ನಾನಾದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರ ಕಾಂತಿಯನ್ನೇ ಅಡಗಿಸಿಬಿಟ್ಟುದರಿಂದ, ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ಅಂಧಕಾರಮಯವಾಗಿ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಗಲಿರುಳೆಂಬ ವಿಭಾಗವೇ ತಿಳಿಯದಂತಾಯಿತು. ಆಗ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಚತುರ್ಮುಖನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೀಗೆಂದು ಮೊರೆಯಿಡುವರು. 'ಚತುರ್ಮುಖಾ! ನಿನಗೆ ವಂದ

ನವು. ನೀನು ಭೂತಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದವನಾದುದರಿಂದ, ನಮಗೆ ಈಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವ ಭಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಭಗವಂತನ ಆವೇಶಾವತಾರವೆನಿಸಿದ ನೀನು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದೇವನೆನಿಸಿಕೊಂಡವನು. ಲೋಕಪಾಲಕರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಶಿರೋಮಣಿಯಂತಿರುವವನು. ಹಿಂದುಮುಂದಿನ ವಿಷಯ ಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದವನು. ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ರಜೋಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಭಗ ವಂತನೇ ನೀನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ! ಮಾಯೆಯನ್ನೇ ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸುವೆ! ನೀನು ಜ್ಞಾನವನ್ನೇ ವೀರ್ಯವಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು! ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೂ ಕಾರಣಭೂತನು. ಇಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮ್ಮ ವಂದನೆಗಳನ್ನ ರ್ಪಿಸುವೆವು. ಓ, ಕಮಲಾಸನಾ! ನಿನು ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳನ್ನೂ ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿ ರೂಪಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಆ ಸಮಸ್ತ ಚರಾಚರಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವನು ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳೆಂಬ ಎರಡು ರೂಪದಿಂದಲೂ ತೋರತಕ್ಕವನು. ಇಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಪರಿಪಕ್ವವಾದ ಮಾನಸ್ಸಿ ನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಯಾರು ಭಾವಿಸುವರೋ, ಅಂತವರು ತಮ್ಮ ಶ್ವಾಸವನ್ನೂ, ಇಂದ್ರಿಯ ವನ್ನೂ ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ನಿನ್ನ ದಯೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಬ್ಬರ ಪರಾಭ ವಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ವರ್ತಿಸಬಲ್ಲರು. ಹೇ ದೇವಾ! ಹಗ್ಗದಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಪಶುಗಳಂತೆ, ಸಮಸ್ತ ಜಂತುಗಳೂ, ವೇದಾತ್ಮಕವಾದ ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧವಾಗಿ, ನಿನಗೆ ಪರತಂತ್ರವಾಗಿ, ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುವು. ಅಂತಹ ಪ್ರಧಾನಪುರುಷ ನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಓ ಪ್ರಭೂ! ಈಗ ನಮ್ಮ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡು! ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ಕತ್ತಲೆ ಕವಿದಂತಿರುವುದು. ಅಹೋರಾತ್ರವಿಭಾಗವೇ ಕಾಣದು ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಿರುವುವು. ಹೀಗೆ ವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನು ನಿನ್ನ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ನೋಡಿ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಎಲೈ ಲೋಕಕರ್ತನೇ! ದಾರುವಿನಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಕಶ್ಯಪನ ತೇಜಸ್ಸು ದಿತಿಯು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗೂಢವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತ, ಸಮಸ್ತ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಅಂಧಕಾರ ಮಯ ವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಕಾಣದೆ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನು ಈ ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕಾಪಾಡಬೇಕು.” ಎಂದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ವೇದವೇದ್ಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನುನೋಡಿ ನಗುತ್ತ, ಮಧುರವಾಕ್ಯ ದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ “ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ನೀವು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ದುಃಖಿಸಬೇಡಿರಿ. ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಕೇಳಿರಿ! ನಿಮಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ನನ್ನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಸನಕಾದಿಮುನಿಕುಮಾರರು ನಾಲ್ವರೂ, ಲೋಕ

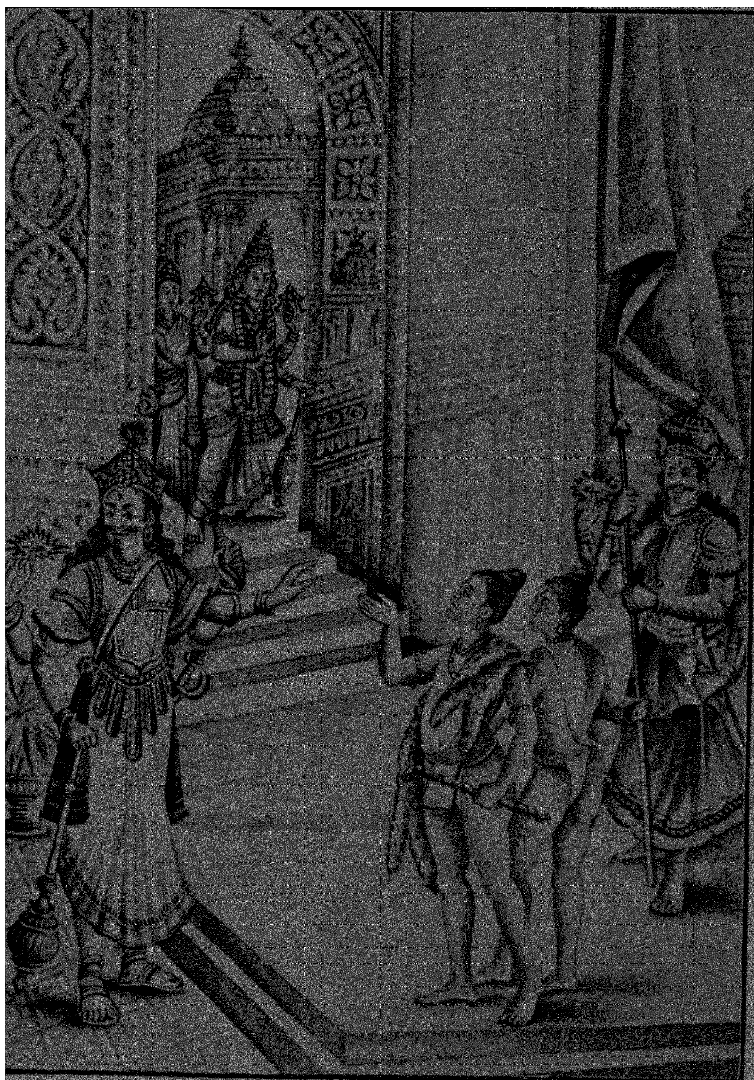
ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತರಾಗಿ, ಆಕಾಶಗಮನದಿಂದ ಹೊರಟು, ಸಮಸ್ತಲೋಕ ಗಳನ್ನೂ ದಾಟಿ, ಕೊನೆಗೆ ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನ ವಾಗಿ ಸರ್ವಲೋಕನಮಸ್ಕೃತವಾಗಿರುವ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಆ ವೈ ಕುಂಠದಮಹಿಮೆಯಾದರೋ ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾದುದು. ಅಲ್ಲಿವಾಸಮಾಡತಕ್ಕವರೆಲ್ಲರೂ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸಮಾನರೂಪವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ನಿಷ್ಕಾಮರಾಗಿ, ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಅಲ್ಲಿ ಆದಿಪುರುಷನಾಗಿಯೂ, ವೇದವೇದ್ಯ ನಾಗಿಯೂ ಜಗತ್ಕಾರಣಭೂತನಾಗಿಯೂ, ಜ್ಞಾನಾದಿಷಡ್ಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿ ಯೂ ಇರುವ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು, ರಜಸ್ಸು ಮೊದಲಾದ ಇತರಗುಣಗಳ ಸಂಪ ರ್ಕವೇ ಇಲ್ಲದೆ, ಕೇವಲ ಶುದ್ಧಸತ್ವಮಯವಾದ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹದೊಡನೆ, ತನ್ನ ಭಕ್ತಜನರನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅಲ್ಲಿ ನಿಃಶ್ರೇಯಸವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪ ಡುವ ಒಂದಾನೊಂದು ದಿವ್ಯೋದ್ಯಾನವುಂಟು. ಆ ವನದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಋತುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟತಕ್ಕ ಪುಷ್ಪಫಲಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಾಲನಿಯಮವಿಲ್ಲದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಮೃದ್ಧ ವಾಗಿರುವುವು. ಕೇಳಿದ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈಡೇರಿಸತಕ್ಕ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ತುಂಬಿರುವುವು, ಮೋಕ್ಷಸುಖವೇ ಆ ಉದ್ಯಾನರೂಪದಿಂದ ಕಾಣುವಂತೆ ತೋರುವುದು. ಅಲ್ಲಿನವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯರೊಡನೆ ವಿಮಾನಾರೂಢರಾಗಿ ಆ ವನವನ್ನು ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿ ಬರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಮಕರಂದವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಾಧವೀಪುಷ್ಪಗಳ ಮೇಲೆ ಬೀಸಿಬರುವ ಸುಗಂಧವಾಯುವು, ಎಂತವರ ಮನಸ್ಸನ್ನಾದರೂ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಕರ್ಷಿಸತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಆ ವೈಮಾನಿಕ ದಂಪತಿಗಳು, ಆ ಸುಗಂಧವಾಯುವನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ, ಹರಿಕೀರ್ತನಾನಂದವನ್ನೇ ಮೇಲಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಹೀಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಭೋಗವಸ್ತುಗಳೂ, ಭೋಗಸಾಧನಗಳೂ (ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ) ಭೋಗಸ್ಥಾನಗಳೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದ್ದರೂ, ಆ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವರು ಅವೊಂದಕ್ಕೂ ಲಕ್ಷ್ಯಕೊಡದೆ ಭಗ ವದ್ಗುಣಾನುಭವವೊಂದರಲ್ಲಿಯೇ ಆಸೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿರುವರು. ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮತ್ತೊಂದಾಶ್ಚರ್ಯವೇನೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿನ ತಿರ್ಯಗ್ಜಂತುಗಳೂ ಸ್ಥಾವರವರ್ಗಗಳೂ ಕೂಡ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿಯೇ ತಮಗಿರುವ ಅತ್ಯಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಅಲ್ಲಿನ ವನಗಳಲ್ಲಿ, ಪಾರಿವಾಳ, ಕೋಗಿಲೆ, ಸಾರಸ, ಚಕ್ರವಾಕ, ಚಾತಕ, ಹಂಸ, ಗಿಳಿ, ತಿತ್ತಿರಿ, ನವಿಲು, ಮುಂತಾದ ಪಕ್ಷಿಜಾತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅತ್ಯುತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕೋಲಾಹಲಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೂಗುತ್ತಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಆ ಮತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ಕಡೆಯಿಂದಲಾದರೂ ಒಂದು ಭ್ರಮರಝಂಕಾರಧ್ವನಿಯು ಕಿವಿಗೆ

134. ಶ್ರೀವೈಕುಂಠವು.

ಬಿದ್ದೊಡನೆ, ಪಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿ "ಇದೋ! ಆ ಭೃಂಗವು ಹರಿಕಥೆಗಳನ್ನು ಗಾನ ಮಾಡುವಂತಿದೆ! ಇನ್ನು ನಾವು ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಕೇಳಬೇಕು!" ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ, ತಮ್ಮ ಕಲಕಲವನ್ನು, ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳುತ್ತಿರುವುವು. ಮತ್ತು ಆ ವನದಲ್ಲಿ ಪಾರಿಜಾತ, ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಗೋರಂಟಿ ನೈದಿಲೆ, ಹೊನ್ನೆ, ಸಂಪಂಗೆ, ತಾವರೆ, ನಾಗಕೇಸರಿ, ಪಗಡ, ಮಂದಾರ, ಮುಂತಾದ ಹೂಗಿಡೆಗಳು, ತಮ್ಮ ಪುಷ್ಪಗಳ ಸುವಾಸನೆಯನ್ನು ಸರ್ವತೋಮುಖವಾಗಿ ಹರಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಕೇವಲತುಲಸಿಯೊಂದನ್ನೇ ಭಗವಂತನು ತನಗೆ ಮುಖ್ಯಾಭರಣವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಂತಹಭಾಗ್ಯವು ತಮಗಿಲ್ಲಮದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ತುಲಸಿಯ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿರುವುವು. ಹೀಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ತಿರ್ಯಜಂತುಗಳೂ, ಸ್ಥಾವರಗಳೂ ಕೂಡ, ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸೇವೆಯೊಂದೇ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಸಾಫಲ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುವುವು. ಮತ್ತು ಆ ವೈಕುಂಠವು ಸುವರ್ಣಮಯವಾಗಿಯೂ, ವೈಡೂರ್ಯಮರಕತಮಣಿಗಳಿಂದ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟುದಾಗಿಯೂ, ಕೇವಲ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಲಭಿಸತಕ್ಕುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ದಿವ್ಯವಿಮಾನಗಳಿಂದ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿನ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರು, ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಕೇವಲಭಗವದ್ಧ್ಯಾನಪರರಾಗಿರುವರೇ ಹೊರತು, ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯರ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಟಿಪ್ರದೇಶವಾಗಲೀ, ಮುಗುಳ್ನಗೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸುಂದರವದನವಾಗಲೀ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಮವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಲಾರದು. ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಸಮಸ್ತಜಗತ್ತೂ ಯಾವಳ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಇದುರುನೋಡುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾದ ನಿಜರೂಪದೊಡನೆ, ಚಿನ್ನದ ರೇಕುಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸಲ್ಪಟ ಸ್ಫಟಿಕದ ಗೋಡೆಗಳುಳ್ಳ ಆ ನಿವಾಸಗೃಹದಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಕಾಲಂದುಗೆಗಳ ಘಲ್ಘಲಧ್ವನಿಯೊಡನೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ, ಆ ಭಗವನ್ಮಂದಿರವನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಮಕರಂದರಸದಿಂದ ಸಾರಿಸುವಂತೆ ಕಮಲವನ್ನು ಲೀಲೆಯಿಂದಾಡಿಸುತ್ತಿರುವಳು. ಮತ್ತು ಹವಳಮಯವಾದ ತೀರಗಳಿಂದಲೂ, ಅಮೃತಸಮಾನವಾದ ತಿಳಿನೀರಿನಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಅಲ್ಲಿನ ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕ್ರೀಡಾವನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಆ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು, ತನ್ನ ಪರಿಚಾರಿಕೆಯರೊಡನೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತ, ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ತುಲಸೀದಳಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರುವಳು. ಆ ಬಾವಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಂದವಾದ ಮುಂಗುರುಗಳಿಂದಲೂ, ಉನ್ನತವಾದ ನಾಸಾಗ್ರದಿಂದಲೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನೇ ಭಗವಂತನ ಮುಖವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ

ತನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಮುಖವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿರುವನೆಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ನಾಚಿಕೆಪಡುತ್ತಿರುವಳು. ಮತ್ತು ಆ ವೈಕುಂಠನಗರವು ಕೇವಲ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಿಗೆ ಸುಲಭವಲ್ಲದೆ ಪಾಪಿಗಳಿಗೆ ಲಭಿಸಲಾರದು. ಹರಿಕಥೆಗಳನ್ನು ಅನಾದರಿಸಿ ಕುತ್ಸಿತಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವವರು ಆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನೋಡಲಾರರು. ಅಂತಹ ಕುತ್ಸಿತಕಥೆಗಳು ನಿರ್ಭಾಗ್ಯರಾದ ಮನುಷ್ಯರ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ಅವರ ಪೂರ್ವಪುಣ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿ, ಅಂತವರನ್ನು ನಿರಾಶ್ರಯವಾದ ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಳಿಸುವುವು. ಕೆಲವು ನೀಚಾತ್ಮರು, ತಮ್ಮ ಅದೃಷ್ಟವಶದಿಂದ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಾಗಲೂ, ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮಸಹಿತವಾದ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸದೆ, ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗಿ, ಭಕ್ತಿಹೀನರಾಗಿ, ಭಗವದಾರಾಧನದಿಂದ ತಾವು ಪಡೆದ ಮಾನವಜನ್ಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸದೆ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುವರು. ಅಂತಹ ಅವಿವೇಕಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕನಿಕರಗೊಳ್ಳುವುದು. ಅಂತವರು ಆ ದಿವ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲಾರರು. ಹೀಗಿಲ್ಲದೆ, ಯಾವ ಮಹಾತ್ಮರು ತಮ್ಮ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದಕಮಲವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ, ಶಮದಮಾದಿಗುಣಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಯಾವಾಗಲೂ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಗುಣಾನುವಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರೋ, ಯಾರು ಭಕ್ತಿಪಾರವಶ್ಯದಿಂದ ಆನಂದಬಾಷ್ಪವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿರುವರೋ, ಯಾರು ಆ ಭಗವಂತನ ಗುಣಶ್ರವಣಮಾಡುವಾಗ ಅದರಿಂದುಂಟಾದ ಆನಂದದಿಂದ ಪುಳಕಿತವಾದ ಮೈಯುಳ್ಳವರಾಗುವರೋ, ಅಂತವರಿಗೆ ಆ ವೈಕುಂಠಲೋಕವು ಬಹಳ ಸುಲಭವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುವುದು. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ಹೀಗೆ ಲೋಕೈಕಸುಂದರವಾಗಿಯೂ, ಮಹಾದ್ಭುತವಾಗಿಯೂ, ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠರ ವಿಮಾನಕಾಂತಿಯಿಂದ ಶೋಭಿತವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ವೈಕುಂಠನಗರವನ್ನು, ಸನಕಾದಿಮುನಿಕುಮಾರರು ತಮ್ಮ ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿನ ಒಂದೊಂದು ಸನ್ನಿವೇಶವೂ ಆತ್ಮಾನಂದಕರವಾಗಿದ್ದರೂ, ಆ ಸನಕಾದಿಗಳು ಭಗವಂತನನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಒಂದೇ ಆತುರದಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ಅದ್ಭುತಗಳೊಂದನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ, ವೈಕುಂಠದ ಆರುಪ್ರಾಕಾರದ್ವಾರಗಳನ್ನೂ ದಾಟಿ ಏಳನೆಯ ಕೊಟ್ಟೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ, ಅಲ್ಲಿ ಸಮಾನವಯಸ್ಸುಳ್ಳ ದೇವತೆಗಳಿಬ್ಬರು, ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಕಿರೀಟಕೇಯೂರಾದ್ಯಾಭರಣಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತರಾಗಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಗದೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರು. ಆ ದ್ವಾರಪಾಲಕರಿಗಾದರೋ ಚತುರ್ಭುಜಗಳು! ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮರಪಙ್ಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ತುಲಸೀಮಾಲಿಕೆ! ಕೋಪವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಂಪಾದ ಕಣ್ಣು! ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕುಟಿಲವಾದ ಮತ್ತು

138. ಜಯವಿಜಯರೆಂಬ ದ್ವಾರಪಾಲಕರು ವೈಕುಂಠದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಸನಕಾದಿಮುನಿ
ಕುಮಾರರನ್ನು ತಡೆದುದು.

ಭಯಂಕರವಾದ ಹುಬ್ಬುಗಂಟು! ಗಂಭೀರವಾದ ಉಸಿರಾಟದಿಂದ ಆಗಾಗ ಅರೆ ಳುತ್ತಿರುವ ಮೂಗಿನ ರಂಧ್ರಗಳು! ಸನಕಾದಿಮುನಿಗಳು ಈ ದ್ವಾರಪಾಲಕರನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ಕೂಡ, ಅವರನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸದೆ, ಅವರ ಭಯಂಕರಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವೂ ಹೆದರದೆ, ಭಗವದ್ದರ್ಶನವೊಂದರಲ್ಲಿಯೇ ಆತುರವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಹಿಂದಿನ ಆರು ಗೋಪುರದ್ವಾರಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಬಂದಂತೆ, ಈ ಏಳನೆಯ ತೊಟ್ಟಿಯ ಬಾಗಿಲನ್ನೂ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ವಿದುರಾ ದ್ವಾರಪಾಲಕರ ಅನುಮತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು ತಪ್ಪಲ್ಲವೆ? ಎಂದು! ನೀನುಶಂಕಿಸಬಹುದು. ಹಾಗಲ್ಲ. ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡತಕ್ಕವರು! ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ತಮ್ಮಂತೆಯೇ ಭಾವಿಸಿ ನಿಶ್ಶಂಕವಾಗಿ ತಿರುಗುತ್ತಿ ದ್ದವರು. ಹೀಗೆ ನಿರಂಕುಶವಾಗಿ ನಡೆಯತಕ್ಕವರಿಗೆ ಇತರರಲ್ಲಿ ದೈನ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯವೇನು? ವಯೋವೃದ್ಧರಾಗಿದ್ದರೂ ಐದುವರುಷದ ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದವರಾಗಿದ್ದ ಆ ಮಹರ್ಷಿ ಗಳು, ಮೈಮೇಲೆಬಟ್ಟೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಹೀಗೆ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಬರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ವಾಗ ಆ ದ್ವಾರಪಾಲಕರಿಗೆ ಕೋಪವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಆ ದ್ವಾರಪಾಲಕರಾದರೋ ಈ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿದವರಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅವರು, ಆಶ್ರಿತವತ್ಸಲನಾದ ಭಗವಂತನ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ವಿರುದ್ಧಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರು. ಇದರಿಂದ ಆ ದ್ವಾರ ಪಾಲಕರಿಬ್ಬರೂ ಈ ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತ, ತಾವು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿ ದಿದ್ದ ದಂಡದಿಂದಲೂ, ಭಯಂಕರವಾದ ನೇತ್ರಸಂಜ್ಞೆಯಿಂದಲೂ, ಕಠಿನವಾಕ್ಯ ದಿಂದಲೂ ಅವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಅನೇಕದೇವತೆಗಳಮುಂದೆ ತಮಗೆ ಈ ಅವಮಾನವುಂಟಾದುದನ್ನೂ ಭಗವಂತನನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಭಂಗವುಂಟಾದುದನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಆಗಲೇ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಅಂಕುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಕೋಪದಿಂದ ಕೆರಳಿದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಆ ದ್ವಾರ ಪಾಲಕರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವರು. "ಆಹಾ! ಏನಿದು? ನಾವು ಶ್ರೀಮ ನ್ನಾರಾಯಣನ ಪಾದಪದ್ಮಸಂದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ, ನಮ್ಮನ್ನು ತಡೆಯುವ ಈ ದುರಾತ್ಮರಾರು? ಅನೇಕ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ, ನಿರತಿಶಯವಾದ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಅದರಿಂದ ಭಗವದನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದವರಲ್ಲವೇ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರು! ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನವರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮಾನಗುಣವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಭಗವಂತನು ಇಂತಹ ವಿಷಮಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಸಮ್ಮತಿಸುವ

ಷನಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕೇವಲದುಸ್ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನಿಮಗೆ ಈ ಪುಣ್ಯಸ್ಥಾನವು ಎಂದಿಗೂ ವಾಸಾರ್ಹವಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿನವರೆಲ್ಲರೂ ಕೇವಲ ಶಾಂತಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರು. ಇಲ್ಲಿ ಕಲಹವೆಂಬ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಯಾರ ಬಾಯಿಂದಲೂ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯವೆಂಬುದು ಹೊರಡದು! ಇಂತಹ ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾದ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ, ಶೀಲಸ್ವಭಾವಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹಿಸಬೇಕಾದವನೊಬ್ಬನುಂಟೇ? ಎಲೆ ದುರಾತ್ಮರೇ! ನಿಮ್ಮಂತೆ ಕುಟಿಲಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದರಲ್ಲವೇ ಆಗ "ಭಗವದಾಲಯಕ್ಕೆ ಯಾರನ್ನು ಬಿಡಬಹುದು! ಯಾರನ್ನು ಬಿಡಬಾರದು" ಎಂಬ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಗಬಹುದು. ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ, ಯಾವ ದೋಷವೂ ಇಲ್ಲದ ಈ ಪುಣ್ಯಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ, ನಿಮಗೆ ನಮ್ಮಂತಹ ಬೇರೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ? ಈ ಲೋಕದವರೆಲ್ಲರೂ ಶುದ್ಧಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಇಷ್ಟರಾದವರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳುವಿರೇನು? ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಾಶಿಯನ್ನೂ ಸಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರತಕ್ಕ ಭಗವಂತನಿಗೆ, ಒಬ್ಬನು ಇಷ್ಟನೆಂದೂ, ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಅನಿಷ್ಟನೆಂದೂ ತಾರತಮ್ಯವುಂಟೇ? ಎಲೈ ಮೂಢಾತ್ಮರೇ! ಭಗವಂತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ವಸ್ತುವು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವುದುಂಟು? ಘಟಪಟಾದಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಆಕಾಶವನ್ನು ಮಹಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧವಾಗಿ (ಏಕಾಕಾರವಾಗಿ) ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವಂತೆ ಯೋಗೀಶ್ವರರೆಲ್ಲರೂ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಜೀವಾತ್ಮಗಳನ್ನು ಅಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವರಲ್ಲವೆ? ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರದಂತಿರುವ ಜೀವನು ಅವನನ್ನಗಲಿರುವುದೆಂದರೇನು? ಆ ಜೀವಪರಮಾತ್ಮರಿಗೆ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವಾಂತರಭೇದವಿದ್ದರೂ ಜ್ಞಾನೈಕಾಕಾರತ್ವದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಭೇದವೇನೂ ಇರದು. ಹೀಗೆ ಸರ್ವಾತ್ಮಕನಾಗಿರುವ ಭಗವಂತನಿಗೆ "ತನ್ನವರು, ಹೆರವರು" ಎಂಬ ಪಕ್ಷಪಾತವೆಲ್ಲಿಯದು? ರಾಗದ್ವೇಷಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ದೋಷವೊಂದಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದ ಈ ಪುಣ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಮಗೆ ಬೇರೊಬ್ಬರನ್ನು ತಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯು ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಿತು? ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವೈಷ್ಣವವೇಷದಿಂದಿರುವ ನಿಮಗೆ ಈ ವೈಷಮ್ಯಬುದ್ಧಿಯೆಲ್ಲಿಯದು? ಬೇರೊಬ್ಬರನ್ನು ನೀವು ತಡೆಯುವುದೆಂದರೇನು? ಎಲೈ ದ್ವಾರಪಾಲಕರೇ! ನೀವು ಆ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಸೇವಕರಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಹೀಗೆ ಮೂಢಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಈ ಕುಚೇಷ್ಟೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದಿರಲ್ಲವೆ? ನಾವೂ ಇದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಆಲೋಚಿಸದೆ ಬಿಡಲಾರೆವು! ಇನ್ನು ನೀವು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿರಬಾರದು! ಕೇವಲ ಪಾಪಪ್ರಚುರವಾಗಿಯೂ, ಈ ವಿಧವಾದ ವೈಷಮ್ಯಬುದ್ಧಿಗೆ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಾನವಾಗಿಯೂ, ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭಾ

ದಿದುರ್ಗುಣಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಿ! ನಿಮ್ಮಂತಹ ವಿಷಮಬುದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ಆ ಸ್ಥಳವೇ ಯೋಗ್ಯವೇ ಹೊರತು ಇದು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳವಲ್ಲ" ಎಂದರು. ಎಷ್ಟೋ ಶಸ್ತ್ರಸಮೂಹಗಳಿಂದಲೂ ತಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗದ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡದಂತೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಈ ಶಾಪವಾಕ್ಯವು ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟಕೂಡಲೇ, ದ್ವಾರಪಾಲಕರಿಬ್ಬರೂ ಬಹಳ ಭಯಪೀಡಿತರಾಗಿ, ತಟ್ಟನೆ ಆ ಮುನಿಗಳ ಕಾಲ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವರು. "ಎಲೈ ಮುನೀಂದ್ರರೇ! ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಹಾಪರಾಧವನ್ನು ನಡೆಸಿಬಿಟ್ಟೆವು! ನಮ್ಮ ತಪ್ಪಿತಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕು. ಇದುವರೆಗೆ ಭಗವಂತನ ಪಾದದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ಎಷ್ಟೋ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಈಗ ನಿಮ್ಮನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ನಮ್ಮ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಈಗ ನಿಮ್ಮಿಂದಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯೇ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತರೂಪವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲಿ! ಆದರೆ ನಮ್ಮದೊಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯುಂಟು. ನಿಮ್ಮ ಶಾಪದಿಂದ ನಾವು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನೀಚಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೂ, ಆ ನೀಚಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ನಮಗೆ ಭಗವನ್ನಾಮಸ್ಮರಣವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸತಕ್ಕ ಬುದ್ಧಿಮೋಹವು ಮಾತ್ರ ಉಂಟಾಗದಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಈ ನಮ್ಮ ಕೋರಿಕೆಯು ಈಡೇರುವಂತೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಲೇಶಮಾತ್ರ ಕೃಪೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು" ಎಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತನಾಗಿ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿದ್ದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವು ತಿಳಿಯಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಆ ಭಗವಂತನು, ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಕಿಂಕರರಿಂದ ಸನಕಾದಿಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರಉಂಟಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತ, ಅವರನ್ನು ತಾನೇ ಬಂದು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಬೇಕೆಂದೆಣಿಸಿ, ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟನು. ಗರುತ್ಮಂತನ ಹೆಗಲಿನ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಎಡದ ಕೈಯನ್ನೂರಿ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ನಾಳಸಹಿತವಾದ ಒಂದು ಕಮಲವನ್ನು ಲೀಲೆಯಿಂದ ತಿರುಗಿಸುತ್ತ, ಕಾಲುನಡೆಯಿಂದಲೇ ಹೊರಟು, ಸನಕಾದಿಗಳು ನಿಂತಿದ್ದ ದ್ವಾರಪ್ರದೇಶದ ಕಡೆಗೆ ಬಂದನು. ಯಾವ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳನ್ನು ಮಹಾಯೋಗಿಗಳೂ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವರೋ, ಆ ಪಾದಗಳಿಂದಲೇ ಭಗವಂವಂತನು ತಮಗಿದಿರಾಗಿ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಸನಕಾದಿಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ, ತಮ್ಮ ತಪಃಫಲವೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮೂರ್ತೀಭವಿಸಿ ಬಂದಂತೆ ತಿಳಿದು, ಪರಮಾನಂದಭರಿತರಾಗಿ ನೋಡುತಿದ್ದರು. ಸುತ್ತಲೂ ಸೇವಾನಿರತರಾದ ಅನೇಕಭಕ್ತವರ್ಗದಿಂದ ಪರಿವೃತನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯವೈಭವವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ? ಆತನ ಉಭಯಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಂಸಮಿಥುನದಂತೆ ಬಿಳೀಚಾಮರಗಳು ತೂಗಾ

ಡುತ್ತಿರುವುವು! ಕಿರೀಟಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಬಿಂಬಕ್ಕೆಣೆಯಾದ ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರವು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು! ಈ ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರದ ಸುತ್ತಿನ ಜಾಲರಿಗಳು, ಚಾಮರದ ಗಾಳಿಯಿಂದ ಅಲುಗಾಡುತಿದ್ದ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ, ಅವುಗಳಿಂದ ಅಮೃತಬಿಂದುಗಳು ಭಗವಂತನ ಮೈಮೇಲೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕುತ್ತಿರುವುವು! ಮತ್ತು ಆ ಭಗವಂತನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಾನುಗ್ರಹಸೂಚಕವಾದ ಮುಗುಳ್ನಗೆ! ಸರ್ವಜನಸ್ಪೃಹಣೀಯವಾದ ದೇಹಕಾಂತಿ! ಲೋಕಮನೋಹರವಾದ ಪ್ರಸನ್ನದೃಷ್ಟಿ! ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಉಬ್ಬಿದ ಆತನ ವಕ್ಷಃಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠಲೋಕವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬೆಳಗುವಂತೆ ಥಳಥಳಿಸುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ದೇಹಕಾಂತಿ! ಆತನ ಕಟಿಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪೀತಾಂಬರವೆಂಬ ಪಟ್ಟೆಮಡಿ! ಅದರಮೇಲೆ ಸುತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿದ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಡಾಬು! ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮರಝಂಕಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವನಮಾಲಿಕೆ! ಹಸ್ತಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಜಗಜಗಿಸುವ ರತ್ನಾಂಗದಗಳು! ಕಪೋಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವಂತಿರುವ ಮಕರಕುಂಡಲಗಳು! ಉಬ್ಬಿ ಎಸಳಾದ ಮೂಗು! ವಿಶಾಲವಾದ ಹಣೆ! ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುವ ರತ್ನಕಿರೀಟದ ಕಾಂತಿ! ಚತುರ್ಭುಜಗಳ ನಡುವೆ ತೂಗಾಡುತ್ತಿರುವ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಮುತ್ತಿನ ಸರಗಳು! ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿ! ತ್ರಿಲೋಕಸುಂದರಿಯೆನಿಸಿದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ಸೌಂದರ್ಯಸಮೃದ್ಧಿ! ಭಕ್ತರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅನವರತವೂ ಭಾವಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕ ನಿರತಿಶಯವಾದ ದೇಹಕಾಂತಿ! ಇಂತಹ ಮಹಾದ್ಭುತಸೌಂದರ್ಯವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ, ಸನಕಾದಿಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ, ಆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ದಿವ್ಯಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ನೋಡಿದರೂ ದಣಿಯಲಾರದೆ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಸಮಸ್ತ ಯೋಗೀಶ್ವರರಿಗೂ ವಂದನೀಯವಾದ ಆತನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಿಗೆ ತಲೆಯನ್ನು ಸೋಕಿಸಿ ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಯಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕದಲದ ದೃಢಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರೂ, ಆ ಭಗವಂತನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಮುಂದೆ ಬರುವಾಗ, ಕಮಲದಳದಂತಿರುವ ಅವನ ಕಾಲ್ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಚಿಮ್ಮಿ ಬಂದ ಧೂಳಿಯು, ತುಲಸೀಗಂಧಮಿಶ್ರವಾಗಿ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ ಕಲೆತು, ಈ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೊಡನೆ, ಇವರಿಗೆ ಮೈಮರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮೊದಲು, ನೀಲೋತ್ಪಲದಂತಿರುವ ಆ ಭಗವಂತನ ಮಂದಹಾಸಸುಂದರವಾದ ಮುಖಬಿಂಬವನ್ನು ನೋಡಿ, ಅದರ ಸೌಂದರ್ಯಾನುಭವದಿಂದ ಆನಂದಿತರಾಗಿ, ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಆಪಾದಚೂಡಪರ್ಯಂತವಾಗಿ ಆ ಭಗವಂತನ

ದಿವ್ಯಸೌಂದರ್ಯಾಮೃತವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅನವರತವೂ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿದುರಾ! ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ದುರ್ಲಭವಾದ ಸಹಜಗುಣಗಳಿಂದಲೂ, ಅಣಿಮಾದ್ಯಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಭಿತನಾದ ಆ ಭಗವಂತನು, ಕರ್ಮಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿಗಳೆಂಬ ಯೋಗಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚಿಂತಿಸತಕ್ಕವರೆಲ್ಲರಿಗೂ, ಯಾವುದೊಂದೇ ಧ್ಯಾನವಿಷಯವಾಗಿರುವುದೋ, ನೋಡುತ್ತಿದ್ದವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಯಾವುದು ನೇತ್ರಾನಂದಕರವಾಗಿ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಆಹ್ಲಾದರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅಂತಹ ಪುರುಷಾಕೃತಿಯಿಂದ ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಈ ಮುನಿಕುಮಾರರು ನಾಲ್ವರೂ ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಗಳಾಗಿ ಹೀಗೆಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದರು. "ಹೇ ದೇವಾ! ನೀನು ಸರ್ವಸಮವಾಗಿ ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದರೂ, ಯೋಗಬಲವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಗೋಚರಿಸದ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವನು! ಇಂತಹ ನೀನು ಈಗ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿದುದು ನಮ್ಮ ಮಹಾಭಾಗ್ಯವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಆದಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಿಂದ ಜನಿಸಿದ ನಮ್ಮ ಜನಕನಾದ ಚತುರ್ಮುಖನಿಂದ, ನಾವು ನಿನ್ನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದ್ದೆವು. ನಿನ್ನ ರೂಪವು ನಮ್ಮ ಹೃದಯಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಇದುವರೆಗೂ ಕೇವಲ ಧ್ಯಾನವಿಷಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆ ರೂಪವು ಈಗ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿಯೇ ಗೋಚರಿಸಿತು. ಈಗಲೀಗ ನಮ್ಮ ಜನ್ಮವು ಕೃತಾರ್ಥವಾಯಿತು. ಎಲೈ ಪರಮಪುರುಷನೇ! ಕೇವಲಸತ್ವಮಯವಾದ ದೇಹದಿಂದ, ನಮ್ಮಂತಹ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಭಕ್ತಿರೂಪವಾದ ಅನುರಾಗವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿರುವ ಈನಿನ್ನ ರೂಪವೇ, ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ಜನಕನು ನಮಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಆತ್ಮತತ್ವವೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ನಾವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದೆವು. ಸಂಸಾರದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜಿಹಾಸೆಹೊಂದಿ, ಅದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ವಿರಕ್ತರಾಗಿಯೂ, ಅಹಂಕಾರರಹಿತರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪುರಾತನ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ಆತ್ಮತತ್ವವೆಂದು ಭಾವಿಸುವರೋ, ಅದೇ ಈ ನಿನ್ನ ರೂಪವೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿದೆವು. ಹೇ ದೇವಾ! ನಿನ್ನ ಪಾದಾಶ್ರಯದಿಂದ ಮೇಲ್ಮೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ನಿನ್ನ ಕಥಾಮೃತದ ರುಚಿಯನ್ನು ತಿಳಿದು, ಅದರಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥರೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಭಕ್ತೋತ್ತಮರು ಯಾರುಂಟೋ, ಅವರು ನಿನ್ನ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಪಡೆಯಬೇಕಾದ ಮೋಕ್ಷಸುಖವನ್ನೂ ಕೂಡ ಲಕ್ಷೀಕರಿಸಲಾರರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಿನ್ನ ಹುಬ್ಬಿನಾಟಗಳಿಂದಲೇ ಸ್ಥಿತಿನಾಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದತಕ್ಕುದಾಗಿ, ಭಯಾಸ್ಪದವಾದ ಬೇರೆ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಲೋಕಗಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲಾರರೆಂಬುವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೇ? ಅಂತಹ

ನಿನ್ನ ರೂಪವೇ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಮುಂದೆ ಗೋಚರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆಣೆಯುಂಟೇ? ಹೇ ದೇವಾ? ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮರದಂತೆ ಯಾವಾಗಲೂ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ನಮ್ಮ ಮಾತುಗಳು ಅನವರತವೂ ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯ ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ನಮ್ಮ ಕರ್ಣರಂಧ್ರಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿನ್ನ ಗುಣಶ್ರವಣದಿಂದ ಸಂತೋಷ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದರೆ, ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತಪಾಪಗಳೂ ಕೂಡ ನಮಗೆ ಅಧೋಗತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಾರವು. ಇದು ನಿಶ್ಚಯವು! ಎಲೈ ದೇವದೇವನೇ! ವೇದಗಳಿಗೂ ಅಗೋಚರವಾದ ಈ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯರೂಪವು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿದುದರಿಂದ, ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳು ಪೂರ್ಣಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದಿದವು ಕುತ್ಸಿತಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗದ ನಿನಗೆ, ಇದೋ! ನಾವು ಅನೇಕವಂದನೆಗಳನ್ನರ್ಪಿಸುವೆವು" ಎಂದು ದಂಡಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಭಗವಂತನು ಸನಕಾದಿಗಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದುದು

ಯೋಗನಿಷ್ಠರಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಗವಂತನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಪ್ರತಿನಮಸ್ಕಾರದಿಂದ ಮನ್ನಿಸಿ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು. "ಎಲೈ ಮುನೀಂದ್ರರೇ! ಇವರಿಬ್ಬರೂ ನನ್ನ ದ್ವಾರಪಾಲಕರು! ಇವರಿಗೆ ಜಯವಿಜಯರೆಂದು ಹೆಸರು ಇವರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ ನಿಮ್ಮ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಡೆದು, ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ನಡೆದುದೇನೋ ಬಹಳ ತಪ್ಪು! ನೀವು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಕೋಪಿಸಿ, ಇವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದುದು ನನಗೂ ಸಮ್ಮತವು. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿನಡೆದುದಕ್ಕೆ ಇಂತಹ ಶಿಕ್ಷೆಯು ಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು. ಆದರೆ ಎಲೈ ಮಹಾತ್ಮರೇ! ಇದೋ! ಅವರ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ನಾನೇ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಬೇಡುವೆನು. ನಿಮ್ಮಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ನನಗೆ ಪರದೈವವು! ನನ್ನ ಕಡೆಯವರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅವಮಾನಪಡಿಸಿದುದು, ನಾನೇ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಪ್ಪುನಡೆದಂತಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ! ಭೃತ್ಯರ ಅಪರಾಧವು ಯಜಮಾನನಿಗೇ ಸೇರುವುದು! ಆದುದರಿಂದ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ರಾಜಭಟರು ತಪ್ಪಿತವನ್ನು ನಡೆಸಿದರೂ, ಅದರಿಂದುಂಟಾಗತಕ್ಕ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ರಾಜನೇ ಭಾಗಿಯಾಗುವನು. ದೇಹದೊಳಗಿನ ರೋಗವು ಮೇಲಿನ ಚರ್ಮದ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಕೆಡಿಸುವಂತೆ, ಭಟರ ದೋಷವು ರಾಜನ ಕೀರ್ತಿ

ಗೇ ಕಳಂಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಎಲೈ ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ! ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳಿದುದರಿಂದೇನು? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನನಗಿರತಕ್ಕ ಗೌರವವೂ ಕೂಡ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರ ಸೇವಾಫಲವೆಂದೇ ಎಣಿಸುವೆನು! ಚಂಡಾಲಪರ್ಯಂತವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಾಶಿಗಳೂ ಕೂಡ ನನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಪವಿತ್ರವಾಗುವು ವೆಂದು ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಹೇಳುವರು. ನಿಮ್ಮ ಅನುಗ್ರಹಬಲದಿಂದಲೇ ನಾನು ಇಂತಹ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದೆನು. ನಿಮಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿ ನಡೆದ ನನ್ನ ತೋಳನ್ನಾದರೂ ನಾನು ಕತ್ತರಿಸಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯುವವನಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ದುರಾತ್ಮರಾದ ಈ ನನ್ನ ಭಟರು, ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿ ನಡೆದ ಮೇಲೆ ಅವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಮ್ಮತಿಸದಿರುವೆನೆ? ಎಲೈ ಮಹಾತ್ಮರೆ! ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಿನಿಂದೇನು? ನಿಮ್ಮಂತಹ ಮಹಾನುಭಾವರನ್ನು ಅನವರತವೂ ನಾನು ಸೇವಿ ಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಪಾದರಜಸ್ಸು ಲೋಕಪವಿತ್ರವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ನಿಮ್ಮಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸೇವೆಯಿಂದಲ್ಲವೇ ನನ್ನ ಚರಿತ್ರವು ಲೋಕಪಾವನವೆನಿ ಸಿರುವುದು! ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ಯಾವಳ ಲೇಶಮಾತ್ರಕೃಪೆಗಾಗಿ ಅನೇಕವ್ರತಗಳನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರುವರೋ, ಅಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ನಾನಾಗಿ ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡದೆ, ನನಗೆ ನಿತ್ಯಾನಪಾಯಿನಿಯಾಗಿ ನನ್ನನ್ನನುಸರಿ ಸುತ್ತಿರುವುದೂ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರ ಸೇವಾಪ್ರಭಾವದಿಂದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ! ಮತ್ತು ಯಾಗಮಾಡತಕ್ಕವರು ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಘೃತಮಿಶ್ರವಾದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅಗ್ನಿ ಮುಖವಾಗಿ ನನಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೂ. ಅದರಿಂದ ನನಗುಂಟಾಗುವ ತೃಪ್ತಿಯು, ತಮ್ಮತಮ್ಮ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನ್ನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿಯೇ ನಡೆಸತಕ್ಕ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನಿಕ್ಕಿ. ಅವರು ಒಂದೊಂದು ಕಬಳವನ್ನು ಭುಜಿಸುವಾಗ ನನಗುಂಟಾಗತಕ್ಕ ತೃಪ್ತಿಗೆ ಕಲಾಮಾತ್ರವೂ ಸಾಟಿಯಾಗಲಾ ರದು! ಮತ್ತು ಲೋಕದ ಜನರು ನನ್ನನ್ನು ಯಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ತಡೆಯಿ ಲ್ಲದೆ ಅಕುಂರ್ಯಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೆಂದೂ, ಚಂದ್ರಚೂಡನಾದ ಶಿವನಿಗೂಕೂಡ ತನ್ನ ಪಾದತೀರ್ಥದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಲೋಕಪೂಜ್ಯತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದವನೆಂದೂ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಜನಗಳಿಂದ ಗೌರವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ನಾನೇ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪಾದಧೂಳಿಯನ್ನು ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧರಿಸ ತಕ್ಕವನಾಗಿರುವೆನು. ಇನ್ನು ಇತರಜನರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಗೌರವಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮೂಢಾತ್ಮರು, ನನಗೆ ಶರೀರದಂತಿ ರುವ ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನಾಗಲೀ, ಅನಾಥವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಇತರ ಭೂತಗಳನ್ನಾ

ಗಳೇ, ನನ್ನಂತೆಯೇ ಭಾವಿಸದೆ, ಭೇದಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿಟ್ಟು, ಸರ್ಪದಂತೆ ಕ್ರೂರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವರೋ, ಅಂತಹ ಪಾಪಿಗಳು ಸತ್ತು ನರಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದೊಡನೆ, ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕಡೆಯ ದಂಡಾಧಿಕಾರಿಯಾದ ಯಮನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಉಕ್ಕಿನ ಮೂತಿಯುಳ್ಳ ರಣಹದ್ದುಗಳು ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕುಕ್ಕಿ ತಿನ್ನದೆ ಬಿಡಲಾರವು. ಹೀಗಿಲ್ಲದೆ ಅಪಕಾರಮಾಡಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ಯಾರು ಪ್ರಸನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ, ಪ್ರೇಮವಾಕ್ಯದಿಂದ ಮನ್ನಿಸಿ, ತಂದೆಯು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಾಣುವಂತೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಣುವರೋ, ಅಂತಹ ಸಾಧುಗಳು ನನ್ನ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವರು. ಅಂತವರನ್ನು ನಾನು ನನಗೆ ಪರಮೋಪಕಾರಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸುವೆನು ಈ ದ್ವಾರಪಾಲಕರು, ಈ ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಅವಿವೇಕದಿಂದ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿ ನಡೆದರು. ನೀವು ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಸಂತೋಷಿಸುವೆನೇ ಹೊರತು ಅಸಮಾಧಾನಪಡುವವನಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇವರು ನನ್ನ ಕಿಂಕರರಾದುದಕ್ಕಾಗಿ, ಇವರಲ್ಲಿ ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವಾದರೂ ಕನಿಕರವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇನೆಂದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಇವರು ಹೀನಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೂ, ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ಸೇರುವಂತೆ ನೀವು ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಇದೇ ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಾಡಬಹುದಾದ ವಾಕ್ಸಹಾಯವು.'' ಎಂದನು. ವೇದಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಭಗವಂತನ ಈ ಮಧುರವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆ ಹಿಡಿದಂತಾಯಿತು! ಈ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ತಮಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಹಜವಾಗಿರಬೇಕಾದ ಶಾಂತಸ್ವಭಾವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಕೋಪಕ್ಕೆ ವಶರಾಗಿ, ಜಯವಿಜಯರನ್ನು ಶಪಿಸಿದುದರಿಂದ, ತಾವೇ ಅಪರಾಧಿಗಳೆಂಬ ಶಂಕೆಯು ಇವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೊದಲೇ ಬಹಳವಾಗಿ ಬಾಧಿಸುತಿತ್ತು. ಇದರ ಮೇಲೆ ಭಗವಂತನ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟ ಗಂಭೀರಾರ್ಥವುಳ್ಳ ಆ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಲೋಚನೆಮಾಡಿದರೂ, ಅದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲಾರದೆ, ಮುಂದೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವೇನೆಂದೂ ತಿಳಿಯದೆ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು. ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದವಾದ ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೋಪವು ಅಂಕುರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಆ ಭಗವಂತನ ಮುಖಾರವಿಂದವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ಅವನ ಪ್ರಸನ್ನದೃಷ್ಟಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಆನಂದದಿಂದ ಪುಲಕಿತವಾದ ಮೈಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಸಂತುಷ್ಟಾಂತರಂಗರಾದ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಪ್ರಕೃತಿಜನ್ಯವಾದ ಪ್ರಪಂಚದ

ಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಆಯಾ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿಯಮಿಸತಕ್ಕ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮುಂದೆ, ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಗಳಾಗಿ ನಿಂತು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವರು. "ದೇವಾ! ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನೀನು, ನಮ್ಮನ್ನು ಇಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರಶಂಸೆಮಾಡಿ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಿರುವಿಯಲ್ಲಾ! ಈ ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೋ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ! ನಿನ್ನ ವಿಚಿತ್ರವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಯಾರು ತಾನೇ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರು? ದೇವಾ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೇ ನಿನಗೆ ದೈವವೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೇ? ಸರ್ವಲೋಕೇಶ್ವರನಾದ ನೀನು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ನಿನಗೆ ದೇವತೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿರುವುದು. ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಪರದೇವತೆಯೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿ, ತನಗೇತಾನೇ ದೈವವಾಗಿರುವ ನಿನಗೆ ಬೇರೆ ದೈವವೊಂದುಂಟೇ? ನೀನು ನಮ್ಮಂತಹ ಬಡಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ದೈವವೆಂದು ಗೌರವಿಸುತ್ತಿರುವುದು, ಇತರಜನಗಳಿಗೆ ಹಾಗೆ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ! ಹೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದವನೇ ನೀನು! ಬೇರೆಬೇರೆ ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವನೂ ನೀನೇ! ಆಯಾಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಫಲವೂ ನೀನೇ! ಸಮಸ್ತಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ನಿನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮವನ್ನು ಸೇರುವುದೊಂದೇ ಮುಖ್ಯಫಲವೇಹೊರತು ಬೇರೆ ಫಲವಿಲ್ಲ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯೋಗೀಶ್ವರರೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದಮೇಲಲ್ಲವೇ ಮಹಾತ್ಮರೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ಮೃತ್ಯುಭಯವನ್ನೂ ನೀಗುವರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನೀನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಕೋರುವುದೆಂದರೇನು? ಓ ಪರಮಪುರುಷಾ! ಚತುರ್ವಿಧಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೋರುವ ಮನುಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ, ಯಾವಳಪಾದರೇಣುವನ್ನು ತಮ್ಮ ಶಿರಸ್ಸಿನಿಂದ ಧರಿಸುತ್ತಿರುವರೋ, ಅಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೇ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವೂ ನಿನ್ನ ಪಾದವನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಅನುವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವಳು. ಆ ಶ್ರೀದೇವಿಗೆ ನೀನು ನಿನ್ನ ವಕ್ಷಃಸ್ಥಳವನ್ನೇ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಅವಳು ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ತುಲಸೀಮಾಲಿಕೆಯಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ನಿನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನೇ ಬಯಸಿಬಂದು, ಅಲ್ಲಿನಗಂಧಕ್ಕಾಗಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವ ಭ್ರಮರಗಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಸೇರಿ, ಎಡೆಬಿಡದೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವಳು. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀದೇವಿಯು ಪರಮಪ್ರೇಮದಿಂದ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂಕೂಡ, ನೀನು ಅವಳನ್ನು ಆದರಿಸುವುದಕ್ಕೂ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಸಮಯವಿಲ್ಲದೆ, ಪಾದಾಶ್ರಿತರಾದ ಭಕ್ತರನ್ನಾದರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆ. ಎಲೈ ಭಗವಂತನೆ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪಾದಧೂಳಿಯೇ

ನಿನಗೆ ಭೂಷಣವೆಂದುಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ? ಇತರಜನರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಗೌರವವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಈ ಮಾತನ್ನಾಡಿರಬಹುದೇ ಹೊರತು, ಪರಮಪಾವನ ನಾದ ನೀನೆಲ್ಲಿ? ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞಾನುವರ್ತಿಗಳಾದ ನಮ್ಮಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲಿ? ಅವರ ಪಾದರೇಣುವು ನಿನ್ನನ್ನು ಪಾವನವಮಾಡುವುದೆಂದರೇನು? ಈ ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಯವೊಂದೊಂದೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು! ಸಹಜವಾಗಿ ನಿರತಿಶಯ ಸೌಂದರ್ಯವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ನೀನು, ಶ್ರೀವತ್ಸವೆಂಬ ಮಚ್ಚೆಯನ್ನು ಒಂದುಭೂಷಣ ವನ್ನಾಗಿ ತಳೆದಂತೆ, ಲೋಕಪಾವನನಾದ ನೀನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪಾದರೇಣುವನ್ನೂ ಭೂಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಧರಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ ಪವಿತ್ರತೆಗಲ್ಲ! ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಎಲೈ ಭಗವಂತನೇ! ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪನಾದ ನಿನಗೆ, ತಪಸ್ಸು, ದಾನ, ದಯೆ, ಎಂಬಿವು ಹೂರೂ ಮೂರು ಪಾದಗಳೆನಿಸಿರುವುವು. ಈ ಪಾದತ್ರಯದಿಂದ ನೀನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ, ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಬೇರೆಬೇರೆ ಅವತಾರಗಳ ನ್ನೆತ್ತಿ, ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳ ಹೆಚ್ಚಿಕೆಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ವಿರೋಧಿಗಳಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿ ಸುತ್ತಿರುವ ದುರ್ಮಾರ್ಗರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂ ಚಕ್ಕೂ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಹಾಗಿಲ್ಲದಪಕ್ಷ ದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವೆಂಬುದು ಈಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮೂಲವಾಗಿನಾಶಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಈ ಕಾರ್ಯವು ನಿನ್ನಿಂದಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಬ್ಬರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವೇ? ಹೀಗೆ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ನೀನು ಬೇರೆಬೇರೆ ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿ, ಸ್ವತಃ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ತೋರಿಸುವು ದರಿಂದಲೂ, ಇತರರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಅದನ್ನುಪದೇಶಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಸಮಸ್ತಲೋಕಕ್ಕೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಂಪಾದಕವಾಗಿಯೂ, ಕರ್ಮೋಪಾಸನಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ವೇದ ಮಾರ್ಗವು ಆಗಲೇ ನಶಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಲೋಕವೆಲ್ಲ ನಿನ್ನಂತಹ ಹಿರಿಯರ ನಡತೆಯನ್ನೇ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದನ್ನನುವರ್ತಿಸಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ನೀನೂ ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಹೇ ದೇವಾ! ಕೇವಲ ಶುದ್ಧಸತ್ವಮಯ ನಾಗಿ, ಅನವರತವೂ ಲೋಕಕ್ಷೇಮದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾದ ನೀನು, ಬೇರೆಬೇರೆ ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಲೋಕಕಂಟಕರಾದ ದುರ್ಮಾರ್ಗರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವಂತೆ, ವೇದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದುದೂ ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವು. ಸರ್ವಲೋಕಾಧಿಪತಿ ಯಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಶಕ್ತನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವದೇವದೇವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನೀನು, ಹೀಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ತಲೆಬಗ್ಗಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ, ಅದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಗೆ ಕೊರತೆಯೇನೂ ಉಂಟಾಗಲಾರದು. ಈ ನೈಚ್ಯಾನುಸಂಧಾನವೂ ಕೂಡ, ನೀನು

ಲೋಕಶಿಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ನಡೆಸತಕ್ಕ ಲೀಲೆಯೇಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ, ದೇವಾ! ಈಗ ನಮ್ಮದೊಂದು ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯುಂಟು. ಲಾಲಿಸಬೇಕು! ಈಗ ನಾವೇನೋ ನಿನ್ನ ಕಿಂಕರರಾದ ಈ ಜಯವಿಜಯರನ್ನು ಶಪಿಸಿಬಿಟ್ಟೆವು. ಈ ಶಾಪವೇ ಅವರಿಗೆ ತಕ್ಕ ದಂಡನೆಯೆಂದು ನೀನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೂ ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದು! ಇಲ್ಲವೇ ಇದಕ್ಕೆ ನೀನು ಬೇರೆ ಪ್ರತಿಕಾರವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬಹುದು! ಅಥವಾ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಬಂದವರನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು ಈ ದ್ವಾರಪಾಲಕರಿಗೆ ಕರ್ತವ್ಯವಾದುದರಿಂದ, ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿರಪರಾಧಿಗಳಾದ ಈ ಜಯವಿಜಯರನ್ನು ನಾವು ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದೆ ಶಪಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ, ನಮ್ಮನ್ನೇ ನೀನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವುದಾದರೂ ಆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೂ ನಾವು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವೆವು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞಾಧೀನರಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತಕ್ಕವರು!" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಗಳಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಆಗ ಭಗವಂತನು ಆ ಮುನಿಕುಮಾರರ ಭಕ್ತಿವಿನಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವರಲ್ಲಿ ಕನಿಕರಗೊಂಡು "ಎಲೈ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿರಾ! ಇವರು ನಿಮ್ಮಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಅಸುರಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಬೇಕಾದುದೇ ಅವಶ್ಯವು. ಆದರೆ ಇವರಿಗೆ ಆಗಲೂ ನನ್ನ ಸ್ಮರಣವುಮಾತ್ರ ತಪ್ಪದಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವೆನು. ಇವರು ರಾಕ್ಷಸಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಹುಟ್ಟಿದುದು ಮೊದಲು ಸಾಯುವವರೆಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ವೈರಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರೂ, ಆ ನೆವದಿಂದಲೇ ನನ್ನನ್ನು ಅನವರತವೂ ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಅದರ ಫಲದಿಂದ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ನನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಲಿ! ಎಲೈ ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ! ನೀವು ಇವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಶಾಪವನ್ನು ನಾನೇ ನಿಮ್ಮ ಬಾಯಿಂದ ನುಡಿಸಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ" ಎಂದನು. ಆ ಮೇಲೆ ಸನಕಾದಿಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ನೇತ್ರಾನಂದಕರನಾದ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನೂ, ಆತನಿಗೆ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳ ವೈಕುಂಠಲೋಕದ ಸೊಬಗನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತ, ಪರಮಾನಂದಭರಿತರಾಗಿ ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಆತನ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ ಸಂತೋಷದಿಂದ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಆ ಮೇಲೆ ನಾರಾಯಣನು ತನ್ನ ಭೃತ್ಯರಾದ ಜಯವಿಜಯರನ್ನು ನೋಡಿ "ಎಲೈ ಭೃತ್ಯರೇ! ಇನ್ನು ನೀವು ಹೊರಡಬಹುದು! ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ಭಯಪಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ! ನಿಮಗೆ ಶುಭವಾಗಲಿ! ನಾನು ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಾಪವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ನಿಮಗೆ ಈ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ನನಗೂ ಸಮ್ಮತವಾದುದರಿಂದಲೇ ತಪ್ಪಿಸಲಿಲ್ಲವು. ಇದಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ

ದೇವಿಗೂ, ನಿಮಗೆ ಈ ವಿಧವಾದ ದಂಡನೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬುದೇ ಇಷ್ಟವು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನುಕೇಳಿರಿ! ಹಿಂದೆ ನಾನು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಲ್ಲಿಪ್ರಣಯಕಲಹ ದಿಂದ ಮಾತಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ, ಆಕೆಯು ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಹೊರಗಿದ್ದು ಹಿಂತಿರಿಗಿ ಶಯನಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವು ದಕ್ಕೆ ಬರಲು, ಈಗಿನಂತೆಯೇ ನೀವು ಆ ದೇವಿಯನ್ನೂ ನಿವಾರಿಸಿದಿರಿ! ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಆಕೆಯು ಹಿಂದೆಯೇ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಇದೇರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶಪಿಸಿರುವಳು. ಆದುದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಈ ರಾಕ್ಷಸಜನ್ಮವು ಹೇಗಿದ್ದರೂ ತಪ್ಪದು. ನೀವು ಹುಟ್ಟಿದುದು ಮೊದಲು ನನ್ನಲ್ಲಿ ವೈರವನ್ನೇ ಬೆಳಸಿ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಅಪಾಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ನಾನು ಬೇರೆಬೇರೆ ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ನಿನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವೆನು. ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ನೀವು ನನ್ನ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನೂ ಸೇರುವಿರಿ'' ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು ಜಯವಿಜಯರಿಗೆ ನಿಯಮಿಸಿ, ಅನೇಕ ವಿಮಾನಪರಂಪರೆಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾಗಿ ನಿರತಿಶಯಸೌಂದರ್ಯದಿಂದೊಪ್ಪುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತನಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ಒಡನೆಯೇ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಜಯವಿಜಯರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಾಪದಿಂದ ಮುಖವು ಕಳೆಗುಂದಿತು. ಅವರ ಪ್ರಭಾವವೆಲ್ಲವೂ ನಶಿಸಿತು. ಆಗಲೇ ವೈಕುಂಠಲೋಕದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಲಾರಂ ಭಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಆ ಜಯವಿಜಯರಿಬ್ಬರೂ ಕೊಬ್ಬುಡಗಿ, ವೈಕುಂಠದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುವಾಗ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ವಿಮಾನಸಂಚಾರಿಗಳಾದ ಮಹಾತ್ಮರೆಲ್ಲರೂ, ಅವರ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕನಿಕರಕೊಂಡು, ಹಾಹಾಕಾರದಿಂದ ಕೂಗಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ವೈಕುಂಠದ್ವಾರಪಾಲಕರಾದ ಆ ಜಯವಿಜಯರೇ ಈಗ ದಿತಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಶ್ಯಪನ ತೇಜಸ್ಸಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿರುವರು. ಅವರ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ಹೀಗೆ ಅಂಧಕಾರಮಯವಾಗಿರುವುದು. ಆ ರಾಕ್ಷಸರ ತೇಜಸ್ಸು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿ, ಕೆಲವು ಕಾಲದವರೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯನ್ನಡಗಿಸಿದರೂ, ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದೊಳಗಾಗಿಯೇ ಭಗವಂತನು ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಅವರ ಶಕ್ತಿಯನ್ನ ಡಗಿಸಿ, ನಿಮ್ಮ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವನು. ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ತ್ರಿಲೋಕಾಧಿಪತಿಯಾಗಿಯೂ, ಯೋಗೀಶ್ವರರಿಗೂ, ಮೀರಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಾಯೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೈವಶಮಾಡಿಟ್ಟುಕೊಂಡವನಾಗಿಯೂ

ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡದೆ ಬಿಡಲಾರನು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ನಾವು ಚಿಂತಿಸಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ನಾವು ಚಿಂತಿಸಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಇಲ್ಲ" ಎಂದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುಗಳ ಜನನವು

ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿದೊಡನೆ, ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಭಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಓ! ವಿದುರಾ! ಇತ್ತಲಾಗಿ ದಿತಿಯು "ತನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಲೋಕಕಂಟಕರಾದ ದುಷ್ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟುವರೆಂದು ಹೇಳಿದ ತನ್ನ ಪತಿಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿದಮೇಲೆ, ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವು ಹುಟ್ಟಿತು. ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸಾವು ಸಿದ್ಧವೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೊರಗುತ್ತ, ನೂರು ವರುಷಗಳವರೆಗೆ ಗರ್ಭವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದು ಇಬ್ಬರು ಕುಮಾರರನ್ನು ಹಡೆದಳು. ಈ ಮಕ್ಕಳ ಜನನಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳಿಗೂ ಭಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಅಸಂಖ್ಯಾತಗಳಾದ ಮಹೋತ್ಪಾತಗಳು ಕಾಣಿಸಿದುವು. ಸಮಸ್ತಪರ್ವತಸಮೂಹಗಳೊಡನೆ ಭೂಮಿಯು ಗಿರಗಿರನೆ ತಿರುಗಲಾರಂಭಿಸಿತು. ದಿಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಕಾಶದಿಂದ ಚುಕ್ಕಿಗಳು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದವು. ನಾನಾಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಡಿಲಿನ ವರ್ಷವು ಕರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಲೋಕೋಪದ್ರವಸೂಚಕಗಳಾದ ಧೂಮಕೇತುಗಳು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದುವು ತಡೆಯಲಸಾಧ್ಯವಾದ ದೊಡ್ಡ ಬಿರುಗಾಳಿಯು ಮಹಾಧ್ವನಿಯಿಂದ ಭೋರ್ಗರೆಯುತ್ತ ಬೀಸತೊಡಗಿತು. ಈ ಬಿರುಗಾಳಿಯ ವೇಗದಿಂದ ಅನೇಕವೃಕ್ಷಗಳು ಮೂಲಸಹಿತವಾಗಿ ಕಿತ್ತು ಬೀಳುತಿದ್ದವು. ಮತ್ತು ಆ ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಜಯಧ್ವಜದಂತೆ ದೊಡ್ಡಧೂಳಿಯೆದ್ದು ಸಮಸ್ತಲೋಕಕ್ಕೂ ಭಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೋರೈಸುವ ಮಿಂಚುಗಳೊಡನೆ ಮೇಘಸಮೂಹವು ಆಕಾಶವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ದಟ್ಟವಾಗಿ ತುಂಬಿ, ಸಮಸ್ತಲೋಕವನ್ನೂ ಅಂಧಕಾರಮಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಗಳೂ ಅಲೆಗಳೆಂಬ ಕೈಗಳಿಂದ ಎದೆಯನ್ನು ಚಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ದುಃಖದಿಂದ ಕೂಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಯಂಕರಧ್ವನಿಯಿಂದ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಕೊಳ, ಕೆರೆ, ಬಾವಿ

ಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಲಗಿಹೋದುವು. ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಬಿಂಬಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಅಕಾಲಗ್ರಹಣದೊಡನೆ, ಸುತ್ತಲೂ ಪರಿವೇಷವು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಮೇಘಗರ್ಜನೆಗಳೂ, ಪರ್ವತಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಗಳೂ, ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ನರಿ, ಗೂಬೆ, ಮೊದಲಾದ ಶ್ಮಶಾನಜೀವಗಳೆಲ್ಲವೂ ಗ್ರಾಮಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಬಾಯಿಂದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಕಕ್ಕುತ್ತ, ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಅಮಂಗಳಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೂಗಲಾರಂಭಿಸಿದುವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಾಯಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮುಖವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹಾಡುವಂತೆಯೂ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅಳುವಂತೆಯೂ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದುವು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕತ್ತೆಗಳು ಕಠಿನವಾದ ತಮ್ಮ ಕಾಲ್ಗೊರಸುಗಳಿಂದ ನೆಲವನ್ನಪ್ಪಳಿಸುತ್ತ, ಕ್ರೂರಧ್ವನಿಯಿಂದ ಅರಚಿಕೊಂಡು, ನಾನಾದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಓಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಹೀಗೆ ನಾನಾಕಡೆಗಳಿಂದ ಹೊರಟ ಅಮಂಗಳಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಯಪಟ್ಟು, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಕ್ಷಿಗಳೂಕೂಡ ವಿಕಾರಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೂಗುತ್ತ, ತಮ್ಮ ಗೂಡುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಮಂದೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಹಸುಗಳು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಮಲಮೂತ್ರಗಳನ್ನು ಸುರಿಸತೊಡಗಿದುವು. ಗೋವುಗಳು ಭಯದಿಂದ ಮೈಮರೆತು ಹಾಲಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ರಕ್ತವನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಮೇಘಗಳು ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ದೇವತಾಪ್ರತಿಮೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಣ್ಣೀರುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವೃಕ್ಷಗಳು ಉರುಳುತಿದ್ದುವು. ಶುಭಗ್ರಹಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕ್ರೂರಗ್ರಹಗಳು ಪೀಡಿಸತೊಡಗಿದುವು. ಒಂದೊಂದುಗ್ರಹವೂ ವಕ್ರಗತಿಯಿಂದ ತಿರುಗುತ್ತ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ ಯುದ್ಧವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದುವು. ಈ ವಿಧವಾದ ಮಹೋತ್ಪಾತಗಳು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು. ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನರಾದ ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರರು ಹೊರತು ಇತರ ಸಮಸ್ತಪ್ರಜೆಗಳೂ ಭಯದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳಿಗೂ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಮಹಾವಿಪತ್ತು ಸಂಭವಿಸದೆ ಬಿಡದೆಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನಿಶ್ಚಯವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಇದು ಹೀಗಿರಲು, ಅತ್ತಲಾಗಿ ದಿತಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರೂ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ತಮಗಿದ್ದ ಪೌರುಷಪ್ರಭಾಗಳನ್ನೇ ತೋರಿಸುತ್ತ, ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಬಂದರು. ಅವರ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಮಹಾದ್ಭುತವಾದ ಆಕಾರವನ್ನೂ ಕೇಳಬೇಕೇ? ಉಕ್ಕಿನಂತೆ ಕಠಿನವಾದ ಮೈ! ಪರ್ವತಗಳಂತೆ ಮಹತ್ತಾದ ಆಕೃತಿ! ಕಿರೀಟಾಗ್ರದಿಂದ ಆಕಾಶವನ್ನೇ ಮೇಲೆತ್ತುವಂತೆ ಮಹೋನ್ನತವಾದ ಬೆಳವಳಿಕೆ! ಎಂಟು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ಕೇಯೂರಾಂಗದಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾಗಿ ನೀಡಿದ ತೋಳುಗಳು!

ನೆಲವನ್ನು ನಡುಗಿಸುವಂತೆ ಭಾರವಾದ ನಡೆ! ಇಂತಹ ಅದ್ಭುತಾಕಾರವುಳ್ಳ ಆ ರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರೂ, ಕಾಂಚೀದಾಮದಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ತಮ್ಮ ಕಟಿಸ್ಥಲ (ನಡುವಿನಿಂದ) ದಿಂದಲೇ ಸೂರ್ಯನನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸುವಂತೆ ವೃದ್ಧಿಹೊಂದುತ್ತ ಬಂದರು. ಆಗ ಕಶ್ಯಪನು ಆ ಅವಳಿಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಅವರಲ್ಲಿ, * ತನ್ನ ದೇಹದಿಂದ ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿದ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವೆಂದೂ, ದಿತಿಯ ದೇಹದಿಂದ ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನಿಗೆ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನೆಂದೂ ಹೆಸರಿಟ್ಟು ನಾಮಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವೆಂಬವನು, ತನ್ನ ಬಾಹುಬಲದಿಂದಲೂ ಬ್ರಹ್ಮನು ತನಗೆ ಕೊಟ್ಟ ವರದ ಬಲದಿಂದಲೂ. ತನಗೆ ಮರಣವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಮೂರುಲೋಕಗಳನ್ನೂ. ಲೋಕಪಾಲಕರನ್ನೂ ಪೀಡಿಸಿ ತನ್ನವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆತನ ತಮ್ಮನಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನೂ ಕೂಡ, ತನ್ನಣ್ಣನಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೀಡಿಸುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು, ಮೈಕೊಬ್ಬಿನಿಂದ ಯುದ್ಧಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆಶೆಪಟ್ಟು, ತನ್ನೊಡನೆ ಸಮವಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲತಕ್ಕವರನ್ನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣದೆ, ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅಸಾಧ್ಯವೇಗವುಳ್ಳ ಈ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು, ಕೊರಲಿಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹೂವಿನ ದಂಡೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಮಹಾಗದೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ಚಿನ್ನದ ಕಾಲಂದುಗೆಗಳ ಘುಲಘುಲಧ್ವನಿಯೊಡನೆ, ವೇಗದಿಂದ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಬರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಯವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನಿ

---

* ಇಲ್ಲಿ ಕಶ್ಯಪನು ತನಗೆ ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನಿಗೆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವೆಂದೂ ದಿತಿಗೆ ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನಿಗೆ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನೆಂದೂ ಹೆಸರಿಟ್ಟನೆಂದಾಗಿ ಹೇಳಿದುದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ :- ಪುರುಷನ ವೀರ್ಯವು ಸ್ತ್ರೀಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ, ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಗರ್ಭಕೋಶದಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸದಿಂದ, ಎರಡುಭಾಗವಾಗಿ ಬೇರ್ಪಡುವುದುಂಟು. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವಳಿಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟುವರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪುರುಷಶರೀರದಿಂದ ಮೊದಲು ಹೊರಟ ವೀರ್ಯವು, ಸ್ತ್ರೀಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಾಗಿನಿಂತು, ಆ ಮೇಲೆ ಎರಡನೆಯ ಬಿಂದುವು ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂದಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದು. ಪ್ರಸವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ವೀರ್ಯಬಿಂದುವಿನಿಂದುಂಟಾದ ಶಿಶುವು ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿ, ಆ ಮೇಲೆ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಸೇರಿದ ಮೊದಲನೆಯ ಬಿಂದುವಿನಿಂದುಂಟಾದ ಶಿಶುವು ಜನಿಸುವುದು. ಇದರಿಂದ ಪುರುಷಶರೀರದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ತೇಜಸ್ಸು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಶಿಶುವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವಾಗ ಜನನಕ್ರಮವು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವಾಗುವುದು. ಈ ಕ್ರಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ದಿತಿಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿದವನು ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನೆಂದೂ, ಕಶ್ಯಪನ ಶರೀರದಿಂದ ಮೊದಲು ಜನಿಸಿದವನು ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಗಾದರೋ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಗರ್ವವೊಂದು ! ದೇಹಬಲವೊಂದು ! ವರಬಲವೊಂದು ! ಇವುಗಳಿಂದ ಮೈಮರೆಯುವಷ್ಟು ಮದೋದ್ರೇಕವುಂಟಾಯಿತು. ಅವನನ್ನು ತಡೆಯುವವರೊಬ್ಬರಾದರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತನಗೆ ಯಾರೂ ಇದಿರಿಲ್ಲದೆ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ, ದೇವತೆಗಳು ಗರುಡನನ್ನು ಕಂಡ ಹಾವುಗಳಂತೆ ಸಂದುಗೊಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ತನ್ನ ವೀರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಓಡಿ ಹೋದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು ಅಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಗರ್ವಿತನಾಗಿ, ತನ್ನಿದಿರಿಗೆ ನಿಲ್ಲುವವರೊಬ್ಬರನ್ನೂ ಕಾಣದುದಕ್ಕಾಗಿ ಭಯಂಕರವಾದ ಒಂದು ಸಿಂಹನಾದವನ್ನುಮಾಡಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ, ತನಗೆ ತೋರಿದಂತೆ ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಗಳಿಂದ ವಿಹರಿಸುತ್ತ, ಕೊಳದಲ್ಲಿಳಿಯುವ ಮದದಾನೆಯಂತೆ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಪಾತಾಳದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟನು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವರುಣನ ಸೈನಿಕರೂ, ಇತರಜಲಜಂತುಗಳೂ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿಭಯಪಟ್ಟು, ಚಿಂತಾಕುಲರಾಗಿ ಮುಂದೇನುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತೋರದೆ, ತಮಗೆತಾವೇ ಮೈಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದರು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಮ್ಮೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಆ ಸಮುದ್ರಜಲದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಅನೇಕಸಂವತ್ಸರಗಳವರೆಗೆಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದನು. ಬಿರುಗಾಳಿಯಿಂದುಬ್ಬಿರುವ ಆಸಮುದ್ರದ ಅಲೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನ ಉಕ್ಕಿನ ಗದಾದಂಡದಿಂದ ಅಪ್ಪಳಿಸುತ್ತ, ಮುಂದೆಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಕೊನೆಗೆ ವರುಣನ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ವಿಭಾವರೀಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಜಲಾಧಿಪತಿಯಾದ ವರುಣನನ್ನು ನೋಡಿ, ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ನಗುತ್ತ, ಅವನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ನೈಚ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವಂತೆ ತಲೆಬಗ್ಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, “ಓ ಜಲಾಧಿಪತೀ! ನನಗೆ ಯುದ್ಧಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು! ನೀನು ಲೋಕಪಾಲಕನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಲ್ಲವೇ ? ಇದಲ್ಲದೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನೀನು ಅನೇಕದೇವದಾನವರನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ದೊಡ್ಡ ರಾಜಸೂಯಯಾಗವನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಮಹಾವೀರನೆಂದೂ ಕೇಳಿರುವೆನು! ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ನನ್ನೊಡನೆ ಯುದ್ಧವನ್ನುಮಾಡಿ, ನನಗೂ ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕು” ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ವರುಣನಿಗೆ, ದುರಾತ್ಮನಾದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಮಹಾಗರ್ವವನ್ನೂ, ಅವನ ಕೊಬ್ಬನ್ನೂ, ನೋಡಿ, ತಡೆಯಲಾರದ ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಸಮಯವಲ್ಲವೆಂದು ಆ ಕೋಪವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವನಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ವಿನಯವನ್ನು ನಟಿಸುತ್ತ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು. “ಎಲೈ ದಾನವಸಾರ್ವಭೌಮನೇ! ನಾನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೋ

ಹಿಮ್ಮೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನು ಜಯಿಸಿ. ರಾಜಸೂಯಯಾಗವನ್ನು ನಡೆಸಿದುದುಂಟು! ಈಗ ಅಶಕ್ತನಾಗಿ ಯುದ್ಧದ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು. ವೀರಾಗ್ರಣಿಯಾದ ನೀನೆಲ್ಲಿ? ಅತಿದುರ್ಬಲನಾದ ನಾನೆಲ್ಲಿ? ನಾನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಎಂದಿಗೂ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲಾರೆನು. ಆದರೆ ನಿನಗೆ ಸಮಾನನಾದ ಬೇರೊಬ್ಬವೀರನನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಕೊಡುವೆನು. ಅವನು ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನು! ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಆಸೆಯುಳ್ಳವನು! ನಿನ್ನಂತಹ ವೀರರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಬಹಳಸಂತೋಷಪಡುವನು! ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಅವನೊಬ್ಬನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಬೇರೊಬ್ಬರೂ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಹೋರಾಡಲಾರರು. ಅವನು ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿರುವನು. ನೀನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೆ, ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಾ! ಅವನು ನಿಮ್ಮಂತವರ ನೇಕರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬೇರೆಬೇರೆ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನೀನು ಬದುಕಿಬರುವುದೇ ಸಂದೇಹವೆಂದೂ ನನಗೆ ತೋರಿ ರುವುದು. ನೀನು ಆ ವೀರನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತರೆ, ಅವನು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಸೀಳಿ ನಿನ್ನಮಾಂಸದಿಂದ ನಾಯಿನರಿಗಳಿಗೆ ಔತಣವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಬಿಡ ಲಾರನು'' ಎಂದನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹದಿನೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು ವರುಣನ ಮಾತಿನಮೇಲೆ ಶ್ರೀಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಹೊರಟುದು. ವರಾಹ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ಯುದ್ಧವು.

ವಿದುರಾ ಕೇಳು! ವರುಣನು ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು ಬಹಳ ಉತ್ಸಾಹಗೊಂಡನು. ವರುಣನು ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ತನಗೆ ಸಾವು ನಿಶ್ಚಯ ವೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ಮದೋದ್ರಿಕ್ತನಾಗಿ ವೈಕುಂಠದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾರದನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇವನನ್ನು ಸಂಧಿಸಿ, ವಿಷ್ಣುವು ವೈಕುಂಠದಿಂದ ರಸಾತಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರುವುದಾಗಿ ಸೂಚಿಸಲು, ಹಿಡನೆಯೇ ಅತಿವೇಗದಿಂದ ಪಾತಾಳದಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ರಸಾತಲವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಪರ್ವತದಂತೆ ಮಹೋನ್ನತನಾಗಿ ತನ್ನ ದಂಷ್ಟ್ರಾಗ್ರದಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮೊಟ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತುತ್ತ, ತನ್ನ ಕೆಂಪಾದ ಕಣ್ಣುಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದಲೇ ಶತ್ರುತೇ

ಜಸ್ಸನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುವಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ವರಾಹರೂಪಿಯಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ ನಗುತ್ತ, "ಓಹೋ! ಇದೇನಿದು! ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ಹಂದಿಯು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುದು ಹೇಗೆ"? ಎಂದು ಮಂದಹಾಸದೊಡನೆ ಮುಂದೆ ಬಂದು, ಆ ವರಾಹವನ್ನು "ಓ ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ ಕಾಡುಮೃಗವೇ! ಇದೇನಿದು? ನೀನು ಕೋರೆಯಲ್ಲಿ ಕಿತ್ತಿರುವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇಡು! ಇದೋ ನನ್ನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ನನ್ನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡು! ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಪಾತಾಳಲೋಕದಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿರುವನು. ಇದು ರಾಕ್ಷಸರಾದ ನಮಗೆ ಸೇರತಕ್ಕುದು. ಹೀಗಿರುವಾಗಲೂ ನೀನು ನನ್ನ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆಯೇ ಕಳ್ಳತನದಿಂದ ಅದನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವೆಯಾ? ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ನಿನಗೆ ಕ್ಷೇಮವುಂಟಾಗದು! ಎಲೆ ಸುರಾಧಮಾ! ಏನೋ ಮೋಸಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಆಕಾರವನ್ನು ತಾಳಿರುವಂತಿದೆ. ಹಿಂದೆಯೂ ನೀನು ಇದೇ ವಿಧವಾದ ನಿನ್ನ ಮಾಯಾಬಲದಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಕಡೆಯವರನೇಕರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿರುವೆ. ದೇವತೆಗಳು ನಮ್ಮ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಿನಗೆ ಈ ರೂಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿರಬಹುದು? ಅತ್ಯಲ್ಪಬಲವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದಲೇ ನೀನು ಹೀಗೆ ವೇಷಾಂತರಗಳಿಂದ ಬರುವಹಾಗಿದೆ! ಆದರೇನು! ಇರಲಿ! ಇದೋ ನೋಡು! ಈಗಲೇ ಈ ಗದಾದಂಡದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಡಿದು, ನಮ್ಮ ಬಂಧುಮಿತ್ರರ ಕಣ್ಣೀರನ್ನೊರೆಸುವೆನು. ಇದೋ! ಒಂದೇಪ್ರಹಾರದಿಂದ ನನ್ನ ಗದೆಯಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂದು ನಿನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಮುರಿಯುವೆನು ನೋಡು! ಇದುವರೆಗೆ ನಿನ್ನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು, ನಿನಗೆ ಬಲಿಗಳನ್ನು ತಂದೊಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಋಷಿಗಳೂ, ದೇವತೆಗಳೂ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಸಾಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ" ಎಂದನು. ರಾಕ್ಷಸನು ಈ ಮಾತನ್ನಾಡಲು, ಆ ವರಾಹಮೂರ್ತಿಗೆ, ಅವನ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯಗಳೆಂಬ ಶೂಲಗಳು ಮೈಗೆ ನಾಟಿದಂತಾಗಿ, ಸಹಿಸಲಾರದ ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಕೋಪೋದ್ರಿಕ್ತನಾದ ಆದಿವರಾಹನು, ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಮೊಸಳೆಯ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿದ್ದ ಮಹಾಗಜವು, ತನ್ನ ಹೆಣ್ಣಾನೆಯನ್ನೂ ಹಿಂದಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಕೋಪದಿಂದ ಹೆಣಗಾಡುವಂತೆ, ತನ್ನ ದಂಷ್ಟ್ರಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಿರುವ ಭೂದೇವಿಯನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ಹಿಡಿದು, ಆ ಜಲಮಧ್ಯದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ವೇಗದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಬರುತ್ತಿರುವ ಆ ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯನ್ನು, ಮದದಾನೆಯನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬರುವ ಮೊಸಳೆಯಂತೆ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನೂ ಕೂಡ ಭಯಂಕರವಾದ ಕೋರೆ ದಾಡೆಗಳೊಡನೆ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಸಿಡಿಲಿನಂತೆ ಆರ್ಭಟಿಸಿ, ಎಲೈ ದುರಾತ್ಮಾ! ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಭಯಪಟ್ಟು ಪಲಾಯನಮಾಡು

ವೆಯಾ? ನಿನ್ನಂತಹ ನೀಚಜಂತುಗಳು ಲೋಕಾಪವಾದಕ್ಕೂ ಅಂಜದೆಓಡಿ ಹೋಗುವುದೇನೋ ಸಹಜವೇ?'' ಎಂದು ಮೂದಲಿಸಿ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ರಾಕ್ಷಸನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ವರಾಹಮೂರ್ತಿಗೂ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಕೋಪವು ಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ತನ್ನ ದಂಷ್ಟ್ರಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ್ದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆಮಹಾಸಮುದ್ರ ದಮೇಲೆಯೇ ತನ್ನ ಆಧಾರಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಈ ಅದ್ಭುತ ವ್ಯಾಪಾರ ವನ್ನು ನೋಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದಲೂ ಸಂತೋಷದಿಂದಲೂ ಆ ಆದಿವರಾಹನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಹಾಗೆಯೇ ಆಕಾಶದಿಂದ ಪುಷ್ಪವರ್ಷವನ್ನೂ ಕರೆದರು. ಹೀಗೆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಾನಾದಿಕ್ಕು ಗಳಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಭಗವಂತನು ವರ್ಮಭೇದಕಗಳಾದ ಮಾತಿ ನಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಗದಾಪಾಣಿಯಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ನೋಡಿ, ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ನಗುತ್ತ "ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸಾ! ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಡು ಮೃಗವೆಂದು ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿದೆಯಲ್ಲವೇ? ಹೌದು! ನಾವು ಕಾಡುಮೃಗಗಳೆಂಬು ದೇನೋ ವಾಸ್ತವವು! ನಿಮ್ಮಂತಹ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾವು ಈ ಮೃಗರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವೆವು. ಎಲೆ ದುರಾತ್ಮಾ! ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಈ ಕೂಗಾಟಗಳಿಂದ ಫಲವಿಲ್ಲ! ನಿಜವಾದ ವೀರ್ಯವುಳ್ಳವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಇಂತಹ ಗರ್ವೋಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಾಯಿಂದ ನುಡಿಯಲಾರರು. ಮೃತ್ಯುಪಾಶದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಿ ರುವ ನೀನು ಈ ಆತ್ಮಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಇದನ್ನು ವೀರ ರೊಬ್ಬರೂ ಮೆಚ್ಚಲಾರರು! ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ! ನೀನೇನು ಹೇಳಿದೆ? ಪಾತಾಳ ವಾಸಿಗಳಿಗಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಈಭೂಮಿಯನ್ನು ನಾವು ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಭಯದಿಂದೋಡಿ ಬರುವುದರಿಂದ ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದವರೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ! ಪಾತಾಳವಾಸಿಗಳಾದ ನಿಮ್ಮ ಸ್ವತ್ತನ್ನೇ ನಾವು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವೆವು. ನಾವು ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದವರು! ನಿನ್ನ ಗದೆಗೆ ಭಯಪಟ್ಟೇ ಓಡಿಬರುತ್ತಿರುವೆವು. ಆಹಾ! ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾದ ನಿನ್ನೊಡನೆ ವೈರವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ, ನಾವು ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೆ ತಾನೇ ಬದುಕಬಲ್ಲೆವು! ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾವೇನೋ ಅಲ್ಪಬಲವುಳ್ಳವರೇ ವಾಸ್ತವವು! ನಮಗೆ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಬಲಾಢ್ಯರೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡುವಷ್ಟು ಬಲವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ನಮ್ಮಿಂದಾದಷ್ಟು ಶಕ್ತಿ ಯನ್ನುಪಯೋಗಿಸಿ, ನಿನ್ನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿಯೇ ತೀರಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಎಲೈ ರಾಕ್ಷಸಾ! ಪದಾತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡ ನೀನೂಕೂಡ ಆದಷ್ಟು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಜಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸು! ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲು.

ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂದು ನಿನ್ನ ಬಂಧುಮಿತ್ರರ ಕಣ್ಣೀರನ್ನೊರಸುವವನಾಗು. ನೀನು ವೀರನಾಗಿದ್ದರೆ ಹಾಗೆಯೇ ನಡೆಸಬೇಕು! ಆಡಿದ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಸದಮೇಲೆ ಮನು ಷ್ಯನಿಗೆ ಗೌರವವೆಲ್ಲಿ?'' ಎಂದನು. ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯು ಹೇಳಿದ ಈ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಕ್ಯ ಗಳು ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಶೂಲದಂತೆ ನಾಟಿದುವು. ಕಾಲಿಂದ ಮೆಟ್ಟಿದ ಕಾಳಸ ರ್ಪದಂತೆ ಆ ದುಷ್ಟರಾಕ್ಷಸನು ಕೋಪದಿಂದ ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದನು. ತಡೆಯಲಾ ರದ ಕೋಪದಿಂದ ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಉರಿಯನ್ನು ಕಾರುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅವನ ಇಂದ್ರಿ ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಲಗಿಹೋದುವು. ಒಡನೆಯೇ ಮಹಾಗದೆಯನ್ನು ಗಿರಗಿರನೆ ತಿರುಗಿಸಿ ಆ ವರಾಹದ ಎದೆಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಬೀಸಿದನು. ಇಷ್ಟರೊಳಗಾಗಿ ವರಾಹ ಮೂರ್ತಿಯು, ಥಟ್ಟನೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ತಿರುಗಿ, ಯೋಗಸಿದ್ಧನು ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅದರ ಪ್ರಹಾರವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಗದೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಿರಲು, ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯು ಕೋಪದಿಂದ ತುಟಿಗಳನ್ನು ಕಚ್ಚುತ್ತ, ತಾನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಗದೆಯಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಬಲಭುಜಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆದನು. ಆದರೆ ಗದಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಚತುರನಾದ ರಾಕ್ಷಸನು, ತನ್ನ ಗದೆಯನ್ನು ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಹಿಡಿದು, ಆ ಪ್ರಹಾರವನ್ನೂ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಂಡನು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಕ್ರೂರವಾಗಿ ಹೊಡೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬರ ಮೇಲೊಬ್ಬರು ಸ್ಪರ್ಧೆಯಿಂದ ಹೋರಾಡುತ್ತ, ಗದೆಯಿಂದಪ್ಪಳಿಸು ವಾಗ, ಮೈಗಾಯದಿಂದ ಹೊರಟ ರಕ್ತದ ವಾಸನೆಯು ಮೂಗಿಗೆ ಏರಿದಹಾಗೆಲ್ಲಾ, ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಕೋಪವೂ ಹೆಚ್ಚಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಜಯಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹಟದಿಂದ, ಆ ವರಾಹರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರೂ, ವಿಚಿತ್ರಗತಿಗಳಿಂದ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ಎರಡು ಮಹಾವೃಷಭಗಳಂತೆ ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತ ಬಂದರು. ಮಾಯಾವರಾಹಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದ ಯಜ್ಞಮೂರ್ತಿಯಾದ ಆ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ, ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನಿಗೂ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಮಹಾಯುದ್ಧವನ್ನು ನೋಡ ಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಚತುರ್ಮುಖನು, ತನ್ನ ಮುಕ್ಯರಾದ ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದವರೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಆ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ ಪರಾಕ್ರಮವಾದರೋ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ತಗ್ಗದೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಭಗ ವಂತನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಒಂದೊಂದು ಗದಾಪ್ರಹಾರವೂ ಅವನಮೇಲೆ ಬೀಳದೆ ತಪ್ಪಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಆ ರಾಕ್ಷಸನೂ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದು ಕ್ಕುತಿದ್ದನು. ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮವು ತಡೆಯಲಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ದೇವಾಧಿಪತಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಆದಿವರಾಹರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು

ಹೀಗೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸತೊಡಗಿದನು. ಓ ದೇವಾ! ಈ ರಾಕ್ಷಸನಾದರೋ ಬಹಳ ದುರಾತ್ಮನು! ನಿನ್ನನ್ನೇ ನಂಬಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ, ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ನಿರಪರಾಧಿಗಳಾದ ಇತರಭೂತಗಳನ್ನೂ ಕರುಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿರುವನು. ಲೋಕವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೆದರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ನಾನು ಕೊಟ್ಟ ವರಬಲದಿಂದಲೇ ಬಹಳವಾಗಿ ಕೊಬ್ಬಿ ಲೋಕವನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಿರುವನು ತನಗೆ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇದರಿಲ್ಲವೆಂಬ ಮೈಕೊಬ್ಬಿನಿಂದ, ಸಿಕ್ಕಿದವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕರೆಯುತ್ತ, ಲೋಕವನ್ನು ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವನು. ಲೋಕಕಂಟಕನಾದ ಈತನು, ಬಹಳ ಮಾಯಾವಿಯಾಗಿ, ತನ್ನ ವೀರ್ಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ತಡೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಬೀಗಿ ಬೆರೆಯುತ್ತಿರುವನು. ಅತಿಕ್ರೂರಾತ್ಮನಾದಇವನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡುವಾಗಲೂ ನೀನು ಅಲಕ್ಷ್ಯಭಾವದಿಂದ ಮಕ್ಕಳಾಟಿಕೆಯನ್ನಾಡುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲಾ! ಈ ದುರಾತ್ಮನೊಡನೆ ಹೀಗೆ ಆಟವಾಡುತ್ತಿರುವುದು, ಹಾವಿನೊಡನೆ ಸರಸವಾಡುವಂತೆಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ! ಇನ್ನು ನೀನು ತಡಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಇದೋ! ಈಗಾಗಲೇ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಬಲವು ಹೆಚ್ಚು! ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಮಾಯಾಬಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಇವನನ್ನು ಕೊಂದು ಬಿಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಇವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದು ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು. ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲವೆಂಬುದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಭಯಂಕರವಾದುದು. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಸರ್ವಾತ್ಮಕನೇ! ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಇವನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡು! ಈಗ ಅಭಿಜಿತ್ತೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲವು ಆರಂಭಿಸಿರುವುದು. ಇವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ತಕ್ಕ ಸಮಯವು. ದುರ್ಜಯನಾದ ಈತನನ್ನು ಈಗಲೇ ಕೊಂದು ನಿನ್ನ ಪಾದಾಶ್ರಿತರಾದ ನಮಗೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡು! ಇವನಿಗೂ ಮರಣಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸಿರುವುದು! ಈಗಲೇ ನೀನು ತಕ್ಕ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಇವನನ್ನು ಕೊಂದು ಸಮಸ್ತಲೋಕಕ್ಕೂ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡು!" ಎಂದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯು ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಕೊಂದುದು

ಹೀಗೆ ಚತುರ್ಮುಖನು ಭಗವಂತನನ್ನು ಕುರಿತು, ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ಅಮೃತದಂತೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರಲು, ಭಗವಂತನು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು "ಆಹಾ! ಕಾಲ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿ, ಸರ್ವಸಂಹಾರಕನಾದ ನನಗೆ ಇವರು ಶತ್ರುಭಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತಿರುವರಲ್ಲಾ! ಎಂದು ಒಳಗೊಳಗೆ ನಗುತ್ತಾ, ಮಂದಹಾಸಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, ಅವನ ಮಾತನ್ನು ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದಂತೆ, ಪ್ರಸನ್ನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದನು. ಆದರೆ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಬಲವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸತಕ್ಕ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅವನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಆ ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯು ತನ್ನ ಮುಂದೆ ಮದದಾನೆಯಂತೆ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ನೋಡಿ, ಕೋಪಾವೇಶವನ್ನು ನಟಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ಗದಾದಂಡವನ್ನೆತ್ತಿ ಹಾರಿಬಂದು ಆ ರಾಕ್ಷಸನಮೇಲೆ ವೇಗದಿಂದ ಅಪ್ಪಳಿಸಿದನು. ಈ ಗದೆಯು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ರಾಕ್ಷಸನ ಗದೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಹತವಾಗಿ, ಭಗವಂತನ ಕೈಯಿಂದ ಜಾರಿ, ಮಹಾಧ್ವನಿಯೊಡನೆ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಇದು ನೋಡುವವರಿಗೆ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಅವಕಾಶವಿದ್ದರೂ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಯುದ್ಧಧರ್ಮವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ, ನಿರಾಯುಧನಾಗಿದ್ದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೊಡೆಯಲಾರದೆ, ಉಕ್ಕಿರುವ ಕೋಪವನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ಭಗವಂತನ ಗದೆಯು ವಿಫಲವಾಗಿ ಬಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸುತ್ತಲೂ ಹಾಹಾಕಾರವು ಹೊರಟಿತು. ಆದರೆ ಭಗವಂತನು ಮಾತ್ರ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯನ್ನೇ ಗೌರವಿಸುತ್ತಾ, ಕೊನೆಗೆ ಸುನಾಭವೆಂಬ ತನ್ನ ಚಕ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದೊಡನೆ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರವು ಆತನಿಗೆ ಕೈಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿತು. ಈ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರವು, ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸಹವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದ ಅದಿತಿಪುತ್ರನಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ಅವನೊಡನೆ ಸೇರುವುದಕ್ಕೆ ಆತುರಪಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಯುದ್ಧದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ "ದೇವಾ! ಆರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕೊಲ್ಲು! ಕೊಲ್ಲು! ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ" ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ಉತ್ಸಾಹವಾಕ್ಯಗಳು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನಿಗಾದರೋ, ತನ್ನ ಮುಂದೆ ಸುದರ್ಶನವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿದ್ದ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನಾದ ಆ ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ

ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಕೋಪವು ಉಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗಾಗ ತುಟಿಯನ್ನು ಕಚ್ಚುವನು! ಉದ್ದವಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುವನು! ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೇ ದಹಿಸುವಂತೆ ನೋಡುವನು! ಹೀಗೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಕೋರೆದಾಡೆಗಳುಳ್ಳ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು, ಕೋಪಾವೇಶದೊಡನೆ ವೇಗದಿಂದೋಡಿ ಬಂದು "ಇದೋ! ಇದರಿಂದ ನೀನು ಸತ್ತೆ" ಎಂದು ತನ್ನ ಗದೆಯನ್ನು ಬೀಸಿದನು. ಯಜ್ಞಮೂರ್ತಿಯಾದ ಭಗವಂತನಾದರೋ ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ಹೊರಟ ಆ ಗದೆಯು ತನ್ನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಆ ಶತ್ರುವು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಲೀಲಾಮಾತ್ರದಿಂದ ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಎಡಗಾಲಿನಿಂದ ಮೆಟ್ಟಿನಿಂತು, ಆಶಾಭಂಗಹೊಂದಿ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ನೋಡಿ "ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸಾ! ಚಿಂತಿಸಬೇಡ! ಇದೋ ತಿರುಗಿ ನಿನ್ನ ಆಯುಧವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲು! ನಿನ್ನಿಂದಾದ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡು! ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನೀನೇ ಜಯಿಸಬಹುದು" ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು. ತಿರುಗಿ ಅದೇಗದೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಬೀಸಿ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿದನು ಈ ಗದೆಯು ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಭಗವಂತನು, ಗರುಡನು ಹಾವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವಂತೆ ಲೀಲಾಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದಾತುಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಪೌರುಷವೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಗರ್ವವಡಗಿ, ಚಿಂತಾಕುಲನಾಗಿದ್ದನು. ಭಗವಂತನು ತಿರುಗಿ ಅದೇ ಗದೆಯನ್ನು ಕೈಗೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗಲೂ ಕೂಡ, ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ನಾಚಿಕೆಪಟ್ಟು ಉತ್ಸಾಹಹೀನನಾಗಿದ್ದನು ಕೊನೆಗೆ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನವಾದ ಒಂದು ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಬಹಳ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮೇಲೆ ಶೂನ್ಯದೇವತೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವಂತೆ, ಅದನ್ನು ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪನಾದ ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಆಕಾಶಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತಕಾಂತಿಯಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತ, ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಆ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ನೋಡಿ ಭಗವಂತನು, ಹರಿತವಾದ ಅಲಗುಗಳುಳ್ಳ ತನ್ನ ಚಕ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ * ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಗರುಡನು ತನ್ನ ನೈಯಿಂದುದಿರಿಸಿದ

* ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಗರುಡನ ಮೇಲೆ, ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಅಮೋಘವಾದ ಆ ವಜ್ರಾಯುಧಕ್ಕೆ ಗೌರವವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ಗರುಡನು ತನ್ನ ಮೈಯಿಂದ ಒಂದು ಗರಿಯನ್ನುದುರಿಸಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದುದಾಗಿಯೂ, ಆ ಗರಿಯನ್ನು ಇಂದ್ರನು ಕೋಪದಿಂದ ತುಂಡುತುಂಡಾಗಿ ಛೇದಿಸಿದುದಾಗಿಯೂ ಪೂರ್ವಕಥೆಯುಂಟು.

161. ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯು ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಕೊಂದುದು.

ದಿಂದ ರಕ್ತವು ಜಿನುಗಿತು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರದ ಪ್ರಭಾವ ದಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಮಾಯೆಯೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಬಿಡದೆ ಹಿರಣ್ಯಾ ಕ್ಷನು, ಉದ್ದವಾದ ತನ್ನ ತೋಳುಗಳನ್ನು ನೀಡಿಕೊಂಡು, ಮುಂದೆನುಗ್ಗಿ, ಆ ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಭುಜಗಳ ನಡುವೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿ ಸಿದನು. ಆಗಲೂ ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯು ತನ್ನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡುದನ್ನು ನೋಡಿ, ವಜ್ರಮುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಆಭಗವಂತನ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆ ದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು, ದೇವೇಂದ್ರನು ವೃತಾಸುರನನ್ನು ಹೊಡೆದಂತೆ, ತನ್ನ ಅಂಗೈಯಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಿದನು. ಈ ಪ್ರಹಾರವು ಬಿದ್ದೊಡನೆ, ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಗಿರುಗಿರನೆ ಸುತ್ತಿ, ಬಿರುಗಾಳಿಯಿಂದ ಮುರಿದು ಬಿದ್ದ ವೃಕ್ಷದಂತೆ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದನು. ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಕೈ, ಕಾಲು, ಕಂಠ, ಮುಂತಾದ ಅವಯವಗಳೆಲ್ಲವೂ ಛಿನ್ನಭಿನ್ನವಾದವು. ಭಯಂಕರವಾದ ಕೋರೆ ಗಳುಳ್ಳ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು, ಹೀಗೆ ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯಿಂದ ಹತನಾಗಿ ತುಟಿಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನೂ, ಸತ್ತ ಮೇಲೆಯೂ ಅವನ ಮುಖದ ತೇಜಸ್ಸು ದಿರುವುದಕಂದನೂನೋಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂಆಶ್ಚರ್ಯಭರಿತರಾಗಿಮುಂದೆ ಬಂದು, "ಆಹಾ! ಈ ತನಲ್ಲವೇ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನು! ಭಗವಂತನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಇಂತಹ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿರಳವಲ್ಲವೇ! ಯೋಗೀಶ್ವರರೆಲ್ಲರೂ ಸಂಸಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಸಿ, ಯೋಗಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಬಹಳ ಶ್ರಮದಿಂದ ಯಾವನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಹುಡುಕುತ್ತಿರು ವರೋ, ಅಂತಹ ಭಗವಂತನ ಪಾದದಿಂದಲೇ ಈತನಿಗೆ ಮರಣವುಂಟಾಯಿತಲ್ಲವೇ? ಪ್ರಾಣೋತ್ಕ್ರಮಣಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ನೀಗಿದ ಈ ರಾಕ್ಷಸನಲ್ಲವೇ ಪರಮ ಧನ್ಯನು! ಇಂತಹಭಾಗ್ಯವು ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಲಭಿಸುವುದೇ? ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ದ್ವಾರಪಾಲಕರಾಗಿದ್ದ ಜಯವಿಜಯರೇ ಇವರು! ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಾಪದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು, ಕೆಲವು ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿಯೇ ತಿರುಗಿ ಆ ಭಗವಂತನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಸೇರತಕ್ಕವರು! ಇವರನ್ನು ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು?" ಎಂದು ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಮುಂದೆ ಬಂದು, ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವರು. "ಓ ದೇವಾ! ಸಕಲಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಶುದ್ಧಸತ್ವಮೂರ್ತಿ ಯಾದರೂ, ಲೋಕರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಹೀಗೆ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನಾನಾವಿಧಶರೀರಗಳನ್ನು

ಧರಿಸತಕ್ಕ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು! ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯೋದಯದಿಂದ ಲೋಕ ಕಂಟಕನಾದ ಈ ರಾಕ್ಷಸನು ಹತನಾದನು! ನಿನ್ನ ಪಾದಾಶ್ರಯದಿಂದ ನಾವು ಸುಖಿಗಳಾದೆವು'' ಎಂದರು ವಿದುರಾ! ಹೀಗೆ ಆದಿವರಾಹರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಭಗವಂತನು, ಬೇರೊಬ್ಬರಿಂದ ತಡೆಯಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಕ್ರೂರಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಕೊಂದು, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾ, ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಸೌಭಾಗ್ಯವುಳ್ಳ ತನ್ನ ವೈಕುಂಠಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ! ಈಗ ನಾನು ವರಾಹರೂಪಿಯಾದ ಆ ಭಗವಂತನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿದೆನೋ, ಇದರಂತೆಯೇ ಆ ಭಗವಂತನೂ ಕೂಡ ಕೇವಲ ಲೀಲಾಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಕೊಂದು ಕೆಡಹಿದನು. ಆ ಭಗವಂತನ ಅದ್ಭುತಶಕ್ತಿಗೆ ಇದೊಂದು ದುಷ್ಕರಕಾರ್ಯವೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ'' ಎಂದು ಮೈತ್ರೇಯನು ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದೊಡನೆ, ಭಾಗವತೋತ್ತಮನಾದ ವಿದುರನಿಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದವುಂಟಾಯಿತು. ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನೇ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದೊಂದು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದ ಮಹಾತ್ಮರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳುವಾಗಲೇ, ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಂತೋಷವಾಗುವುದು. ಇನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವಂತನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದುಂಟಾಗುವ ಆನಂದವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೇ! ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಂವತ್ಸರಗಳವರೆಗೆ ಮೊಸಳೆಯ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ, ಪ್ರಾಣಾಪಾಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಗಜೇಂದ್ರವು, ತನ್ನ ಹೆಣ್ಣಾನೆಗಳೊಡನೆ ಒಂದಾವರ್ತಿ ಭಗವಂತನ ಹೆಸರನ್ನು ಕೂಗಿ ಕರೆದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ, ಆ ಭಗವಂತನು ಚಕ್ರಧಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದು, ಮೊಸಳೆಯನ್ನು ಕೊಂದು, ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದನಲ್ಲವೇ? ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಬಹಳ ಸುಲಭವಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ ದುರಾತ್ಮರಿಗೆ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೇ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ ದುರ್ಲಭನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆಶ್ರಿತವತ್ಸಲನಾದ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ, ಆತನ ಸಚ್ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ, ಕೃತಜ್ಞಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ತಾನೇ ಹಿಂತೆಗೆಯುವನು? ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವನು, ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷವಧರೂಪವಾದ ಈ ವರಾಹಾವತಾರದ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳುವನೋ, ಇಲ್ಲವೇ ಬೇರೆಯವರು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಿಯಾದರೂ ಅನುಮೋದಿಸುವನೋ, ಅಂತವನು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ವಿಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಈ ಚರಿತ್ರವು ಬಹಳ ಪವಿತ್ರವಾದುದು. ಬಹಳ ಪುಣ್ಯಕರವಾದುದು. ವಿಶೇಷಕೀರ್ತಿಸಾಧಕವು. ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸತಕ್ಕುದು. ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸತಕ್ಕುದು.

ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿಂತವರು ಈ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ, ಅವರ ಪ್ರಾಣ ಗಳಿಗೂ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನೇ ಸೇರಿಸುವುದು'' ಎಂದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ದೇವ ಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಮವು.

ಇದುವರೆಗೆ ವಿದುರನು ಮೈತ್ರೇಯನಿಂದ ಕೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಶುಕಮು ನಿಯು ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದುದಾಗಿ, ಸೂತಪೌರಾಣಿಕನು ಶೌನಕಾದಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ, ಶೌನಕಮುನಿಯು ನಡುವೆ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನು. “ಓ ಮಹಾತ್ಮಾ! ಸೂತಾ! ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನುವು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ, 'ಲೋಕಕ್ಕೆ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಪುರು ಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವಯಾವ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನು? ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತಾನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು? ಅವೆಲ್ಲ ವನ್ನೂ ವಿಸ್ತರಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ವಿದುರನು ವಿಶೇಷವಾದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ವನು. ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನು. ಭಾರತಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ಕೃಷ್ಣನು ಸಂಧಿಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಪಾಂಡವದೂತನಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದಾಗ, ಅವನನ್ನು ಅವ ಮಾನಪಡಿಸಿದರೆಂಬ ಕೋಪಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನನ್ನೂ ಅವನ ಪುತ್ರರನ್ನೂ ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಬಂದವನು. ಮತ್ತು ಪೂಜ್ಯನಾದ ವ್ಯಾಸ ಮಹಾಮುನಿಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಮಹಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸಮಾನನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ವನು. ಸರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಕೃಷ್ಣನನ್ನೂ, ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತರನ್ನೂ ಸೇವಿಸತಕ್ಕವನು. ಇಂತಹ ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ವಿದುರನು, ಗಂಗಾದಿಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯಾತ್ರೆಮಾಡಿ ಬಂದು, ಪಾಪರಹಿತನಾಗಿ, ಕುಶಾವರ್ತವೆಂಬ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ತತ್ವಜ್ಞನಾದ ಮೈತ್ರೇಯನನ್ನು ಕಂಡು, ಭಗವದ್ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದನೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೇ? ಅವನು ಯಾವಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಭಾಗವತೋತ್ತಮರಾದ ವಿದುರಮೈತ್ರೇಯರಿಬ್ಬರಿಗೂ ನಡೆದ ಪ್ರಸಂಗ ಗಳಲ್ಲಿ, ಆ ಭಗವಂತನ ಪುಣ್ಯಚರಿತ್ರವೊಂದಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಂದಿರದು. ಭಗವಂತನ

ಪಾದಾಗ್ರದಿಂದ ಹೊರಟ ಗಂಗಾಜಲದಂತೆ, ಅವರ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟ ಒಂದೊಂದು ವಿಷಯವೂ ಲೋಕಪಾವನವಾಗಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಾಧುಗಳಿಂದ ಕೀರ್ತಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕುದಾಗಿಯೂ, ಅದ್ಭುತಚರಿತ್ರಗಳುಳ್ಳುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಕಥೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ! ಒಂದಾವರ್ತಿ ಹರಿಕಥೆಯೆಂಬ ಅಮೃತವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ, ಅದರ ರಸವನ್ನು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ, ಯಾವನು ತಾನೇ ಅದರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಹೊಂದುವನು!'' ಎಂದನು. ಆಗ ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನಪರನಾದ ಸೂತನು, ಶೌನಕಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೈ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿರಾ! ಕೇಳಿರಿ! ನಿಮ್ಮಂತೆಯೇ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನೂ ಶುಕಮುನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಈ ವಿದುರಮೈತ್ರೇಯರ ಸಂವಾದವನ್ನೇ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದನು. ಶುಕಮುನಿಯೂ ಅದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸಿರುವನು. ಅವನ್ನೇ ನಿಮಗೂ ಹೇಳುವೆನು. ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ವರಾಹಾವತಾರವನ್ನೆತ್ತಿ, ರಸಾತಲದಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನುದ್ಧರಿಸಿ, ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಕೊಂದು, ನಿಜಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿದನೆಂಬ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿದುರನು, ಸಂತೋಷಭರಿತನಾದನಷ್ಟೇ? ಅವನು ತಿರುಗಿ ಮೈತ್ರೇಯನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುವನು. "ಓ ಮುನೀಂದ್ರಾ! ಚತುರ್ಮುಖನು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಜಾಧಿಪತಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೇ? ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವೇನು? ನೀನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರಿಸದ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನುವೂ ಹುಟ್ಟಿದಮೇಲೆ ಅವರಿಂದ ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಯಾದುದು ಹೇಗೆ? ಅವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರೇ? ಅಥವಾ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಬ್ಬರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ತಾವುತಾವೇ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರೇ? ಅಥವಾ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಡೆಸಿದರೇ? ಇದರ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕು'' ಎಂದನು ಅದಕ್ಕಾ ಮೈತ್ರೇಯನು, "ವಿದುರಾ! ಮಹತ್ತು ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮವನ್ನು ನಾನು ಮೊದಲೇ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವೆನಾದರೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಕಾಲದಿಂದ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು, ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದೊಡನೆ, ಅವನಿಗೆ ಶರೀರವಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ, ಮಹತ್ತೆಂಬ ತತ್ವವು ಹುಟ್ಟಿತು. ರಜೋಗುಣಪ್ರಧಾನ

ವಾಗಿ, ಭೂತಗಳ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸಮುದಾಯಸ್ವರೂಪವಾದ ಆ ಮಹತ್ತ
ತ್ವವು, ಭಗವಂತನಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟೊಡನೆ, ಅದರಿಂದ ಭೂತಾದಿಯೆಂಬ ಅಹಂ
ಕಾರವೂ, ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳೂ, ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಗಳೂ, ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ
ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ, ಇವೈದೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದುವು. ಆಕಾಶವೇ ಮೊದಲಾದ
ಈ ಪಂಚಭೂತಗಳು, ಪರಸ್ಪರಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದಾಗ, ಮುಂದೆ
ತಮ್ಮಿಂದಾಗಬೇಕಾದ ಅಂಡವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಸಮರ್ಥಗಳಾಗಿದ್ದುವು.
ಕೊನೆಗೆ ಭಗವಂತನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಏಕೀಭವಿಸಿ (ಪಂಚೀಕರಣವನ್ನು
ಹೊಂದಿ) ಒಂದು ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ, ಅಂಡರೂಪಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿತು. ಈ ಅಂಡ
ವೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚೇತನವಾಗಿ, ಆವರಣಜಲದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಮುಳು
ಗಿದ್ದಿತು. ಅನಿರುದ್ಧರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನೂ ಜಲಾವೃತವಾದ ಆ ಅಂಡಕೋಶ
ದಲ್ಲಿಯೇ ಸಹಸ್ರಸಂವತ್ಸರಗಳವರೆಗೆ ಅಡಗಿದ್ದನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಆ ಅನಿರುದ್ಧನ
ನಾಭಿಯಿಂದ, ಕೋಟಿಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳ ಒಂದು ಕಮಲವು ಮೇಲೆ ಹೊರಟಿತು.
ವಿದುರಾ! ಆ ಕಮಲವೇ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಾಶಿಗಳಿಗೂ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವು ಆ ಕಮಲ
ದಿಂದ ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಆಗ ಜಲಶಾಯಿಯಾಗಿದ್ದ
ಭಗವಂತನು, ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನದೊಡನೆ ತಾನೂ ಆ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ
ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅದರ ಬಲದಿಂದ ಚತುರ್ಮುಖನು, ಈ ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ
ಪೂರ್ವಕಲ್ಪದಂತೆ ನಾಮರೂಪಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ
ಮೊದಲು, ತಮೋಗುಣವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ತಾಮಿಸ್ರವೆಂದೂ, ಅಂಧ
ತಾಮಿಸ್ರವೆಂದೂ, ತಮಸ್ಸೆಂದೂ, ಮೋಹವೆಂದೂ, ಮಹಾತಮಸ್ಸೆಂದೂ, ಕರೆ
ಯಲ್ಪಡುವ ಐದುಬಗೆಯ ಅವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಇವುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ
ಮೇಲೆ ಅಜ್ಞಾನಹೇತುವಾದ ಆತನ್ನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವನಿಗೆ ಜಿಹಾಸೆಯು
ಹುಟ್ಟಿತು. ಇದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು, ತಮೋಮಯವಾದ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಆಗಲೇ
ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಅದರಿಂದ ಯಕ್ಷರೂ, ರಾಕ್ಷಸರೂ ಹುಟ್ಟಿ, ಆ ಬ್ರಹ್ಮಶರೀರ
ವನ್ನೇ ತಮಗೆ ಹಸಿವುಬಾಯಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸತಕ್ಕ ರಾತ್ರಿಯನ್ನಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿ
ದರು. ಮತ್ತು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಹಸಿವುಬಾಯಾರಿಕೆಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗಿ, ಆ ಚತು
ರ್ಮುಖಶರೀರವನ್ನೇ ಭಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು. ಕೆಲವರು "ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸ
ಬೇಡಿರಿ" ಎಂದೂ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು "ಭಕ್ಷಿಸಿ ಬಿಡಿರಿ" ಎಂದೂ ಕೂಗುತ್ತ ಮೇಲೆ
ಬೀಳುವುದಕ್ಕೆ ಬರಲು, ಚತುರ್ಮುಖನು ಭಯಪಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೈ
ನಾನು ನಿಮಗೆ ಜನಕನಲ್ಲವೇ? ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ನೀವೇ ಈ ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನು

ಭಕ್ಷಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವೇ ? ಈ ಕ್ರೂರಕರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡಿರಿ! ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬಾರದೆಂದೂ, ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ಭಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಕೂಗುತ್ತ ಬಂದುದರಿಂದ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಿಮಗೆ ರಾಕ್ಷಸರೆಂದೂ, ಯಕ್ಷರೆಂದೂ ಹೆಸರುಂಟಾಗಲಿ! ಎಂದು ಅವರನ್ನು ತಡೆದು, ಒಡನೆಯೇ ಆ ತಮಸ್ಸನ್ನು ನಿವಾರಿಸತಕ್ಕ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿ, ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ನಿಂತು, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ತೇಜೋವಿಶಿಷ್ಟರಾಗಿ ತೇಜೋರೂಪವಾದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮದೇಹವನ್ನು ಹಗಲನ್ನಾಗಿ ಕೈಕೊಂಡರು. ಆ ಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಜಘನಪ್ರದೇಶದಿಂದ ವಿಶೇಷಕಾಮಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಅಸುರರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಇವರು ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆ, ಕಾಮಾತುರದಿಂದ ಸಂಭೋಗವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ಅವನನ್ನೇ ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೋದರಂತೆ! ಹೀಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಬರುತ್ತಿರುವ ಆ ಅಸುರರನ್ನು ನೋಡಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ನಗುತ್ತ, ಅವರ ದುಶ್ಚೇಷ್ಟೆಯನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ, ಓಡಿಹೋಗಿ, ಆಶ್ರಿತರಕ್ಷಕನಾಗಿಯೂ, ಭಕ್ತಾನುಗ್ರಹಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವರವರ ಭಾವನೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ, ಕೈಮುಗಿದು ಹೀಗೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವನು "ಓ ದೇವಾ! ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು ರಕ್ಷಿಸು! ದುಷ್ಟರನ್ನಡಗಿಸಿ ಶಿಷ್ಟರನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸತಕ್ಕ ನೀನು, ಅಪಾಯಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕು. ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞಾಧೀನನಾಗಿ ನಾನು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಈ ದುರಾತ್ಮರು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವುದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವರು. ಇವರನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕ ಭಾರವು ನಿನ್ನದಾಗಿದೆ" ಎಂದನು. ಆಗ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಬ್ರಹ್ಮನ ದೈನ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಕನಿಕರಗೊಂಡು "ಓ ಚತುರ್ಮುಖಾ! ನೀನು ಕಾಮಪ್ರಚುರವಾದ ಯಾವ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಇವರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆಯೋ, ಆ ಸ್ವಭಾವವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಬಿಡು" ಎಂದನು. ಒಡನೆಯೇ ಬ್ರಹ್ಮನು ಅದನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಲು, ಅದು ಕಾಮೋದ್ರೇಕಕಾಲವಾದ ಸಾಯಂಸಂಧ್ಯೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ, ಸುಂದರಾಕಾರವುಳ್ಳ ಒಂದು ಸ್ತ್ರೀರೂಪದಂತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಆ ಸ್ತ್ರೀವ್ಯಕ್ತಿಗಾದರೋ ಕಮಲದಂತೆ ಸುಂದರವಾದ ಕಾಲುಗಳು! ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಘಲಘಲನೆ ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಾಲಂದುಗೆಗಳು! ಮದದಿಂದ ತೊಳಲುತ್ತಿರುವ ಕಣ್ಣಾಲೆಗಳು! ರತ್ನಮಯವಾದ ಡಾಬು! ನಿತಂಬಬಿಂಬದಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಂದವಾದ ದುಕೂಲದ ಮಡಿ! ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಒತ್ತುತ್ತಿರುವಂತೆ ಉಬ್ಬಿದ ಸ್ತನಗಳು! ಎಷ

ಳಾದ ಮೂಗು! ಅಂದವಾದ ದಂತಪಙ್ಕ್ತಿ! ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮನೋಹರವಾದ ಮುಗುಳ್ನಗೆ! ಪ್ರಸನ್ನ ದೃಷ್ಟಿ! ಕಪ್ಪಾದ ಮುಂಗುರುಳು! ನೋಡುವವರಿಗೆ ಮೋಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತೆ ಆಗಾಗ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಮೈಮೇಲಿನ ಸೆರಗನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆಳೆದು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತಕ್ಕ ಸೊಬಗು! ಇಂತಹ ಲೀಲಾವಿಶೇಷದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ, ಅಸುರರೆಲ್ಲರೂ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕಾಮಮೋಹಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ತಾವು "ಆಹಾ! ಎಂತಹ ಸೌಂದರ್ಯವು! ಎಂತಹ ಲಾವಣ್ಯವು! ಎಂತಹ ನವಯೌವನವು! ನಾವು ಇಷ್ಟುಮಂದಿಯೂ ಕಾಮಿಸಿ ಇವಳಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಈಕೆಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನಾದರೂ ವರಿಸದೆ, ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಕಾಮವಿಲ್ಲದವಳಂತೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಳಲ್ಲಾ! ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು" ಎಂದು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತ, ಸ್ತ್ರೀರೂಪದಿಂದಿದ್ದ ಆ ಸಂಧ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಗೌರವಗಳೊಡನೆ ಹೀಗೆಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುವರು. "ಎಲೆ ಸುಶ್ರೋಣಿ! ನೀನು ಯಾರು? ಯಾರಕಡೆಯವಳು? ಯಾವಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವೆ? ನೀನಾದರೋ ಈಗ ನಿನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯವೆಂಬ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಇಟ್ಟಿರುವಂತಿದೆ! ಅಪರೆ ಅದನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ನಾವು ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ! ಹೀಗೆ ಭಾಗ್ಯಹೀನರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲಾ? ನೀನು ದೇವತಾಸ್ತ್ರೀಯೋ? ಮನುಷ್ಯಸ್ತ್ರೀಯೋ? ಯಾರೋ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ನೀನು ಯಾರಾದರೇನು? ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯೋದಯದಿಂದ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವು ನಮಗೆ ಲಭಿಸಿತು! ಎಲೆ ನಾರೀಮಣೀ! ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಪುಟನೆಗೆಯುತ್ತಿರುವ ಚೆಂಡನ್ನು ಹೊಡೆವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆತುರಪಡುತ್ತಿರುವ ಈ ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲವು ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವುದು! ನೀನು ಕೈಯಿಂದ ಚೆಂಡಾಡುತ್ತಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಚೆಂಡಾಡುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲಾ! ಈ ನಿನ್ನ ಉಬ್ಬಿದ ಸ್ತನಗಳ ಭಾರದಿಂದ ಭಯಪಟ್ಟು ಕಂದಿದಂತೆ ನಿನ್ನ ಮಧ್ಯಭಾಗವು ಬಹಳವಾಗಿ ಕೃಶಿಸಿ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವುದು! ನಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪ್ರಸರಿಸುತ್ತಿರುವುದು! ಏಕೆ ಸುಂದರಿ! ಈ ಚೆಂಡಾಟದ ಆತುರದಲ್ಲಿ ಬಿಚ್ಚಿ ಹೋಗಿರುವ ಈ ನಿನ್ನ ತುರುಬನ್ನಾದರೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಡಬಾರದೇ?" ಎಂದರು. ಹೀಗೆ ಆ ಅಸುರರೆಲ್ಲರೂ ಕಾಮಾತುರದಿಂದ ಗುಂಪುಕೂಡಿ ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದವರಾಗಿ * ಆ ಸಂಜೆಯನ್ನೇ ಒಂದು ಸುಂದರಸ್ತ್ರೀಯನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಅವಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ

* ಇಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಮಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸೂರ್ಯನೇ ಚೆಂಡು, ಮೆಘಗಳ ನಡುನಡುವೆ ಕಾಣುವುದೇ ಸಂಚಾರರೀತಿ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳೇ ಕಣ್ಣು, ಕತ್ತಲೆಯೇ ತಲೆಕೂದಲೆಂದು, ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪುತ್ರರು, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆಕೂತಿಯೆಂದೂ, ಪ್ರಸೂತಿಯೆಂದೂ ಹೆಸರುಗೊಂಡ ಪತ್ನಿಯರನ್ನು ವರಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ಅವರು ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಕ್ರಮವೇನು? ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಮೈತ್ರೇಯನು ವಿದುರನನ್ನು ಕುರಿತು, "ವಿದುರಾ ಕೇಳು! ಚತುರ್ಮುಖನು:ಕರ್ದಮನನ್ನು ಕರೆದು, ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೊಡನೆ, ಆ ಕರ್ದಮನು ಸರಸ್ವತೀನದಿಯ ತೀರಕ್ಕೆಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಸಾವಿರವರುಷಗಳವರೆಗೆ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆಕರ್ದಮನು ದೃಢಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಭಗವದುಪಾಸನಾರೂಪವಾದ ಧ್ಯಾನಯೋಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಕೃತಯುಗಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಸಾವಿರವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ತಪಸ್ಸುಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನಾದ ಭಗವಂತನು ಅವನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ, ಪಂಚೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗಿಯೂ, ಸೌಂದರ್ಯ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಗೆ ನೆಲೆಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ತನ್ನ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹದೊಡನೆ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು. ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾಗಿಯೂ, ಕೋಟಿಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆ ಭಗವಂತನ ಮಹಾದ್ಭುತಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೇ? ಕಂಠದಲ್ಲಿ ತಾವರೆ ನೈದಿಲೆಗಳಿಂದ ಹೂವಿನದಂಡೆ! ಹಣೆಯಮೇಲೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಕಪ್ಪಾದ ಮುಂಗುರಳು! ನಡುಪಿನಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣಕಾಂತಿಯಿಂದ ಥಳಥಳಿಸುವ ಪಟ್ಟೆಮಡಿ! ತಲೆಯಲ್ಲಿ ರತ್ನಕಿರೀಟದ ಹೊಳಪು! ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನವಾದ ಕುಂಡಲಗಳು! ಮೂರು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖ ಚಕ್ರಗದೆಗಳೆಂಬ ಮೂರು ದಿವ್ಯಾಯುಧಗಳು! ಮತ್ತೊಂದು ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಲೀಲಾರ್ಥವಾಗಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ಬಿಳೀ ನೈದಿಲೆಯ ಹೂವು! ನೋಡುವವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವಂತೆ ಕರುಣಾರಸವನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಸನ್ನದೃಷ್ಟಿ! ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿ! ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿ! ಇಂತಹ ದಿವ್ಯವೈಭವದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭಗವಂತನು, ಗುರುಡಾರೂಢನಾಗಿ ಬಂದು ಆಕಾಶಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವಂತೆ ಈ ಕರ್ದಮನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿದನು. ಇಂತಹ ದಿವ್ಯಾಕೃತಿಯು ಕಣ್ಣಮುಂದೆ ಗೋಚರಿಸಿದೊಡನೆ, ಕರ್ದಮನು ಅತ್ಯಾನಂದದಿಂದುಕ್ಕುತ್ತಾ, ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಸೋಕಿಸಿ, ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತು, ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು. "ಓ ದೇವಾ! ಲೋಕಸ್ತುತ್ಯನಾಗಿಯೂ, ಶುದ್ಧಸತ್ವಮಯನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಈಗ ಸಾರ್ಥಕವಾದುವು. ಎಲ್ಲಾ ತಪಃಫಲವೂ ಈಗ ನನಗೆ ಕೈಗೂಡಿತು. ಈ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲವೇ

ಯೋಗೀಶ್ವರರೆಲ್ಲರೂ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳವರೆಗೆ ದೃಢವಾದ ಯೋಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಕೊನೆಗೆ ಎಷ್ಟೋಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸುವರು! ಹೀಗೆ ಮಹಾಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ದುರ್ಲಭವಾದ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವು, ಇಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ನನಗೆ ಲಭಿಸಿದುದು, ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯೋದಯವಲ್ಲವೇ? ದೇವಾ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕಮಾನವರು ನಿನ್ನ ಮಾಯಾಪಾಶದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದು, ಬುದ್ಧಿಗೆಟ್ಟು, ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ನಾವೆಯಂತಿರುವ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಅತ್ಯಲ್ಪಸುಖಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವುದುಂಟು. ನೀನು ನಿನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸಿದವರಿಗೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವರವರ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ ಸಂಸಾರಸುಖವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವೆ! ಉತ್ತಮವುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸಬಲ್ಲ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸಿ, ಈ ಅಲ್ಪಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯತಕ್ಕವರು ವಿವೇಕಹೀನರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನಿದೆ? ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಈಗ ನಾನೂ ಕೂಡ, ಇದುವರೆಗೆ ಉಪಾಸನೆಮಾಡಿ, ಆ ಅಲ್ಪಸುಖವನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿರುವೆನು. ಮೋಕ್ಷದಾಯಕನಾದ ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರುವಾಗಲೂ ಕೂಡ, ನನಗೆ ಆ ಮುಕ್ತಿಕಾಂತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯತಕ್ಕ ಭಾಗ್ಯವಿಲ್ಲದಂತಿರುವುದು. ಗುಣದಲ್ಲಿಯೂ, ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ, ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ನನಗೆ ಅನುಕೂಲೆಯಾಗಿ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸತಕ್ಕ ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಅಹಾ! ಈ ನನ್ನ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಗೆ ನಾನೇ ಲಜ್ಜೆಪಡಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಂತೆ ಸರ್ವಫಲಪ್ರದನಾದ ನೀನು ನನ್ನ ಕಣ್ಣಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತಿರುವಾಗಲೂ, ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ ಸಂಸಾರಸುಖವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ಕಾಮುಕಸ್ವಭಾವವನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಬೇಕಾಯಿತು! ಓ ಪ್ರಭೂ! ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತವನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಈ ಅಲ್ಪಸುಖವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವುದೇಕೆಂಬುದು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯವಲ್ಲ! ನಾನು ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕಾದರೂ ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞಾಧೀನವಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕೇ ಹೊರತು, ಯಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವತಂತ್ರನಲ್ಲ. ಓ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾ! ಈ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಸಮ್ಮತವಿಲ್ಲ! ಹಾಗಿದ್ದರೂ, ನನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಲಾರೆನು. ದೇವಾ! ಸಮಸ್ತಲೋಕವೂ ನಿನ್ನಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವೇದವಾಕ್ಯಗಳೆಂಬ ಹಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಹಸುವಿನಂತೆ ಕಟ್ಟು ಬಿದ್ದು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ನಾನೂ

ಕಾಮಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟು ಬಿದ್ದು ಈ ಸಾಂಸಾರಿಕಲೋಕವನ್ನೇ ಅನುವರ್ತಿಸಿ ನಡೆಯ ಬೇಕೆಂದು, ಚತುರ್ಮುಖರೂಪದಿಂದ ನನಗೆ ತಂದೆಯಾಗಿದ್ದ ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಆಜ್ಞಾಪಿ ಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವೆನು. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮಗಳಿಂದಲೇ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಎಲೈ ದೇವದೇವನೇ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಹಾ ತ್ಮರು, ಈ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೂ, ಪಶು ಪ್ರಾಯವಾದ ಇತರಪರಿವಾರವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ನಿನ್ನ ಕಥಾಮೃತವನ್ನು ಆಗಾಗ ಪಾನವಮಾಡುತ್ತ, ಹುಟ್ಟು, ಮುಪ್ಪು, ಸಾವು ಎಂಬಿವೇ ಮುಂತಾದ ಶರೀರಧರ್ಮ ಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದವರಾಗಿ, ಸಂಸಾರತಾರಕವಾದ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದವ ನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವರೋ, ಅಂತವರ ಆಯುಸ್ಸುಮಾತ್ರವೇ ಸಾರ್ಥಕವೆನಿಸುವುದು. ಹಸಿವು'ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಮುಪ್ಪು,ಮುಂತಾದ ಕಷ್ಟಗಳೊಂದೂ ಅವರನ್ನು ಬಾಧಿಸ ಲಾರವು. ಓ ದೇವಾ! ಕಾಲವೆಂಬ ಚಕ್ರವು ನಿನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವುದು. (ಅಧಿಕ ಮಾಸದೊಡಗೂಡಿ) ಹದಿಮೂರು ತಿಂಗಳುಗಳೆಂಬ ಅಡ್ಡಗಳಿಂದಲೂ, ದಿನಗಳೆಂಬ ಮುನ್ನೂರರವತ್ತು ಗಿಣ್ಣು (ತುಂಡು) ಗಳಿಂದಲೂ, ಋತುಗಳೆಂಬ ಆರೆಳೆಯ ಪಟ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ, ಕ್ಷಣ ಮುಹೂರ್ತಾದಿಗಳೆಂಬ ಅನೇಕಾನೇಕದಳಗಳಿಂದಲೂ, ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಗಳೆಂಬ ಮೂರು ನಾಭಿ (ಮಧ್ಯರಂಧ್ರ ಅಥವಾ ತಿರುಗುಳಿ)ಗಳಿಂ ದಲೂ ಏರ್ಪಟ್ಟು ತೀವ್ರವೇಗವುಳ್ಳ ಕಾಲಚಕ್ರವೆಂಬುದು ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ತಿರುಗಿಸಲ್ಪ ಡುತ್ತ, ಸಂಸಾರಿಗಳ ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು ತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅದರಿಂದುಂಟಾಗತಕ್ಕ ಆಯುಃಕ್ಷಯವು ನಿನ್ನ ಗುಣಾನುಭವವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಮಾತ್ರ ಸಂಭವಿಸಲಾರದು. ಅಂತಹ ಕಾಲಚಕ್ರವೇ ನಿನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವುದರಿಂದ, ಜೀವಗಳ ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ ನೀನಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಬ್ಬರು ಸಮರ್ಥರಲ್ಲ. ಈಗ ನಾನೂ ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರ ಲಾರದುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಸಾರವನ್ನವಲಂಬಿಸುವೆನೇ ಹೊರತು ಕಾಮಸುಖಾಪೇಕ್ಷೆ ಯಿಂದಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ದಯೆಯಿಟ್ಟು, ನನ್ನ ಆಯುಃ ಪ್ರಮಾಣವು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಳೆದು ಹೋಗದಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನುಮರೆಹೊಕ್ಕಿರುವೆನು. ಆದರೆ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಇರುವಾಗ, ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ನಿನ್ನನ್ನುಮಾತ್ರ ಭಜಿಸುವುದೇಕೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ದೇವಾ! ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲು ನೀನೊಬ್ಬನೇ ನಾಮರೂಪ ವಿಭಾಗಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದ, ಸೂಕ್ಷ್ಮದಶೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳನ್ನೂ, ಕಾಲವನ್ನೂ ಶರೀರವಾಗಿ ಹೊಂದಿದ್ದವನು! ಆ ಮೇಲೆ ನೀನೇ ನಾಮರೂಪವಿಭಾಗಗಳಿಂದ ಸ್ಥೂಲಾವಸ್ಥೆಯುಳ್ಳ

ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದೆಣಿಸಿ, ನಿನಗೆ ಶರೀರವಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದರಿಂದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದವನು! ತನ್ನ ಶರೀರ ದಿಂದ ನೂಲನ್ನೆಳೆದು, ಆ ನೂಲಿನ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಅಡಗಿದ್ದು, ಸಮಯವು ಬಂದಾಗ ಆ ನೂಲನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಜೇಡರ ಹುಳದಂತೆ, ನೀನೂಕೂಡ, ನಿನ್ನ ಅದ್ಭುತಶಕ್ತಿಯಿಂದ, ನಿನಗೆ ಶರೀರಭೂತಗಳಾದ ಚಿದಚಿತ್ತು ಗಳನ್ನೇ ಪ್ರಪಂಚರೂಪವಾಗಿ ಹರಡಿ, ಅದರೊಳಗೆ ನೀನೂ ಸೇರಿ, ಅದನ್ನು ಪಾಲಿ ಸುತ್ತಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಅದನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಉಪಸಂಹಾರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆ. ಆದು ದರಿಂದ ನೀನೇ ಜಗತ್ಕಾರಣನು! ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ವಸ್ತುವು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ! ಜಗ ತ್ಕಾರಣವಸ್ತುವೇ ಧ್ಯಾನಯೋಗ್ಯವೆಂದು ನಾನು ಹಿರಿಯರಿಂದ ಕೇಳಿರುವೆನು. ಆದುದರಿಂದ, ಲೋಕಕಾರಣನಾದ ನಿನ್ನ ಪಾದವನ್ನೇ ನಾನು ಮರೆಹೊಕ್ಕಿರುವೆನು. ಓ ದೇವಾ! ನೀನು ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಮೊದಲು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ! ಅದರಿಂದ ಶಬ್ದಾದಿಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳಿಂದ ಪಂಚಭೂತಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ! ಭೂತಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಅಹಂಕಾರವೇ ಪ್ರಥಮಕಾರಣವಾದುದರಿಂದ ನಮ್ಮಂ ತಹ ಜೀವಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅದಕ್ಕೆ ವಶ್ಯರಾಗಿ, ನಿನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೋರದೆ, ಇಂತಹ ತುಚ್ಛವಾದ ಸಂಸಾರಸುಖವನ್ನೇ ಆಶಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದರೇನು? ತುಲಸೀಮಾಲಿಕೆ ಯಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗಲೇ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದಂತಾಯಿತು. ನಾನಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನಸಂಬಂಧ ದಿಂದ ನಿನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸದಿದ್ದರೂ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನಗಿರುವ ಈ ಅಸಾಧಾರಣ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ನಿನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬಿಡಲಾರೆಯೆಂದೇ ನಂಬಿರುವೆನು. ಓ ಪರಮಪುರುಷಾ! ನಮ್ಮಂತವರನ್ನು ಅನು ಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೀನು ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿದವನು! ಆನಂದಮಯನೆನಿಸಿ ಪೂರ್ಣಕಾಮನಾಗಿದ್ದರೂ, ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕವನು. ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಆರಾಧಿಸಿದರೂ, ಅವರ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈಡೇರಿಸ ತಕ್ಕವನು. ಸರ್ವಲೋಕಕ್ಕೂ ವಂದನಾರ್ಹವಾದ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳುಳ್ಳವನು. ಇಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ವಂದಿಸುವೆನು” ಎಂದು ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಯಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ವಿದುರಾ! ಹೀಗೆ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವ ಕರ್ದಮ ನನ್ನು, ಗರುಡಾರೂಢನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯು, ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕ ವಾದ ಮಂದಹಾಸದೊಡನೆ ಪ್ರಸನ್ನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ, ಅಮೃತದಂತೆ ಮಧುರವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೀಗೆಂದು ನಿಯಮಿಸುವನು. “ಓ ಕರ್ದಮಾ! ಶಮದಮಾದಿ

ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನೀನು ಭಾರ್ಯೆಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಘೋರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದೆ! ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ನಾನು ಮೆಚ್ಚಿದೆನು. ನಿನ್ನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನೂ ನಾನು ಕಂಡುಕೊಂಡೆನು. ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನ ನೆರವೇರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ನಾನು ತಕ್ಕ ಉಪಾಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿರುವೆನು. ಓ ಮಹಾತ್ಮಾ! ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ಆರಾಧನವು ಎಂದಿಗೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗಲಾರದು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾದ ನಿಮ್ಮಂತವರು ನಡೆಸಿದ ಇಂತಹ ತಪಸ್ಸು ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದೆಂದರೇನು? ಮುಂದೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು? ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರನಾದ ಸ್ವಾಯಂಭುವನೆಂಬ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೊಬ್ಬನಿರುವನು. ಆತನ ಶುಭಚರಿತ್ರಗಳು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದವುಗಳು. ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತ, ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತಭೂಮಂಡಲವನ್ನೂ ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಆತನಿಗೆ ಶತರೂಪೆಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯೊಬ್ಬಳುಂಟು. ಆ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ದೇವಹೂತಿಯೆಂಬ ಕನ್ಯಾರತ್ನ ಹೊಂದಿರುವುದು. ಆ ಕನ್ಯೆಯು ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಸೌಂದರ್ಯವುಳ್ಳವಳು. ಅವಳಿಗೆ ವಿವಾಹಕಾಲವೂ ಸಮೀಪಿಸಿರುವುದು. ಆಕೆಯ ತಂದೆಯಾದ ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನುವು, ಅವಳನ್ನು ತಕ್ಕವರನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವನು ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನೂ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ ಕೇಳಿ, ನಿನಗೆ ತನ್ನ ಕುಮಾರಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ನಾಳೆ ತನ್ನ ಪತ್ನೀಸಮೇತನಾಗಿ ಆ ಕುಮಾರಿಯನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ನಿನ್ನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರುವನು. ಆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹಮಾಡುದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಓ ಕರ್ದಮಾ! ನೀನು ಇದುವರೆಗೆ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕಳವಳಿಸುತ್ತಿದ್ದೆಯೋ, ಅಂತಹ ಕನ್ಯಾಲಾಭವು ನಿನಗೆ ಕೂಡಲೇ ಕೈಸೇರುವುದು. ಅವಳು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಕಾಮವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ, ಅನೇಕವರುಷಗಳನ್ನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಂತೆ ಕಳೆಯುವಳು. ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಒಂಭತ್ತುಮಂದಿ ಕುಮಾರಿಯರು ಹುಟ್ಟುವರು ಆ ನಿನ್ನ ಕನ್ಯೆಯರೆಲ್ಲರೂ, ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಅನೇಕ ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದು, ಸಂತಾನವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವರು. ಓ ಮುನೀಂದ್ರಾ! ಇನ್ನು ನೀನು ಈ ನನ್ನಾಜ್ಞೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆಸತಕ್ಕ ಒಂದೊಂದುಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅರ್ಪಿತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಭಕ್ತಿನಿರತನಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನೀನು ನನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಸೇರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ನೀನು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿ

ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಯೆಯನ್ನೇ ತೋರಿಸುತ್ತಿರು! ಮರೆಹೊಕ್ಕವರಿಗೆ ಅಭಯಪ್ರದಾನ ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಪರನಾಗಿರು! ಆಗ ನಿನಗೆ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಈಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವೂ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇಅಡಗಿರುವುದೆಂದೂ, ಸಮಸ್ತಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂ ನಾನೇ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿ, ಅವುಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿಯೂ, ಧಾರಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವೆನೆಂದೂ ಆ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದು. ಕರ್ದಮಾ! ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ನಾನೂಕೂಡ ನನ್ನ ಅಂಶದಿಂದ ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ದೇವ ಹೂತಿಯಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಅವಳಿಗೆ, ಪ್ರಕೃತಿ, ಪುರುಷ, ಈಶ್ವರರೆಂಬ ಮೂರು ತತ್ವಗಳ ವಿಭಾಗವನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ತತ್ವಸಂಹಿತೆಯನ್ನುಪದೇಶಿಸುವೆನು” ಎಂದನು. ಭಗವಂತನು ಹೀಗೆ ಕರ್ದಮನಿಗೆ ವರಪ್ರದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆ ಆಶ್ರ ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಅನೇಕ ಯೋಗೀಶ್ವರರಿಂದಲೂ, ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತ, ಗರುಡಾರೂಢನಾಗಿ, ತನ್ನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಕರ್ದಮನು, ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದ್ದ ಕಾಲವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ, ಸ್ವಾಯಂಭು ವಮನುವು, ಸುವರ್ಣಾಲಂಕೃತವಾದ ರಥದಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನೂ, ಕನ್ಯೆಯನ್ನೂ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು. ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿ, ಕೊನೆಗೆ ಭಗವಂತನು ಸೂಚಿ ಸಿದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ, ಈ ಕರ್ದಮಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದದು. ವಿದುರಾ! ಆ ಕರ್ದಮಾಶ್ರಮದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೇ? ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಭಗವಂತನು ಕರ್ದಮಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಭಕ್ತಿವಿಶೇಷವನ್ನು ನೋಡಿ, ದಯಾತಿಶಯದಿಂದ ಆನಂದ ಬಾಷ್ಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಾಗ, ಒಂದು ಬಾಷ್ಪಬಿಂದುವು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ದರಿಂದಲೇ ಅದಕ್ಕೆ ಬಿಂದುಸರೋವರವೆಂದು ಹೆಸರುಂಟಾಯಿತು. ಆ ಬಿಂದುಸರೋ ವರವು, ಸುತ್ತಲೂ ಸರಸ್ವತೀನದಿಯಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿ, ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನೀಗಿಸುವುದು. ಅಮೃತದಂತೆ ಮಧುರವಾದ ಅದರ ಜಲ ವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿದರೆ ಸಮಸ್ತರೋಗಗಳೂ ನಿವೃತ್ತವಾಗುವುವು. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಅನೇಕಮಹರ್ಷಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಆ ಪುಣ್ಯಜಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯಕರ್ಮ ಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವರು. ಇಂತಹ ಸರೋವರವನ್ನೊಳಕೊಂಡ ಆ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರ ಮವು, ಸುತ್ತಲೂ ಪರಮಪಾವನಗಳಾದ ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾಗಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿನ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಮಪಾವನಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುವು. ಋತುಧರ್ಮ ವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಬೇರೆಬೇರೆಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಡತಕ್ಕ ಫಲಪುಷ್ಪಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಅಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ವನಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ನಿತ್ಯನಿವಾಸವೆನಿಸಿದ ಆ ವನದ ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಮಧುರಧ್ವನಿ! ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಭ್ರಮ

ರಝೇಂಕಾರಗಳು! ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಮದಿಸಿದ ನವಿಲುಗಳ ನರ್ತನಗಳು! ಬೇರೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನೊಂದು ಕೂಗಿಕರೆಯುತ್ತಿರುವ ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಮಧುರಧ್ವನಿ! ಹೀಗೆ ಆ ಆಶ್ರಮೋದ್ಯಾನವು ಸರ್ವಸೌಭಾಗ್ಯವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು. ಹುತ್ತು ಕಡವು, ಹಗಡೆ, ಅಸುಗೆ, ಬಂಧುಗೆ, ಮೊಲ್ಲೆ, ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಪಾರಿಜಾತ, ಗಿರಿಮಲ್ಲಿಕೆ, ಮಾವು, ಮುಂತಾದ ಫಲವೃಕ್ಷಗಳೆಲ್ಲವೂ ದಟ್ಟವಾಗಿ ತುಂಬಿರುವುವು. ಅಲ್ಲಿನ ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ, ಹಂಸಗಳು, ಕಾರಂಡವಗಳು, ನೀರು ಕೋಳಿಗಳು, ಸಾರಸಗಳು, ಚಕ್ರವಾಕಗಳು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಜಲಪಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಿರುವುವು. ಅದರ ಸುತ್ತಿನ ತೋಪುಗಳಲ್ಲಿ, ಜಿಂಕೆ, ಹಂದಿ, ಮುಳ್ಳುಹಂದಿ, ಕಡವೆ, ಆನೆ, ಸಿಂಗಳೀಕ, ಸಿಂಹ, ಕಪಿ, ಮುಂಗುಸಿ, ಕಸ್ತೂರೀಮೃಗಗಳು, ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ತಜಾತಿಯ ಮೃಗಗಳೂ, ಇತರರಿಗೆ ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲದೆ ತಮಗೆ ತಾವು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಆದಿರಾಜನೆನಿಸಿದ ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನುವು ಹೀಗೆ ಸರ್ವಶೋಭಾಸ್ಪದವಾಗಿದ್ದ ಕರ್ದಮಾಶ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಹೋಮಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಖಾಸೀನನಾಗಿದ್ದ ಕರ್ದಮಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ಕಂಡನು. ಆ ಮಹರ್ಷಿಯಾದರೋ ಭಗವಂತನ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣಪಾತ್ರನಾದುದರಿಂದ, ಬಹುಕಾಲದ ತಪಸ್ಸಿದಲ್ಲಿ ಕ್ಲೇಶಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ. ಅವನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಂದುಕುಂದುಗಳೇನೂ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಭಗವಂತನು ಆತನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಬಂದು, ಅವನೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಣಮಾಡಿದಾಗ, ಆ ಭಗವಂತನ ವಾಕ್ಯಾಮೃತಸೇಚನದಿಂದ ಆತನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಒಂದು ಶೋಭಾವಿಶೇಷವೂ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಉನ್ನತ ಆಕೃತಿ! ಕಮಲದಳದಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳು! ಹೀಗೆಸರ್ವೋತ್ತಮಮಹಾಪುರುಷಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದಕೂಡಿದ್ದರೂಆಮಹರ್ಷಿಯು, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಡೆ, ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ನಾರುಮಡಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸಾಣೆಯಿಕ್ಕದ ಮಹಾರತ್ನದಂತೆ ದೇಹಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದಿದ್ದನು. ಇಂತಹ ಕರ್ದಮನನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನುವು, ಆತನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಆಗ ಕರ್ದಮನು, ತನ್ನ ಪರ್ಣಶಾಲೆಗೆ ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಆ ಮನುಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ, ಉಚಿತವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ, ತಕ್ಕಸತ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಮನುಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಆ ಮಹರ್ಷಿಯಿಂದ ಸತ್ಕೃತನಾಗಿ ಕುಳಿತ ಮೇಲೆ, ಕರ್ದಮನು ತನಗೆ ಭಗವಂತನುಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದವಾಕ್ಯವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು, ಮಧುರ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು, "ಓ ಸಾರ್ವಭೌಮಾ! ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ರಕ್ಷಣಶಕ್ತಿಯನ್ನೇ ನಿನ್ನ ರೂಪದಿಂದ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವನು.

ಆದರಿಂದಲೇ ನೀನು, ದುಷ್ಟರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಶಿಷ್ಟರನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭೂಮಂಡಲವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವೆ! ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಲೋಕರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಭಗವಂತನೇ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರಾದಿಗ್ರಹಗಳ ರೂಪದಿಂದಲೂ, ಇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ, ಯಮ, ವರುಣ, ವಾಯು, ಕುಬೇರ, ಮುಂತಾದ ದಿಕ್ಪಾಲಕರ ರೂಪದಿಂದಲೂ, ಆಯಾ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವನು. ಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ ಮಹಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಭಗವಂತನೇ ನಮ್ಮನ್ನೂ ಒಂದೊಂದು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸತಕ್ಕವನು. ಮೊದಲು ನಮಗೆ ಧ್ಯಾನಯೋಗ್ಯನಾದ ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆವು. ಓ, ಚಕ್ರವರ್ತೀ! ನೀನು ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ನಿನ್ನ ವಿಜಯರಥವನ್ನೇರಿ, ಶತ್ರುಭಯಂಕರವಾದ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ಅದರ ಠೇಂಕಾರದಿಂದಲೇ ಧರ್ಮವಿರೋಧಿಗಳಾದ ದುಷ್ಟರನ್ನು ಹೆದರಿಸುತ್ತ, ಪಾದಾಹತಿಯಿಂದ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ನಡುಗಿಸುವಂತೆ ದೊಡ್ಡ ಚತುರಂಗಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಸೂರ್ಯನಂತೆ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತ ಅನವರತವೂ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವವರೆಗೆ, ಸಮಸ್ತ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಡೆಯುವುವು. ನೀನು ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರನಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ದುಷ್ಟರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ಆ ವರ್ಣಾಶ್ರಮದ ಕಟ್ಟುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಒಡನೆಯೇ ಸಡಿಲಿ ಹೋಗುವುವು. ಕೇವಲ ಅರ್ಥಕಾಮಪರಾಯಣರಾದ ನೀಚಜನರಿಂದ ಅಧರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ನೀನು ಕ್ಷಣಕಾಲದವರೆಗೆ ಶ್ರಮಪರಿಹಾರಾರ್ಥರಾಗಿ ನಿದ್ರೆಮಾಡಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ಚೋರರ ಬಾಧೆಯಿಂದ ನಶಿಸಿ ಹೋಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಲೋಕಸಂಚಾರಿಯಾಗಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರಬೇಕಾದುದೇ ಉಚಿತವು! ಈಗ ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುದೂ ಕೂಡ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಲೋಕಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇರಬಹುದು! ಹಾಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದವರ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಅವರ ಬಾಯಿಂದಲೇ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದುದು ನನಗೆ ಮರ್ಯಾದೆಯಾದುದರಿಂದ, ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ನೀನು ಇಷ್ಟುದೂರದವರೆಗೆ ಬಂದಉದ್ದೇಶವೇನು? ನಿನ್ನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅದನ್ನು ನಾವು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಂಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಸಿಕೊಡುವೆವು'' ಎಂದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

———

ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನುವು ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ದೇವಹೂತಿ
ಯನ್ನು ಕರ್ದಮನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹಮಾಡಿದುದು.
ಮನುರಾಜ್ಯವೈಭವವು.

ಮನುಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಬಹಳ ಗಂಭೀರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ, ಕರ್ದಮಮುನಿಯು ತನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನೂ, ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಬಹಳವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾಚಿಕೆಗೊಂಡು, ಲೋಕವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ವಿರಕ್ತನಾದ ಆ ಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೈ ಮಹಾತ್ಮನೇ! ಸಾಮಾನ್ಯಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವಂತನು ನಮ್ಮನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದುದೇನೋ ವಾಸ್ತವವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ವೇದಮಯನಾದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು, ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವದುಪಾಸನಾರೂಪವಾದ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಜ್ಞಾನಯೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಷ್ಠರಾಗಿ, ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರತಕ್ಕ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು, ವೇದವೆಂಬ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವನಲ್ಲವೇ? ವೇದಸ್ವರೂಪರಾದ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರಿಗೆ ಬೇರೆಯವರಿಂದ ಅಪಾಯವಿಲ್ಲದೆ ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ತನ್ನ ಸಹಸ್ರಭುಜಗಳಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವನು. ಇದರಿಂದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲವೇ ಹೃದಯವೆಂದೂ, ನಮ್ಮ ಕ್ಷತ್ರಿಯಕುಲವೇ ಅಂಗವೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಓ, ಮುನೀಂದ್ರಾ! ಹೀಗೆ ವೇದಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮ್ಮನ್ನೂ, ನಿಮಗೆ ಅಪಾಯವಿಲ್ಲದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನೂ, ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ನಾವು ನಾವು ನಮ್ಮನಮಗೆ ವಿಹಿತವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ಬಂದರಲ್ಲವೇ ನಮ್ಮ ಈ ಉಭಯಕುಲಕ್ಕೂ ಕಾರಣನಾದ ನಾರಾಯಣನು ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಓ ಮಹಾತ್ಮಾ! ಈ ನಿನ್ನ ಸಂದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಸಮಸ್ತಸಂದೇಹಗಳೂ ನಿವೃತ್ತವಾದುವು. ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ, ನನ್ನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವ ನೆವದಿಂದ, ಲೋಕರಕ್ಷಣವೇ ಕ್ಷತ್ರಿಯಧರ್ಮವೆಂದು ಸೂಚಿಸಿಬಿಟ್ಟೆಯಲ್ಲವೇ ಇನ್ನು ನಿನ್ನಿಂದ ನಾನು ಪುನಃ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಧರ್ಮವೇನುಂಟು? ಪುಣ್ಯಹೀನರಿಗೆ ದೊರೆಯಲಾರದ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವು ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯೋದಯದಿಂದ ಈಗ ನನಗೆ ಲಭಿಸಿತು. ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯೋದಯದಿಂದ ನಿನ್ನ ಪಾದರೇಣುವನ್ನು ನಾನು ತಲೆಯಿಂದ ಧರಿಸುವಂತಾಯಿತು! ನಿನ್ನಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರ ಬುದ್ಧಿವಾದರೂಪವಾದ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಈಗ ನಾನು ಪಾತ್ರನಾದುದೂ ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯವೇ ಸರಿ! ಮನೋಹರವಾದ ನಿನ್ನ ಮಧುರವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ

ಕೇಳುವ ಹಾಗಾದುದೂ ಕೂಡ ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯೋದಯವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ! ಓ ಮುನೀಂದ್ರಾ! ಈಗ ನನ್ನದೊಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯುಂಟು. ಇದೋ! ನನಗೆ ಒಬ್ಬ ಕನ್ಯೆಯಿರುವಳು. ಇವಳಲ್ಲಿ ನನಗಿರತಕ್ಕ ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯವು, ಇವಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ವರನು ಸಿಕ್ಕುವನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಅನವರತವೂ ನನ್ನನ್ನು ಕಳವಳಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವದು. ಹೀಗೆ ಚಿಂತಾಕುಲನಾದ ನನ್ನ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಲಾಲಿಸಬೇಕು. ಇದೋ! ಇವಳೇ ನನ್ನ ಕುಮಾರಿಯು. ಇವಳಿಗೆ ದೇವಹೂತಿಯೆಂದು ಹೆಸರು! ಇವಳು ಪ್ರಿಯವ್ರತನೆಂದೂ, ಉತ್ತಾನಪಾದನೆಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ನನ್ನ ಪುತ್ರರಿಬ್ಬರಿಗೂ ತಂಗಿಯೆನಿಸಿರುವಳು. ಈ ನನ್ನ ಕುಮಾರಿಯು, ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಗುಣದಲ್ಲಿಯೂ, ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ತನಗೆ ಸಮಾನನಾದ ಪತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಕೋರುತ್ತಿರುವಳು. ಈಗ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಈಕೆಯು ನಾರದಮುನಿಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ, ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ, ವಿದ್ಯಾತಿಶಯವನ್ನೂ ಕೇಳಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೊಬ್ಬರನ್ನು ತಾನು ವರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವಳು. ಎಲೈ ಮಹಾತ್ಮನೇ! ಇವಳು ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಕೂಲೆಯಾಗಿರುವಳೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಕರೆತಂದಿರುವೆನು. ಇವಳನ್ನು ನೀನು ಪತ್ನಿಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ದೈವಿಕವಾಗಿ ಲಭಿಸಿದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿದ ಯೋಗಿಯಾದರೂ ಅಂಗೀಕರಿಸದೆ ಬಿಡುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೋರುತ್ತಿದ್ದ ವಸ್ತುವು ತಾನಾಗಿಯೇ ಬಂದಾಗ ಅದನ್ನು ಯಾರು ತಾನೇ ನಿರಾಕರಿಸುವರು? ಹೀಗೆ ದೈವಿಕವಾಗಿ ಲಭಿಸಿದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಆ ಮೇಲೆ ಅದಕ್ಕಾಸೆಪಟ್ಟು, ಅಲ್ಪಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ಯಾಚಿಸುವವನ ಕೀರ್ತಿಯು ಎಷ್ಟೇ ದೊಡ್ಡದಾಗಿದ್ದರೂ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀಣಿಸುವುದು. ಕೆಲವು ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಇತರರ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ಅವನ ಗೌರವಕ್ಕೂ ಹಾನಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ನೀನು ವಿವಾಹಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿರುವುದಾಗಿ ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೆನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕರೆತಂದಿರುವೆನು. ಇವಳನ್ನು ನಿನ್ನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು” ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕರ್ದಮನು, ಸಂತೋಷಪೂರ್ವಕವಾಗಿ “ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಇದುವರೆಗೆ ನೀನು ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ವಾಗ್ದಾನಮಾಡದೆ, ಈ ನಿನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ನನಗೇ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕರೆತಂದಿರುವುದರಿಂದ, ಇವಳನ್ನು ವರಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನಗೇನೂ ಅಭ್ಯಂತರ

ವಿಲ್ಲ. ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಹರಿಸುವೆನು. ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ದಾಂಪತ್ಯವು ಬಹಳ ಅನುರೂಪವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದೆನಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಿವಾಹವಿಧಿಯು ಈಗಲೇ ಆರಂಭಿಸಲಿ! ಎಲೆ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ನಿನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ವೇದೋಕ್ತವಿಧಿಯಿಂದಲೇ ವಿವಾಹವನ್ನು ನಡೆಸು. ನಿನ್ನ ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಈಕೆಯನ್ನು ವರಿಸುವೆನೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನೇ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವಷ್ಟು ದಿವ್ಯಸೌಂದರ್ಯವುಳ್ಳ ಈ ನಿನ್ನ ಕುಮಾರಿಯನ್ನು ಯಾರು ತಾನೇ ಆಸೆಪಟ್ಟು ವರಿಸದ್ಬಿಡುವರು? ಈಕೆಯು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಕಾಲಂದುಗೆಗಳ ಘಲ್ಘಲಧ್ವನಿಯೊಡನೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಖೀಜನಗಳೊಡಗೂಡಿ ಚೆಂಡಾಟವನ್ನಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಚಂಚಲವಾದ ಇವಳ ಕಡೆಗಣ್ಣಿನ ಸೌಂದರ್ಯವಿಶೇಷವನ್ನು ನೋಡಿ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ವಿಮಾನಾರೂಢನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ವಿಶ್ವಾವಸುವೆಂಬ ಗಂಧರ್ವರಾಜನು ಹಾಗೆಯೇ ಮೋಹಪರವಶನಾಗಿ ಮೂರ್ಛೆ ಬಿದ್ದುದಾಗಿ ಕೇಳಿರುವೆನು. ಹೀಗೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಇವಳ ಸೌಂದರ್ಯವು ಮೋಹಕರವಾಗಿರುವಾಗ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಟಾಕ್ಷವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಇವಳ ದರ್ಶನವೇ ದುರ್ಲಭವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಶಿರೋಮಣಿಪ್ರಾಯಳಾಗಿ, ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಉತ್ತಾನಪಾದನಿಗೆ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವಳಾಗಿರುವ ಈ ಕನ್ಯಾರತ್ನವು ತಾನಾಗಿಯೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಬಂದಾಗ, ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ಯಾವನು ತಾನೇ ವರಿಸದಿರುವನು? ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನಾನು ವರಿಸುವೆನು. ಆದರೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ನಾವು ನಿರ್ಣಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಭರವಸೆಯೊಂದುಂಟು. ಅದಕ್ಕೆ ನೀನೂ ಸಮ್ಮತಿಸಬೇಕು. ಅದೇನೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಈಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಂತಾನವುಂಟಾಗುವವರೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಇವಳೊಡನೆ ನಾನು ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಇವಳಿಗೆ ಸಂತಾನವುಂಟಾದ ಕೂಡಲೇ, ನಾನು ಇವಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಭಗವಂತನಿಂದ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಾತ್ವಿಕಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವೆನು. ಈ ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶವು ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ! ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿಭೇದಗಳುಳ್ಳ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಯಾವನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದೋ, ಯಾವನು ಅದರೊಳಗೆ ತಾನೂ ಸೇರಿ, ಅದಕ್ಕೆ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿಯೂ, ಧಾರಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವನೋ, ಕೊನೆಗೆ ಯಾವನಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಪ್ರಪಂಚವು ಲಯಹೊಂದುವುದೋ, ಅಂತಹ ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಏರ್ಪಟ್ಟುದೆಂದು ತಿಳಿ! ಆದುದರಿಂದ ಈ ಒಪ್ಪಂದವು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಈಗಲೇ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿರುವುದು" ಎಂದನು. ಕರ್ದಮನು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ,

ತನ್ನ ಮುಗುಳ್ನಗೆಯ ಸೊಗಸಿನಿಂದಲೇ ದೇವಹೂತಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೋಹಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಮನುಚಕ್ರವರ್ತಿಯೂ ಕೂಡ ಕರ್ದಮನ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ಪತ್ನೀಸಮೇತನಾಗಿ ತನ್ನ ಕುಮಾರಿಯನ್ನು ಕರ್ದಮನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹಮಾಡಿದನು. ಮನುಪತ್ನಿಯಾದ ಶತರೂಪೆಯೂ ಕೂಡ ಸಂತೋಷಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಗಳಿಗೂ, ಅಳಿಯನಿಗೂ ಬೇಕುಬೇಕಾದ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನೂ, ಕ್ರೀಡಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದಳು. ಮನುಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ತನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ವರನು ಸಿಕ್ಕಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಮಸಂತೋಷಹೊಂದಿ, ಅಳಿಯನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಾಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಾರದೆ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಆಗಾಗ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸಿ, "ಅಮ್ಮಾ! ಕುಮಾರೀ!" ಎಂದು ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಮುದ್ದಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಮಗಳಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಕರ್ದಮನಿಂದ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ರಥವನ್ನೇರಿ ಪರಿವಾರಸಮೇತನಾಗಿ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಸರಸ್ವತೀನದಿಯ ಉಭಯತೀರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಾಲಾಗಿರುವ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಹೋದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಪಟ್ಟಣದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ, ತಮ್ಮ ರಾಜನು ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಗೀತವಾದ್ಯಧ್ವನಿಗಳೊಡನೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಇದಿರುಗೊಂಡು ಬಂದರು. ರಾಜನು ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳು ತನಗೆ ಮಾಡಿದ ಈ ಸತ್ಕಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಾದರಿಸಿ ಪುರಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ವಿದುರಾ! ಆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬರ್ಹಿಷ್ಮತಿಯೆಂದು ಹೆಸರು! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ವರಾಹರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನು, ಭೂಮ್ಯುದ್ಧರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಮೈಯನ್ನು ಜಾಡಿಸಿದಾಗ, ಅವನ ದೇಹದಿಂದ ಕೆಲವು ರೋಮಗಳು ಕೆಳಕ್ಕುದಿರಿ, ಆ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ಹಸುರುದರ್ಭೆಗಳಾಗಿಯೂ, ನೊದೆಹುಲ್ಲಾಗಿಯೂ ಬೆಳೆದುವು. ಇವುಗಳಿಂದಲೇ ಅನೇಕಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಅಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞವಿರೋಧಿಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ, ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಯಾಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಮನುಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಕೂಡ ಅಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ದರ್ಭೆಗಳಿಂದ ಅದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ದರ್ಭೆಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ, ಯಾಗಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಆ ಸ್ಥಳವು ಕೊನೆಗೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣವಾಯಿತು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅದಕ್ಕೆ ಬರ್ಹಿಷ್ಮತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವು

ಸಕಲಸಂಪತ್ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಆ ಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಭಾರ್ಯಾಪುತ್ರರೊಡಗೂಡಿ, ತನ್ನ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳಿಗೂ, ಧರ್ಮಕ್ಕೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದಂತೆ, ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದನು. ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಅಧಿರಾಜನಾಗಿದ್ದರೂ, ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಡದೆ, ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ, ಹರಿಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸುತ್ತ, ಯಾವಾಗಲೂ ಹರಿಧ್ಯಾನಪರನಾಗಿ ತನ್ನ ಮನ್ವಂತರಕಾಲವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈ ವಿಧವಾದ ಸತ್ಕಾಲಕ್ಷೇಪದಿಂದಲೇ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಹೋದವು. ಅವನು ತನ್ನ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಎಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಯುಗಗಳಲ್ಲಿ (ಎಂದರೆ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ) ಒಂದು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವನ್ನೂ ವ್ಯರ್ಥಮಾಡದೆ, ಭಗವದ್ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ, ರಾಜಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ, ದೇಹಸಂಬಂಧವಾದ ರೋಗಗಳಾಗಲೀ, ಮನೋವ್ಯಾಧಿಗಳಾಗಲೀ, ಶೀತೋಷ್ಣಾದಿಬಾಧೆಗಳಾಗಲೀ, ಶತ್ರುಚೋರಭಯಗಳಾಗಲೀ, ಬೇರೆ ಯಾವ ಈತಿಬಾಧೆಯಾಗಲೀ ಇಲ್ಲದೆ, ಸುಖದಿಂದ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿದುರಾ! ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೇ ನಂಬಿದ ಹರಿಭಕ್ತಿಪರಾಯಣರಾದವರಿಗೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಕ್ಲೇಶವೂ ಉಂಟಾಗದು. ಆ ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನುವು ಕ್ಷತ್ರಿಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಯೋಗೀಶ್ವರರಿಗಿಂತಲೂ ಮೇಲಾದ ಜ್ಞಾನಾತಿಶಯವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಆಗಾಗ ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಸಂದೇಹಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿಬಂದಸಾಮಾನ್ಯಜನರಿಗೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೂ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮವನ್ನೂ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ವಿದುರಾ! ಆದಿ ರಾಜನೆನಿಸಿದ ಆ ಮನುವಿನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ನಿನಗೆ ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸಿದೆನು. ಇನ್ನು ಅವನ ಮಗಳಾದ ದೇವಹೂತಿಯ ಚರಿತ್ರವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು'' ಎಂದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

(ಕರ್ದಮನು ತನ್ನ ಯೋಗಬಲದಿಂದ ವಿಮಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಭಾರ್ಯಾಸಮೇತನಾಗಿ ಸುಖದಿಂದ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು.)

"ವಿದುರಾ ಕೇಳು! ಸ್ವಾಯಂಭುವನು, ಕರ್ದಮಾಶ್ರಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಕೂಡಲೇ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ಅವನ ಕುಮಾರಿಯಾದ ದೇವಹೂತಿಯು, ತನ್ನ ಸೌಶೀಲ್ಯಕ್ಕೂ, ಚಾತುರ್ಯಕ್ಕೂ ತಕ್ಕಂತೆ, ಕರ್ದಮನ ಮನೋಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅವನ ಮುಖಭಾವದಿಂದ ತಾನಾಗಿಯೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯು ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಪತಿಯನ್ನುಪಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಂಬಿಕೆ, ನಡತೆ, ಮರ್ಯಾದೆ, ತಾಳ್ಮೆ, ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹಶಕ್ತಿ, ಪತಿಯ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಪತಿಯಲ್ಲಿಬೇಕಾದ ಪ್ರೀತಿ, ಮೃದುವಾದ ಮಾತು. ಈ ಸಮಸ್ತ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪತಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮತ್ತು ಆಕೆಯು ಸ್ತ್ರೀಜಾತಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ಕಾಮಾತುರವನ್ನಾಗಲೀ, ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನಾಗಲೀ, ಅಸೂಯೆಯನ್ನಾಗಲೀ, ಅತ್ಯಾಸೆಯನ್ನಾಗಲೀ, ದುರಾಚಾರವನ್ನಾಗಲೀ, ಮದವನ್ನಾಗಲೀ ತೋರಿಸದೆ, ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಪತಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನನುವರ್ತಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ಪತಿಯನ್ನೇ ಪರದೈವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ತನ್ನ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಇದಿರು ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಆ ಮನುಪುತ್ರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕರ್ದಮನು, ಅವಳ ಶುಶ್ರೂಷೆಗಾಗಿ ಬಹಳ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು, ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ತನ್ನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ದೇಹವು ಬಹಳವಾಗಿ ಕಂದಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಅವಳಲ್ಲಿ ಕನಿಕರಗೊಂಡು, ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕವಾದ ಗದ್ಗದಸ್ವರದೊಡನೆ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು. "ಪ್ರಿಯೇ! ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವ ಗೌರವಕ್ಕೂ, ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿಗೂ, ನೀನು ಮಾಡಿದ ಉಪಚಾರಕ್ಕೂ ನಾನು ಬಹಳ ಸಂತೊಷಪಟ್ಟೆನು. ಎಲೆ ದೇವಿ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ದೇಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಿಯವಾದ ವಸ್ತುವಿಲ್ಲ! ಅಂತಹ ಕೋಮಲವಾದ ನಿನ್ನ ಶರೀರವನ್ನೂ ಕೂಡ ನೀನು ನನ್ನ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಕಂದಿಸುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲಾ! ಇಂತಹ ಪತಿಪರಾಯಣೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಇದುವರೆಗೂ ನಾನು ಕಂಡು ಕೇಳಿದುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಬಹಳಸಂತೋಷಪಟ್ಟೆನು! ಎಲೆ ಮಾನಿನಿ! ನಾನೂ ನನ್ನ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿ, ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಮನೋದಾರ್ಢ್ಯದಿಂದಲೂ, ಭಗವದುಪಾಸನದಿಂದಲೂ, ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ ಭಗವಂತನ

ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವೆನು. ಇದರಿಂದ ನನಗೆ ಸಮಸ್ತಭೋಗ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ, ದುಃಖಭಯಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದ ಭೋಗ್ಯಸ್ಥಾನಗಳೂ ಸುಲಭ ವಾಗಿ ಕೈಗೂಡಬಲ್ಲುವು. ನೀನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾದ ಪರಿಚರ್ಯೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಇದುವರೆಗೆ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದೆ. ನನಗೆ ಲಭಿಸಬಹುದಾದ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳೂ ನಿನಗೂ ಲಭಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುವು ದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಿನಗೆ ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಡುವೆನು. ಭಗವಂತನ ಪೂರ್ಣಾನು ಗ್ರಹವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವಾಗ, ನಮಗೆ ಯಾವ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಕಡಮೆಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಎಲೆ ಪ್ರಿಯೇ! ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾವು ಅಲ್ಪಫಲಗಳಿಗಾಗಿ ಆಸೆಪಡ ಬಾರದು. ಆ ಭಗವಂತನ ಹುಬ್ಬಿನಾಟಗಳಿಂದಲೇ ತಲೆಕೆಳಗಾಗತಕ್ಕ ತುಚ್ಛಭೋಗ ಗಳನ್ನು ಬಯಸುವುದರಿಂದ ಫಲವಿಲ್ಲ? ನಿನಗೆ ಈ ನಿನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ಬಲದಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತಸಿದ್ಧಿಗಳೂ ಕೈಗೂಡಿರುವುವು. ಇವು ಸಾಮಾನ್ಯಜನರಿಗೆ ಲಭಿಸಲಾರವು. ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಿಗೂ ಆಶೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸತಕ್ಕ ಉತ್ತಮಭೋಗಗಳನ್ನು ನೀನು ಅನುಭವಿಸಬಹುದು" ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ದೇವಹೂತಿಯು, ತನ್ನ ಪತಿಯ ತಪಃಪ್ರಭಾವಕ್ಕೂ, ಆತನ ಜ್ಞಾನಾತಿಶಯಕ್ಕೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತ, ತನ್ನ ಮನೋ ವ್ಯಥೆಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ನಾಚಿಕೆಯಿಂದುಂಟಾದ ಮಂದಹಾಸದೊಡನೆ, ವಿನಯ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತನ್ನ ಪತಿಗೆ ಹೀಗೆಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವಳು. "ನಾಥಾ! ಅಮೋಘ ವಾದ ತಪೋಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ನೀನು ಪತಿಯಾಗಿರುವಾಗ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ದುರ್ಲಭವಾದ ಕೋರಿಕೆಯು ಯಾವುದುಂಟು? ಇದನ್ನು ನಾನು ಮೊದಲೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆನು! ಆದರೆ ಈಗ ನನ್ನದೊಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯುಂಟು ನಮ್ಮ ವಿವಾಹಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀನು, ನನಗೆಸಂತಾನವಾಗುವವರೆಗೆನನ್ನೊಡನೆ ಕೂಡಿರುವುದಾಗಿ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆಯಲ್ಲವೇ? ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪತಿಯಿಂದ ಲಭಿಸತಕ್ಕ ಸಂತಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲಾದ ಲಾಭವು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲವು. ಇದಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಾನುನಾಚಿಕೆಪಡುತ್ತಿರುವೆನು. ನಾನು ಕಾಮ ಬಾಧೆಯಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಕೃಶಳಾಗುತಿರುತ್ತವೆನು. ಈನಿನ್ನ ದೇಹಸೌಂದರ್ಯ ವೇ ನನಗೆ ಆ ಕಾಮವನ್ನು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಈಕಾಮಾಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ನೀನೇ ತೀರಿಸಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಆದುದರಿಂದ ಮೊ ದಲು ನೀನುನಮಗೆಬೇಕಾದಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ, ಭೋಗಮಂದಿರವನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿ ಸಿ ಕೊಟ್ಟು ನನಗೆಮಾಡಿದ ವಾಗ್ದಾನವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕಲ್ಲವೇ?ಎಂದಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕರ್ದಮನು, ಆಕ್ಷಣವೇ ತನ್ನ ಯೋಗಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಮಹಾದ್ಭುತವಾದ

ಒಂದುವಿಮಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ತಪಃಪ್ರಭಾವದಿಂದನಿರ್ಮಿತವಾದಆದಿವ್ಯ ವಿಮಾನದ ಅತಿಶಯವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೇ? ನವವಿಧರತ್ನಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿ, ಕೋರಿದಾಗ ಕೋರಿದ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಗಾಗಲೇ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತ, ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಅದರ ಭಾಗ್ಯವು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣುವುದು. ಸುತ್ತಲೂ ರತ್ನದ ಕಂಬಗಳು! ಎಲ್ಲಿನೋಡಿದರೂ ದೇವಯೋಗ್ಯವಾದ ಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿಗಳು! ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರಗಳಾದ ಧ್ವಜಪತಾಕೆಗಳು! ಚಿತ್ರಕಾರ್ಯವುಳ್ಳ ದುಕೂಲದ ಪಟ್ಟಿಗಳು! ಭ್ರಮರಝಂಕಾರಗಳೊಡನೆ ತೂಗಾಡುತ್ತಿರುವ ಹೂವಿನ ದಂಡೆಗಳು! ನಾನಾಬಣ್ಣದ ಪಟ್ಟೆಮಡಿಯ ಕಚ್ಚುಗಳು! ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಎತ್ತರಿಸಿ ಕಟ್ಟಿದ ಬೇರೆ ಅಂತಸ್ತುಗಳು! ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮನೋಹರಗಳಾದ ಶಯನಗೃಹಗಳು! ಅವುಗಳ ನಡುನಡುವೆ ಚಿನ್ನದ ಮಂಚಗಳು! ತಾನಾಗಿಯೇ ಆಡುತ್ತಿರುವುವ ಬೀಸಣಿಗೆಗಳು! ಅದರ ಮೇಲೆ ಪಟ್ಟೆಮಡಿಯ ಹಾಸಿಗೆಗಳು! ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರಗಳಾದ ಶಿಲ್ಪಕಾರ್ಯಗಳು! ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನೀಲದ ನೆಲಗಟ್ಟುಗಳು, ಅವುಗಳಮೇಲೆ ಹವಳದ ಜಗುಳಿಗಳು! ಪ್ರತಿಬಾಗಿಲಿಗೂ ಹವಳದ ಕುಡಿಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಹೊಸ್ತಿಲುಗಳು. ವಜ್ರದಕದಗಳು. ಒಂದೊಂದುಮನೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಇಂದ್ರನೀಲದ ಗೋಪುರಗಳು. ಅದರಮೇಲೆ ಸುವರ್ಣಕಲಶಗಳು! ಒಂದೊಂದು ಮನೆಗೂ ವಜ್ರದ ಗೋಡೆಗಳು! ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರಗಳಾದ ಮೇಲು ಕಟ್ಟುಗಳು! ಒಂದೊಂದು ಬಾಗಿಲಿಗೂ ಚಿನ್ನದ ತೋರಣಗಳು! ಇದಲ್ಲದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ರತ್ನದಕೆಲಸಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಹಂಸಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ, ಪಾರಿವಾಳಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಲೀಲಾರ್ಥವಾಗಿ ಸಾಕಿದ ಹಂಸಗಳೂ, ಪಾರಿವಾಳಗಳೂ ಅವುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಜಾತಿಯ ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಭ್ರಮಿಸಿ, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕರೆಯುವಂತೆ ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತ, ಅವುಗಳನ್ನು ಮುದ್ದಿಕ್ಕುವಂತೆ ಹಾರಿಹಾರಿ ಬೀಳುತ್ತಿರುವುವು. ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಹಾರಸ್ಥಾನಗಳೂ, ವಿಶ್ರಮಸ್ಥಾನಗಳೂ, ಶಯನಗೃಹಗಳೂ, ಅಂಗಳಗಳೂ, ಪಡಸಾಲೆಗಳೂ, ಪ್ರಾಕಾರದ ಹೊರಭಾಗಗಳೂ ಕಾಲೋಚಿತವಾದ ಸುಖಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹೇರಳವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಇನ್ನು ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಅದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದರೂ, ನೋಡಿದ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಆ ವಿಮಾನವು, ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೇ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಸಮಸ್ತಸೌಖ್ಯಗಳಿಗೂ ನೆಲೆಯಾಗಿದ್ದ ಆ ವಿಮಾನವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗಲೂಕೂಡ, ದೇವಹೂತಿಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಸಂತೋಷವಿಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ತನ್ನ ಧ್ಯಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲವನಾದ ಆ ಕರ್ದಮನು, ತಾನಾಗಿಯೇ ಅವಳನ್ನು ಕರೆದುಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು. "ಪ್ರಿಯೇ! ಚಿಂತಿಸಬೇಡ!

ನಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ನೀನು ಮೊದಲು, ಇದೋ! ಈ ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಬಂದು, ಈ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಕುಳ್ಳಿರು! ಭಗವಂತನ ಆನಂದಬಾಷ್ಪ ದಿಂದ ಕಲ್ಪಿತವಾದ ಈಕೊಳವು, ಕೋರಿದ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈಡೇರಿಸಬಲ್ಲುದು. ನೀನು ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಈವಿಮಾನವನ್ನೇರಿದೊಡನೆ, ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯು ಈ ಡೇರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ" ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ, ನೈದಿಲೆ ಯಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಆ ದೇವಹೂತಿಯು, ಕೊಳೆಮುಚ್ಚಿದ ಮೈ, ಹೆಣೆದ ತುರುಬು, ಮೈಲಿ ಗೆಯಪಟ್ಟೆ, ಇವುಗಳೊಡನೆಯೇ ಹೋಗಿ ಸರಸ್ವತಿನದಿಯಿಂದಾವೃತವಾದ ಆ ಬಿಂದು ಸರೋವರದಲ್ಲಿಳಿದು ಮುಳುಗಿದಳು. ವಿದುರಾ! ಆಗಿನ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನ್ನೇನೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ಅವಳು ಆ ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದೊಡನೆ, ಆ ಜಲಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದಾ ನೊಂದು ದಿವ್ಯಭವನವೂ, ಅದರಲ್ಲಿಎಳವಯಸ್ಸುಳ್ಳ ಸಾವಿರಮಂದಿ ಪದ್ಮಿನೀಜಾತಿಯ ಕನ್ಯೆಯರೂ ಕಾಣಿಸಿದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ದೇವಹೂತಿಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಆ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು, ಇವಳ ಮುಂದೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿನಿಂತು "ಎಲೆದೇವಿ! ನಾವು ನಿನ್ನ ಸೇವಕಿಯರು. ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಬೇಕು. ಹೇಳಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವೆವು" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಒಡ ನೆಯೇ ಆಕೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಉತ್ತಮವಾದ ಸುಗಂಧದೆಣ್ಣೆಯಿಂದ ಅಭ್ಯಂಗಮಾಡಿಸಿ, ಮೇಲಾದ ಎರಡು ದುಕೂಲಗಳನ್ನುಡಿಸಿ, ಅವಳಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಆಭರಣಗಳಿಂದಲಂಕರಿಸಿ, ಮೃಷ್ಟಾನ್ನಭೋಜನವನ್ನೂ, ಪಾನೀಯಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಉಪಚರಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೊಡಿಸಿ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ಅವಳಮುಂದೆ ಒಂದು ನಿಲುಗನ್ನಡಿಯನ್ನು ತಂದು ತೋರಿಸಲು, ಅವಳು ತನ್ನ ದೇಹಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಬಂದಳು. ದಿವ್ಯವಾದ ಮಾಲಿಕೆ! ಶುದ್ಧವಾದ ಪಟ್ಟೆಮಡಿ. ಸುಭ್ರವಾದಮೈ! ಸುತ್ತಲೂ ಗೌರವಿಸಿ ಪೂಜಿಸತಕ್ಕ ಪರಿಚಾರಿಕೆಯರು! ಮಂಗಳಾರ್ಥವಾದ ದೇಹಸಂ ಸ್ಕಾರಗಳು! ಸ್ನಾನದಿಂದ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ತಲೆಕೂದಲು! ಕಾಲಿಂದ ತಲೆಯ ವರೆಗೆ ಸರ್ವಾವಯವಗಳಲ್ಲಿಯೂದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳು! ಕಂಠದಲ್ಲಿಥಳಥಳಿಸುವ ಸುವರ್ಣ ಪದಕಗಳು! ಘಲಘಲನೆ ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಚಿನ್ನದ ಕಾಲಂದುಗೆಗಳು! ಮಧ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನವರತ್ನಗಳಿಂದ ಖಚಿತವಾದ ಚಿನ್ನದಡಾಬು! ಉತ್ತಮವಾದ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರಗಳು! ಕುಂಕುಮವೇ ಮೊದಲಾದ ಮಂಗಳದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಅನು ಲೇಪನಗಳು! ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲಿನಂತೆ ತಿದ್ದಿದ ಹುಬ್ಬು! ಮೊಲ್ಲೆಯ ಮೊಗ್ಗಿನಂತೆ ಅಂದವಾದ ದಂತಪಙ್ಕ್ತಿ! ಸ್ನೇಹಸೂಚಕವಾಗಿ ಕಮಲದ ಮೊಗ್ಗಿನಂತಿರುವ ಕಡೆ

ಗಣ್ಣಿನ ಸೊಗಸು! ಮುಖವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಅಂದಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಜೇವರೇಖೆ ಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಂತಿರುವ ಮುಂಗುರುಳು! ಹೀಗೆ ತನಗೇ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡತಕ್ಕ ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಈಕೆಯು, ಕೂಡಲೇ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪತಿಯಾದ ಕರ್ದಮನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಇವಳು ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ಆ ಸಮಸ್ತ ಸ್ತ್ರೀಸಮೂಹದೊಡನೆ ಕರ್ದಮನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ತಾನಿರುವುದನ್ನೂ ಕಂಡಳು. ಹೀಗೆ ದೇವಹೂತಿಯು, ತಾನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವು ದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದರೂ, ಆಯಾಕ್ಷಣವೇ ಅದು ಕೈಗೂಡಿಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ, ಆ ಬಿಂದುಸರಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಹೋದ ತಾನು ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಈಗ ತನ್ನ ಪತಿಯಮುಂದೆ ಅನೇಕಸ್ತ್ರೀಯರೊಡಗೂಡಿ, ನಿಂತಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಪತಿಯಾದ ಆ ಕರ್ದಮನ ತಪಃಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಹಿಗೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲಾರದೆ, ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಸ್ತಬ್ಧಳಾಗಿದ್ದಳು. ಆಗ ಕರ್ದಮನೂ ಕೂಡ, ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ದೇಹಸಂಸ್ಕಾರ ವೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಶಳಾಗಿದ್ದ ದೇಹಹೂತಿಯು, ಈಗ ಸ್ನಾನಾದಿದೇಹಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಂತ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿದ್ದ ರಾಜಕುಮಾರಿಯ ರೂಪ ದಿಂದಿರುವುದನ್ನೂ, ನವಯೌವನವನ್ನು ಸೂಚಿಸತಕ್ಕ ಆಕೆಯ ಎದೆಯಕಟ್ಟನ್ನೂ, ಅನೇಕ ವಿದ್ಯಾಧರಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಆಕೆಯು ಉಪಚರಿಸಲ್ಪಡುವುದನ್ನೂ, ಅವಳು ಧರಿಸಿದ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳ ಸೊಗಸನ್ನೂ ನೋಡಿ ಪರಮಸಂತೋಷಭರಿತನಾಗಿ, ಅವಳನ್ನು ಕರೆದು ವಿಮಾನದಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡನು. ವಿದುರಾ! ಕರ್ದಮನು ಸಾವಿರಾರುಮಂದಿ ವಿದ್ಯಾಧರ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಉಪಚರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಆಕೆಯನ್ನು ತನ್ನೊಡನೆ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡಾಗ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅನೇಕತಾರೆಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಪರಿವೃತನಾದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಕರ್ದಮನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಆ ದೇವಹೂತಿಯೊಡನೆ ವಿಮಾನಾರೂಢನಾಗಿ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ, ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರಿಗೆ ಕ್ರೀಡಾಸ್ಥಾನವಾಗಿಯೂ, ಮಲಯಮಾರುತದ ಸಂಚಾರದಿಂದ ಕಾಮೋದ್ದೀಪಕವಾಗಿಯೂ, ಗಂಗಾನದಿಯ ಜಲಪಾತದಿಂದ ಕರ್ಣಾನಂದಕರವಾದ ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮೇರುಪರ್ವತದ ಗುಹೆ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮತ್ತು ಮಾನಸಸರೋವರದಲ್ಲಿಯೂ, ವೈಸ್ರಂಭಕ, ಸ್ವರಸನ, ನಂದಕ, ಪುಷ್ಪಭದ್ರ, ಚೈತ್ರರಥ, ಮುಂತಾದ ದೇವೋದ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ ಕುಬೇರನಂತೆ ಪರಮಾನಂದದಿಂದ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೋರಿದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಆಯಾಕ್ಷಣವೇ ತಂದು ಸೇರಿಸತಕ್ಕ ಆ ಮಹಾವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಡೆಯಿಲ್ಲದ ಸಂಚಾರವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ

ದೇವಲೋಕಗಳನ್ನೂ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದನು. ವಿದುರಾ! ತಾಪತ್ರಯನಿವಾರಕವಾದ ಭಗವಂತನ ಪಾದಗಳನ್ನು ನಂಬಿ, ಪವಿತ್ರವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಿಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭವಾದ ವಸ್ತುವಾವುದುಂಟು ? ಹೀಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳ ಆಮಹರ್ಷಿಯು, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ನಿರಂಕುಶವಾದ ಸಂಚಾರವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಒಂದೊಂದು ಸ್ಥಲವಿಶೇಷಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತ ಬಂದು, ತನ್ನಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ದೇವಹೂತಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತ, ಅನೇಕ ಸಂವತ್ಸರಗಳನ್ನು ನಿಮಿಷಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು ಆ ಮನುಪುತ್ರಿಯೂ ಕೂಡ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪತಿಸಮಾಗಮದಿಂದುಂಟಾದ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ, ತಾನು ಇದುವರೆಗೆ ಕಳೆದ ಅನೇಕವರುಷಗಳ ಕಾಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಆನಂದರಸದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದಳು. ಈ ದಾಂಪತ್ಯಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವಾಗಲೇ ಕರ್ದಮನು, ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಒಂಭತ್ತುಭಾಗವಾಗಿ ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿಟ್ಟನು. ಅಕೆಯೂಕೂಡ ಪತಿಯತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ, ಒಂಭತ್ತುಮಂದಿ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಹಡೆದಳು, ಆ ಕನ್ಯೆಯರೆಲ್ಲರೂ ಸರ್ವಾಂಗ ಸೌಂದರ್ಯವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಕೆನ್ನೈದಿಲೆಯಂತೆ ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ದೇಹದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಸಂತಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದ ಮೇಲೆ ದೇವಹೂತಿಯು, ತನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವಪತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಆತನ ವಿರಹದುಃಖದಿಂದ ಕೊರಗುತ್ತ, ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಕಣ್ಣೀರು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ವಿರಹವ್ಯಸನದಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿ ತನ್ನ ಮನೋವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಹೊರಗೆ ಕಾಣಿಸಲಾರದೆ ತನ್ನ ಕಾಲಿನ ಹೆಬ್ಬೆರಳಿನಿಂದ ನೆಲವನ್ನು ಕೀರುತ್ತ, ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ತಡೆದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮುಗುಳ್ನಗೆಯನ್ನು ನಟಿಸುತ್ತ, ಮೃದುವಾಕ್ಯದಿಂದ ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವಳು. "ಹೇ ನಾಥಾ ! ನೀನು ನನಗೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿಕೊಂಟ್ಟಂತೆ ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೆರವೇರಿಸಿದೆ ! ಆದರೆ ನಿನಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನನಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಭಯಪ್ರಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ನನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ತಕ್ಕವರರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹವನ್ನುಮಾಡಿ, ಇವರನ್ನು ಅವರವರ ಗಂಡಂದಿರ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಮೇಲೆ ನೀನು ನಿನಗಿಷ್ಟಬಂದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನೀನು ಬಿಟ್ಟುಹೋದರೆ, ನನ್ನನ್ನು ಬಹಳ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದಂತಾಗುವುದು. ಆದಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ವಿರಹದುಃಖವನ್ನು ಮರೆಸುವಂತೆ, ನನಗೆ ಒಂದು ಪುತ್ರಸಂತಾನವನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

ಇದುವರೆಗೆ ಸಂಸಾರಸುಖದಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದುದಾಯಿತು. ಇನ್ನು ನನಗೆ ಆ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿಲ್ಲ. ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನುಪಾಸಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟವಳಲ್ಲ. ಇಷ್ಟುವರುಷಗಳವರೆಗೆ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಸಂಸಾರಸುಖದಲ್ಲಿ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನೇ ಹೊರತು, ನಿನ್ನಿಂದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ! ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಈಗ ಬಹಳ ವಿಚಾರಪಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನಗಿರುವ ಭಯವನ್ನು ನಿವೃತ್ತಿಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಉಪಾಯವನ್ನು ನೀನೇ ಯೋಚಿಸಬೇಕು. ನನ್ನನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಅಭಯಪ್ರದಾನವನ್ನು ಬೇಡುವೆನು. ನಾಥಾ! ನಿನ್ನೊಡನೆ ನಾನು ಇಂದ್ರಿಯಚಾಪಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇದುವರೆಗೆ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅದೂ ನನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವೇ ಆದುದರಿಂದ, ಭಯಪಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದರೂ, ಅಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದರೂ, ದುರ್ಜನರ ಸಹವಾಸವು ದುರ್ಗತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಸಜ್ಜನರ ಸಹವಾಸವು ಸದ್ಗತಿಗೆ ಕಾರಣವು. ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಸಹವಾಸವೇ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು. ಸತ್ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ನಿನ್ನೊಡನೆ ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ವ್ಯರ್ಥಕಾಲಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ, ನಿನ್ನ ಸಹವಾಸವೇ ನನಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ನಡೆಸತಕ್ಕ ಯಾವ ಕರ್ಮಕಲಾಪಗಳು, ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಲೀ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಲೀ ಭವಗದ್ಭಕ್ತಿಗಾಗಲೀ ಸಹಕಾರಿಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅಂತಹ ಮನುಷ್ಯನು ಬದುಕಿದ್ದರೂ ಸತ್ತವನೆಂದೇ ಎಣಿಸಬೇಕು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಜನ್ಮವು ನಿರರ್ಥಕವಾಯಿತು. ನಾನು ಇದುವರೆಗೂ ನಡೆಸಿದ ಕೃತ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನಗಳಾದುವು. ತತ್ವೋಪದೇಶದಿಂದಮೋಕ್ಷಪ್ರದನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿನ್ನೊಡನೆ ನಾನು ಇದುವರಗೆ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ, ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸತಕ್ಕ ಧರ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲಾರದೆ ಹೋದೆನು. ಭಗವನ್ಮಾಯೆಯಿಂದ ನಾನು ವಂಚಿತಳಾದೆನು. ಹಾಗಿಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇರಿಯೂ ನಾನು ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸದೆ, ಹೀಗೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನೇ?" ಎಂದಳು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತ ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಕಪಿಲಾವತಾರದ ಕಥೆ

ವಿದುರಾ ಕೇಳು! ಹೀಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟು, ಅತಿದೈನ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವ ದೇವಹೂತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕರ್ದಮನು, ಅವಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕನಿಕರಗೊಂಡು, ಹಿಂದೆ ಭಗವಂತನು ತನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದ ವಾಕ್ಯವನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವಳಿಗೆ ಹೀಗೆಂದು ದುಃಖಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. "ಸಾಧ್ವೀಮಣೀ! ನಿನ್ನ ಸೌಶೀಲ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟೆನು. ರಾಜಪುತ್ರೀ! ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಚಿಂತಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ! ಪ್ರಾಕೃತಗುಣಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಆ ಪರಮಪುರುಷನೇ ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದೊಳಗಾಗಿ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು, ನಿನಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಅವತರಿಸುವನು. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ಇದುಮೊದಲು ನೀನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ, ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ತಡೆದು, ಭಗವದುಪಾಸನವೆಂಬ ಒಂದೇ ವ್ರತವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವೆಂಬ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡು, ದಾನಾದಿಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನಡೆಸುತ್ತ, ಆ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಭಜಿಸುತ್ತಿರು! ಇದರಿಂದ ಕರುಣಾಸಮುದ್ರನಾದ ಭಗವಂತನು ಸಂತೋಷಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದಲ್ಲದೆ, ನಿನಗೂ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನುಪದೇಶಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂದೇಹಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವನು" ಎಂದನು. ವಿದುರಾ! ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ದೇವಹೂತಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಯಿತು. ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಪತಿಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೂ ಗೌರವಿಸುತ್ತ, ವಿಕಾರರಹಿತನಾಗಿಯೂ, ಅಜ್ಞಾನನಿವರ್ತಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ಬಹುದಿನಗಳು ಕಳೆದಮೇಲೆ, ಭಗವಂತನು ಕರ್ದಮನ ತೇಜಸ್ಸಿನಮೂಲಕವಾಗಿ ದೇವಹೂತಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ದಾರುವಿನಿಂದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಕಪಿಲರೂಪದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಈ ಶಿಶುವಿನ ಜನನಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ದೇವದುಂದುಭಿಗಳು ಮೊಳಗಿದುವು. ಮೇಘಗಳು ಸುವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕರೆದುವು. ಗಂಧರ್ವಗಾನದೊಡನೆ ಅಪ್ಸರಸ್ಸುಗಳು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನರ್ತನಮಾಡುತಿದ್ದರು. ದೇವತೆಗಳು ಜಯಜಯಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸಿದರು. ಸಮಸ್ತದಿಕ್ಕುಗಳೂ, ಸಮಸ್ತ ಜಲಾಶಯಗಳೂ, ಸಮಸ್ತಜನರ ಮನಸ್ಸೂ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿದ್ದುವು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೂ, ತನ್ನ ಪುತ್ರರಾದ ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೊಡಗೂಡಿ, ಸತ್ಯಲೋಕದಿಂದ ಹೊರಟು, ಸರಸ್ವತೀನದಿಯಿಂದ ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಕರ್ದಮಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿಯೂ, ಭಗವದಂಶ

ವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನು, ಪ್ರಕೃತಿ, ಪುರುಷ, ಈಶ್ವರ ರೆಂಬ ಈ ಮೂರುತತ್ವಗಳ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಪರಮ ಪುರುಷನೇ ನಿಜಾಂಶಭೂತವಾದ ಸತ್ವಗುಣದೊಡನೆ, ಪುತ್ರರೂಪದಿಂದವತರಿಸಿರುವ ನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಆ ಭಗವಂತನ ವಿಚಿತ್ರವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ, ಸಂತೋಷಸಂಭ್ರಮಗಳೊಡನೆ ಕರ್ದಮಮಹರ್ಷಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು "ಕುಮಾರಾ! ನಿಷ್ಕಪಟವಾದ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನೀನು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ, ನಡೆಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟೆನು. ನನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ನೀನು ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಡೆಸಿದುದರಿಂದ, ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಸರ್ವವಿಧದಿಂ ಲೂ ಆರಾಧಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ ನಡೆಸುವುದೇ ಮಕ್ಕಳು ತಂದೆಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮುಖ್ಯಶುಶ್ರೂಷೆಯೆಂದು ತಿಳಿ! ಕರ್ದಮಾ! ಈ ನಿನ್ನ ಕುಮಾರಿಯರೆಲ್ಲರೂ ಬಹಳ ಸುಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರು. ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಸೌಂದರ್ಯ ವುಳ್ಳವರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಅಂಶಗಳಿಂದ, ಮುಂದೆ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಪರಂ ಪರೆಯಾಗಿ ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆನಿಸಿರುವರು. ಆದು ದರಿಂದ ನೀನು ಈ ಒಂಬತ್ತು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನೂ, ಅವರವರ ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ, ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೂ ತಕ್ಕಂತೆ, ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದ ಈ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹವನ್ನು ನಡೆ ಸು. ಇದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಬಹಳವಾದ ಕೀರ್ತಿಯುಂಟು! ವತ್ಸ ಕರ್ದಮಾ! ಆದಿ ಪುರುಷನಾದ ಭಗವಂತನು, ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ, ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಿಗೂ ಅವರ ಕೋರಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಿ ಧಿ ಯು ೦ ಿ ರು ವ ದೇ ಹ ವ ನ್ನ ವಲಂಬಿಸಿ, ಕಪಿಲರೂಪದಿಂದ ನಿನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದೇ ನಾನೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆನು" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ದೇವಹೂತಿಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, ಎಲೈ ಮನುಪುತ್ರೀ! ಲೋಕದ ಜನಗಳಿಗೆ ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮರ ವಿಷಯವಾದ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶದಿಂದ ಅವರವರ ಪುಣ್ಯಪಾಪರೂಪವಾದ ಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವಂತನೇ ನಿನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ನಿನಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರುವನು. ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನಾದ ಆ ಭಗವಂತನೇ ನಿನಗೂ ದೇಹಾತ್ಮಭ್ರಮರೂಪವಾದ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀಗಿಸಿ, ಲೋಕೋದ್ಧರಣಾರ್ಥ ವಾಗಿಯೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ, ಸಮಸ್ತಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ತಾನೇ ಮೇಲೆನಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮತತ್ವವನ್ನುಪದೇಶಿಸತಕ್ಕವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಾನೇ ಗುರುವೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ಕಪಿಲಮಹಾಮುನಿಯೆಂಬ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು, ಪಡೆದು ನಿನಗೂ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ತರುವನು" ಎಂದನು. ವಿದುರಾ! ಹೀಗೆ ಲೋಕಕರ್ತನಾದ

ಬ್ರಹ್ಮನು, ಆ ಮುನಿದಂಪತಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸಿ, ತನ್ನ ವಾಹನವಾದ ಹಂಸವನ್ನೇರಿ, ಸನಕಾದಿಕುಮಾರರೊಡನೆಯೂ, ನಾರದನೊಡನೆಯೂ ಸೇರಿ, ತನ್ನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೊಡನೆ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ಕರ್ದಮನು, ಆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ತನ್ನ ಒಂಭತ್ತುಮಂದಿ ಕುಮಾರಿಯ ರನ್ನೂ, ಅವರವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೂ, ಗುಣಕ್ಕೂ ತಕ್ಕಂತೆ ಪ್ರಜಾಧಿಪತಿಗಳೆನಿಸಿ ಕೊಂಡ ಮರೀಚಿಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹಮಾಡಿದನು. ತನ್ನ ಒಂಭತ್ತುಮಂದಿ ಕನ್ಯೆಯರಲ್ಲಿ, ಕಲೆಯೆಂಬವಳನ್ನು ಮರೀಚಿಗೂ, ಅನಸೂಯೆ ಯನ್ನು ಅತ್ರಿಮುನಿಗೂ, ಶ್ರದ್ಧೆಯೆಂಬವಳನ್ನು ಅಂಗಿರಸ್ಸಿಗೂ, ಕ್ರಿಯೆಯೆಂಬ ವಳನ್ನು ಕ್ರತುವಿಗೂ, ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಭೃಗುಮಹರ್ಷಿಗೂ, ಅರುಂಧತಿಯನ್ನು ವಸಿಷ್ಠನಿಗೂ, ಶಾಂತಿಯೆಂಬವಳನ್ನು ಅಥರ್ವನಿಗೂ ವಿವಾಹಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಈ ಅಥರ್ವಶಾಂತಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಯಾಗಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವವ ರಾದರು. ಹೀಗೆ ವಿವಾಹಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿದಮೇಲೆ ಕರ್ದಮನು ಪತ್ನೀಸ ಮೇತರಾದ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಅನೇಕವಿಧದಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಿ, ಬೇಕಾದ ಬಳುವಳಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದನು. ವಿವಾಹಿತರಾದ ಆ ದಂಪತಿಗ ಳೆಲ್ಲರೂ, ಕರ್ದಮನ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಸಂತೋಷದಿಂದ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಕರ್ದಮನು, ಷಡ್ಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಭಗವಂತನೇ ಕಪಿಲರೂಪದಿಂದ ತನಗೆ ಕುಮಾರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರು ವುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಆ ಪುತ್ರನನ್ನು ಏಕಾಂತಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡುಹೋಗಿ, ಭಕ್ತಿ ಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವನು. “ಆಹಾ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಾನಲ್ಲವೇ ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯು! ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳಿಂದ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಬೇಯುತ್ತ, ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ತೇಲುತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ, ಬಹು ಕಾಲಕ್ಕಲ್ಲದೆ ದೈವಾನುಗ್ರಹವು ಲಭಿಸಲಾರದು! ಇದು ನಿಶ್ಚಯವು! ಮತ್ತು ಮಹಾಯೋಗಿಗಳುಕೂಡ, ಅನೇಕಜನ್ಮಗಳವರೆಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಸಾಧಿ ಸಿದ ಯೋಗಬಲದಿಂದಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಾಣಲಾರರು. ಯೋಗಿಗಳೆಲ್ಲರೂ, ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿ ದೋಷಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ, ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶುದ್ಧಪಡಿಸಿ ಕೊಂಡು, ನಿನ್ನ ಪಾದದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಯತ್ನಪಡುವರು. ಹೀಗೆ ಯೋಗಿಗ ಳಿಗೂ ದುರ್ಲಭನಾದ ನೀನು, ಭಕ್ತಪರಿಪಾಲನವೆಂಬ ಉದ್ದೇಶವೊಂದನ್ನೇ ಪ್ರಧಾ ನವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ನಮ್ಮಂತಹ ಗ್ರಾಮ್ಯಜನರ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವುದರಿಂ ದಾಗುವ ಅಗೌರವವನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ಈ ನಮ್ಮ ಗುಡಿಸಲಿನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿವೆ

ಯಲ್ಲವೇ! ಇದುನಮ್ಮ ಮಹಾಭಾಗ್ಯವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯೇನು? ಹಿಂದೆ ನೀನು ನನಗೆ ವಾಗ್ದಾನಮಾಡಿದಂತೆ, ಸಾಧುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ, ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶದಿಂದ ಲೋಕೋಜ್ಜೀವನವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೀನು ಈ ಅವತಾರವನ್ನೆತ್ತಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದೆ! ಕರ್ಮರಹಿತನಾದ ನಿನಗೆ ಆ ಕರ್ಮಸಂಬಂಧದಿಂದುಂಟಾಗತಕ್ಕ ರೂಪಭೇದಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರನ್ನುದ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ಆಯಾ ಭಕ್ತರ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನೀನೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸುವೆ! ನೀನು ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿದ್ದರೂ, ಭಕ್ತರ ಇಷ್ಟವನ್ನೇ ತನ್ನ ಇಷ್ಟವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು, ಈ ವಿಧವಾದ ರೂಪಾಂತರಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ನಿನಗಿರುವ ವಾತ್ಸಲ್ಯವು ಇಷ್ಟೆಂಬುದನ್ನು ಯಾರು ತಾನೇ ನಿರ್ಣಯಿಸಬಲ್ಲರು? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರ ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶವುಳ್ಳ ಪಂಡಿತರೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವರು. ಹೀಗೆ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೂ ಸೇವ್ಯನಾಗಿ, ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿರುವ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳನ್ನು ನಾನು ಮರೆಹೊಗುವೆನು. ಓ ದೇವಾ! ನೀನು ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನು! ಆ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಶರೀರವಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು! ನೀನೇ ಕಾಲಸ್ವರೂಪನು! ಕಾರ್ಯಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮಹತ್ತತ್ವವನ್ನೂ ಶರೀರವಾಗಿ ಹೊಂದಿದವನು! ಸರ್ವಜ್ಞನು! ಸತ್ವರಜಸ್ತಮಸ್ಸುಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಗುಣಗಳಿಗೂ ನೆಲೆಯಾದ ಜೀವಶರೀರಕನೂ ನೀನೇ! ಚಿದಚಿದಾತ್ಮಕವಾದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೂ ನೀನೇ ರಕ್ಷಕನು! ಕೊನೆಗೆ ನಿಜಸಂಕಲ್ಪಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳನ್ನೂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವನೂ ನೀನೇ! ಮತ್ತು ನೀನು ಸ್ವತಂತ್ರಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನು! ಕಪಿಲರೂಪದಿಂದವತರಿಸಿರುವ ಭಗವಂತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಮರೆಹೊಗುವೆನು. ಲೋಕನಾಥನಾದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನ್ನದೊಂದು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾರ್ಥನೆಯುಂಟು! ನೀನು ನನಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದುದರಿಂದ, ನಾನು ಪಿತೃಋಣವೇ ಮೊದಲಾದ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಋಣಗಳನ್ನೂ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡಂತಾಯಿತು! ಹೀಗೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಲೌಕಿಕಸುಖಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿದ ನಾನು, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ, ಸಂಸಾರತಾಪತ್ರಯಗಳಿಂದುಂಟಾಗಬಹುದಾದ ದುಃಖಗಳೊಂದೂ ಮೇಲೆ ಬೀಳದಂತೆ, ಕೊನೆಯ ಆಶ್ರಮವಾದ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ, ವಿರಕ್ತನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಕೋರುವೆನು. ನನಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು'' ಎಂದನು. ಆಗ ಭಗವಂತನು ಕರ್ದಮನನ್ನು ನೋಡಿ

“ಓ ಮುನೀಂದ್ರಾ! ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವವರೆಲ್ಲರಿಗೂ, ವೈದಿಕವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ, ಲೌಕಿಕವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ, ನಾನು ಹೇಳಿದುದೇ ಪ್ರಮಾಣವು! ನಾನು ಹೇಳಿದುದೆಲ್ಲವೂ ಸತ್ಯವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ನಾನು ನಿನಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದೆನಲ್ಲವೆ? ಅದನ್ನು ಸತ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ರೂಪದಿಂದ ನಾನು ಹುಟ್ಟಿರುವೆನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ದೇಹವನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಮೋಸಹೋಗುವರು. ಅಂತವರಿಗೆ ಆ ಭ್ರಮವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ, ಪ್ರಕೃತಿಗೂ, ಪುರುಷನಿಗೂ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಇರುವ ಪರಸ್ಪರಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಅವುಗಳ ನಿಜವಾದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ಈ ಜನ್ಮವನ್ನೆತ್ತಿರುವೆನು. ಮೋಕ್ಷಾಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳ ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಅವರನ್ನುದ್ಧರಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶವು. ಇದೇ ನಾನು ಈ ಅವತಾರವನ್ನೆತ್ತಿದುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಜನವು. ಆತ್ಮತತ್ವವೆಂಬುದು ಬಹಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದುದು. ಜನರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕುದಲ್ಲ! ಈ ತತ್ವವನ್ನು ನಾನು ಹಿಂದೆಯೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದರೂ, ಬಹುಕಾಲವು ಕಳೆದುಹೋದುದರಿಂದ, ಆ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗವು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತಬಂದಿರುವುದು. ತಿರುಗಿ ಅದನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಈ ದೇಹವನ್ನೆತ್ತಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿ! ಇನ್ನು ನೀನು ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ಹೊರಡಬಹುದು. ನಾನು ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನೀನು ನಡೆಸತಕ್ಕ ಒಂದೊಂದು ಕರ್ಮವನ್ನೂ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅರ್ಪಿತವಾಗಿ ಮಾಡಿ. ಸಾಮಾನ್ಯಜನರಿಗೆ ಜಯಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ಮೋಕ್ಷನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು, ನನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸುತ್ತಿರು! ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ, ನೀನು ಈ ನನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡಬಹುದು. ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಿಗಳಾದ ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಚೀನಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಶಿಸುವುವು. ಆದರಮೇಲೆ ನೀನು ಸಮಸ್ತಜೀವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿಯೂ, ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅಡಗಿರತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಯಾವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ಭಯಕ್ಕೂ ಈಡಾಗದವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರಬಹುದು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನಾನು, ನನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಈ ದೇವಹೂತಿಗೂ ಎಲ್ಲಾಬಗೆಯ ಕರ್ಮಬಂಧಗಳನ್ನೂ ಬಿಡಿಸತಕ್ಕ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನುಪದೇಶಿಸುವೆನು. ಆ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಆಕೆಯೂಕೂಡ ನಿನ್ನಂತೆಯೇ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ದಾಟಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸೇರುವಳು” ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕರ್ದಮನು, ಪರಮಾನಂದಭರಿತನಾಗಿ

ಆ ಕಪಿಲಾಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆಗಲೇ ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟನು. ಆಹಾ! ಏನಾಶ್ಚರ್ಯವು! ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಕರ್ದಮನು ಅನೇಕಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ತನ್ನ ಗೃಹವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟನು? ಬೇರೆ ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಮಾತಾಡದೆ ಮೌನವ್ರತವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟನು! ಮನಸ್ಸನ್ನು ಎಳೆಯತಕ್ಕ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾದ ಜಿಗುಪ್ಸೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಸಂಸಾರಿಗಳ ಸಹವಾಸವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟನು! ಅದುವರೆಗೆ ತಾನುಕಾಪಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಹೋಮಾಗ್ನಿಯನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ತೊರೆದು, ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ನೆಲೆಯನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ, ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಚೇತನಾಚೇತನಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿ, ಮಂಗಳಗುಣಗಳಿಗೆ ನೆಲೆಯಾಗಿ, ಹೇಯಗುಣಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲದ ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವೊಂದರಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಮತ್ತು ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ, ತನ್ನ ಹೆಂಡಿರುಮಕ್ಕಳೆಂಬ ಪರಿವಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಮತೆಯನ್ನು ತೊರೆದು, ಚಳಿ, ಗಾಳಿ, ಸೆಕೆಯೆಂಬ ದೇಹಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ಹೆದರದೆ, ಸಮಸ್ತವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸಮನಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನಾದ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಆ ಅಜ್ಞಾನಭವಸುಖದಿಂದ ಹಸಿವು, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ದುಃಖ, ಮೋಹ, ಮುಪ್ಪು, ಸಾವು, ಎಂಬ ವಿಕಾರಗಳೊಂದಕ್ಕೂ ಈಡಾಗದೆ, ಅಲೆಯಿಲ್ಲದ ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಶಾಂತನಾಗಿದ್ದನು. ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿಯೂ, ಸಮಸ್ತಜೀವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಧರಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಅವುಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ದೃಢವಾದ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಡಿದನು. ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳೂ ಆ ಪರಮಪುರುಷನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿರುವುವೆಂಬುದನ್ನೂ ಕಂಡುಕೊಂಡನು. ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧದಿಂದುಂಟಾಗುವ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೊರೆದನು. ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿಶರೀರಭೇದಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಅವರವರ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಉಂಟಾಗುವುವೆಂಬುದನ್ನೂ, ಪ್ರಕೃತಿಯು ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಸತ್ವಾದಿಗುಣಭೇದದಿಂದ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಕಾಣುವುವೆಂದೂ, ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಜೀವಾತ್ಮಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ತೋರಿದರೂ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವುಗಳಾದುದರಿಂದ ಒಂದೇ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳವುಗಳೆಂದೂ, ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅಂತರಾತ್ಮನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಎಲ್ಲವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವಸಮನಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವನೆಂದೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ಕರ್ದಮನು ಸಮ

ಸ್ತಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊನೆಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಕಪಿಲನಿಗೂ ದೇವಹೂತಿಗೂ ನಡೆದ ಸಂವಾದಗಳು

ವಿದುರ ಮೈತ್ರೇಯರಿಗೆ ನಡೆದ ಈ ಸಂವಾದವನ್ನು, ಶುಕಮುನಿಯು ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದುದಾಗಿ, ಸೂತಪೌರಾಣಿಕನು ಶೌನಕಾದಿಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ, ನಡುವೆ ಶೌನಕನು ಸೂತನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುವನು. "ಓ ಮಹಾತ್ಮಾ! ಸೂತಾ! ಕರ್ಮಸಂಬಂಧವಾದ ಉತ್ಪತ್ತಿವಿನಾಶಗಳಿಲ್ಲದವನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಜೀವಾತ್ಮಪರಮಾತ್ಮರ ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಕಪಿಲಾವತಾರವನ್ನೆತ್ತಿದನಲ್ಲವೇ! ಈ ಕಪಿಲಾಚಾರ್ಯನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳುತಿದ್ದ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ, ಸಂತೋಷದಿಂದಲೂ, ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಉತ್ಸಾಹಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುವು. ಅವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಕೇಳಿದರೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾಗದಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಭಗವಂತನು ಈ ಕಪಿಲಾವತಾರದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಚರಿತ್ರೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಸೂತನು "ಶೌನಕಾದಿಗಳೇ ಕೇಳಿರಿ! ಹಿಂದೆ ವಿದುರನೂ ಮೈತ್ರೇಯನನ್ನು ಕುರಿತು ಇದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದುದಕ್ಕೆ, ಮೈತ್ರೇಯಮಹಾಮುನಿಯು ಹೇಳಿದ ಉತ್ತರವನ್ನೇ ಹೇಳುವೆನು. ವಿದುರನು ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಮೇಲೆ ಮೈತ್ರೇಯನು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು, "ವಿದುರಾ! ಕೇಳು! ಕರ್ದಮನು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋದಮೇಲೆ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ಕಪಿಲಮುನಿಯು, ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ದೇವಹೂತಿಯ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ, ಆ ಬಿಂದುಸರೋವರದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯಸಂಗಡಲೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ತತ್ವಜ್ಞನಾಗಿಯೂ, ಕರ್ಮಸಂಬಂಧವನ್ನು ನೀಗಿದವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಕಪಿಲಾಚಾರ್ಯನು, ಒಮ್ಮೆ ಸುಖಾಸೀನನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ, ದೇವಹೂತಿಯು ತನಗೆ ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹೇಳಿದ್ದ ಮಾತನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪರಮಪುರುಷನೇ ತನಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಪಿಲರೂಪದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರುವನೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿದು, ತನ್ನ ಪುತ್ರನ

ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಹೀಗೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವಳು. "ಓ ಮಹಾತ್ಮಾ ! ನಾನು ಇದುವರೆಗೂ ಇಂದ್ರಿಯಸುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದುಬಿಟ್ಟೆನು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟು ಕೊರಗುತ್ತಿರುವೆನು. ಹೀಗೆ ನಾನು ಇಂದ್ರಿಯತೃಪ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಳೆದುಬಿಟ್ಟುದರಿಂದ, ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗಿರುವೆನು. ಕೊನೆಮೊದಲಿಲ್ಲದ ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕಾದ ಭಾರವು ನಿನ್ನದು. ಎಷ್ಟೋ ಜನ್ಮಾಂತರಗಳನ್ನು ಕಳೆದಮೇಲೆ, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನನಗೆ ಈ ವಿವೇಕವೆಂಬ ಕಣ್ಣು ಲಭಿಸಿರುವುದು. ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯತೃಪ್ತಿಯೇ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು ತಿಳಿದು ಮೋಸಹೋಗಿದ್ದ ನನಗೆ, ಈಗ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವು ಹುಟ್ಟಿರುವುದಕ್ಕೂ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಓ ಪ್ರಭೂ! ನೀನು ನನಗೆ ಪುತ್ರನಲ್ಲ ! ಸರ್ವಜಗತ್ಕಾರಣನಾಗಿ, ಸರ್ವನಿಯಾಮಕನಾಗಿ, ಷಡ್ಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಭಗವಂತನೇ ನೀನು! ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಕಾಣದೆ ತಡವರಿಸುತ್ತಿರುವ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಕೋರಿ, ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಕೊಡುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ, ನೀನು ಈಗ ನನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉದಿಸಿರುವೆ. ಹೇ ಜಗದೀಶಾ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಅಹಂಕಾರಮಮಕಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು! ಅವನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದಕ್ಕೂ ನೀನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಸಮರ್ಥರಿಲ್ಲ! ಮತ್ತು ನೀನು, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಡಿದವರಿಗೆ, ಸಂಸಾರದ ಕಟ್ಟನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿದವನು. ಸರ್ವರಕ್ಷಕನು? ಸರ್ವಸಮರ್ಥನು ! ಉತ್ತಮಧರ್ಮವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದ ಯೋಗೀಶ್ವರರಿಗೂ ನೀನೇ ಪ್ರಧಾನಗುರುವೆನಿಸಿಕೊಂಡವನು. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕಿರುವೆನು. ತತ್ವಜ್ಞನಾದ ನೀನು, ಪ್ರಕೃತಿಯೆಂದೂ, ಪುರುಷನೆಂದೂ ಈಶ್ವರನೆಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಮೂರುತತ್ವಗಳ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು" ಎಂದಳು. ವಿದುರಾ ! ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಪಿಲಮುನಿಯು, ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ರುಚಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸತಕ್ಕದಾಗಿಯೂ, ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ದೇವಹೂತಿಯ ಮಾತಿಗಾಗಿ ಬಹಳ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು, ಮಂದಹಾಸಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು. "ಅಮ್ಮಾ! ಕೇಳು ! ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕ ಈ ಜ್ಞಾನಯೋಗವೆಂಬುದೇ ಮೋಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ತರುವುದೆಂಬುದು ನನ್ನ ಮತವು! ಈ ಜ್ಞಾನಯೋಗವು ಕೈಗೂಡಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಿಂದುಂಟಾಗುವ ಸುಖದುಃಖಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಿ

ತೊಲಗಿ ಹೋಗುವುವು. ಆತ್ಮಯೋಗವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ಋಷಿಗಳಿಗೆ, ನಾನು ಮೊದಲೇ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುವೆನು. ಈ ಯಾತ್ಮಯೋಗಕ್ಕೆ ಶಮ, ದಮ, ಮೊದಲಾದ ಹಲವು ಅಂಗಗಳುಂಟು. ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನು ಷ್ಠಿಸಿದಾಗಲೇ, ಈ ಯೋಗಬಲವು ಸಾಧಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಆ ಆತ್ಮಯೋಗವನ್ನೇ ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ಅಮ್ಮಾ! ಈ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಉಂಟಾಗತಕ್ಕ ಸಂಸಾರ ಬಂಧಕ್ಕಾಗಲೀ, ಅದರಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯೆನಿಸಿದ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಲೀ, ಮನಸ್ಸೇ ಕಾರಣ ವೆಂಬುದು ಸರ್ವಸಮ್ಮತವಾದ ವಿಷಯವು. ಮನಸ್ಸು ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವ ರ್ತಿಸಿದರೆ ಅದುಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಹಾಕುವುದು. ಆ ಮನಸ್ಸೆಂಬುದರ ಶುದ್ಧ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಜೀವಾತ್ಮನು, ತನ್ನ ನಿಜರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿ ಯದೆ, ಆತ್ಮವಲ್ಲದ ಮೇಲಿನ ಶರೀರವನ್ನು ನೋಡಿ, ಅದನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂದು (ತಾನೆಂದು) ಭಾವಿಸುವುದೇ ಅಹಂಕಾರವೆನಿಸುವುದು. ತನಗೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನದೆಂಬ ಅಭಿಮಾನವೇ ಮಮಕಾರವೆನಿಸುವುದು. ಹೀಗೆ ತಾನು, ತನ್ನದು, ಎಂಬೀ ಅಭಿಮಾನಗಳೆರಡೂ ಅಹಂಕಾರಮಮಕಾರಗಳಾಗಿರುವುವು. ಈ ಈ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳಿರುವವರೆಗೆ, ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ, ಮೋಹ, ಮದ, ಮತ್ಸರಗಳೆಂಬ ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗಗಳೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಬರುವುವು. ಅವುಗಳಿಂದ ಪುಣ್ಯಪಾಪರೂಪಗಳಾದ ಕರ್ಮಲಗಳೂ ಅಂಟಿಬರುವುವು. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಇವೊಂದನ್ನೂ ಅಂಟಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದಾಗಲೇ, ಆ ಮನಸ್ಸು ಶುದ್ಧವೆನಿಸು ವುದು. ಅದನ್ನು ಸುಖದುಃಖಗಳೊಂದೂ ಕದಲಿಸಲಾರವು. ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದೇ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಶಾಂತವಾಗಿರುವ ಇಂತಹ ಶುದ್ಧಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಪುರುಷನು ಜ್ಞಾನ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಭಕ್ತಿ ಯೆಂಬಿವು ಮೂರನ್ನೂ ಬಲಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಪ್ರಕೃತಿಯ ಕಾರ್ಯ ರೂಪಗಳಾದ ಶರೀರ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನಸ್ಸು, ಪ್ರಾಣ, ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯ ಬಲ್ಲನು. ಆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳ ಸಂಬಂಧವೇನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ದೇವತೆ ಯೆಂದೂ, ಮನುಷ್ಯನೆಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಆಕಾರಭೇದಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಕಾರವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುದೇ ಹೊರತು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಆ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಬೇರೆಬೇರೆ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಾತ್ಮನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಸೇರಿದ್ದರೂ, ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಆಕಾರವು ಸರ್ವಜೀವಸಾಧಾರಣವಾದುದರಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರವ್ಯತ್ಯಾಸ ವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಜೀವಾತ್ಮನು ಬಹಳಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಅಣುವಾದುದರಿಂದ, ಅದನ್ನು ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಕಡಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ, ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ದಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ, ಬೇರೆ

ವಿಕಾರಹೊಂದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ನಾಶವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ದೀಪವು ತೇಜಸ್ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ, ತೇಜೋಗುಣವುಳ್ಳುದಾಗಿ, ತನಗೆ ತಾನೇ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂತೆ, ಆತ್ಮವೂ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಗುಣವುಳ್ಳುದಾಗಿ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳುದಾಗಿ ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರವಾಗಿರುವುದೆಂಬೀ ವಿಷಯವೆಲ್ಲವೂ ಅಂತಹ ಶುದ್ಧಮನಸ್ಸಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದು ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಸಂಸಾರಬಂಧವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ಪ್ರಕೃತಿಯು, ಅಂತಹ ಶುದ್ಧನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ತನ್ನಕೈಸಾಗದೆ ಸುಮ್ಮನಾಗುವುದೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲನು. ಅಮ್ಮಾ ! ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಅಂತರಾತ್ಮನಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ದೃಢಭಕ್ತಿಯೇ, ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸುಲಭಸಾಧನವೇ ಹೊರತು, ಅದರಂತೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಬೇರೆಯಾವ ಉಪಾಯವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಯೋಗಿಗಳು ನಿರ್ಣಯಿಸಿರುವರು. ಜೀವನು ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನೆಂದು ತಿಳಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ ! ಜೀವಾತ್ಮನ ಸಹಜವಾದ ಸ್ವರೂಪವೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದುದೂ ಅವಶ್ಯವು. ಆದುದರಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವು, ಆದಕ್ಕಾಶ್ರಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೊಡನಲ್ಲದೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಲಭಿಸದು. ಆ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಮಾತ್ರವೇ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಅಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವೇನೆಂದರೆ, ಆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿರುವ ದೃಢಭಕ್ತಿಯೇ ಮುಖ್ಯಸಾಧನವು. ಅಮ್ಮಾ ! ಅಂತಹ ಭಕ್ತಿಯು ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೂ, ಆ ಭಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮದಲ್ಲಿ-ಭಿರುಚಿಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೂ, ಸತ್ಸಹವಾಸವೇ ಮುಖ್ಯಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿ! ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ದೋಷಾಸ್ಪದವಾದ ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಾಗಲೀ, ಆ ಆಶೆಯುಳ್ಳವರೊಡನೆ ಸಹವಾಸವಾಗಲೀ, ದೃಢವಾದ ಪಾಶಬಂಧನವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲವೆಂದು ಪಂಡಿತರು ಹೇಳುವರು. ಈ ಆಸಕ್ತಿಯೇ ಸಾಧುಗಳ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿರುವುದಾದರೆ ಅದು ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ತೆರೆದಿಟ್ಟ ಮೋಕ್ಷದ್ವಾರವೆನಿಸುವುದು. ಅಂತಹ ಸಾಧುಗಳು ಯಾರೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ ? ಅವರ ಗುಣಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಮೂರ್ಖಜನದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಭೂಮಿಯಂತೆ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದಿರುವುದು, ಇತರರ ದುಃಖವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ಬಹಳ ಕನಿಕರಗೊಂಡು ಅವರೊಡನೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ದುಃಖಿಸುವುದು, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಿತ್ರಭಾವದಿಂದ ವರ್ತಿಸುವುದು, ಬೇರೆ ಯಾರೊಡ

ನೆಯೂ ವಿರೋಧಿಸದಿರುವುದು, ಶಮದಮಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದು. ಇತರರ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಪಡುವುದು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿರುವುದು. ಸಚ್ಚರಿತ್ರವೇ ಭೂಷಣವಾಗಿ ಹೊಂದಿರುವುದು, ಈ ಗುಣವುಳ್ಳವರೇ ಸಾಧುಗಳೆನಿಸುವರು. ಮತ್ತು ಯಾರು, ಈಶ್ವರನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ದೃಢಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವಿಸುತ್ತ, ಆ ಭಕ್ತಿಗೆ ವಿರೋಧಿಗಳಾದ ಇತರಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಜ್ಞಾತಿಗಳನ್ನೂ, ಬಂಧುಗಳನ್ನೂ ತೊರೆದು, ನನ್ನನ್ನೇ ಸಕಲವಿಧಬಂಧುವನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ನನ್ನ ಕಥಾಶ್ರವಣಕೀರ್ತನಗಳಿಂದಲೇ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತ, ನನ್ನನ್ನು ಸೇರುವುದೇ ಮೋಕ್ಷವೆಂದೂ, ನಾನೇ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವನೆಂದೂ ನಂಬಿರುವರೋ, ಅಂತವರೇ ಸಾಧುಗಳು. ಹೀಗೆ ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ, ನನ್ನನ್ನೇ ನಂಬಿದವರ ಸಹವಾಸವನ್ನು ನೀನು ಮೊದಲು ಬಯಸಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಸಮಸ್ತದೋಷಗಳೂ ನೀಗುವುವು. ಅಂತಹ ಸಾಧುಗಳನ್ನು ಸಂಸಾರಸಂಬಂಧವಾದ ತಾಪಗಳೊಂದೂ ಪೀಡಿಸಲಾರವು. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಅವರು ಭಯಪಡಲಾರರು. ಎಲೆ ಸಾಧ್ವಿ! ನೀನು ಅಂತಹ ಸಾಧುಗಳ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ಮನಸ್ಸಿಗೂ, ಕಿವಿಗಳಿಗೂ ಅಮೃತಪ್ರಾಯಗಳಾದ ನನ್ನ ವೀರ್ಯಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆಗಾಗ ನಿನ್ನ ಕಿವಿಗೆ ಕೇಳುತ್ತಿರುವುವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿನಗೆ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೂ, ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಬರುವುದು. ನನ್ನ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಆ ಭಕ್ತಿಯು ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆ, ಮನುಷ್ಯನು, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಬಹುದಾದ ಇಹಲೋಕಫಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಶ್ರುತಿಗಳಿಂದ ಕೇಳಿರುವ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಪಾರಲೌಕಿಕಫಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿರಕ್ತಿಹೊಂದಿ, ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆ ಯಿಲ್ಲದ ಕರ್ಮಯೋಗ ಜ್ಞಾನಯೋಗಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಿವೇಕಾದಿಗಳಿಂದ ತಡೆದು, ಆ ಭಕ್ತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸುವನು. ನಿಷಿದ್ಧವಾದ ಅನ್ನಾದಿಗಳನ್ನು ಭುಜಿಸದೆ, ವೈರಾಗ್ಯ ಬಲದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ ಜ್ಞಾನಯೋಗದಿಂದಲೂ, ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ ಕರ್ಮಯೋಗದಿಂದಲೂ, ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಮನುಷ್ಯನು, ಜೀವಾತ್ಮಶರೀರಕನಾದ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲನು" ಎಂದನು ಆಗ ದೇವಹೂತಿಯು "ಮಹಾತ್ಮಾ! ಭಕ್ತಿಯೋಗವೆಂಬುದಾವುದು? ಅದರ ಸ್ವರೂಪವೇನು ? ನಾನು ಯಾವ ವಿಧದಿಂದ ಆ ಭಕ್ತಿಯನ್ನವಲಂಬಿಸಬೇಕು ? ಸಂಸಾರತಾಪದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬೇಯುತ್ತಿರುವವರು, ನಿತಿಶಯಾನಂದರೂಪವಾದ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಯಾವ ಸುಲಭೋಪಾಯದಿಂದ ಪಡೆಯಬಹುದು ? ಎಲೈ ಆನಂದಸ್ವರೂಪನೇ !

ಗುರಿಯಿಟ್ಟ ಬಾಣದಂತೆ ಭಗವಂತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ವಶೀಕರಿಸತಕ್ಕ ಭಕ್ತಿಯೋಗ ವೆಂಬುದಾವುದು ? ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಗಗಳೆಷ್ಟು ? ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಆ ಅಂಗಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಹೇ ದೇವಾ ! ನೀನು ಹೇಳಿದ ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಸ್ವರೂಪವು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೂ ತಿಳಿಯಲಸಾಧ್ಯವಾದುದು. ಕೇವಲ ಮೂಢಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಹೆಣ್ಣು ಹೆಂಗಸಾದ ನನಗೆ, ಅದರ ತತ್ವವು ಸುಖವಾಗಿ ಅವಗಾಹನೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು'' ಎಂದಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಪಿಲ ರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನು, ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ದೈನ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮರುಕಗೊಂಡು, ಅವಳಿಗೆ ತತ್ವಬೋಧಕವಾಗಿಯೂ, ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸತಕ್ಕ ಜ್ಞಾನಯೋಗ ವನ್ನು ವಿವರಿಸತಕ್ಕುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನುಪದೇಶಿಸತೊಡಗಿದನು. ಅಮ್ಮಾ ! ಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಎಂತಹುದೆಂದು ಕೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ ? ಅದರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಐದು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ, ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಐದು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ಈ ಜ್ಞಾನಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಗಳೆಲ್ಲ ವನ್ನೂ ಯಾವ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಭಗವಂತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೇ ಉಪ ಯೋಗಪಡಿಸಿ, ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ನಡೆಸುವ ಮನಸ್ಸಿನ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಭಕ್ತಿಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಐಶ್ವರ್ಯಕೈವಲ್ಯಾದಿ ಸಿದ್ಧಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಬಹಳ ಮೇಲಾದುದು ! ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿನ ಜಾಠರಾಗ್ನಿಯು ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಜೀರ್ಣಮಾಡುವಂತೆ, ಈ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಿ ಬಂದ ಕರ್ಮವಾಸನೆಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿಬಿಡುವುದು. ನನ್ನ ಪಾದಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೂ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆ ಗೊಳಿಸಿ, ಈ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಕೆಲವು ಮಹಾತ್ಮರು, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೊ ಗೊಬ್ಬರು ಸೇರಿ ನನ್ನ ಸಚ್ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿ ರುವರು. ಆ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ರುಚಿಹೊಂದಿದವರು, ನನ್ನ ಸಾರೂಪ್ಯರೂಪವಾದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲಾರರು! ಇದರಿಂದಲೇ ನೀನು ಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಎಷ್ಟು ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವುಸತ್ಪುರುಷರು, ನಾನು ಬೇರೆಬೇರೆ ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದಾಗ, ಪ್ರಸನ್ನ ಮುಖದಿಂದಲೂ, ರಕ್ತಾಂತಲೋಚನದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ನನ್ನ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರ ಹವನ್ನು ನೋಡಿ, ಅದನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ, ಆಯಾ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ನುಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ಆಗಾಗ ಅನುವಾದಮಾಡುತ್ತ, ಅದರಿಂದ ಅಮಿತಾನಂದವನ್ನು

ಹೊಂದುವರು. ಅಂತವರು ನನ್ನ ಅಂದವಾದ ಅವಯುವಗಳು! ನನ್ನ ಲೀಲೆಗಳು! ನನ್ನ ಮುಗುಳ್ನಗೆ! ನನ್ನ ಪ್ರಸನ್ನದೃಷ್ಟಿ! ನನ್ನ ಅಮೃತಸಮಾನವಾದ ಮಧುರವಾಕ್ಯಗಳು! ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗುವರು. ಇಂತವರೆಲ್ಲರೂ ಈ ಆನಂದಾನುಭವದಿಂದ ಪರವಶವಾದ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದಿದ್ದರೂ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಿರತಕ್ಕ ಭಕ್ತಿಯೇ ಅವನನ್ನು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಾದ ಅರ್ಚಿರಾದಿಗತಿಗೆ ತಾನಾಗಿ ತಂದು ಸೇರಿಸುವುದು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸುಲಭವಲ್ಲದ ಈ ಅರ್ಚಿರಾದಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಿದೊಡನೆ, ಅವರು ಆ ದಾರಿಯಿಂದ ಹೋಗುವಾಗ, ನನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದವರೆಗಿನ ಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳನ್ನಾಗಲೀ, ಭಕ್ತಿಬಲದಿಂದ ಲಭಿಸಬಹುದಾದ ಅಣಿಮಾದ್ಯಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನಾಗಲೀ, ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡಲಾರರು. ಇಂತವರು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೋಗುವಾಗ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮೇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಲೋಕಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನೇ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡರೂ, ಅವರ ಮಾತನ್ನೂ ನಿರಾಕರಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗುವರು. ಜನನೀ! ಭಗವದ್ಗುಣಾನುಭವವೆಂಬ ಮಹಾನಂದದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದಿರುವ ಇಂತಹ ಭಕ್ತೋತ್ತಮರು, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ, ಅಣಿಮಾದ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಆಸೆಪಡದಿರುವರೆಂಬುದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು? ಇವರು ಬೇರೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ದೃಷ್ಟಿಯಿಡದೆ ನನ್ನ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವಾದ ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಸೇರುವರು. ಎಲೆ, ಶಾಂತಾತ್ಮಳೆ! ಅವರು ನನ್ನ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ, ನನ್ನನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಅಕ್ಕರೆಯುಳ್ಳವರಾದಮೇಲೆ, ಅವರಿಗೆ ಆ ಅನುಭವವು ಎಂದಿಗೂ ತಪ್ಪಿ ಹೋಗಲಾರದು! ನನ್ನ ಸ್ಥಾನವಾದ ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಚ್ಯುತಿಯಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರಲೋಕಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ನಾಶವುಂಟು! ಆದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನನ್ನ ಸ್ಥಾನವು ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯೆನಿಸುವುದು. ಅಲ್ಲಿನ ಆನಂದಕ್ಕೂ ಯಾವಾಗಲೂ ನ್ಯೂನತೆಯಿಲ್ಲ! ನನ್ನ ಸ್ಥಾನವಾದ ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಕಾಲಶಕ್ತಿಯೂ ನಡೆಯದುದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವರನ್ನು ನನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪರೂಪವಾದ ಕಾಲಚಕ್ರವೂ ಮುಟ್ಟಲಾರದು! ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ! ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಸೇರಿದವರು ನನಗೆ ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರೀತಿವಿಷಯರಾಗುವರು! ಅಂತವರಿಗೆ ನಾನು ಮಗನಂತೆ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಪಾತ್ರನು. ಗುರುವಿನಂತೆ ಹಿತವನ್ನುಪದೇಶಿಸತಕ್ಕವನು. ಸುಹೃತ್ತುಗಳಂತೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವೆನು. ಇಷ್ಟದೈವನಂತೆ ಪೂಜ್ಯನು. ಹೀಗೆ ಸರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ ನನಗೆ ಪ್ರಿಯರಾದ ಅಂತಹ ಭಕ್ತರನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ನಾನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡಲಾರೆನು. ಜನನೀ!

ಇಹಲೋಕಸುಖಗಳನ್ನೂ, ಸ್ವರ್ಗಾದಿಪಾರಲೌಕಿಕಸುಖಗಳನ್ನೂ ಅಶಾಶ್ವತಗಳೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೊರೆದು ಆ ಸುಖಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಕಾರಣವಾದ ತಮ್ಮ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಆ ದೇಹಾನುಬಂಧಿಗಳಾದ ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ, ಮನೆಮಾರಗಳನ್ನೂ, ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳನ್ನೂ ನಿರಾಕರಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನೇ ಮರೆಹೊಕ್ಕುಬಂದವರಿಗೆ, ನಾನು ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಪ್ರಿಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ತಾನೇ ತೀರುವುದು? ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ನನ್ನನ್ನು ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಜಿಸತಕ್ಕವರಿಗೆ, ನಾನು ಆಕ್ಷಣವೇ ಸಂಸಾರಪಾಶವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಲ್ಲದೆ, ಅವರಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಸಂಸಾರಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲದಂತೆಯೂ ಮಾಡುವೆನು. ಸರ್ವಜೀವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಚಿದಚಿದ್ರೂಪವಾದ ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ಧರಿಸತಕ್ಕ ನನಗಿಂತಲೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಪ್ರಭುವಿಲ್ಲ! ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರರೇ ಮೊದಲಾದ ಬೇರೆ ಯಾವ ದೇವತೆಗಳೂ ಆ ಸಂಸಾರಭಯವನ್ನು ನೀಗಿಸಲಾರರು. ಬೇರೆ ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳೂ ನನ್ನ ಆಜ್ಞಾನುವರ್ತಿಗಳು. ಎಲೈ ಜನನಿ! ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಿನಿಂದೇನು? ನನಗಾಗಿ ಭಯಪಟ್ಟು ಈ ಗಾಳಿಯು ಬೀಸುತ್ತಿರುವುದು ನನ್ನ ಭಯಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸೂರ್ಯನು ತಪಿಸುತ್ತಿರುವನು ನನ್ನ ಭಯದಿಂದಲೇ ಇಂದ್ರನು ಮಳೆಯನ್ನು ಕರೆಯುವನು. ನನ್ನ ಭಯಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಗ್ನಿಯು ದಹಿಸುವನು. ನನಗೆ ಭಯಪಟ್ಟೇ ಮೃತ್ಯುವು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಡೆಸುವನು. ಹೀಗೆ ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳೂ ನನ್ನ ನಿಯಮಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟು, ನನಗೆ ಭೀತರಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವರು. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಯೋಗಿಗಳು ತಮ್ಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯಗಳೊಡಗೂಡಿದ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಸಮಸ್ತಭಯವನ್ನೂ ನೀಗಿಸತಕ್ಕ ನನ್ನ ಪಾದಮೂಲವನ್ನು ಸೇವಿಸುವರು ಜನನೀ! ನಾನು ಹೇಳತಕ್ಕ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥದ ಸಾರವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ಯಾವ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದಲೂ ಕುಂದದ ತೀವ್ರವಾದ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಡುವುದೊಂದೇ, ಈ ಪ್ರಕೃತಿಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದಿರುವ ಜೀವನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯವೆಂದು ತಿಳಿ! ಎಂದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ವರು. ಆಯಾ ದೇಹಾಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವರು. ಅವುಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೂ ಭಾಗಿಯಾಗುವರು. ಇದೇ ಸಂಸಾರವೆನಿ ಸುವುದು. ಅಮ್ಮಾ! ಆದುದರಿಂದ ಹಿರಿಯರು, ಆ ಶರೀರಚೇಷ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಇಂದ್ರಿ ಯವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಶರೀರರೂಪದಿಂದಿರುವ ಆ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನೇ ಕಾರಣವಾಗಿ ಹೇಳುವರು. ಮನುಷ್ಯನು ನಡೆಸತಕ್ಕ ಭೋಗಸಾಧನಗಳಾದ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಜೀವನನ್ನು ತನ್ನೊಳಗೆ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಶರೀರರೂಪದಿಂದಿರುವ ಪ್ರಕೃತಿಮೂಲಕ ವಾದುದೆಂದೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವರು. ಇದರಿಂದುಂಟಾಗುವ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸು ವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಜೀವಾತ್ಮನು ಭಾಗಿಯಾಗುವನು. ಹೀಗೆ ಜೀವನು ಆ ಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಕರ್ತೃತ್ವಕ್ಕೂ, ಆ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂ ಧದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವುದರಿಂದ ಭೋಕ್ತೃತ್ವಕ್ಕೂ ಭಾಗಿಯಾಗುವನು” ಎಂದನು. ಇವನ್ನು ಕೇಳಿ ದೇವಹೂತಿಯು “ಎಲೈ ಪುರುಷೋ ತ್ತಮನೇ! ಕಾರ್ಯರೂಪವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರಿಬ್ಬರೂ ಕಾರಣರಷ್ಟೇ? ಈ ಕಾರ್ಯದಶೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ಇವೆರಡೂ ನಾಮರೂಪ ವಿಭಾಗ ಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶರೀರವಾಗಿ, ಸೂಕ್ಷ್ಮದಶೆಯಲ್ಲಿದ್ದುವಷ್ಟೇ? ಆ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರಿಬ್ಬರಿಂದ ನಡೆಯುವ ಕಾರ್ಯಭೇದವೇನು? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಂದೆ, ಮೊದಲಾದಂತೆ ಕಾರಣರೂಪದಿಂದಲೂ, ಮಗನಂತೆ ಕಾರ್ಯರೂಪದಿಂದಲೂ ತೋರುವ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧದಿಂದುಂಟಾದ ಭೇದಗಳೇ! ಈ ತಂದೆಮಕ್ಕಳೆಂಬ ವ್ಯವಹಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೇವಲ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದಲಾಗಲೀ, ಕೇವಲ ಪುರುಷನಿಂದಲಾಗಲೀ ಉಂಟಾಗಲಾರವು. ಆದುದರಿಂದ ಇವೆರಡೂ ಸೇರಿಯೇ ಕಾರ್ಯರೂಪಪ್ರಪಂಚವೆನಿಸಬೇಕು. ಇವುಗಳೆರಡರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನನಗೆ ಇನ್ನೂ ವಿಶದವಾಗಿ ತಿಳಿಸು” ಎಂದಳು. ಆಗ ಕಪಿಲನು ದೇವಹೂತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಅಮ್ಮಾ ಕೇಳು! ಯಾವುದು ಲೋಕಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಧಾನವಸ್ತುವೋ ಅದನ್ನೇ ಪ್ರಕೃ ತಿಯೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಈ ಪ್ರಧಾನವೆಂಬುದು ಕಾರಣದಶೆಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿ ಮೊದ ಲಾದ ವಿಶೇಷಾಕಾರಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದಂತಿರುವುದು. ಆಗ ಇದಕ್ಕೆ ಆಕಾರವೊಂದೂ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದಲೇ ಅವ್ಯಕ್ತವೆಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುದು. ಇದು ನಿತ್ಯವಾದುದು. ಈ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಸತ್ವವೆಂದೂ, ರಜಸ್ಸೆಂದೂ, ತಮಸ್ಸೆಂದೂ ಮೂರು ಗುಣಗಳುಂಟು. ಇದು ಈ ಗುಣಗಳ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಯಿಂದ ಕಾರ್ಯದಶೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಭೂಮಿ ಮೊದಲಾದ ಆಕಾರಭೇದಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದುವುದು. ಮಹತ್ತು ಮೊದಲಾಗಿ ಪೃಥಿ ವಿಯವರೆಗೆ ಕಾರಣರೂಪದಿಂದಲೂ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಸಣ್ಣ ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳವರೆಗೆ

ಕಾರ್ಯರೂಪದಿಂದಲೂ ಕಾಣುವುದರಿಂದ, ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳೆಂಬ ಎರಡು ರೂಪಗಳೂ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ಭೂಮಿ ಮೊದಲಾದ ಐದು ಭೂತಗಳು, ಅದರ ಗುಣಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಗಂಧವೇ ಮೊದಲಾದ ಐದುತನ್ಮಾತ್ರಗಳು, ಮನಸ್ಸು, ಅಹಂಕಾರ, ಮಹತ್ತು, ಅವ್ಯಕ್ತವೆಂಬಿವು ನಾಲ್ಕು, ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬಿವು ಹತ್ತು. ಇವಿಷ್ಟೂ ಸೇರಿ, ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ತತ್ವಗಳ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಕಾರ್ಯವೆಂದು ಹಿರಿಯರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿರುವರು. ಭೂಮಿ, ನೀರು, ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು, ಆಕಾಶ, ಎಂಬಿವೈದೂ ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳು! ಈ ಭೂತಗುಣಗಳಾದ ಗಂಧ, ರಸ, ರೂಪ, ಸ್ಪರ್ಶ, ಶಬ್ದವೆಂಬಿವೈದೂ ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಗಳು. ಭೂತಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಅನೇಕರು ಅನೇಕವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳುವುದುಂಟು ಆದರೆ ಇಷ್ಟೇ ನನ್ನ ಮತವು ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ, ಮೂಗು, ನಾಲಗೆ, ತೊಗಲು, ಇವೈದು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ, ವಾಕ್ಕು, ಕೈ, ಕಾಲು ಜಲದ್ವಾರ, ಮಲದ್ವಾರವೆಂಬೀ ಐದು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಸೇರಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಹತ್ತಾಗಿರುವುವು. ಅಂತಃಕರಣವೆಂಬ ಒಳಗಿನ ಇಂದ್ರಿಯವೊಂದೇ ತನಗೆ ಲಕ್ಷಣಗಳಾದ, ಸಂಕಲ್ಪ, ಅಧ್ಯವಸಾಯ, ಅಭಿಮಾನ, ಚಿಂತೆಯೆಂಬ ಬೇರೆಬೇರೆ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಂದ, ಮನಸ್ಸೆಂದೂ, ಬುದ್ಧಿಯೆಂದೂ, ಅಹಂಕಾರವೆಂದೂ, ಚಿತ್ತವೆಂದೂ, ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯಾಗುವುದು. ಸತ್ವ, ರಜಸ್ಸು, ತಮಸ್ಸು,ಎಂಬ ಈ ಮೂರು ಗುಣಗಳೊಡಗೂಡಿದ ಪ್ರಕೃತಿತತ್ವದ ಅವಸ್ಥಾಭೇದಗಳೆಲ್ಲವೂ ಇಷ್ಟೇ! ತತ್ವಜ್ಞರಾದ ಹಿರಿಯರು ಹೀಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ತತ್ವಗಳೆಂದೇ ನಿರ್ಣಯಿಸಿರುವರು. ಕೆಲವರು ಕಾಲವೆಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ತತ್ವವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ, ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ತತ್ವಗಳೆನ್ನುವರು. ಕೆಲವರು ಕಾಲವೆಂಬುದನ್ನು ಬೇರೆ ತತ್ವವಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅದು ಪರಮಪುರುಷನ ಶಕ್ತಿಯೆಂದೂ, ಈಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿ ವಿನಾಶಾದಿರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರಭಯವು ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಆದರೆ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ದೇಹಾಭಿಮಾನವೆಂಬ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಮೋಹಗೊಂಡಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಳಯದಶೆಯಲ್ಲಿ ತಮಸ್ಸೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಕೃತಿಯೊಡನೆ ಸೇರಿರುವ ಜೀವನಿಗೂ, ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸಮಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ನಾಮರೂಪವಿಶೇಷಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದ ಪ್ರಕೃತಿಗೂ, ಈ ಪ್ರಪಂಚರೂಪವಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವುದು ಪ್ರೇರಕವೋ, ಅದೇ ಕಾಲವೆಂದೂ ಅದು ಭಗವಂತನ ಶರೀರವಾಗಿರುವುದೆಂದೂ ನನ್ನ ಮತವು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿ, ಪುರುಷ, ಕಾಲವೆಂಬಿವು ಮೂರೂ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪಗಳಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ

ಯಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದಷ್ಟೇ? ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯೆಂಬುದು ಭೂಮಿ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥೂಲರೂಪಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಪಡುವುದರಿಂದ, ಅದರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಾವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಪುರುಷನಿಗೂ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಆ ಸ್ಥೂಲರೂಪವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಅವುಗಳನ್ನು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ಈ ನಮ್ಮ ದೇಹವೆಂಬುದು, ಭೂಮಿ ಮೊದಲಾದ ಐದು ಭೂತಗಳಿಂದ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಈ ದೇಹದೊಳಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು, ಒಂದನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವುದು, ಒಂದನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದು, ಒಂದನ್ನು ಸುಖವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸಂತೋಷಪಡುವುದು, ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ದುಃಖವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕೊರಗುವುದು, ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಯಾವನು ಆಗಾಗ ಜ್ಞಾನವಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವನೋ, ಅವನೇ ಪುರುಷನೆಂದೂ, ಜೀವನೆಂದೂ, ಆತ್ಮವೆಂದೂ, ಜೀವಾತ್ಮನೆಂದೂ, ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನೆಂದೂ, ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮನೆಂದೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವನು. ಸುಖ, ದುಃಖ. ಪ್ರೀತಿ, ದ್ವೇಷ, ಮೊದಲಾದುವೆಲ್ಲವೂ ಜ್ಞಾನವಿಕಾರಗಳಾದುದರಿಂದ, ಇವು ಅಚೇತನವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಶರೀರದೊಳಗೆ ಜೀವನೆಂಬ ಬೇರೆ ವಸ್ತುವು ಅಡಗಿರಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದಷ್ಟೇ! ಮತ್ತು ಆ ದೇಹಾದಿಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ, ಹಿಂದೆ ಇದ್ದುದೆಂದೂ, ಈಗ ಇರತಕ್ಕುದೆಂದೂ, ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟತಕ್ಕುದೆಂದೂ ಹೇಳುವ ವ್ಯವಹಾರವೆಲ್ಲವೂ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟುದು. ಈ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಂದಲೇ ಕಾಲವೆಂಬುದೊಂದು ವಸ್ತುವನ್ನೂ ನಾವು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಹೀಗೆ ಪಂಚಭೂತಗಳ ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಏರ್ಪಟ್ಟ ಶರೀರದಲ್ಲಿ, ಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳನ್ನನುಭವಿಸತಕ್ಕ ಜೀವಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಕಾಲಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಆ ಶರೀರದಹೊರಗೂ ಯಾವನು ತೋರುತ್ತಿರುವನೋ. ಅವನೇ ಪರಮಪುರುಷನು. ಆದರೆ ಜೀವಾತ್ಮಕಾಲಗಳೆರಡೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರ್ಪಟ್ಟವುಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಪರಮಪುರುಷನು ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಶರೀರದೊಳಗಿನ ಜೀವಾತ್ಮಗಳಿಗೂ, ಹೊರಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೂ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿ, ಪುರುಷ, ಕಾಲವೆಂಬಿವು ಮೂರೂ, ಪರಮಪುರುಷನ ಶರೀರವೆಂದೇ ಗ್ರಾಹ್ಯವು. ಇನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮವನ್ನು ಕೇಳು! ಪ್ರಕೃತಿಯೆಂಬುದು ತನ್ನೊಳಗಿನ ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳು ಸಮವಾಗಿದ್ದಾಗ, ತಾನೂ ಶಾಂತವಾಗಿರುವುದು. ಆಗ ಪರಮಪುರುಷನು ತನಗೆ ಶರೀರಭೂತವಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ, ಮಹತ್ತು ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದುದ್ದೇಶಿಸಿ. ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಅದಕ್ಕಿದ್ದ ಗುಣಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಕದಲಿಸಿ, ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರೇರಿಸುವನು. ನಿರ್ವಿಕಾರನಾಗಿಯೂ,

ಜಗತ್ಕಾರಣನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಭಗವಂತನು, ಹೀಗೆ ತನಗೆ ಶರೀರವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮರೆಸಿಹೋಗಿದ್ದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಸಬೇಕೆಂದೆಣಿಸಿ, ಜೀವಾತ್ಮಗಳಿಗೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸತಕ್ಕುದಾದ ತಮೋಗುಣವನ್ನು ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಅಡಗಿಸಿಡುವನು. * ಈ ತಮೋಗುಣದ ಶಕ್ತಿಯು ತಗ್ಗಿದಮೇಲೆ, ಆ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಸತ್ವಗುಣವು ತಲೆಯೆತ್ತುವುದರಿಂದ, ಅದು ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ, ಶಾಂತಿವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರುವುದು. ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ, ಅಂತಹ ಸತ್ವಗುಣದೊಡನೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಯು, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಮಹತ್ತತ್ವರೂಪವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುವುದು. ಈ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿ ಮಹತ್ತತ್ವಗಳೆರಡಕ್ಕೂ, ವಾಸುದೇವನೇ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಾದುದರಿಂದ ಆ ಮಹತ್ತತ್ವವು ವಾಸುದೇವವ್ಯೂಹವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಸತ್ವಗುಣವು ತಲೆಯೆತ್ತಿದಾಗ ಆ ಅವ್ಯಕ್ತವು, ಅಂತಃಕರಣದ ಒಂದುಭೇದವೇನಿಸಿಕೊಂಡ ಚಿತ್ತವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುವುದು. ಅಮ್ಮಾ! ಇದರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅಂತಃಕರಣಕ್ಕೆ ಒದಗಿ ಬರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೆಂತಹುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿರುವ ಜಲವು, ಪಾಚಿ, ಕೊಳೆ, ನೊರೆ, ಮುಂತಾದುವುಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿದ್ದಾಗ, ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಸಮರ್ಥವಾಗುವುದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಮನಸ್ಸು, ಯಾವ ವಿಕಾರಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆ ಶಾಂತವಾಗಿ, ಭಗವಂತನ ರೂಪವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಸ್ವಚ್ಛತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಾಗ, ಆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅವ್ಯಕ್ತದ ಸಹಾಯವುಂಟಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅಂತಃಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಭವಿಸುವ ಈಸ್ಥಿತಿಯೇ ಚಿತ್ತವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುದು. ಹೀಗೆ ಮಹತ್ತತ್ವವುಂಟಾದ ಮೇಲೆ, ಅದು ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ವಿಕಾರ ಹೊಂದುತ್ತ ಬಂದು, ಅಹಂಕಾರರೂಪವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುವುದು. ಈ ಅಹಂಕಾರ ತತ್ವವು ವೈಕಾರಿಕವೆಂದೂ, ತೈಜಸವೆಂದೂ, ತಾಮಸವೆಂದೂ ಮೂರುವಿಧವಾಗಿ ಬೇರ್ಪಡುವುದು. ಆದರೆ ಅಹಂಕಾರವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ, ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ರಜೋಗುಣವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಈ ಅಹಂಕಾರತತ್ವದಿಂದಲೇ

---

* ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಮೂರುಗುಣಗಳೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸಮಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತವಾಗಿರುವುವು. ಪರಮಪುರುಷನು ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದೊಡನೆ, ತನಗೆ ಶರೀರಭೂತವಾಗಿದ್ದ ಆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮೂರು ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ, ತಮೋಗುಣವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಲು, ಸತ್ವಗುಣವು ತಲೆಯೆತ್ತುವುದೆಂದು ಭಾವವು.

ಮನಸ್ಸೂ, ಐದುಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ, ಐದು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ, ಆಕಾಶವೇ ಮೊದಲಾದ ಐದುತನ್ಮಾತ್ರಗಳೂ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಹುಟ್ಟುವುವು. ಸಹಸ್ರಶಿರಸ್ಸುಳ್ಳವ ನಾಗಿ, ಅನಂತನೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಸಂಕರ್ಷಣಭಗವಂತನು, ಈ ಅಹಂಕಾರ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನ ದೇವತೆಯಾದುದರಿಂದ, ಇದು ಸಂಕರ್ಷಣವ್ಯೂಹವೆನಿಸುವುದು. ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಕೆಲಸಮಾಡತಕ್ಕವನೆಂಬ ಅಭಿಮಾನವೂ, ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನವೂ, ದೇಹಾಭಿಮಾನವೂ, ಯಾವಾಗ ಹುಟ್ಟುವವೋ, ಆಗ ಅಂತಃಕರಣಕ್ಕೆ ಅಹಂಕಾರ ತತ್ವದ ಪ್ರೇರಣೆಯುಂಟಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅಂತಃಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಭವಿಸುವ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಅಹಂಕಾರವೆನಿಸುವುದು. ಅಥವಾ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಉಲ್ಲಾಸ ಚಿಂತೆ, ಮೋಹ, ಇವು ಮೂರನ್ನೂ ಅಹಂಕಾರಲಕ್ಷಣಗಳೆನ್ನಬಹುದು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಉಲ್ಲಾಸವೆಂಬುದು ಸಾತ್ವಿಕಾಹಂಕಾರಕ್ಕೂ, ಚಿಂತೆಯೆಂಬುದು ರಾಜಸಾಹಂಕಾರಕ್ಕೂ ಮೋಹವೆಂಬುದು ತಾಮಸಾಹಂಕಾರಕ್ಕೂ ಲಕ್ಷಣಗಳಾದುದರಿಂದ, ಅಹಂಕಾರವೆಂಬುದು, ಈ ಮೂರು ಗುಣ ಗಳಿಂದಲೂ ಕಲೆತಿರುವವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹೀಗೆಮೂರುವಿಧವಾದ ಅಹಂಕಾರ ಗಳಲ್ಲಿ ಸಾತ್ವಿಕವೆಂಬುದು ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದಾಗ ವಿಕಾರ ಹೊಂದುತ್ತ, ಮನಸ್ಸೆಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವುದು. ದೇಹವೂ ಆತ್ಮನೂ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಬುದ್ಧಿಯೂ, ಇನ್ನೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ವಿಕಲ್ಪಗಳೂ ಯಾವಾಗ ತೋರು ವುವೋ, ಆಗ ಆ ಅಂತಃಕರಣವು ತೈಜಸವೆಂಬ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಯಿ ತೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈ ಮನಸ್ತತ್ವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆನಿಸಿದ ಸಾತ್ವಿಕಾಹಂಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಾದುದರಿಂದ, ಆ ಸಾತ್ವಿಕಾಹಂಕಾರವು ಪ್ರ ದ್ಯುಮ್ನವ್ಯೂಹವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುದು. ಶರತ್ಕಾಲದ ಕನ್ನೈದಿಲೆಯಂತೆ ಶ್ಯಾಮಲವಾದ ದೇಹಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ. ಯೋಗಿಗಳಿಂದ ಕ್ರಮಪಟ್ಟು ಧ್ಯಾನಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಅನಿರುದ್ಧನು, ತೈಜಸಾಹಂಕಾರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ಅದು ಅನಿರುದ್ಧವ್ಯೂಹವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುದು. ತೈಜ ಸಾಹಂಕಾರದಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದುಂಟಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ಅನಿರುದ್ಧನೇ ಅಧಿಪತಿಯು. ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ಈ ತೈಜಸಾಹಂಕಾರದಿಂದಲೇ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ಹುಟ್ಟುವುದು. ಇದೇತೈಜಸಾಹಂಕಾರವು ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ, ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದಾಗ, ಅದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯೆಂಬ ತತ್ವವುಹುಟ್ಟುವುದು. ಈ ಬುದ್ಧಿತತ್ವವೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡತಕ್ಕ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳುದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗ ವಸ್ತುಜ್ಞಾನವೂ, ಸಂಶಯವೂ ಅನ್ಯಥಾ

ಜ್ಞಾನ ವಿಪರೀತಜ್ಞಾನಗಳೂ, ನಿಶ್ಚಯವೂ, ಸ್ಮರಣವೂ ನಿದ್ರೆಯೂ ಇವೆಲ್ಲವೂ, ಪ್ರತ್ಯೇಕಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೆನಿಸುವುವು. ಬುದ್ಧಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುವು ಬುದ್ಧಿತತ್ವದ ಸಹಾಯವು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಉಂಟಾದುದಕ್ಕೆ ಇವೇ ಗುರುತುಗಳು. ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯ. ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳೆರಡೂ ತೈಜಸಾಹಂಕಾರದಿಂದ ಸಹಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವೈಕಾರಿಕಾಹಂಕಾರದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿದವುಗಳು. ಇವು ಕೇವಲವೈಕಾರಿಕದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿದವುಗಳಾಗಿದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯೂ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯೂ ಇರಲಾರವು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ತೈಜಸಾಹಂಕಾರದಿಂದ ಸಹಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವೈಕಾರಿಕಸಾತ್ವಿಕದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುವುವು. ಆದರೆ ಆ ಎರಡುಬಗೆಯ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ, ಎರಡುಬಗೆಯ ಶಕ್ತಿಯೂ ಇರಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯವುಂಟಾಗುವಾಗ ವೈಕಾರಿಕದಲ್ಲಿ ಸತ್ವಗುಣವು ತಲೆಯೆತ್ತಿ, ರಜೋಗುಣವು ಮರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಹುಟ್ಟುವಾಗ ರಜೋಗುಣವು ತಲೆಯತ್ತಿ ಸತ್ವಗುಣವು ಮರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ರಜೋಗುಣದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ಕರ್ಮಶಕ್ತಿಯೂ. ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ವಗುಣಬಲದಿಂದ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯೂ ನಿಯತವಾಗಿರುವುದು. ಇದಾದಮೇಲೆ ತಾಮಸಾಹಂಕಾರವು ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದಾಗ, ಅದರಿಂದ ಶಬ್ದತನ್ಮಾತ್ರವು ಹುಟ್ಟಿ, ಅದರಿಂದ ಆಕಾಶವೆಂಬ ಮಹಾಭೂತವು ಜನಿಸಿತು. ಆ ಶಬ್ದವನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕುದು ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯವು. ಅರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದು, ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವೆನಿಸಿರುವುದು, (ಎಂದರೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲ್ಲದೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದುದರಿಂದಲೂ ಆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶಬ್ದಮಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದುದು ಶಬ್ದಪ್ರಮಾಣದಿಂದಲೇ!) ಆಕಾಶವೆಂಬ ಭೂತಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಸ್ವರೂಪವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಇವೇ ಶಬ್ದತನ್ಮಾತ್ರಲಕ್ಷಣಗಳು. ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಿಗೂ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ, ಪ್ರಾಣಗಳಿಗೂ, ಆತ್ಮನಿಗೂ ಸ್ಥಾನವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಇವೇ ಆಕಾಶವೆಂಬ ಭೂತದ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಹೀಗೆ ಶಬ್ದಗುಣವುಳ್ಳ ಆಕಾಶವೆಂಬ ಭೂತವು ಕಾಲಶರೀರನಾದ ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದಾಗ, ಅದರಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶವೆಂಬ ತನ್ಮಾತ್ರವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಅದರಿಂದ ವಾಯುವೆಂಬ ಭೂತವು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಸ್ಪರ್ಶಗುಣವನ್ನು

ತಿಳಿಸತಕ್ಕುದು ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯವು. ಮೃದುತ್ವ, ಕಠಿನತ್ವ ಶೀತೋಷ್ಣತ್ವಗಳೂ, ವಾಯುವಿಗೆ ಅಸಾಧಾರಣಗುಣವೆನಿಸುವುದೂ, ಸ್ಪರ್ಶತನ್ಮಾತ್ರಲಕ್ಷಣಗಳು. ಇತರವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಡಿಸುವುದು ಚದರಿಸುವುದು, ಒಂದುಗೂಡಿಸುವುದು, ಗಂಧಗುಣವುಳ್ಳ ವಸ್ತುವನ್ನು ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೂ, ಶಬ್ದವನ್ನು ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೂ ತಂದು ಸೇರಿಸುವುದು, ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ಧಾರಕವಾಗಿರುವುದು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ವಾಯುವಿನ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ತೋರಿಸತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯಗಳು. ಸ್ಪರ್ಶಗುಣವುಳ್ಳ ಈ ವಾಯುವು, ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ದೈವಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಅದರಿಂದ, ರೂಪವೆಂಬ ತನ್ಮಾತ್ರವು ಹುಟ್ಟಿ, ಅದರಿಂದ ತೇಜಸ್ಸೆಂಬ ಭೂತವು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆ ರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕುದು ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯವು. ರೂಪಗುಣವುಳ್ಳ ತೇಜಸ್ಸು ಮೊದಲಾದ ಭೂತಗಳನ್ನು ಇತರಭೂತಗಳಿಗೂ ಬೇರೆಯಾಗಿ ತಿಳಿಸುವುದೂ, ದ್ರವ್ಯವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿರುವುದೂ, ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೇರೆಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವುದೂ, ತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಅಸಾಧಾರಣಗುಣವೆನಿಸುವುದೂ ರೂಪತನ್ಮಾತ್ರದ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಬೆಳಗುವುದು, ಕಾವೇರಿಸುವುದು, ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಅನ್ನಪಾನಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದು, ಶೈತ್ಯವನ್ನು ನೀಗಿಸಿ ಒಣಗಿಸುವುದು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ತೇಜಸ್ಸಿನ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ರೂಪಗುಣವುಳ್ಳ ತೇಜಸ್ಸು ದೈವಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ವಿಕಾರಹೊಂದಿ, ರಸತನ್ಮಾತ್ರವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿತು. ಅದರಿಂದ ಜಲವೆಂಬ ಮಹಾಭೂತವು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ರಸವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕುದು ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯವು. ಈ ರಸವೆಂಬುದು ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಇತರ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ, ಕಹಿ, ಸಿಹಿ, ಒಗರು, ಕಾರ, ಉಪ್ಪು, ಹುಳಿ, ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ನಾನಾಭೇದವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು. ಇತರದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆನೆಸುವುದು,ಅಂಟಿಸುವುದು,ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು, ಬದುಕಿಸುವುದು, ಹಸಿವುಬಾಯಾರಿಕೆಗಳ ಶ್ರಮವನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದು, ಇತರದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಮೃದುವಾಗಿ ಮಾಡುವುದು, ಬಾವಿ ಮೊದಲಾದ ಜಲಾಶ್ರಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಬತ್ತಿದ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ತಿರುಗಿ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಜಲದ ಕಾರ್ಯಗಳು. ಈ ರಸಗುಣವುಳ್ಳ ಜಲವು ದೈವ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ವಿಕಾರಹೊಂದುತ್ತ ಬಂದು, ಗಂಧವೆಂಬ ತನ್ಮಾತ್ರವು ಹುಟ್ಟಿ, ಅದರಿಂದ ಭೂಮಿಯು. ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಗಂಧಗುಣವನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕದು ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯವು. ಈ ಗಂಧವೆಂಬುದೂ ರಸದಂತೆ ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದರೂ, ತನಗಾಶ್ರಯವಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಭೇದವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಮಿಶ್ರಗಂಧವೆಂದೂ, ದುರ್ಗಂಧವೆಂದೂ, ಸುಗಂಧವೆಂದೂ ಕಮಲಾದಿಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಮೃದುಗಂಧವೆಂದೂ, ಈರುಳ್ಳಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಕ್ರೂರಗಂಧ

(ಘಾಟು) ವೆಂದೂ, ಹುಳಿವಾಸನೆಯೆಂದೂ, ನಾನಾಭೇದವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು. ಘಟಪಟಾದಿದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವುದು, ಚರಾಚರಗಳಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುವುದು, ಧಾನ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವುದು, ಸ್ಥಾನಭೇದದಿಂದ ವಸ್ತುಗುಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಆಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಕಾಣಿಸುವುದು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಭೂಮಿಯ ಕಾರ್ಯಗಳು. ಅಮ್ಮಾ ! ಇಂದ್ರಿಯಲಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಆಕಾಶಗುಣವಾದ ಶಬ್ದವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದು ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯವು. ವಾಯುಗುಣವಾದ ಸ್ಪರ್ಶವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದು ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯವು. ತೇಜೋಗುಣ ವಾದ ರೂಪವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕುದು ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯವು ಜಲಗುಣವಾದ ರಸವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕುದು ರಸನೇಂದ್ರಿಯವು. ಭೂಗುಣವಾದ ಗಂಧವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದು ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯವು. ಹಿಂದಿನ ಭೂತದಲ್ಲಿರುವ ಶಬ್ದಾದಿಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಕೆಲವು ಭಾಗಗಳು ಅದರಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ಮುಂದಿನ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಬರು ವುವು. ಆದುದರಿಂದ ಆಕಾಶವೇ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕುಭೂತಗಳ ಗುಣಗಳೂ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವುವು. ಹೀಗೆ ಮಹತ್ತು ಮೊದಲಾಗಿ ಭೂಮಿಯವರೆಗೆ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬರುವ ಏಳುತತ್ವಗಳೂ (ಎಂದರೆ ಮಹತ್ತೆಂಬುದೊಂದು, ಇಂದ್ರಿಯಸಹಿತವಾದ ಅಹಂಕಾರವೆಂಬುದೊಂದು, ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಗಳೊಡಗೂಡಿದ ಐದು ಮಹಾಭೂತಗಳು, ಇವೆಲ್ಲವೂ) ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ಯಾಗಿ, ಮುಂದಿನ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಸಮರ್ಥಗಳಾಗಿದ್ದಾಗ, ಭಗ ವಂತನು ಕಾಲವನ್ನೂ, ಅದೃಷ್ಟವನ್ನೂ, ಸತ್ವರಜಸ್ತಮಸ್ಸುಗಳೆಂಬ ಮೂರುಗುಣ ಗಳನ್ನೂ ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಆ ಒಂದೊಂದು ತತ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು ಅವುಗಳೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಿದೊ ಡನೆ, ಆ ಏಳುತತ್ವಗಳೂ, ಒಂದಕ್ಕೊಂದಕ್ಕೆ ಪರಸ್ಪರಭೇದವೇ ತಿಳಿಯದಂತೆಯೂ, ತಿರುಗಿ ಬಿಚ್ಚಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಂತೆಯೂ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡುವು. ಹೀಗೆ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿದ ತತ್ವಸಮುದಾಯದಿಂದ, ಅಚೇತನವಾದ ಒಂದು ಅಂಡವು ಏರ್ಪ ಟ್ಟಿತು. ಈ ಅಂಡವೇ ಸಮಷ್ಟಿಪುರುಷನೆನಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣ ವಾಯಿತು. ಈ ಅಂಡವನ್ನೇ ವಿಶೇಷವೆಂಬ ಬೇರೆ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ ಕರೆಯುವರು. ಈ ಅಂಡವೆಂಬುದು, ಹೊರಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟು, ಒಂದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮತ್ತೊಂದು ಹತ್ತುಪಾಲು ದೊಡ್ಡದಾದ ನೀರು ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲಾತತ್ವಗಳ ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿದ್ದಿತು ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿಭೇದಗಳುಳ್ಳ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದ ಈ ಅಂಡವೂ ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶರೀರವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಿತು.

ಹೀಗೆ ಮಹತ್ತು ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಏರ್ಪಟ್ಟು, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶರೀರವಾಗಿ, ಸುವರ್ಣದಂತೆ ಕಾಂತಿವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದ್ದ ಈ ಅಂಡವು, ಬಹುಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಆವರಣಜಲಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಆ ಅಂಡದಲ್ಲಿ ಅನುಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ ಅನಿರುದ್ಧರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನು, ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಅದರಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು, ಸಮಷ್ಟಿಪುರುಷನೆನಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕೂಡಿದ್ದ ಇಂದ್ರಿಯಸಮೂಹಗಳನ್ನು ಅನೇಕವಿಧವಾಗಿ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿಡುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದನು. ಮೊದಲು ಈ ಬ್ರಹ್ಮಶರೀರದಿಂದ ಮುಖವೆಂಬ ಅವಯವವು ಹೊರಪಟ್ಟಿತು. (ಎಂದರೆ, ಸಮಷ್ಟಿಪುರುಷನೆನಿಸಿದ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಶರೀರದ ಮುಖವೆಂಬ ಭಾಗದಿಂದ, ದೇವಾದಿಭೂತಗಳ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯಸ್ಥಾನವಾದ ಮುಖವೆಂಬ ಅವಯವಗಳು ಏರ್ಪಟ್ಟುವು.) ಈ ವ್ಯಷ್ಟಿಮುಖದಿಂದ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯವು ಹುಟ್ಟಿ, ಅದರಿಂದ ಆ ಇಂದ್ರಿಯಾಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಾದ ಅಗ್ನಿಯು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಆ ಸಮಷ್ಟಿಪುರುಷನ ಮೂಗಿನ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ವ್ಯಷ್ಟಿದೇವತೆಗಳ ಮೂಗಿನ ಸ್ಥಾನವು ಬೇರ್ಪಟ್ಟು, ಅದರಿಂದ ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಆ ಇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಅದಕ್ಕಧಿದೇವತೆಯಾದ ವಾಯುವು ಜನಿಸಿದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಷ್ಟಿಪುರುಷನ ನೇತ್ರಗೋಳದಿಂದ ವ್ಯಷ್ಟಿನೇತ್ರಗೋಳವೂ, ಅದರಿಂದ ಅದಕ್ಕಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಾದ ಸೂರ್ಯನೂ, ಆಮೇಲೆ ಸಮಷ್ಟಿಪುರುಷನ ಕರ್ಣದಿಂದ ವ್ಯಷ್ಟಿಕರ್ಣಗಳೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಕರ್ಣೇಂದ್ರಿಯವೂ, ಅದರಿಂದ ಅದಕ್ಕಧಿದೇವತೆಗಳಾದ ದಿಕ್ಕುಗಳೂ, ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನ ಚರ್ಮಸ್ಥಾನದಿಂದ ವ್ಯಷ್ಟಿಚರ್ಮಗಳೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯವೂ, ಅದರಿಂದ ಆ ಇಂದ್ರಿಯಾಧಿದೇವತೆಗಳಾದ ಓಷಧಿಗಳೂ ಉಂಟಾದುವು. ಆಮೇಲೆ ಸಮಷ್ಟಿಪುರುಷನ ಪುರುಷಲಿಂಗವೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಉಪಸ್ಥೇಂದ್ರಿಯವೂ, ಅದರಿಂದ ಆ ಇಂದ್ರಿಯಾಧಿದೇವತೆಯಾದ ಜಲವೂ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆಮೇಲೆ ಸಮಷ್ಟಿಪುರುಷನ ಗುದಸ್ಥಾನದಿಂದ ವ್ಯಷ್ಟಿಪುರುಷರ ಗುದಸ್ಥಾನವೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಪಾಯುವೆಂಬ ಇಂದ್ರಿಯವೂ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆ ಇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಅದಕ್ಕಧಿದೇವತೆಯಾದ ಮೃತ್ಯುವು ಉತ್ಪನ್ನನಾದನು. ಆಮೇಲೆ ಸಮಷ್ಟಿಪುರುಷನ ಹಸ್ತಸ್ಥಾನದಿಂದ ವ್ಯಷ್ಟಿಹಸ್ತಗಳೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಬಲವೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಹಸ್ತೇಂದ್ರಿಯವೂ ಏರ್ಪಟ್ಟು, ಅದರಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಹುಟ್ಟಿ ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಾದನು. ಆ ಮೇಲೆ ಪಾದಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪಾದಗಳು ಹುಟ್ಟಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಗತಿಯೆಂಬ ಪಾದೇಂದ್ರಿಯವು ಜನಿಸಿತು. ಆ ಇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಉಪೇಂದ್ರನು ಹುಟ್ಟಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಾದನು. ಆ ಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ನಾಡೀಸ್ಥಾನಗಳಿಂದ ವ್ಯಷ್ಟಿನಾಡಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ರಕ್ತವೂ, ಆ ರಕ್ತದಿಂದ ಅದಕ್ಕಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆ

ಗಳಾದ ನದಿಗಳೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಉದರವೆಂಬ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ವ್ಯಷ್ಟಿಭೂತಗಳ ಉದರಸ್ಥಾನವೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಹಸಿವುಬಾಯಾರಿಕೆಗಳೂ ಉಂಟಾಗಿ, ಅವುಗಳಿಂದ ಅದಕ್ಕಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಾದ ಸಮುದ್ರವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಆ ಮೇಲೆ ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನ ಹೃದಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾಯುವಿನ ಆಕಾರವುಳ್ಳ ಹೃದಯಸ್ಥಾನವು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದರಿಂದ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಇಂದ್ರಿಯವು ಹುಟ್ಟಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರನು ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಯಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು. ಆ ಹೃದಯದಿಂದಲೇ ಬುದ್ಧಿರೂಪವಾದ ಇಂದ್ರಿಯವು ಏರ್ಪಟ್ಟು, ಅದಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಅಧಿಪತಿಯಾದನು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಅದೇ ಹೃದಯದಿಂದ ಅಹಂಕಾರವು ಹುಟ್ಟಿ, ಅದಕ್ಕೆ ರುದ್ರನು ಅಧಿದೇವತೆಯಾದನು. ಅದೇ ಹೃದಯದಿಂದ ಚಿತ್ತವೆಂಬ ಇಂದ್ರಿಯವು ಏರ್ಪಟ್ಟು, ಅದರಲ್ಲಿ ಚೈತ್ಯನೆಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನು ಹುಟ್ಟಿ ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಿದೇವತೆಯಾಗಿ ನಿಂತನು. ಮೊದಲು ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಸಮೂಹಗಳೂ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಆಯಾ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆ, ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳಿಂದಧಿಷ್ಠಿತಗಳಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆಯಾ ಶರೀರಗಳಿಗೆ ಕಾರ್ಯಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರೇರಿತವಾದುವು. ಅಗ್ನಿಯು ವಾಗಿಂದ್ರಿಯದೊಡನೆ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೂ, ವ್ಯಷ್ಟಿಶರೀರಗಳು ಕಾರ್ಯಸಮರ್ಥಗಳಾಗಲಿಲ್ಲ. ವಾಯುದೇವತೆಯು ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯದೊಡನೆ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗಲೂ, ಆ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಕಾರ್ಯಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸೂರ್ಯನು ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯದೊಡನೆ ನೇತ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗಲೂ ಆ ಶರೀರಗಳಿಗೆ ಕಾರ್ಯಶಕ್ತಿಯುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ದಿಗ್ದೇವತೆಗಳು ಕರ್ಣೇಂದ್ರಿಯದೊಡನೆ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗಲೂ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಕಾರ್ಯಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಓಷಧಿದೇವತೆಗಳು ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯದೊಡನೆ ಚರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗಲೂ ಆ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಕಾರ್ಯಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ! ಹೀಗೆಯೇ ಜಲದೇವತೆಗಳು ಉಪಸ್ಥೇಂದ್ರಿಯದೊಡನೆ ಪುರುಷಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಮೃತ್ಯುದೇವತೆಯು ಪಾಯುವೆಂಬ ಇಂದ್ರಿಯದೊಡನೆ ಗುದಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಷ್ಣುದೇವತೆಯು ಪಾದೇಂದ್ರಿಯದೊಡನೆ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಇಂದ್ರನು ಬಲವೆಂಬ ಇಂದ್ರಿಯದೊಡನೆ ಹಸ್ತಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಮುದ್ರದೇವತೆಯು ಹಸಿವುಬಾಯಾರಿಕೆಗಳೊಡನೆ ಜಠರದಲ್ಲಿಯೂ ನದಿಗಳು ರಕ್ತಗಳೊಡನೆ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಬಲವಾಗಿ ಪ್ರೇರಿಸುತಿದ್ದಾಗಲೂ ಆ ಶರೀರವನ್ನೆಬ್ಬಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆಯೇ ಚಂದ್ರನು ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಇಂದ್ರಿಯದೊಡನೆಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಬುದ್ಧೀಂದ್ರಿಯದೊಡನೆಯೂ, ರುದ್ರನು ಅಹಂಕಾರದೊಡನೆಯೂ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾ

ಗಲೂ ಆ ಶರೀರವು ಕಾರ್ಯಸಮರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಚೈತ್ಯನೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನು, ಚಿತ್ತೇಂದ್ರಿಯದೊಡನೆ ಯಾವಾಗ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನೋ, ಆಗಲೇ ಪುರುಷಶರೀರವು ಜಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ಅಮ್ಮಾ! ಸಮಸ್ತೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಗಳೊಡನೆ, ಶರೀರದ ಆಯಾ ಇಂದ್ರಿಯಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನೆಂಬ ಜೀವನು, ಚಿತ್ತೇಂದ್ರಿಯದೊಡನೆ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಹೊರತು; ಯಾವ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಆ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಕಾರ್ಯಶಕ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಾರದೆ ಹೋದುವಷ್ಟೇ? ಇದರಂತೆಯೇ, ನಿದ್ರೆಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪುರುಷನ ಶರೀರವನ್ನು, ಅದಕ್ಕಭಿಮಾನಿಯಾದ ಜೀವನ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ, ಅದರೊಳಗಿನ ಪ್ರಾಣಗಳಾಗಲೀ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಾಗಲೀ, ಮನಸ್ಸಾಗಲೀ, ಬುದ್ಧಿಯಾಗಲೀ ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೇಗೆ ಕೆಲಸಮಾಡಿಸಲಾರವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಸ್ಥಾನಗಳೊಡನೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದರೂ, ಜೀವಾತ್ಮನ ಪ್ರವೇಶವುಂಟಾಗುವವರೆಗೆ, ಆ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಕಾರ್ಯಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಾರದಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನೆಂದೂ, ಚೈತ್ಯನೆಂದೂ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮನೆಂದೂ, ನಾಮಭೇದಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಜೀವನೇ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖನು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ, ಆ ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳೂ, ಅವನಿಗೆ ಸಹಾಯಕರೇ ಹೊರತು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆ ಶರೀರಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸತಕ್ಕವನು ಮಾತ್ರ ಜೀವನೇ ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಭೋಕ್ತೃವೆನಿಸುವನು. ಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪನಾದ ಜೀವನು, ಶರೀರ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಪ್ರಾಣ, ಬುದ್ಧಿ, ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರ್ಪಟ್ಟವನೆಂಬುದನ್ನು ಈ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ಇವನೇ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪನೆಂಬ ತತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೃಢಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಯೋಗಪರಿಪಕ್ವವಾದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಈ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ತಿಳಿದಮೇಲೆ, ಆ ಜೀವನಿಗೂ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೂ ಕೂಡ, ಅದೇ ಕರ್ಮ ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿಗಳೆಂಬ ಮೂರುಬಗೆಯ ಯೋಗಗಳಿಂದಲೂ ಉಪಾಸನೆಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಕಪಿಲನು ದೇವಹೂತಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯೆಂಬುದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದುದು.

ಅಮ್ಮಾ! ಕೇಳು! ಜೀವನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಕಲ್ಪಿತವಾದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಒಳ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದರೂ, ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಧರ್ಮಗಳೊಂದೂ ಅಂಟಲಾರವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಜೀವನಿಗೆ ದೇವ ಮನುಷ್ಯಾದಿವಿಕಾರಗಳಾಗಲೀ ಸತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳಾಗಲೀ, ಬಾಹ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಾಗಲೀ ಯಾವುದೂ ಸಂಬಂಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೊಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತ ವನ್ನು ತೋರಿಸುವೆನು ನೋಡು! ಸೂರ್ಯಬಿಂಬವು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲಿಸುವಾಗ, ಆ ಆ ನೀರಿನ ಅಲೆದಾಟದಿಂದ ಆ ಬಿಂಬವೂ ಆಡುವಂತೆತೋರಿದರೂ, ಅದು ಕೇವಲ ಭ್ರಾಂತಿಯೇ ಹೊರತು, ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಜಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವಿಕಾರಕ್ಕಾಗಲೀ ಅದರ ಕಶ್ಮಲಕ್ಕಾಗಲೀ ಆ ಸೂರ್ಯಬಿಂಬವು ಈಡಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ. ಅದರಂತೆಯೇ ಜೀವನು ಪ್ರಕೃತಿಯೊಡನೆ ಸೇರಿದ್ದರೂ, ಅದರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ತಾನು ಭಾಗಿಯಾಗಲಾ ರನು. ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ಕುಡಿಕೆ ಹರವಿ, ಕೊಡ ಮುಂತಾದ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವುಗಳಿಂದುಂಟಾಗುವ ಸಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ಆಕೃತಿಗಳು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಜೀವನಿಗೂ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದುಂಟಾಗುವ ಆಕಾರ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ಅಂಟಲಾರದು. "ಅದರೆ ಜೀವನಿಗೆ ದೇವ ಮನುಷ್ಯಾದಿಶರೀರಗಳೊ ಡನೆ ಸಂಬಂಧವೂ, ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃತ್ವವೂ, ಸುಖದುಃಖಾನುಭವವೂ ಹೇಗೆ ಸಂಭವಿಸುವು" ವೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಜೀವಾತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವವೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರ ಣವು. ಜೀವಾತ್ಮನು ಸಹಜವಾಗಿ ಈ ದೋಷಗಳಿಲ್ಲದವನು. ಆದರೆ ಅವನು "ನಾನು ದೇವತೆ ನಾನು ಮನುಷ್ಯನು, ನಾನು ಸುಖಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ನಾನು ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಎಂದು ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಜ್ಞಾನವೆಲ್ಲವೂ, ಭ್ರಾಂತಿಯೇ ಹೊರತು ನಿಜವಲ್ಲ. ಜೀವನು ಸ್ವರೂಪ ದಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಆತ್ಮ ವಲ್ಲದ ದೇಹವನ್ನು ಆತ್ಮವೆಂದು ನೆನೆಸತಕ್ಕ ಈ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ, ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ವನ್ನು ಮರೆತು, ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗುಣಗಳಾದ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಶೆಪಡುವನು. ಮತ್ತು "ನಾನೇ ಇದನ್ನು ಮಾಡುವೆನು" ಎಂದು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರ ನಂತೆಯೂ ನೆನೆಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅಹಂಕಾರದಿಂದಲೂ, ತಾನೇ ಕರ್ತ ನೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಅಭಿಮಾನದಿಂದಲೂ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬೀಳುವನು. ಎಂದರೆ ಈ ಶರೀರಸಂಬಂಧವೇ ಸಂಸಾರವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು. ಹೀಗೆ ಜೀವನು ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ

ಒಳಪಟ್ಟು, ಆಕರ್ಮಾಧೀನಗಳಾದ ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೂ ಭಾಗಿಯಾಗಿ, ಅವರಲ್ಲಿ ಕೇವಲಸುಖವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದುಃಖವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸುವನು. ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧದಿಂದ ತನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಪುಣ್ಯಪಾಪಕರ್ಮಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಉತ್ತಮಾಧಮಮಧ್ಯಮಗಳೆಂಬ ಮೂರುಬಗೆಯಾದ ದೇವಮನುಷ್ಯತಿರ್ಯಗ್ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹುಟ್ಟುವನು. ಅಮ್ಮಾ! ಇಂತಹ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದರಿಂದ ಜೀವನಿಗುಂಟಾಗುವ ಅನರ್ಥಗಳೇನೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಈ ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿಶರೀರಗಳು ಜೀವನಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಏರ್ಪಟ್ಟವುಗಳಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವನು ಆ ಶರೀರಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವರೆಗೆ ಸಂಸಾರದ ಕಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಲಾರದು. ಸಂಸಾರವೆಂಬುದೇ ದೊಡ್ಡ ಅನರ್ಥವಾದುದರಿಂದ, ಅದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ವಿಷಯಾಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಡೆದಿಡಬೇಕಾದುದು ಮೊದಲನೆಯ ಕೆಲಸವು. ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುವ ಶರೀರಗಳು, ಸಹಜವಾಗಿ ಏರ್ಪಟ್ಟ ಆಕಾರಗಳಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಆದೇ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಸುಳ್ಳುಸುಳ್ಳಾಗಿ ಕಾಣುವ ವಿಷಯಾನುಭವದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಸುಖದುಃಖರೂಪವಾದ ಅನರ್ಥಗಳಿಗೂ ಹೇಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವುವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡಿರುವಾಗಲೂ, ಜೀವನಿಗೆ ಶರೀರವೆಂಬುದು ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ಆ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಅನರ್ಥಹೇತುವಾದ ಸಂಸಾರಬಂಧಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದಮೊದಲು ವಿಷಯಚಿಂತೆಯಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಡೆದಿಡಬೇಕು. ವಿವೇಕಿಯಾದವನು, ಯಾವ ವಿಧದಿಂದಲೂ ಕದಲದ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದಲೂ, ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದಲೂ, ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸದ ಹಾಗೆ ತಡೆದಿಟ್ಟರೆ, ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಆ ಸಂಸಾರದಬಂಧವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಮೋಕ್ಷವು. ಅಮ್ಮಾ! ಈ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಅನೇಕವಿಧವಾಗಿರುವುವು. ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬೇರೆವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸದಂತೆ ತಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಭಕ್ತಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಂಗಗಳಾದ ಶಮದಮಾದಿಗುಣಗಳಿಂದಲೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ನಾನೇ, ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಮೊದಲಾದ ಸರ್ವವಿಧಬಂಧುವೆಂಬ ಮನೋಭಾವದಿಂದಲೂ, ನನ್ನ ಕಥೆಗಳನ್ನೇ ಕೇಳುತ್ತ, ಆ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಸತ್ಯಸಂಧತೆ, ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಬುದ್ಧಿ, ಭೂತದಯೆ, ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ವೈರಭಾವವಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಯುವುದು, ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಮಿತವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವುದು, ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನು

ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನವೆನಿಸಿದ ತನ್ನ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಗಳು, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಆ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಮತ್ತು ದೈವಿಕವಾಗಿ ತನಗೆ ತಾನೇ ಲಭಿಸಿದ ಅನ್ನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಿತವಾಗಿ ಭುಜಿಸಿ, ಅದರಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತಿ ಹೊಂದಬೇಕು. ಏಕಾಂತಸ್ಥಳವನ್ನು ಹಿಡಿದ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭೀತಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ವಿರೋಧಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಿತ್ರತ್ವವನ್ನೇ ತೋರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾದ ದೃಢಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಪುತ್ರಮಿತ್ರಕಳತ್ರಾದಿಪರಿವಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಗೂ, ಪುರುಷನಿಗೂ ಇರುವ ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧವು ತ್ಯಾಜ್ಯವೆಂದೂ, ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವೇ ಪ್ರಾಪ್ಯವೆಂದೂ, ವಿವೇಕಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರುವ ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪಾದಿಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ತೊಲಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಬೇರೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ದೃಷ್ಟಿಯಿಡದೆ, ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನಾದ ಆತ್ಮನ ನಿಜವನ್ನು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ, ಆ ಆತ್ಮಧರ್ಮದಿಂದಲೇ ಅದರೊಳಗೆ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಬಹುದು. ಜನನಿ! ಇದಕ್ಕೊಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಸೂರ್ಯದೇವನಿಂದ ಅಧಿಷ್ಠಾನಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯದಿಂದಲೇ ಆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡುವಂತೆ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಅಧಿಷ್ಠಿತವಾದ ಜೀವಾತ್ಮನ ಧರ್ಮದಿಂದಲೇ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮವು ಕಳೆದು ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿರೂಪದಿಂದಿರುವ ಶರೀರವನ್ನು ತೊರೆದು, ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸೇರುವನು. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕರ್ಮಸಂಬಂಧದಿಂದುಂಟಾದ ಶರೀರಗಳಿಲ್ಲದವನು. ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿಶರೀರಗಳನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕವನು. ಅವನ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನ್ಯೂನತೆಯಿಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನವೂ, ಆನಂದವೂ ಅವನ ಸ್ವರೂಪವು. ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಅವನು ಸಕಲವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಬಂಧುವೆನಿಸಿದವನು. ಅಸತ್ತೆನಿಸಿದ ಈ ದೇಹಾದಿಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸತಕ್ಕವನು. ತನಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮರಾಗಲೀ ಸಮಾನರಾಗಲೀ ಇಲ್ಲದ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವನು. ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು. ಇಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸೇರಬಹುದು. "ಆದರೆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಹಾಗೆಲ್ಲಾ? ಅದರಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೂ ತಿಳಿಯುವುದೆಂದರೆ ಹೇಗೆ? ಯಾವ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ಗೋಚರಿಸದಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ದರ್ಶನಯೋಗ್ಯವಾಗು

ವುದು ?" ಎಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಬಹುದು. ಜನನೀ ! ನಿಜವಾದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವಾಗಲೀ, ಆತ್ಮವಲ್ಲದ ದೇಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯಾಗಲೀ ಆ ಆತ್ಮಧರ್ಮವೆನಿಸಿದ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ನೆಲದಲ್ಲಿರುವ ಹುಲ್ಲು, ಕಡ್ಡಿ, ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸತಕ್ಕ ಸೂರ್ಯಕಿರಣದಿಂದಲೇ ಜಲಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನೂ, ಆ ಬೆಳಕಿನಿಂದಲೇ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ ನಿಜವಾದ ಸೂರ್ಯನನ್ನೂ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವೆವೆಷ್ಟೇ ? ಇದರಂತೆ ಪಂಚಭೂತಗಳು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮನಸ್ಸು ಎಂಬೀ ಮೂರುಬಗೆಯ ಅಹಂಕಾರಗಳ ಪರಿಣಾಮರೂಪವಾದ ದೇಹವು, ಆತ್ಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ಯಾವ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿಯುವೆವೋ ಆ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ನಿಜವಾದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವಾಗಲೀ, ದೇಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಭ್ರಾಂತಿಯಾಗಲೀ, ಆ ಆತ್ಮಗುಣವಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಭೂತಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳು, ಅಹಂಕಾರ, ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದುವು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಲಾರದೆ ಎಚ್ಚರತಪ್ಪಿದ್ದಾಗಲೂ ಯಾವುದು ಮಾತ್ರ ಎಚ್ಚರತಪ್ಪದೆ, ಆ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಿಕೊಂಡು ದೇಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದೋ ಅದೇ ಜೀವಾತ್ಮವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು. ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ದೇಹಾದಿಗಳನ್ನು ತನ್ನದೆಂದು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಜೀವಾತ್ಮನೇ, ಮಲಗಿದಾಗ ಆದೇಹಾದಿಗಳನ್ನು ಮರೆತು, ಅದರಿಂದ ಅಹಂಭಾವವೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿ ತಾನು ಮಾತ್ರ ನಾಶಹೊಂದಿದ್ದರೂ, ಹಣವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಲೋಭಿಯು ತಾನೇ ನಷ್ಟವಾದಂತೆ ತಿಳಿಯುವ ಹಾಗೆ, ಆಗಲೂ, ತನ್ನನ್ನೇ ನಷ್ಟಹೊಂದಿದಂತೆ ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದುಂಟು. ಇದು ಕೇವಲ ಭ್ರಮವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಜನನೀ! ಲೋಕವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ, ಮಲಗಿದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ತಿಳಿಯಲಾರದೆಂದು ಅನೇಕರು ನಂಬುವರು. ಅದು ಹಾಗಲ್ಲ! ನಿದ್ರೆಮಾಡುವವನಿಗೆ ದೇಹಾದಿಗಳೊಂದೂ ತೋರದಿದ್ದರೂ, ಜೀವಾತ್ಮವು ಮಾತ್ರ ಎಂದಿಗೂ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡೇ ಇರುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವೇನೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ನಿದ್ರೆಯಿಂದೆಚ್ಚರಗೊಂಡವನು ಎದ್ದ ಕೂಡಲೇ "ನಾನು ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸಿದೆನು. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನನಗೇನೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವು" ಎಂದು ಹೇಳುವುದುಂಟಲ್ಲವೇ? ಆ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೂ "ನಾನು, ನನ್ನದು" ಎಂದು ತೋರುವವನೇ ಜೀವನೆಂದು ತಿಳಿ ! ಆದರೆ ಒಂದೊಂದುಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆಯಿಂದೆಚ್ಚತ್ತವನು 'ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ಮರೆತಿದ್ದುದಾಗಿ ಹೇಳುವುದುಂಟ

ಲ್ಲವೇ? ಆಗತಾನು ಎಂಬುದರಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮನುಂಟೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾದರೂ ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ಕಾಣದಿದ್ದೆನೆಂಬುದರಿಂದ, ಆ ಜೀವನೂ ಎಚ್ಚರತಪ್ಪಿದ್ದನೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದಲ್ಲವೇ" ಎಂದು ನೀನು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಬಹುದು. ಅದಕ್ಕೂ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಮಲಗಿದವನಿಗೆ "ತಾನು ಇಂತವನು. ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವೆನು," ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯದಿರಬಹುದೇ ಹೊರತು, ಆ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ "ನಾನು, ನಾನು" ಎಂಬ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಓ! ಜನನೀ! ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತಲೂ ಜೀವನು ಬೇರ್ಪಟ್ಟವನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನು, ಈ ಜೀವಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿರತಕ್ಕವನೇ ಜೀವನು. ಆ ಜೀವನ ಸಂಬಂಧವು ಬಿಟ್ಟುಹೋದೊಡನೆ, ಶರೀರವೂ ಬಿದ್ದುಹೋಗುವುದು. ಆ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಉಂಟಾಗುವ ಚಲನಶಕ್ತಿಯೂ ಆ ಜೀವಾತ್ಮನಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು. ಜೀವನಿಲ್ಲದ ದೇಹವು ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ, ನಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ, ಶಕ್ತವಾಗಲಾರದು. ದೇಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಈ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಈಜ್ಞಾನದ ಬಲದಿಂದಲೇ ಅದರೊಳಗೆ ಸೇರಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೂ ಉಪಾಸಿಸಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಎಚ್ಚರದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ, ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ, ಸುಷುಪ್ತಿಯೆಂಬ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ, ಆತ್ಮಸ್ಫುರಣವೆಂಬುದು ಒಂದೇ ವಿಧವಾದುದು." ಎಂದನು. ಈ ನಡುವೆ ದೇವಹೂತಿಯು ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಳು. "ಓ ಮಹಾತ್ಮಾ! ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಿಂದ, ಪ್ರಕೃತಿಗೂ ಜೀವನಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವು ಬಹಳ ಬಲವತ್ತರವಾಗಿ, ಯಾವಾಗಲೂ ಅವು ಒಂದನ್ನೊಂದು ಅಗಲಲಾರವೆಂದೂ ತೋರುವುದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಇವೆರಡೂ ನಾಶವಿಲ್ಲದ ನಿತ್ಯವಸ್ತುಗಳಾಗಿರುವುವು ಭೂಮಿಯೂ, ಅದರ ಗುಣವಾದ ಗಂಧವೂ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಒಂದನ್ನೊಂದು ಅಗಲಿರುವದು ಹೇಗೆ ಅಸಂಭವವೋ, ಅದರಂತೆಯೇ ಪ್ರಕೃತಿಗೂ, ಜೀವನಿಗೂ ಅಗಲಿಕೆಯೆಂಬುದೇ ಅಸಂಭವವೆಂದೂ ಕಾಣುವುದು. ಮತ್ತು ಜೀವನಿಗೆ ಸಂಸಾರಸಂಬಂಧವಾದ ಸಂಚಾರಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ ಕೂಡ, ಆ ಪ್ರಕೃತಿಯಸಂಬಂಧದಿಂದ ಬಂದುದೇಹೊರತು ಸಹಜವಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳೂ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲೇ ಬರುವುವು. ಹೀಗೆ ಆ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧವಾದ ಗುಣಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಇವನಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಜ್ಞಾನಾದಿಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ಆ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಮಾತ್ರ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದು ಹೇಗೆ? ಭೂಮಿಯೂ ಗಂಧವೂ, ಜಲವೂ ರಸವೂ, ಒಂದನ್ನೊಂದು

ಅಗಲದ ಹಾಗೆ ಜೀವಪ್ರಕೃತಿಗಳು ಒಂದನ್ನೊಂದು ಅಗಲುವುದೇ ಸಮಂಜಸವಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಸಾರಭಯವು ಮಾತ್ರ ನೀಗ ಬಹುದಾಗಿದ್ದರೂ, ಪ್ರಕೃತಿಯು ಮಾತ್ರ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಾರದು. ಯಾವಾಗ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧವು ಅನುವರ್ತಿಸಿ ಬರುವುದೋ, ಆಗ ತಿರುಗಿ ಎಂದಾದರೂ ಒಮ್ಮೆ ಸಂಸಾರಭಯವೂ ಉಂಟಾಗದಿರದು. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧವಿರುವವರೆಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಭಯನಿವೃತ್ತಿಯಾಗಲೀ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಲೀ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಈ ಆತ್ಮಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡುವುದರಿಂದ ಫಲವೇನು? ಈ ನನ್ನ ಸಂದೇಹವನ್ನು ನಿವೃತ್ತಿಮಾಡಬೇಕು'' ಎಂದಳು. ಅದಕ್ಕಾ ಕಪಿಲನು, ''ಅಮ್ಮಾ! ನೀನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇನೋ ಉಚಿತವಾಗಿಯೇ ಇರು ವುದು. ಆದರೆ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಲಾರದೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ತಕ್ಕ ಉಪಾಯದಿಂದ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಅದನ್ನು ಬಿಡಿಸಬಹುದು. ಬೇರೆ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ, ಶುದ್ಧ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನನ್ನ ಕಥಾಶ್ರವಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಕಥಾಶ್ರವಣದ ಬಲ ದಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಈ ಭಕ್ತಿಯೊಂದೇ ಸಂಸಾರಬಂಧವನ್ನು ನೀಗಿಸಬಲ್ಲುದು. ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯು ವುದು, ವಿರಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನನುಸರಿಸುವುದು, ತಪೋಮಾರ್ಗದಿಂದ ಯೋಗ ವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದು, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅತ್ತಿತ್ತ ಕದಲದ ಹಾಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು. ಈ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಹಗಲುರಾತ್ರಿಯೂ ಇವುಗಳಿಂದ ದಹಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ತನಗೆ ತಾನೇ ಸಡಿಲಿ ಹೋಗುವುದು ಜನನೀ! ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ತನ್ನೊಳಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರತಕ್ಕ ಅರ ಣಿಯು, ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಆ ಒಳಗಿನ ಬೆಂಕಿಯಿಂದಲೇ ದಗ್ಧವಾಗುವಂತೆ ಆತ್ಮವನ್ನು ಮರೆಸಿಕೊಂಡಿರತಕ್ಕ ಪ್ರಕೃತಿಯೂ ಕೂಡ, ತೀವ್ರವಾದ ಆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ನಿವೃ ತ್ತವಾಗುವುದು. ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣವಾದ ಅರಣಿಯು ಆ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಲೇ ದಹಿಸಲ್ಪಡುವಂತೆ, ಈ ದೇಹರೂಪವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯೇ, ಮೊದಲು ಸಾತ್ವಿಕಾಹಾರ ದಿಂದಲೂ, ಸತ್ಕರ್ಮಾದಿರೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಆ ಜ್ಞಾನೋದಯದಿಂದಲೇ ನಾಶಹೊಂದುವುದು. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಪ್ರಕೃತಿಯು ತಿರುಗಿ ಪುರುಷನಿಗೆ ಸಂಸಾರಬಂಧವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಲಾರದು. ಜೀವನು ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಭೋಗಗಳೆಲ್ಲನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿ, ಆಗಾ ಗಿನ ಅನುಭವದಿಂದ ಅದು ದೋಷಪ್ರಚುರವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಅದನ್ನು ತೊರೆದು

ಬಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ, ಆ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಕರ್ಮವಶ್ಯನಲ್ಲದೆಯೂ, ಪಾಪರಾಹಿತ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದ ಎಂಟುಬಗೆಯ ಗುಣಗಳೊಡಗೂಡಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಜೀವನಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಡಲಾರದು. ಮತ್ತು ಓ, ಜನನೀ! ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು, ಶಿರಶ್ಛೇದನ, ಬಂಧುಮರಣವೇ ಮೊದಲಾದ ಎಷ್ಟೋ ಮಹಾನರ್ಥಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುವನು ಎಚ್ಚರವಾದ ಮೇಲೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸುಖವಾಗಿರುವನು. ಮಲಗಿದ್ದವನಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಅನರ್ಥಗಳನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟ ಸ್ವಪ್ನವು, ಎಚ್ಚರಗೊಂಡವನನ್ನು ಏನೂ ಮಾಡಲಾರದಷ್ಟೆ? ಹಾಗೆಯೇ ಎಚ್ಚರತಪ್ಪಿದವರನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಯು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಡಬಹುದೇ ಹೊರತು, ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷೇಶ್ವರರ ನಿಜತತ್ವವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಆತ್ಮಾನುಭವದಲ್ಲಿರುವ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಆ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಯಾವ ಕೇಡನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರದು. ಮತ್ತು ಆತ್ಮಧ್ಯಾನಪರರಾಗಿ, ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳ ಕಾಲದಿಂದ, ತತ್ವಗಳ ಮತ್ತು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಲೋಕಗಳೊಂದನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ, ನನ್ನೊಬ್ಬನಲ್ಲಿಯೇ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು, ನನ್ನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಸಂಶಯಗಳನ್ನೂ ನೀಗಿದ ಯೋಗಿಯು, ತನ್ನ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮವು ತೀರಿದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸೇರಬೇಕೋ ಅದುನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಲಭಿಸಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಸೇರಿದವರಿಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲವು. ಆ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವುದೇ ನಿರತಿಶಯಪುರುಷಾರ್ಥರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷವೆನಿಸುವುದು. ಅದೇ ನನ್ನ ಸ್ಥಾನವು. ಅಮ್ಮಾ! ಭಕ್ತಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧನಾದ ಪುರುಷನಿಗೆ ಅನೇಕಯೋಗಬಲದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಯೂ, ಆಶ್ಚರ್ಯಕರಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಅಣಿಮಾದಿಸಿದ್ಧಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕೈಗೂಡುವ ಹಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವು ಸಂಸಾರಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳೇ ಹೊರತು ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸಲಾರವು. ಆದುದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಡಿದವನು, ಆ ಯೋಗಬಲದಿಂದ ತನಗೆ ತಾನೇ ಲಭಿಸುವ ಆ ಅಣಿಮಾದಿಸಿದ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮನಸ್ಸಿಡದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅವನು ಸಂಸಾರಬಂಧವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಶರೀರಸಂಬಂಧವನ್ನೂ ನೀಗಿ, ಮಹಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರಿ, ಮೃತ್ಯುಭಯವಿಲ್ಲದೆ ನಿತ್ಯಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

{ ಕಪಿಲನು ಭಕ್ತಿಸಾಧನಾಕ್ರಮವನ್ನೂ ಅದರ ಅಂಗ ಗಳನ್ನೂ ದೇವಹೂತಿಗೆ ವಿವರಿಸಿದುದು. }

ಅಮ್ಮಾ ! ಇನ್ನು ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಪ್ರಕಾರವನ್ನೂ, ಅದರ ಅಂಗಗಳನ್ನೂ ವಿವರಿಸುವೆನು ಕೇಳು ! ಚೇತನನು ಈ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸುತ್ತ ಬಂದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅವನ ಮನಸ್ಸು, ರಾಗದ್ವೇಷಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಕಲ್ಮಷಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀಗಿ, ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ, ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿ, ಶುಭಾಶ್ರಯನಾದ ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವುದು. ಆ ಭಕ್ತಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಎಂಟುಬಗೆಯ ಯೋಗಗಳು ಅಂಗವೆನಿಸಿರುವುವು. ಯಮ, ನಿಯಮ, ಆಸನ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ, ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ, ಧ್ಯಾನ, ಧಾರಣ, ಸಮಾಧಿಗಳೆಂಬಿವೆಂಟು ಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳೆನಿಸುವುವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಮನಿಯಮಗಳೆಂಬ ಮೊದಲನೆಯ ಎರಡು ಯೋಗಾಂಗಗಳೊಳಗೆ, ಏಳುಬಗೆಯ ಸಾಧನಗಳುಂಟು. ಅವುಗಳನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು ಬೇರೆ ಯಾವ ಫಲವನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ತನ್ನ ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ ತನ್ನ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಧರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರುವುದು, ನಿಷಿದ್ಧಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದು, ದೈವವಶದಿಂದ ತನಗೆ ತಾನೇ ಲಭಿಸಿದ ಅನ್ನಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ತೃಪ್ತಿಪಡುವುದು, ಆತ್ಮತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದು, ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳೆಂಬ ಲೌಕಿಕ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಡದಿರುವುದು, ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನಿಡುವುದು, ಮತ್ತು ಹೀನಜಾತಿಯವರ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಜಾತಿದುಷ್ಟವೆಂದೂ, ಕಶ್ಮಲಸಂಬಂಧದಿಂದ ಆಶ್ರಯದುಷ್ಟವೆಂದೂ, ಇತರ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ನಿಮಿತ್ತದುಷ್ಟವೆಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಆಹಾರಗಳನ್ನು ತೊರೆದು, ಕೇವಲ ಸಾತ್ವಿಕಾಹಾರಗಳನ್ನೇ ಭುಜಿಸುವುದು, ಆ ಸಾತ್ವಿಕಾಹಾರಗಳನ್ನೂ ಮಿತವಾಗಿ ಭುಜಿಸುವುದು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜನರ ಗುಂಪಿಲ್ಲದೆ ಏಕಾಂತವಾಗಿಯೂ, ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಎಡೆಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವುದು, ಇತರ ಭೂತಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸದಿರುವುದು ಸತ್ಯವನ್ನೇ ನುಡಿಯುವುದು, ಪರರಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕದಿಯದಿರುವುದು, ತನ್ನ ದೇಹಯಾತ್ರೆಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಧನದಲ್ಲಿಯೇ ತೃಪ್ತನಾಗಿರುವುದು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ತಡೆದು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ತಪ್ಪದಿರುವುದು, ಚಾಂದ್ರಾಯಣವೇ ಮೊದಲಾದ ವ್ರತಗಳನ್ನಾಚರಿಸುವುದು, ಸದಾಚಾರಶೀಲನಾಗಿರುವುದು, ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು, ಭಗವಂತನನ್ನಾರಾಧಿಸುವುದು, ಮಿತವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವುದು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಯಮನಿಯಮಗಳೆಂಬ ಮೊದಲನೆಯ ಎರಡು ಯೋಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ

ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳು. ಇದರ ಮೇಲೆ ಆಸನವೇ ಮೊದಲಾದ ಮುಂದಿನ ಯೋಗಾಂಗಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರೂ ಶ್ರಮವೇ ತೋರದಂತಿರುವುದು ಆಸನವೆನಿಸುವುದು. ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸುತ್ತ ಬರುವುದು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸದಂತೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಸಿಡುವುದು ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರವೆನಿಸುವುದು. ಪ್ರಾಣವಾಯು, ಅಪಾನವಾಯು, ಮುಂತಾದ ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೂ, ಮನಸ್ಸನ್ನೂ, ಅವುಗಳಿಗೆ ನಿಯತಸ್ಥಾನವಾದ ಹೃದಯ, ಗುದ, ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಾನಗಳೊಳಗೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದುಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತಂದು ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವುದು ಧಾರಣವೆನಿಸುವುದು. ಪರಮಪುರುಷನ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಲೀಲಾಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಧ್ಯಾನಿಸುವುದು ಧ್ಯಾನವೆನಿಸುವುದು. ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅತ್ತಿತ್ತ ಕದಲಿಸದೆ ಒಂದೇ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಡತಕ್ಕ ಶಕ್ತಿಯು ಸಮಾಧಿಯೆನಿಸುವುದು. ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕವನು, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಾಯಗಳಿಂದಲೂ, ಇನ್ನೂ ವ್ರತದಾನಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಕೆಟ್ಟುಹೋಗಿರುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಬುದ್ಧಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿ, ಶುಭಾಶ್ರಯನಾದ ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಯಾವವಿಧವಾದ ಶ್ರಮಕ್ಕೂ ಬೇಸರಗೊಳ್ಳದೆ ಮೊದಲು ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ತನ್ನವಶಮಾಡಿಕೊಂಡಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅಮ್ಮಾ! ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಚಿಂತಿಸಬೇಡ! ಅದನ್ನು ಜಯಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಉಪಾಯವುಂಟು! ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೇಸರವಾಗಲೀ, ದೇಹಕ್ಕೆ ಶ್ರಮವಾಗಲೀ ತೋರದಂತೆ ಮೊದಲು ಆಸನಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪೀಠವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದರಮೇಲೆ ದರ್ಭೆಗಳನ್ನೂ, ಅದರಮೇಲೆ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನೂ, ಅದರಮೇಲೆ ವಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಹಾಸಿ, ಅದರಮೇಲೆ ಶರೀರವು ನೆಟ್ಟಗೆ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಸ್ವಸ್ತಿಕಾಸನದಿಂದ ಕುಳಿತು, ಪ್ರಣವಮಂತ್ರವನ್ನು ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಅಭ್ಯಸಿಸುತ್ತ ಬರಬೇಕು. (ಸ್ವಸ್ತಿಕಾಸನವೆಂದರೆ ಉಭಯಪಾರ್ಶ್ವದ ತೊಡೆ ಮತ್ತು ಮೊಳಕಾಲುಗಳ ನಡುವೆ ಪಾದಗಳನ್ನು ಸಿಕ್ಕಿಸಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಕುಳ್ಳಿರುವುದು) ಪೂರಕ, ಕುಂಭಕ, ರೇಚಕಗಳೆಂಬ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣವಾಯುವಿನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಶುದ್ಧಮಾಡಬೇಕು ಪೂರಕವೆಂದರೆ ವಾಯುವನ್ನು ಮೂಗಿನ

ದ್ವಾರದಿಂದ ಒಳಕ್ಕೆಳೆದು ತುಂಬಿಡುವುದು. ಕುಂಭಕವೆಂದರೆ ಆ ವಾಯುವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೆ ಒಳಗೆ ತಡೆದಿಡುವುದು ರೇಚಕವೆಂದರೆ ಒಳಗೆ ತಡೆದಿಟ್ಟ ವಾಯುವನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಿಡುವುದು. ಈ ಮೂರುಬಗೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಹೊರಗಿನ ಗಾಳಿಯನ್ನು ದೇಹದೊಳಗೆ ತುಂಬಿ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅದನ್ನು ತಡೆದಿಟ್ಟು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಿಡುವುದರಿಂದಾಗಲೀ, ಒಳಗಿನ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು, ಅದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾದವರೆಗೆ ಹೊರಗೆ ತಡೆದಿರುವುದರಿಂದಾಗಲೀ ಈ ಪ್ರಾಣವಾಯುವಿನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಬಹುದು. (ಎಂದರೆ, ಪೂರಕ ಕುಂಭಕ ರೇಚಕಗಳೆಂಬೀ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಲೋಮವಾಗಿಯಾಗಲೀ ವಿಲೋಮವಾಗಿಯಾಗಲೀ ನಡೆಸಿ, ವಾಯುಮಾರ್ಗವನ್ನು ಶುದ್ಧವಾಡಬಹುದು) ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಾಧೀನವಾಗುವುದು ಇಂತಹ ಯೋಗಿಯ ಮನಸ್ಸು,ಬೆಂಕಿ ಮತ್ತು ಗಾಳಿ, ಇವುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಊದಿದ ಬಂಗಾರದಂತೆ, ಶೀಘ್ರಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗುವುದು. ಈ ವಿಧವಾದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ, ದೇಹಕ್ಕೆ ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಾದಿ ಧಾತುದೋಷಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಬಾಧೆಯನ್ನೂ ನೀಗಿಸಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರವೆಂಬ ಯೋಗದಿಂದ ವಿಷಯಾಸಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಧಾರಣಾದಿಗಳಿಂದ ಪಾಪವನ್ನೂ, ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಕ್ಲೇಶದುಃಖಾದಿಗಳನ್ನೂ ನೀಗಿಸಬಹುದು. ಮನಸ್ಸನ್ನು ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವುದೇ ಧ್ಯಾನವೆನಿಸುವುದು. ಈಧ್ಯಾನವು ಇತರವಿಷಯವಾದಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮರೆಸಿಹೋಗದಿರುವುದೇ ಸಮಾಧಿಯೆನಿಸುವುದು. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವೇ ಮೊದಲಾದ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ, ಶುಭಾಶ್ರಯವೆನಿಸಿದ ಭಗವದ್ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದೋ, ಆಗ ಯೋಗಿಯು, ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮೂಗಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನಿಸುವಾಗ, ಪ್ರಸನ್ನವಾದ ಮುಖಕಮಲ, ಕಮಲದಳದಂತಿರುವ ಕೆಂಪಾದ ನೇತ್ರಗಳು, ಕನ್ನೈದಿಲೆಯಂತೆ ಶ್ಯಾಮಲವಾದ ದೇಹಕಾಂತಿ, ಹಸ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖಚಕ್ರಗದೆಗಳೆಂಬ ದಿವ್ಯಾಯುಧಗಳು, ಕಮಲಕೇಸರದಂತಿರುವ ದಿವ್ಯಪೀತಾಂಬರವೆಂಬ ಪಟ್ಟೆಮಡಿ, ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವತ್ಸವೆಂಬ ಮಚ್ಚೆ, ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿ, ಭ್ರಮರಝಂಕಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ವನಮಾಲಿಕೆ, ಕಾಲಂದುಗೆ, ಕೈಬಳೆ, ತೋಳ್ಬಳೆ, ಕಿರೀಟ, ಕುಂಡಲ, ರತ್ನಹಾರಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳು, ನಿತಂಬದಲ್ಲಿ ರತ್ನದ ಡಾಬು, ಇಂತಹ ದಿವ್ಯಸೌಂದರ್ಯದೊಡನೆ ಭಕ್ತರ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ನಿತವಾಸ

ಮಾಡತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಹಾಗೆಲ್ಲಾ ತನ್ನ ದಿವ್ಯಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಆಸೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಶಾಂತಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ, ನೋಡುವವರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ಉಲ್ಲಾಸಗೊಳಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸತಕ್ಕ ದಿವ್ಯದರ್ಶನವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಲೋಕವಂದಿತನಾಗಿಯೂ, ಬಾಲ್ಯವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಮುಗ್ಧಮನೋಹರತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಭಕ್ತಾನುಗ್ರಹತತ್ಪರನಾಗಿಯೂ, ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿಯಾಗಿಯೂ, ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯ ದಿವ್ಯಾಕೃತಿಯನ್ನು ಸಾಕಲ್ಯವಾಗಿ (ಮೊತ್ತಕ್ಕೆ) ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಾಟುವಂತೆ ಸಂತತಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನಮಾಡುವವನು ತನ್ನ ತನ್ನ ಭಾವನೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ, ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ತನ್ನ ಕಣ್ಣಮುಂದೆ ನಿಂತಿರುವಂತೆಯಾಗಲೀ, ನಡೆಯುವಂತೆಯಾಗಲೀ, ಸುಮ್ಮನೆಕುಳಿತಿರುವಂತೆಯಾಗಲೀ, ಮಲಗಿದಂತೆಯಾಗಲೀ, ತನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಂತೆಯಾಗಲೀ, ಯಾವ ವಿಧದಿಂದಲಾದರೂ ಆ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುತ್ತ ಬರಬಹುದು. ಹೀಗೆ ದೃಢಧ್ಯಾನದಿಂದ ಭಾವಿಸುತ್ತ ಬಂದರೆ, ಆ ಮನಸ್ಸು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಚಲಿಸಲಾರದು. ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನ ಸರ್ವಾವಯವಗಳನ್ನೂ ಏಕಾಕಾರವಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತ ಬಂದು, ತಿರುಗಿ ಕಾಲಿಂದ ಶಿರಸ್ಸಿನವರೆಗೆ, ಆ ಭಗವನ್ಮೂರ್ತಿಯ ಒಂದೊಂದವಯವವನ್ನೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಯಾವ ಪಾದವು, ವಜ್ರ, ಧ್ವಜ, ಅಂಕುಶ, ಕಮಲಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಪುರುಷಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸತಕ್ಕ ಶುಭರೇಖೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೋ, ಯಾವ ಪಾದಾಗ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಉಬ್ಬಿದ ಕೆಂಪಾದ ಉಗುರುಗಳ ಕಾಂತಿಯೆಂಬ ಚಂದ್ರಿಕೆಯು, ಭಕ್ತರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರವನ್ನು ನೀಗಿಸಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವುದೋ, * ಯಾವ ಪಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆದ ಜಲವಾದ ಗಂಗಾನದಿಯ ತೀರ್ಥವನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಶಿವನು ಶಿವ (ಮಂಗಳಕರ) ನೆನಿಸಿಕೊಂಡನೋ, ಯಾವ ಪಾದವು ಧ್ಯಾನಮಾಡುವವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಕಲ್ಮಷವೆಂಬ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ವಜ್ರಾಯುಧದಂತಿರುವುದೋ ಅಂತಹ ಭಗವಂತನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳನ್ನೇ ಮೊದಲು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಸರ್ವಲೋಕಜನನಿಯಾಗಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳಿಂದ

* ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು, ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾವತಾರವನ್ನೆತ್ತಿ ತನ್ನ ಒಂದು ಪಾದವನ್ನು ಮೇಲೆ ನೀಡಿದಾಗ, ಸತ್ಯಲೋಕದ ಕಡೆಗೆ ಬಂದ ಆ ಪಾದವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಕಮಂಡಲು ತೀರ್ಥದಿಂದ ತೊಳೆಯಲು, ಆ ಪಾದತೀರ್ಥವೇ ಗಂಗಾಜಲವಾಗಿ ಹೊರಟಿತೆಂದು ಪೂರ್ವಕಥೆ.

ನಮಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿಯೂ, ಕಮಲಲೋಚನೆಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು, ತನ್ನ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಚಿಗುರಿನಂತೆ ಕೋಮಲವಾದ ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ ಅನವರತವೂ ಒತ್ತುತ್ತಿರುವ ಆ ಭಗವಂತನ ಮೊಳಕಾಲುಗಳ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಗರುತ್ಮಂತನ ಭುಜಗಳಮೇಲೆ ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳಾಗಿಯೂ, ತೇಜೋನಿಧಿಯಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಅಗಚೆಯ ಹೂಗಳಂತೆ ಶ್ಯಾಮಲವರ್ಣವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಭಗವಂತನ ತೊಡೆಗಳನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಪಾದಾಗ್ರದವರೆಗೆ ತೊಂಗುತ್ತಿರುವ ಪೀತಾಂಬರದಿಂದಲೂ, ಅದರಮೇಲೆ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಉಡಿದಾರದಿಂದಲೂ ಲೋಕಮೋಹನವಾದ ಆಕಾರವುಳ್ಳ ಆ ಭಗವಂತನ ನಿತಂಬಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಭಂಡಾರದಂತೆ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವಾದ ಆ ಭಗವಂತನ ಉದರಪ್ರದೇಶವನ್ನೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿಯೂ, ಜಗದ್ರೂಪವಾದ ತಾವರೆ ಹೂವಿಗೆ ಜನ್ಮಸ್ಥಾನವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಭಗವಂತನ ನಾಭಿಯನ್ನೂ, ಅದರ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿನ ಸರಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬಿಳುಪಾಗಿಯೂ, ಮರಕತಮಣಿಗಳಂತೆ ಶ್ಯಾಮಲವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಭಗವಂತನ ಸ್ತನಾಗ್ರಗಳ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಬರಬೇಕು. ಅದರಮೇಲೆ ಶ್ರೀಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ನಿತ್ಯನಿವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿಯೂ, ಧ್ಯಾನಿಸತಕ್ಕವರ ಮನಸ್ಸಿಗೂ, ಕಣ್ಣಿಗೂ ಅತ್ಯಾನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಭಗವಂತನ ವಕ್ಷಃಸ್ಥಲವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ತನಗೆ ಭೂಷಣವಾದ ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿಯನ್ನೇ ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸುವಂತೆ ಅದ್ಭುತಸೌಂದರ್ಯವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆ ಭಗವಂತನ ಕಂಠವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಂದರಪರ್ವತದಿಂದ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆಯುವಾಗ, ಅದರ ಸಂಘರ್ಷಣದಿಂದ ಸಾಣೆಹಿಡಿದಂತೆ ಅತ್ಯಂತಪ್ರಕಾಶ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ದೋಳ್ಬಳೆಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತಗಳಾಗಿಯೂ, ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಪಾಲಕರಿಗೂ ಆಶ್ರಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆತನ ತೋಳುಗಳ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಆ ಭಗವಂತನ ಹಸ್ತಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರವನ್ನೂ, ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ರಾಜಹಂಸದಂತೆ ಆತನ ಮತ್ತೊಂದು ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾಂಚಜನ್ಯವೆಂಬ ಶಂಖವನ್ನೂ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರವಾಗಿಯೂ, ಅನೇಕ ಶತ್ರುಗಳ ರಕ್ತದ ಕೆಸರಿನಿಂದ ತೊಯ್ದುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕೌಮೋದಕಿಯೆಂಬ ಗದೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿ

ಸಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಆ ಭಗವಂತನ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮರಜಂಕಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವನಮಾಲಿಕೆಯನ್ನೂ, ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳಿಗೂ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತಾಸ್ವರೂಪವಾದ ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿಯನ್ನೂ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಭಕ್ತಾನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆ ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತುವ ಆ ಭಗವಂತನ ಮಂದಹಾಸಸುಂದರವಾದ ಮುಖಕಮಲವನ್ನೂ, ಕುಂಡಲಕಾಂತಿಯಿಂದ ಥಳಥಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಆತನ ಕಪೋಲಗಳನ್ನೂ, ಎಸಳಾಗಿ ಉಬ್ಬಿದ ಆತನ ಮೂಗಿನ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಯಾವ ಮುಖಾರವಿಂದವು ಕಮಲದಂತಿರುವ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ, ಮುಂದೆತೂಗಾಡುತ್ತಿರುವಕಪ್ಪಾದ ಮುಂಗುರುಳುಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಭಿತವಾದ, ಸುತ್ತಲೂಭ್ರಮರಪಙ್ಕ್ತಿಯಿದಲೂ, ನಡುವೆ ಎರಡುಮೀನುಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ, ಕಮಲವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತ, ಅಂದವಾದ ಹುಬ್ಬುಗಳಿಂದ ಲೋಕಮೋಹಕವಾಗಿರುವ ಆ ಮುಖಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಒಂದೇಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಆಶ್ರಿತರ ಸಂಸಾರತಾಪತ್ರಯವನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸುತ್ತಲೂ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತಿರುವ ಉಲ್ಲಾಸವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆತನ ದೃಷ್ಟಿಪ್ರಸರಣವನ್ನು ಚಿರಕಾಲದವರೆಗೆ ಭಾವಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು, ಮತ್ತು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಮರೆಹೊಕ್ಕವರ ದುಃಖಬಾಷ್ಪವೆಂಬ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಶೋಷಿಸತಕ್ಕುದಾದ ಆ ಭಗವಂತನ ಮಂದಹಾಸವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಯೋಗಿಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೋಹಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವ ಮನ್ಮಥನೂ ಮರುಳಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ, ಜಗನ್ಮೋಹನ ಸೌಂದರ್ಯವುಳ್ಳ ಆ ಭಗವಂತನ ಹುಬ್ಬುಗಳನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಧ್ಯಾನಿಸತಕ್ಕುದಾಗಿಯೂ, ತುಟಿಯ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೆಂಪೇರಿ, ಮೊಲ್ಲೆಯ ಮೊಗ್ಗಿನಂತಿರುವ ದಂತಪಙ್ಕ್ತಿಯಿಂದ ಶೋಭಿತವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಭಗವಂತನ ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನ ದೇಹಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಬೇರೊಂದನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡದೆ, ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಬಂದರೆ, ಅದೇ ಸಮಾಧಿಯೆನಿಸುವುದು. ಈ ಆನಂದದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿ, ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ಪುಳಕಿತವಾಗುವುದು. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದಬಾಷ್ಪವು ತುಳುಕುವುದು. ಆನಂದಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದಂತಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಭಗವಂತನ ರೂಪವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಗಾಳದಂತೆ ಬೀಸಿದ ಇಂತಹ ದೃಢಮನಸ್ಸೂಕೂಡ, ಅದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸ

ಲಾರದೆ ಹಿಂಜರಿಯುವುದು. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಸೌಂದರ್ಯವು
ಗಾಳವನ್ನೇ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಮೀನಿನಂತೆ ಆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೇ
ಎಳೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಆಗ ಮನಸ್ಸು ಇತ್ತಲಾಗಿ ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೆ
ಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುದರಿಂದ, ಹೊಗೆಯಿಲ್ಲದ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯಂತೆ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾಗಿ,
ಅತ್ತಲಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನೂ ಗ್ರಹಿಸಲಾರದೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನಿರಾಶ್ರಯವಾಗುವುದು.
ಹೊರಗಿನ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಂದ ವಿಮುಖವಾದ ಅಂತಹ ಮನಸ್ಸಿಗೆ, ತಾನು ಇದುವರೆಗೆ
ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪರಮಾತ್ಮನೊಡನೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳುದಾಗಿಯೂ, ಪರಿ
ಶುದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಆಗ ತನಗೆ ತಾನೇ ಗೋಚರಿಸುವುದು,
ಈ ನಿಜಸ್ವರೂಪವು ತಿಳಿದೊಡನೆ ಜೀವನಿಗೆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ತಾನೆಂಬ ಅಭಿಮಾನವೂ
ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನೆಂಬ ಅಭಿಮಾನವೂ ತೊಲಗಿ ಆತ್ಮಾನಂದಾನು
ಭವವುಂಟಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನ ಅವಯವಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವುದರಿಂದ
ಕೊನೆಗೆ ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ಭಕ್ತಿರೂಪವಾದ ಈ ಮನಸ್ಸಿನ ವ್ಯಾಪಾರವು, ಶರೀ
ರಾವಸಾನದವರೆಗೂ ಕದಲದೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಬರುವುದು. ಈ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಬ್ದಾದಿ
ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿಹೊಂದಿ, ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ
ತಿಳಿದು, ಕರ್ಮಸಂಬಂಧದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಸುಖ, ದುಃಖ, ಜರೆ, ಮರಣ ಮುಂತಾ
ದುವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿದ ಆತ್ಮನು ಪಾಪನಿವೃತ್ತಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಅಷ್ಟಗುಣ
ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ತನ್ನ ನಿಜವಾದ ಮಹಿಮೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವನು. ಸುಖದುಃಖ
ಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ದೇಹಾಭಿಮಾನವೂ, ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನೆಂಬ ಅಭಿ
ಮಾನವೂ, ಆ ದೇಹಸಂಬಂಧದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾದುವೆಂದೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವನು.
ಮತ್ತು ಸಾಂಸಾರಿಕ ಪ್ರವರ್ತನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆ ದೇಹಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುವೆಂದೂ, ಆ ದೇಹ
ವೆಂಬುದು ಸ್ಥಿರವಲ್ಲದೆ ಜನ್ಮಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುವ ಪ್ರಕೃತಿಯ
ಪರಿಣಾಮವೆಂದೂ, ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಎಂದಿಗೂ ಬದಲಾಯಿಸದೆ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕ
ವಾದುದೆಂದೂ ತಿಳಿಯುವನು. ಹೆಚ್ಚೇಕೆ? ಮದ್ಯವನ್ನು ಕುಡಿದು
ಮದವೇರಿದವನು, ತಾನು ಉಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನೇ ಅರಿಯದಿರುವಂತೆ
ಈ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದ ಯೋಗಿಯು, ತಾನು
ಪಡೆದಿರುವ ಶರೀರವನ್ನೇ ತಾನು ಮರೆತು ಬಿಡುವನು. ಈಶ್ವರಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ
ತನಗೆ ಆ ಶರೀರಸಂಬಂಧವುಂಟಾದುದನ್ನಾಗಲೀ, ಆತ್ಮವು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದಮೇಲೆ
ಶರೀರವು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಬಂಧುಗಳಿಂದ ಸುತ್ತಲ್ಪಡುವುದನ್ನಾಗಲೀ, ಕೊನೆಗೆ ಅದು
ದಗ್ಧವಾಗುವುದನ್ನಾಗಲೀ ಯಾವುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸಲಾರನು. ಈಶ್ವರಸಂಕಲ್ಪ

ದಿಂದುಂಟಾದ ಆ ದೇಹವೂಕೂಡ, ತನ್ನ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮವು ನಶಿಸುವವರೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಭೂತೇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರಾಣಗಳೊಡಗೂಡಿ ತನಗೆ ತಗುಲುಕಟ್ಟಿರುವುದೆಂದೂ, ಆ ಶರೀರವು ತನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೊಲಗುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮವು ನಶಿಸುವುದನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವುದೆಂದೂ ತಿಳಿಯುವನು. ಈ ಸಮಾಧಿಯೋಗವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದವನು ಪಾಪನಿವೃತ್ತಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಅಷ್ಟಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಾನು ತಿಳಿದೊಡನೆ, ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಪದಾರ್ಥಗಳಂತೆ, ತನ್ನ ಶರೀರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿದಮೇಲೆ, ಅಶಾಶ್ವತಗಳೆನಿಸಿದ ಪುತ್ರಮಿತ್ರಾದಿಗಳೊಡಗೂಡಿದ ಆ ದೇಹವನ್ನು ತಿರುಗಿ ಹೊಂದಲಾರನು. ಅಮ್ಮಾ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು, ತನ್ನ ಪಂಡಿತನು, ಮಕ್ಕಳು, ಮಿತ್ರರು, ಮೊದಲಾದ ಇತರ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ತನಗೆ ಅತ್ಯಂತಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನು, ಅವರೂ, ಹೇಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೋರುವರೋ, ದೇಹಕ್ಕೂ, ಆತ್ಮಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವೂ ಇದರಂತೆಯೇ ಹೊರತು ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೂ, ದೇಹಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಇನ್ನು ಈ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರಿಗೂ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವೆಂತಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ಬೆಂಕಿಯಿಂದುಂಟಾಗುವ ಹೊಗೆ, ಕೊಳ್ಳಿ, ಕಿಡಿ, ಮುಂತಾದುವೆಲ್ಲವೂ ವಿವೇಕಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಅಗ್ನಿಯಂತೆಯೇ ಕಾಣುವುದು ಸಹಜವಷ್ಟೆ? ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯು ಇವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೇಗೆ ಬೇರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಶರೀರರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವ ಪ್ರಕೃತಿಯೂ, ಆ ಶರೀರದೊಳಗೆ ಸೇರಿರುವ ಆತ್ಮವೂಕೂಡ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಷಡ್ಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರ್ಪಟ್ಟವುಗಳು. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಈ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅವೆರಡಕ್ಕೂ ಧಾರಕನಾಗಿಯೂ, ಪೋಷಕನಾಗಿಯೂ, ಇರುವನು. ಜೀವ ತಿರ್ಯಙ್ಮನುಷ್ಯರೇ ಮೊದಲಾದ ಬೇರೆಬೇರೆ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಹೊಕ್ಕು, ಅವುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರತಕ್ಕ ಜೀವಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವಾದುದರಿಂದ, ಸಮಾನಾಕಾರವುಳ್ಳವರೆಂದೂ, ಅವರವರು ಧರಿಸಿರತಕ್ಕ ಮೇಲಿನ ಶರೀರಗಳು, ಕರ್ಮಾಧೀನವಾಗಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಆಕಾರಗಳಿಂದ ತೋರಿದರೂ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಆಕಾರಭೇದವಾದುದರಿಂದ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಏಕರೂಪವಾದುದೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಓ ಜನನೀ! ಬೆಂಕಿಯು ತನಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ಹುಲ್ಲು, ಕಡ್ಡಿ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದಾಗ, ಆಯಾ ಆಶ್ರಯವಸ್ತುಗಳ ಆಕಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಉದ್ದವಾಗಿಯೂ, ಸಣ್ಣನಾಗಿಯೂ, ವಕ್ರವಾಗಿಯೂ, ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ

ಕಾಣುವುದುಂಟು. ಅಗ್ನಿಯೆಂಬುದು ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಆಶ್ರಯವಸ್ತುಗಳ ಆಕಾರಭೇದದಿಂದ, ತಾನೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವಂತೆ, ದೇವಾದಿಶರೀರ ಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಹೊಕ್ಕಿರುವ ಜೀವಾತ್ಮನೂಕೂಡ, ಆ ಶರೀರಭೇದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ತೋರುವುದು. ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಒಂದೇ ಆಕಾರವನ್ನು ಹಿಡಿದು ನೋಡಿ ದರೆ, ಜೀವಾತ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ರೂಪವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಓ ಜನನೀ! ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ಕಾರಣರೂಪದಿಂದ ವಿಸ್ತರಿಸಿದುದಾಗಿಯೂ, ಸುಲಭವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗದುದಾ ಗಿಯೂ ಇರುವ ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು, ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ಅಡಗಿಸಿ, ಅಷ್ಟಗುಣ ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ತನ್ನ ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು, ತಿರುಗಿ ಸಂಸಾರ ವೆಂಬ ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬೀಳಲಾರನು" ಎಂದನು. ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

{ ಕಪಿಲನು ದೇವಹೂತಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ವಿಭಾಗ ಗಳನ್ನೂ, ಕಾಲಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದುದು. }

ಕಪಿಲನು ಹೇಳಿದ ಈ ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದಮೇಲೆ ದೇವಹೂತಿಯು "ಓ ಮಹಾತ್ಮಾ! ಮಹತ್ತು ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳಿಗೂ, ಪ್ರಕೃತಿಗೂ ಪುರುಷನಿಗೂ ಇರುವ ಪರಸ್ಪರವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನೂ ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪ ವನ್ನೂ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆನು. ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಕೃತಿ ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುವರೋ, ಆ ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ನಾನಾಮಾರ್ಗ ಗಳನ್ನೂ ನನಗೆ ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಮೋಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸತಕ್ಕ ಸಂಸಾರದ ವಿಚಿತ್ರಗತಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಕಾಲ ವೆಂಬುದು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶರೀರವಾಗಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ವಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲುದಾಗಿಯೂ ಇರುವುದೆಂದೂ, ಈ ಕಾಲದಿಂದ ಬಂದೊದಗುವ ಜರಾಮರಣಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಸಂಸಾರಿಕಧರ್ಮಗಳನ್ನು ದಾಟುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹಿರಿಯರು ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸುವರೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೇ? ಅಂತಹ ಕಾಲ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ದೇಹವನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂದೂ, ತಾನೇ

ಸ್ವತಂತ್ರನೆಂದೂ ಭ್ರಮಿಸಿ ಆತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಸ್ವರ್ಗ ನರಕಾದಿಗಳಿಗೆ ತಂದು ಸೇರಿಸತಕ್ಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ, ಆ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಗಾಢಾಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ನರಳುವ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನಪ್ರಕಾಶ ವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೀನು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಉದಿಸಿದವನಲ್ಲವೇ? ಆದುದ ರಿಂದ ಈ ನನ್ನ ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರವನ್ನು ನೀಗಿಸಬೇಕು'' ಎಂದಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಪಿಲಮಹಾಮುನಿಯು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು, ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ದೇವಹೂತಿ ಯನ್ನು ಕುರಿತು, ''ಅಮ್ಮಾ! ಕೇಳು! ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಮಾರ್ಗಗಳುಂಟು. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಭಕ್ತಿಯೋಗವೆಂಬುದೂ ಹಲವು ಬಗೆಯಾ ಗಿರುವುದು. ಮನುಷ್ಯನ ಗುಣಸ್ವಭಾವಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅವನ ಮನೋಧರ್ಮವೂ ಭೇದಿಸುವುದರಿಂದ, ಆ ಮನಸ್ಸಿನ ವ್ಯಾಪಾರವಾದ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಸಾತ್ವಿಕ ವೆಂದೂ, ರಾಜಸವೆಂದೂ, ತಾಮಸವೆಂದೂ ಮೂರುಬಗೆಯುಂಟು. ದ್ವೇಷದಿಂದಾ ಗಲೀ, ಡಂಭದಿಂದಾಗಲೀ, ಮಾತ್ಸರ್ಯದಿಂದಾಗಲೀ ನಡೆಸತಕ್ಕ ಭಕ್ತಿಯು ತಾಮಸ ಭಕ್ತಿಯೆನಿಸುವುದು ಈ ತಾಮಸಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂಕೂಡ ಉತ್ತಮಾಧಮಮಧ್ಯ ಮಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಒಳಭೇದಗಳುಂಟು. ಕೋಪಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಇತರ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವವನು, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾರಣವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣಿ ಸಿದರೆ ಅವನು ತಾಮಸಭಕ್ತನೆನಿಸುವನು. ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಲಾಭವನ್ನಾಗಲೀ, ಕೀರ್ತಿಯನ್ನಾಗಲೀ, ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನಾಗಲೀ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸತಕ್ಕವನು ರಾಜಸಭಕ್ತನೆನಿಸುವನು. ಇಂತವನಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯೂ, ತನ್ನಲ್ಲಿನಾನು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವೆನೆಂಬ ಭಾವವೂ ಇರಲಾರದು. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ದೇವತೆಯನ್ನಾಗಿ ನೆನೆಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಾದಿಗಳಿಂದ ಪುರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿರು ವನು. ಇಂತವನ ಭಕ್ತಿಯು ರಾಜಸಭಕ್ತಿಯೆನಿಸುವುದು. ಇವೆರಡನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ತನ್ನ ಪಾಪಗಳು ನೀಗಬೇಕೆಂದಾಗಲೀ, ಪರಮಪುರುಷನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಸ ಮರ್ಪಣವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದಾಗಲೀ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಆಜ್ಞೆಯಾದುದರಿಂದ ನಾವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಇದನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. 'ನಡೆಸದಿದ್ದರೆ ಭಗವಂತನ ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವೆ'' ವೆಂಬ ಭಾವದಿಂದಾಗಲಿ, ನಾನು ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಶರೀರನೆಂದೂ, ತನಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅಂತರಾತ್ಮನೆಂದೂ, ವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನಗೆ ಬೇರೆ ಆಶ್ರಯವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ತಿಳಿದಾಗಲೀ, ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿ ದರೆ ಅದು ಸಾತ್ವಿಕಭಕ್ತಿಯೆನಿಸುವುದು ಈ ಸಾತ್ವಿಕಭಕ್ತಿಯೂ ಉತ್ತಮ ಮಧ್ಯ

ಮಾಧ್ಯಮಗಳೆಂದು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿ ಬೇರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಭಗವಂತನ ಆಜ್ಞೆಯಾದುದರಿಂದಲೇ ಇದನ್ನು ನಾವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಸಾಧಿಸತಕ್ಕ ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ಉತ್ತಮವೆನಿಸುವುದು. ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಸಮರ್ಪಣವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವ ಭಕ್ತಿಯು ಮಧ್ಯಮವೆನಿಸುವುದು. ತನ್ನ ಪಾಪಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಮಾಡುವಭಕ್ತಿಯು ಅಧಮವೆನಿಸುವುದು. ಓ! ಜನನೀ! ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅಡಗಿರತಕ್ಕ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ನನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದಾಗ ಗಂಗಾಪ್ರವಾಹವು ನಡುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ನಿಲ್ಲದೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರುವಂತೆ, ಮನಸ್ಸು, ಬೇರೆ ಯಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರವರ್ತಿಸದೆ, ಬೇರೆ ಯಾವ ಫಲವನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ, ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿ, ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದರೆ ಅದೇ ಭಕ್ತಿಯೆನಿಸುವುದು. ಇದು ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳಿಂದುಂಟಾದ ದೋಷಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀಗಿಸಿ, ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸುವುದು. ಇಂತಹ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಡಿದವರಿಗೆ, ಸಾಯುಜ್ಯವೆಂದೂ, ಸಾಲೋಕ್ಯವೆಂದೂ, ಸಾಮೀಪ್ಯವೆಂದೂ, ಸಾರೂಪ್ಯವೆಂದೂ, ಬೇರೆಬೇರೆ ವಿಧವಾದ ಮುಕ್ತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕೈಗೂಡುವುವು. ಆದರೆ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ಶುದ್ಧವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಿಗೆ ನನ್ನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಸಾಲೋಕ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಹುಟ್ಟಲಾರದು ಹೀಗಿರುವಾಗ ಉತ್ತಮಭಕ್ತರಾದವರು, ಸಾಂಸಾರಿಕಫಲವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲಾರರೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೇ? ಯಾವ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧವನ್ನು ದಾಟಿ, ನನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವನೋ, ಅದನ್ನೇ ಆತ್ಯಂತಿಕ (ಮೇಲಾದ) ಭಕ್ತಿಯೆನ್ನುವರು. ಆ ಭಕ್ತಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಅಂಗಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಯಾವಫಲವನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ತನ್ನ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ಬರುವುದು. ಪಾಂಚರಾತ್ರಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕ್ರಮದಂತೆ ನನ್ನ ಅರ್ಚಾವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಅರ್ಚಾರೂಪಿಯಾದ ನನ್ನ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಆಗಾಗ ದರ್ಶನಮಾಡಿಬರುವುದು. ನನ್ನ ವಾಸಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದು. ನನ್ನ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವುದು. ನಮಸ್ಕರಿಸುವುದು. ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳನ್ನೂ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೆಂದೇ ಭಾವಿಸುವುದು. ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಕದಲದ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದು. ತನಗಿಂತಲೂ, ಹಿರಿಯರನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದು. ದುಃಖಿತರಲ್ಲಿ ದಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು. ತನಗೆ ಸಮಾನರಾದವರಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು. ಯಮನಿಯಮಾದಿಯೋಗಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುವುದು.

ಯಾವಾಗಲೂ ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿರುವುದು. ನನ್ನ ನಾಮಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವುದು. ತ್ರಿಕರಣಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸತ್ಪುರುಷರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ನಿರಹಂಕಾರನಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವುದು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಭಕ್ತಿಯ ಅಂಗಗಳೆನಿಸುವುವು. ಯಾವನು ಈ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಪ್ಪದೆ ಅನುಸರಿಸುತ್ತ, ನನ್ನಿಂದ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಧರ್ಮಗಳನ್ನನುಷ್ಠಿಸುವನೋ, ಅಂತವನ ಮನಸ್ಸು ನಿರ್ಮಲವಾಗುವುದು. ಅಂತವನು ತನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆಯೇ ನನ್ನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರುವನು. ಪುಷ್ಪಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪರಿಮಳವು, ವಾಯುವಿನ ಸಹಾಯವಿದ್ದಾಗ, ತನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಹೊರಟು ಬಂದು ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಸೇರುವಂತೆ, ಯೋಗಿಯ ಮನಸ್ಸು, ಆ ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಬಲದಿಂದ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸೇರುವುದು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸಾತ್ವಿಕಭಕ್ತಿಯೋಗಗಳೆನಿಸುವುವು. ಇನ್ನು ತಾಮಸಭಕ್ತಿಯೋಗಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಕೆಲವರು ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿರುವ ನನ್ನ ನಿಜವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ನಟನೆಗಾಗಿ ನನ್ನ ಅರ್ಚಾವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಹೀಗೆ ನಿಜವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ನಡೆಸತಕ್ಕ ಪೂಜೆಯು, ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಹೋಮದಂತೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ಸಫಲವಾಗದು. ಮನೆ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿಯೂ, ತನ್ನ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿಮಾನವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಇತರಭೂತಗಳನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವುದರ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನೇ ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತ, ಅರ್ಚಾವತಾರಗಳನ್ನೂ ನನ್ನಂತೆ ಭಾವಿಸದವನ ಮನಸ್ಸು ಎಂದಿದ್ದರೂ ಶುದ್ಧವೆನಿಸದು. ಅಮ್ಮಾ! ಹೀಗೆ ಇತರ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು, ಪರ್ವತದಂತೆ ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೂ ನಾನು ಸಂತೋಷಿಸಲಾರೆನು. ಅವನ ಪೂಜೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವೆಂದೇ ತಿಳಿ. ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯುವವರೆಗೆ, ತನ್ನ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ನಡೆಸುತ್ತ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ನನ್ನನ್ನು ತನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿಯೇ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳನ್ನೂ ತನ್ನೊಡನೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನೋಡಬಾರದು. ಹೀಗೆ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನೋಡುವವನಿಗೆ ಮೃತ್ಯುಭಯವೂ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವುದು. ಅಂತವನು ಘೋರವಾದ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವನು. ಆದುದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನು, ಮೊದಲು ಇತರಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನೊಡನೆ ಸಮಾನಭಾವವನ್ನಿಟ್ಟು ಮಿತ್ರತ್ವದಿಂದ ನೋಡುತ್ತ, ದಾನಮಾನಗಳಿಂದ ಇತರರನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಓ ಜನನೀ!

ಜೀವರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಮೇಲಾದವರಲ್ಲಿ ಗೌರವವನ್ನೂ, ತನಗೆ ಸಮಾನರಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹವನ್ನೂ, ತನಗಿಂತಲೂ ಕೀಳಾದವರಲ್ಲಿ ದಾನವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲರೂ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪರಾದುದರಿಂದಲೂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪರಾದುದರಿಂದಲೂ, ಪರಸ್ಪರ ಭೇದವಿಲ್ಲದವರೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೃಢಜ್ಞಾನವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇತರರನ್ನು ದಾನಮಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಗೌರವಿಸುವಾಗ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪರಾದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ನಡೆಸತಕ್ಕ ಸತ್ಕಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಮಾತ್ಮತೃಪ್ತಿಗಾಗಿಯೇ ಎಂಬ ಬುದ್ಧಿ ಯಿಂದ ನಡೆಸಿದಾಗಲೇ ಅವು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವುವು. ಜನನೀ! ಇನ್ನು ಚೇತನಾ ಚೇತನವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿರುವ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಜೀವವಿಲ್ಲದ ವಸ್ತು ಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಜೀವವುಳ್ಳ ವಸ್ತುಗಳು ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುವು. ಆ ಜೀವಿಗಳಿ ಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಾಣವುಳ್ಳವು ಮೇಲೆನಿಸುವುವು. ಆ ಪ್ರಾಣವುಳ್ಳವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವುಗಳು ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುವು. ಅವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಇಂದ್ರಿಯವ್ಯಾಪಾರ ವುಳ್ಳವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಶಜ್ಞಾನಮಾತ್ರ ಇರುವುದರಿಂದ, ಆ ವೃಕ್ಷಾದಿ ಗಳಿಗಿಂತಲೂ ರಸಜ್ಞಾನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ಮತ್ಸ್ಯಾದಿಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸುವುವು. ಅವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಗಂಧಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಭ್ರಮರಾದಿಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸು ವುವು. ಅವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶಬ್ದಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಸರ್ಪಾದಿಗಳು ಉತ್ತಮವೆನಿಸಿರುವುವು. ಆ ಸರ್ಪಾದಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ರೂಪವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳಕಾಗೆಮೊದಲಾದ ಜಂತುಗಳು ಮೇಲೆನಿಸುವುವು. ಈ ಕಾಕಾದಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಎರಡುಸಾಲು ಹಲ್ಲು ಗಳುಳ್ಳ ಜಂತುಗಳು ಉತ್ತಮವೆನಿಸುವುವು. ಅವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಚತುಷ್ಪಾದ ಜಂತು ಗಳು ಮೇಲೆನಿಸುವುವು ಆ ಚತುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಎರಡು ಕಾಲಿನ ಜಂತುಗಳೆ ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮನುಷ್ಯಾದಿಗಳು ಉತ್ತಮರೆನಿಸುವರು. ಈಮನುಷ್ಯಜಾತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರರೆಂಬ ನಾಲ್ಕುವರ್ಣದವರು ಮೇಲೆನಿಸು ವರು. ಈ ನಾಲ್ಕುವರ್ಣದವರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮೇಲೆನಿಸುವರು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರಲ್ಲಿಯೂ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಉತ್ತಮರೆನಿಸುವರು. ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದವನು ಮೇಲೆನಿಸುವನು. ಆವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದವರಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಊಹಾಪೋಹಗಳಿಂದ ಸಂದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ನೀಗುವಂತೆ ಉತ್ತಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮೀಮಾಂಸಕನು ಮೇಲೆನಿಸುವನು. ಅವನಿಗಿಂತಲೂ ತನಗೆ ವಿಹಿತವಾದ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ಬರುವವನು ಉತ್ತಮನೆನಿಸುವನು. ಅವನಿಗಿಂತಲೂ ನಿಷ್ಕಾಮನಾಗಿ ಸಂಸಾರನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿದ ವನು ಮೇಲೆನಿಸುವನು. ಅವನಿಗಿಂತಲೂ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಕಲಾಪವನ್ನೂ,

ಕರ್ಮಫಲವನ್ನೂ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿರುವ ನನಗಾಗಿಯೇ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನನ್ನಸ್ವರೂಪವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು, ಭೇದಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ವಸಮನಾಗಿ ವರ್ತಿಸತಕ್ಕವನು ಮೇಲೆನಿಸುವನು. ಜನನೀ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಯಾವನು ಸರ್ವನಿಯಾಮಕನಾಗಿಯೂ ಸರ್ವರಕ್ಷಕನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಭರಸಮರ್ಪಣವನ್ನು ಮಾಡಿ, "ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸತಕ್ಕವನೂ, ಆ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವನೂ ನಾನೇ" ಎಂದು ನಂಬಿ, ಈ ವಿವೇಕಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನೆಂಬ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಚೇತನಾಚೇತನರೂಪವಾದ ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವೆಂದೇ ತಿಳಿದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನೊಡನೆ ಅಭೇದಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಭಾವಿಸುವನೋ, ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಬೇರೊಂದು ಜಂತುವನ್ನು ನಾನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವಂತನು, ತನ್ನ ನಿಜಾಂಶದಿಂದ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಗೌರವಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಎಲೆ ಮನುಪುತ್ರೀ! ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿದ ಭಗವದುಪಾಸನಾತ್ಮಕವಾದ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನಾಗಲೀ, ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದ ಜೀವಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಜ್ಞಾನಯೋಗವನ್ನಾಗಲೀ, ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದರೂ ಜೀವನು ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಸೇರಬಹುದು. ಇನ್ನು ಕಾಲಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರಿಗಿಂತಲೂ, ದೈವಸಂಕಲ್ಪರೂಪವಾದ ಅದೃಷ್ಟಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಪುಣ್ಯಪಾಪರೂಪವಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ, ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ವಸ್ತುವೇ! ಕಾಲವೆನಿಸುವುದು. ಇದು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶರೀರವಾಗಿ, ಅವನ ಆಜ್ಞೆಗೊಳಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಮಹತ್ತು ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಮುಂದೆಮುಂದೆ ರೂಪಾಂತರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಇದೇ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು. ಜೀವಾತ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಜ್ಞಾನರೂಪದಿಂದ ಒಂದೇವಿಧವಾಗಿದ್ದರೂ, ಆ ಆತ್ಮಗಳನ್ನು ದೇವ ಮನುಷ್ಯಾದಿಭೇದಗಳಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಿಗೆ, ಹುಟ್ಟು, ಮುಪ್ಪು, ಸಾವು, ಮುಂತಾದ ಸಂಸಾರಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕುದೂ ಈ ಕಾಲವೇ! ಈ ಕಾಲಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನೇ ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸುವನು. ಈ ಕಾಲರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನೇ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅಧಿಪತಿಯು! ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈ ಕಾಲಸ್ವರೂಪವೇ! ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾನರೇ ಹೊರತು, ಇಂತವರು ಮಿತ್ರರೆಂದೂ, ಇಂತವರು ಶತ್ರುಗಳೆಂದೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಈ

ತನ್ನ ಪಶುಗಳು, ತನ್ನ ಬಂಧುಗಳೆಂಬ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಮರುಳುಗೊಂಡು, ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿನೋಡಿ ತನ್ನ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಎಣೆಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಹಿಗ್ಗುವನು. ಈ ದೇಹವನ್ನು ಪೋಷಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಬಹಳ ಅಕ್ಕರೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ತಾನು ಅದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದಾದ ಸುಖಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅದನ್ನು ಕಷ್ಟಪಡಿಸುವನು. ಈ ಮನಸ್ಸಿನ ಕಳವಳದಿಂದ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತ ವಿವೇಚನೆಯೇ ಇಲ್ಲದೆ, ಯಾವಾಗಲೂ ಪಾಪಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವನು. ನಶ್ವರಗಳಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ದುಃಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ, ಅನೇಕ ಪಾಪಗಳಿಗೂ ಗುರಿಯಾಗುವನು.

ಯೌವನದಶೆಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸುವ ನೆವದಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳಿಗೊಳಗಾಗುವನು. ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಪುರುಷನ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಾವಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಸತಿಯರಾದ ಹೆಂಗಸರು, ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವ ನಲಿದಾಟಗಳನ್ನೂ, ಅವರ ಸಂಭೋಗಚಾತುರ್ಯವನ್ನೂ ನೋಡಿದಾಗ, ಅವನಿಗೆ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಪರವಶವಾಗುವುವು. ಅವರ ಮಾಯೆಗೆ ಮರುಳಾಗುವನು. ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಮುದ್ದುಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಹಿಗ್ಗುವನು. ಕೇವಲ ದುಃಖಪ್ರಚುರವಾದ ತನ್ನ ಮನೆ, ಮಂದಿ, ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಅಭಿಮಾನವನ್ನಿಟ್ಟು, ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಎಚ್ಚರತಪ್ಪದೆ ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ಆಗಾಗ ಅವುಗಳಿಗೆ ಬಂದೊದಗುವ ದುಃಖಗಳನ್ನು ತಾನೇ ನಿವಾರಿಸುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನಿಂದಾದಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಡುವನು. ಸ್ವಲ್ಪದುಃಖವು ನೀಗಿದಂತೆ ತೋರಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅದನ್ನೇ ಪರಮಸುಖವೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಹಗಲುರಾತ್ರಿಯೂ ಎಷ್ಟೋ ಕ್ರೂರಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಪೀಡಿಸಿ, ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ತಂದು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪೋಷಿಸುವನು. ಆ ಹೆಂಡಿರುಮಕ್ಕಳೂ, ಮತ್ತು ಇತರ ಪರಿವಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಿಂದು ಮಿಗಿಸಿದ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವನ್ನು ತಾನು ತಿನ್ನುವನು. ಅವರು ಅನುಭವಿಸಿ ಮಿಗಿಸಿದ ಭೋಗವಸ್ತುಗಳನ್ನೇ ತಾನು ಅನುಭವಿಸುವನು. ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟುದಕ್ಕೆ ಫಲವಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವನು. ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, ದುರದೃಷ್ಟವಶದಿಂದ ಅದನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ, ದುರಾಶೆಯಿಂದ ಪರಸ್ವತ್ತನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉದ್ಯೋಗಿಸುವನು. ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಪೋಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಭಾಗ್ಯಹೀನರು ಕೆಲವರು, ತಾವು ಮಾಡತಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನ

ಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಿಫಲವಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಸಹಿಸಬಾರದ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ತೊಳಲುವರು. ಯಾವವಿಧವಾದ ಸತ್ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ನಡೆಸದೆ ಕೇವಲ ಕೃಪಣರಾಗಿ, ಇಲ್ಲದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುವರು. ಜನನೀ! ಇವೆಲ್ಲವೂ ಯೌವನಕಾರ್ಯಗಳು! ಇನ್ನು ವಾರ್ಧಕಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಭರಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದವನು, ರೋಗದಿಂದಲೋ, ಮುಪ್ಪಿನಿಂದಲೋ ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರೆಯುವುದಕ್ಕೂ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಮಲಗಿದಾಗ, ಅವನ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೇ? ಮೊದಲು ತನ್ನನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಮುತ್ತಿ ಕಿತ್ತು ತಿಂದ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ಮುಂತಾದ ಪರಿವಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಬಹುಕಾಲದಿಂದುತ್ತ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಮುದಿಯಾದ ಎತ್ತನ್ನು ವ್ಯವಸಾಯಗಾರರು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಆದರಿಸದೆ ಉಪೇಕ್ಷಿಸುವರು. ಮೊದಲು ತನ್ನಿಂದ ಪೋಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದವರೇ ಈಗ ತನ್ನನ್ನು ಪೋಷಿಸಬೇಕಾದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದು, ಅವರು ತನ್ನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಉಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೂ, ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳಲಾರನು. ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ಮುಪ್ಪಿನಿಂದ ಸುಕ್ಕುಬಿದ್ದು, ಈಗಲೋ ನಾಳೆಯೋ ಸಾಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ, ಏಳುವುದಕ್ಕೂ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಬಿದ್ದಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವಾಗ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಮಕ್ಕಳು, ತನ್ನನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಹಾಗೆ ಮೂದಲಿಸಿ ತಂದು ಹಾಕಿದ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಳನ್ನೇ ನಾಯಿಯಹಾಗೆ ತಿಂದು, ಆ ತಿಂದ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಜೀರ್ಣಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ರೋಗಬಾಧೆಯಿಂದ ನರಳುತ್ತ, ಕದಲಲಾರದೆ ಮಲಗಿರುವನು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ದುರವಸ್ಥೆಗೆ ತಾನು ಪರಿತಪಿಸಲಾರನು ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಶ್ಲೇಷ್ಮವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಕಂಠನಾಳವು ತಡೆದು, ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಉಸಿರಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ, ಮಾತಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಘುರ್ಘುರಶಬ್ದದಿಂದ ಮೇಲುಸಿರನ್ನೆಳೆಯುತ್ತ ನರಳುವನು. ತಾನು ಮಂಚದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಮಂಚದ ಸುತ್ತಲೂ ನೆಂಟರಿಷ್ಟರು ಗುಂಪುಗೂಡಿ ರೋದಿಸುತ್ತ, ಆಗಾಗ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೂ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಒಳಗೊಳಗೇ ಸಂಕಟದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುವನು. ಅಮ್ಮಾ! ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಯೌವನದಲ್ಲಿಯೂ, ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟಾಗತಕ್ಕ ಅನರ್ಥಗಳು! ಇವೆರಡೂ ಕೇವಲ ದುಃಖಪ್ರಚುರವೇ ಹೊರತು, ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಸುಖವಿಲ್ಲ.

ಇನ್ನು ಮರಣಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಪ್ರಾಯಕಾಲದಿಂದ ಹಿಡಿದು, ಕುಟುಂಬಪೋಷಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯಾಪೃತನಾಗಿ,

ಒಂದು ಸತ್ಕಾರ್ಯವನ್ನಾದರೂ ಆಚರಿಸುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ, ಇಂದ್ರಿಯಚಾಪಲ್ಯವನ್ನೂ ಅಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ, ಜೀವಾವಧಿ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು, ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಬಂಧುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸುತ್ತಲೂ ಗುಂಪುಕೂಡಿ ಅಳುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ಅವರ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವನು. ಒಡನೆಯೇ ಇವನು ಜೀವಿತಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕವಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಾದಿದ್ದ ಯಮಭಟರು ಇವನನ್ನು ಕಾಲಪಾಶದಿಂದ ಬಿಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಬರುವರು. ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ಇವನು ಭಯದಿಂದ ಮಲಮೂತ್ರಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತ ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗುವನು. ರಾಜದೂತರು ಅಪರಾಧಿಯನ್ನೆಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ ಒಡನೆಯೇ ಆ ಯಮಭಟರು ಇವನನ್ನು ಯಾತನಾದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಗೊಳಿಸಿ, ಕೊರಲಿಗೆ ಪಾಶವನ್ನು ಬಿಗಿದು ಬಹುದೂರದವರೆಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು. ನಡುನಡುವೆ ಆ ಯಮಭಟರ ತರ್ಜನಗಳನ್ನೂ, ಹಿಂಸೆಯನ್ನೂ ತಡೆಯಲಾರದೆ ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗುವನು. ಆಗಾಗ ಇವನನ್ನು ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಾಯಿಗಳು ಕಚ್ಚಿ ತಿನ್ನುವುವು. ಈ ಹಿಂಸೆಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವಾಗ, ಹಿಂದೆ ತಾನು ಮಾಡಿದ ದುಷ್ಕೃತ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವನ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುವುವು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುವನು. ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ನೆರಳಾಗಲೀ, ಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ನೀರಾಗಲಿ ಇಲ್ಲದ ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗ, ಈ ಪಾಪಿಜೀವನು, ಹಸಿವುಬಾಯಾರಿಕೆಗಳಿಂದ ತಪಿಸುತ್ತ, ನಡುನಡುವೆ, ಕಾದ ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ಅತಿಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತ, ಮೇಲೆ ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪದಿಂದಲೂ, ಕೆಳಗೆ ಕಾಡುಗಿಚ್ಚಿನ ಕಾವಿನಿಂದಲೂ, ಸುತ್ತಲೂ ಅತ್ಯುಷ್ಣವಾಗಿ ಬೀಸುವ ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಬಡಿತದಿಂದಲೂ ಯಮಭಟರು ಆಗಾಗ ಬೆನ್ನಿನಮೇಲೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಕೊರಡೆಯ ಪೆಟ್ಟುಗಳಿಂದಲೂ ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆಯನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ ಅತಿಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಮುಂದೆಸಾಗುವನು. ಕೇವಲ ಗಾಢಾಂಧಕಾರದಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಕೆಟ್ಟದಾರಿಯೇಂದಲೇ ಪಾಪಿಜೀವಗಳನ್ನು ಯಮದೂತರು ಅತಿವೇಗದಿಂದೆಳೆದುಕೊಂಡುಬಂದು, ಯಮನ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ತಂದು ಸೇರಿಸುವರು. ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾದ ಈ ದಾರಿಯು ಇಲ್ಲಿಂದ ತೊಂಭತ್ತೊಂಬತ್ತು ಸಾವಿರಯೋಜನಗಳಿರುವುವ. ಈ ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಜೀವನು ಯಾತನೆಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಆಗಾಗ ಮೂರ್ಛೆಬೀಳುವನು. ತಿರುಗಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಸಾಗುವನು. ಇಷ್ಟು ದೂರವಿದ್ದರೂಕೂಡ ಈ ಜೀವನು ಎರಡು ಮೂರು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲದೊಳಗಾಗಿಯೇ ಸಾಗಿಸಲ್ಪಡುವನು. ಆ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿದಮೇಲೆಯೂ ಕೂಡ, ಇಂತಹ ಪಾಪಾತ್ಮರು ಅನುಭವಿಸತಕ್ಕ ಬಾಧೆಗೆ ಮಿತಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಯಮಭಟರು ಅವನ ಶರೀರವನ್ನು ಉರಿಯುವ ಕೊಳ್ಳಿ

ಯಿಂದ ಚುಚ್ಚುವರು! ಕೆಲವರು ಅವನ ಶರೀರದ ಮಾಂಸವನ್ನೇ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿ ಅವನ ಬಾಯಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ತಿನ್ನಿಸುವರು! ನಾಯಿ, ನರಿ, ಹದ್ದು ಮುಂತಾದ ಕ್ರೂರ ಜಂತುಗಳಿಂದ ದೇಹದ ನರಗಳನ್ನು ಕೀಳಿಸುವರು! ಚೇಳು, ಹಾವು ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಕಚ್ಚಿಸುವರು! ದೇಹವನ್ನು ತುಂಡುತುಂಡಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸುವರು! ಆನೆಯ ಕಾಲಿನಿಂದ ತುಳಿಸುವರು! ಪರ್ವತಾಗ್ರದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ನೂಕುವರು! ಹಳ್ಳಕೊಳ್ಳಗಳ [illegible]ವರು! ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರವೇ ಮೊದಲಾದ ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಡಹಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಬಾಧಿಸುವರು! ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಲಿ, ಪುರುಷನಾಗಲೀ ಈ ಯಾತನಾ ದೇಹಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಬಹಳವಾದ ಹಿಂಸೆಗಳನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕು. ಓ! ಜನನೀ! "ಇಷ್ಟೊಂದು ಕ್ರೂರವಾದ ನರಕಗಳೂ ಉಂಟೆ"? ಎಂದು ನೀನು ಸಂದೇಹಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಎಲ್ಲಾ ನರಕಬಾಧೆಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವವರಿಷ್ಟೋ ಮಂದಿಯುಂಟು. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವರ್ಗಸುಖವಾಗಲೀ, ನರಕಬಾಧೆಯಾಗಲೀ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಕೇವಲ ಕುಟುಂಬಪೋಷಣಕ್ಕಾಗಲೀ, ಉದರಭರಣಕ್ಕಾಗಲೀ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದವರು, ಕೊನೆಗೆ ಆ ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನೂ, ಆ ತಮ್ಮ ದೇಹಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ನರಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ತಾವು ಹಿಂದೆ ಪಟ್ಟಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಫಲವನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಿಲ್ಲ. ಇತರಭೂತಗಳಿಗೆ ದ್ರೋಹವನ್ನಾದರೂ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಹಣದಿಂದ ತಾವು ಪೋಷಿಸಿದ ತಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು, ಅದರಿಂದ ತನಗೆ ತಗುಲು ಕಟ್ಟಿದ ಪಾಪವನ್ನೇ ಪ್ರಯಾಣದ ಬುತ್ತಿಯನ್ನಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನರಕದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಹೋಗಬೇಕಾಗುವುದು. ಅವರವರು ಈ ಕುಟುಂಬಭರಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಅವರವರೇ ಫಲವನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಅವನ ಪಾಪದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಉಪಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕುಟುಂಬದವರಾದರೂ ಆ ಪಾಪಫಲಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಗಳಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಲಾರರು. "ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಪಾಪವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬಾರದೇ" ಎಂದರೆ, ಇದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ! ಈ ಪಾಪಸಂಬಂಧವು ಈಶ್ವರಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಬರುವುದು. ಕಳವು ಮಾಡಿದವನು, ಕದ್ದ ಪದಾರ್ಥವನ್ನೂ ಕಂಕುಳಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಆ ಪದಾರ್ಥವು ತನ್ನಲ್ಲಿರುವವರೆಗೂ ಭಯದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತ, ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೂ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ಓಡುವಂತೆ, ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಆ ಪಾಪವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೇ ದುಃಖಿತನಾಗಿ ಓಡುತ್ತಿರುವನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬಪೋಷಣವೆಂಬುದು ಒಂದು ಧರ್ಮವಾಗಿದ್ದರೂ, ಕೇವಲ ಅಧರ್ಮದಿಂದಲೇ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುವವನು, ನರಕದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯದಾದ ಅಂಧತಮಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೀಳುವನು. ಯಮಲೋಕದ ನರಕಯಾತನೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ.

ಅನುಭವಿಸಿ, ಆದರಿಂದ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಹೊಂದಿದಮೇಲೆ, ಶುದ್ಧನಾದ ಜೀವನು, ಪ್ರಾಯಕವಾಗಿ ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮೂವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಗರ್ಭಜನ್ಮಾದಿ ದುಃಖಗಳು

ಅಮ್ಮಾ! ಕೇಳು! ಇದುವರೆಗೆ ನಿನಗೆ ಯೌವನದಲ್ಲಿಯೂ, ವಾರ್ಧಕದಲ್ಲಿಯೂ, ಮರಣಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಮರಣಾನಂತರದಲ್ಲಿಯೂ, ಮನುಷ್ಯನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆನು. ಇನ್ನು ಜೀವನು ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನಿಗುಂಟಾಗುವ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಜೀವನು ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ತಾನು ನಡೆಸಿದ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವನ್ನನುಭವಿಸಿದಮೇಲೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಹುಟ್ಟುವನು. ಆದರೆ ಕರ್ಮಫಲಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿ ಮುಗಿಸಿದಮೇಲೆ ಶುದ್ಧನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು. ತಿರುಗಿ ಶರೀರದೊಡನೆ ಹುಟ್ಟುವನೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿ, ತಿರುಗಿ ತನ್ನ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಈಶ್ವರಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆ ಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಹುಟ್ಟುವುದೆಂದರೆ ಹೇಗೆ? ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಳೆದುಹೋದಮೇಲೆ ಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಹುಟ್ಟುವನೆಂದೂ, ಕರ್ಮವಶದಿಂದಲೇ ಈ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂದೂ ಹೇಳುವುದು ಪರಸ್ಪರವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಬಹುದು. ಅದು ಹಾಗಲ್ಲ! ನರಕವನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕಾದ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕ್ಷೀಣಿಸಿದಮೇಲೆ, ಆದರಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ, ತಿರುಗಿ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವನೇಹೊರತು ಅವನ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಕ್ಷೀಣಿಸಿ ಹೋದುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಕೂಡದು. ಈ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳು ತೀರಿದಮೇಲೆಯೂಕೂಡ, ಶರೀರಸಂಬಂಧವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ಕರ್ಮಶೇಷವು ತೀರಿಹೋಗಲಾರದು. ಇದು ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದಿಯೇ ಕ್ಷೀಣಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ ನರಕಾನುಭವದಿಂದ ಕ್ಷೀಣಿಸಲಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ಜೀವನು, ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರವಾಗಿ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಶೇಷಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಬೇಕಾಗುವುದು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಜೀವನು ಮೊದಲು ಪುರುಷನ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅದರಮೂಲಕವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಗರ್ಭಕೋಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ರಕ್ತದೊಡನೆ ಕಲೆತಿರುವನು. ರಕ್ತಮಿಶ್ರವಾದ ಈ ವೀರ್ಯವು ಐದುರಾತ್ರಿಗಳವರೆಗೆ ಪಕ್ವವಾಗಿ ಗುಳ್ಳೆಯಂತೆ ಉಂಡೆ

ಯಾಗುತ್ತ ಬರುವುದು. ಹತ್ತು ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿ ಅದು ಬೋರೆಯಹಣ್ಣಿನ ಆಕಾರಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಠಿನವಾಗುವುದು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿ ಒಂದು ಮಾಂಸದ ಮುದ್ದೆಯ ಅಥವಾ ಒಂದು ಮೊಟ್ಟೆಯ ಆಕಾರಕ್ಕೆ ತಿರುಗುವುದು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿ ಆ ಮಾಂಸಪಿಂಡದಲ್ಲಿ ತಲೆಯೂ, ಎರಡನೆಯ ತಿಂಗಳು ಮುಗಿಯುವುದರೊಳಗಾಗಿ, ಕೈ, ! ಕಾಲು, ಮುಂತಾದ ಅವಯವ ವಿಭಾಗಗಳೂ, ಮೂರನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಉಗುರು, ಕೂದಲು, ಎಲುಬು, ತೊಗಲು, ಮುಂತಾದುವೂ, ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷಚಿಹ್ನಗಳನ್ನು ತೋರಿಸತಕ್ಕ ಲಿಂಗಗಳೂ, ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ, ಮೂಗು ಮುಂತಾದ ರಂಧ್ರಗಳೂ ಏರ್ಪಡುವುವು. ನಾಲ್ಕನೆಯತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಧಾತುಗಳೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಬರುವುವು. ಐದನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳು ಕಾಣುವುವು ಆರನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಗರ್ಭದ ಚೀಲದಲ್ಲಿ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟು, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಬಲಭಾಗದ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಅಮ್ಮಾ ! ಆಗ ಆ ಜೀವನಿಗುಂಟಾಗುವ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ ? ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭಕೋಶದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಈ ಜೀವನಿಗೆ, ಆ ತಾಯಿಯು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅನ್ನಪಾನಾದಿಗಳಿಂದ, ರಕ್ತಮಾಂಸಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಧಾತುಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಬಂದಹಾಗೆಲ್ಲಾ, ಅನೇಕ ಕ್ರಿಮಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಾನವಾಗಿಯೂ, ಅಸಹ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಗರ್ಭದ ಗುಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ನರಳುತ್ತಿರಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಅಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಕ್ರಿಮಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹಸಿವಿನ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಆ ಜೀವನ ಅವಯವಗಳನ್ನು ಕಚ್ಚಿ ತಿನ್ನುತ್ತಿರುವುವು. ಆಗ ಆ ಜೀವನ ದೇಹವು ಬಹಳ ಮೃದುವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಕ್ರಿಮಿಗಳ ಕಡಿತದಿಂದುಂಟಾದ ವೇದನೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ, ಅದನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಆಗಾಗ ಮೂರ್ಛೆಬಿದ್ದು ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಇದಲ್ಲದೆ ತಾಯಿಯು ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ತಿನ್ನುವ ಉಪ್ಪು, ಹುಳಿ, ಕಾರ, ಮುಂತಾದ ಆಹಾರದೋಷದಿಂದಲೂ, ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಉಷ್ಣದಿಂದಲೂ, ಅವನ ದೇಹವು ಬೆಂದುಬೆಂಡಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ಕ್ರೂರವಾದ ಆಹಾರಗಳಿಂದ ಅವನ ಅವಯವಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಹಳ ವೇದನೆಗೊಳಗಾಗುವುವು. ಮತ್ತು ಗರ್ಭದ ಚೀಲದಿಂದಲೂ, ಅದರ ಹೊರಗೆ ತಾಯಿಯ ನರಗಳ ಕಟ್ಟಿನಿಂದಲೂ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟು, ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ, ಮಲಮೂತ್ರಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಆ ಗುಳಿಯಲ್ಲಿ, ಅತ್ತಿತ್ತ ಕದಲಲಾರದೆ, ಬೆನ್ನನ್ನೂ, ಕಂಠವನ್ನೂ, ಬಗ್ಗಿಸಿ, ತಲೆಯನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ, ತನ್ನ ದೇಹವೇ ತನಗೆ ಸ್ವಾಧೀನವಿಲ್ಲದಂತೆ ಉಡುಗಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಆಗ ದೈವವಶದಿಂದ ಆತನಿಗೆ ತನ್ನ ಪೂರ್ವಕರ್ಮಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯುಂಟಾಗುವುದು. ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ

ತಾನು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು, ಆಗಾಗ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಡುವನು. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲದೆ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅಮ್ಮಾ! ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಯಾವ ಸುಖವನ್ನು ತಾನೇ ಹೊಂದುವನು? ಆದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಏಳನೆಯತಿಂಗಳು ಹುಟ್ಟಿದುದು ಮೊದಲು, ಅವನಿಗೆ ಮುಂದೆ ತನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಸುಖದುಃಖಗಳ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುವುದು. ಆಗ ಪ್ರಸೂತಿವಾಯುವು ಅವನನ್ನು ಅತ್ತಿತ್ತ ಕದಲಿಸುವುದಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿ ನಡುಗಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಇತರ ಕ್ರಿಮಿಗಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಒಬ್ಬನಂತೆ ಆ ವಾಯುವಿನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಒಂದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ನಾನಾಕಡೆಗಳಿಗೆ ಕದಲುತ್ತಿರುವನು. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಬರುವುದರಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು "ಅಯ್ಯೋ! ನಾನು ಬುದ್ಧಿಗೆಟ್ಟು ಎಂತಹ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆನು! ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಎಂತಹ ಕ್ರೂರವಾದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು!" ಎಂದು ಮುಂದಿನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ತನಗುಂಟಾಗುವ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಆಗಲೇ ತಿಳಿದು ಭಯಪಟ್ಟು ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, "ಓ ಜಗದ್ರಕ್ಷಕಾ! ನನ್ನ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ನನ್ನನ್ನುದ್ಧರಿಸಬಾರದೇ" ಎಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಮೊರೆಯಿಡುವನು. ಆ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವ ಏಳು ಧಾತುಗಳಿಂದ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಾಗಲೂ ಅವನು, ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಅಂಜಲಿಬದ್ಧನಾಗಿ, ಯಾವನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ತನಗೆ ಆ ವಿಧವಾದ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯುಂಟಾಯಿತೋ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕುರಿತು ಗದ್ಗದಸ್ವರದಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವನು. "ಓ ಪರಮಪುರುಷಾ! ನೀನು ಸಮಸ್ತಜಗತ್ತನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವನು. ಲೋಕರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅನೇಕರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸತಕ್ಕವನು. ನನ್ನ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನನಗೆ ಈ ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದವನೂ ನೀನೇ! ಆದುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತಭಯನಿವಾರಣವಾದ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನೇ ನಾನು ಮರೆಹೊಕ್ಕಿರುವನು. ದೇವಾ! ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಂಸಾರ ಭಯನಿವಾರಕವಾದ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸದೆ ಹೋದುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನನಗೆ ಇಂತಹ ಗತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಹೇ ನಾಥಾ! ಜೀವನಂತೆ ನೀನೂ ಕೂಡ ಆಗಾಗ ಈ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಬೇರೆಬೇರೆ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಧರಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಆ ಮಾಯೆಯ ಗುಣಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟಲಾರವು. ಮುಪ್ಪು, ಸಾವು ಮುಂತಾದ ವಿಕಾರಗಳೇನೂ ನಿನಗೆ ಸಂಭವಿಸಲಾರವು. ನಮ್ಮಂತಹ ಜೀವಾತ್ಮರ ಜ್ಞಾನದಂತೆ ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನವು ಸಂಕುಚಿತವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ. ನೀನು ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನ

ಸ್ವರೂಪನು. ಇಂತಹ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು. ನನ್ನಂತೆಯೇ ನೀನೂ ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದ ಕಲ್ಪಿತವಾದ ಈ ದೇಹಾದಿಗಳಿಂದ ಆಗಾಗ ಮರೆಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದರ ದೋಷವು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಅಂಟಲಾರದು. ನೀನು ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ನಿಯಮಿಸತಕ್ಕವನು. ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು ಯಾವಾಗಲೂ ಪುಣ್ಯಪಾಪಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸಂಕೋಚವನ್ನು ಹೊಂದಲಾರದು. ನೀನು ಸರ್ವಜ್ಞನು. ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾಗಿ, ವಿಲಕ್ಷಣ ಮಹಿಮೆಯಿಂದೊಪ್ಪುತ್ತಿರುವವನು. ಇಂತಹ ಪರಮಪುರುಷನಾದ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕಿರುವೆನು. ಹೇ ದೇವಾ! ನನ್ನಂತಹ ಜೀವನು ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದಲೇ ಮೋಹಿತನಾಗಿ, ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುಬೀಳುವುದಕ್ಕೂ ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವೇ ಕಾರಣವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. 'ಕಟ್ಟಿದವನೇ ಬಿಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ನ್ಯಾಯದಂತೆ, ನನ್ನನ್ನು ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುಹಾಕಿದ ನೀನೇ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಸಮರ್ಥರಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಸಾರಬಂಧದಿಂದಲೇ ನನ್ನಂತಹ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಜ್ಞಾನಸಂಕೋಚವುಂಟಾಗಿ, ತನ್ನ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಾನು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ಜನನ ಮರಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವನು. ಇಂತವರಿಗೆ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗಬೇಕಾದರೂ, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟ ಜೀವನು, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಭೂತಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತ-ಮಾನಗಳೆಂಬ ಮೂರುಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಕುಚಿತವಾಗದೆ, ಜೀವಾತ್ಮಪರಮಾತ್ಮರ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯತಕ್ಕ ಜ್ಞಾನವು, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಜೀವನಿಗೂ ಉಂಟಾಗಲಾರದು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಈ ತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ತಡೆಯಿಲ್ಲದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನು! ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳಿಗೂ ನೀನೇ ಅಧಿಪತಿಯಾದುದರಿಂದ, ಅವರಿಗೂ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಈ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಮೊದಲಾಗಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕರ್ಮವೆಂಬ ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಮರೆಸಿಹೋದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರು. ಹೀಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊರತು ಇತರರೆಲ್ಲರೂ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದಿರುವಾಗ, ನೀನಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ಬಿಡಿಸತಕ್ಕವರಾರು? ತಾನೇ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಬಲ್ಲನು? ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೀನು ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿ, ಅವರನ್ನು ನಿಯಮಿಸತಕ್ಕವನು. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಜೀವಾತ್ಮಗಳು ನಿನ್ನ ಅಂಶಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಇಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು

ಮರೆಹೋಗುವೆನು. ಜೀವಾತ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿದ್ದರೂ, ತನಗೆ ಸಹಜವಾದ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಾದಿಗುಣಗಳ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯನ್ನು ಹೊಂದದೆ, ನಮ್ಮಂತವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನಪ್ರದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರದ ಕಟ್ಟನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಮಹೋಪಕಾರ ವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ನಮಗೆ ಬೇರೆ ಗತಿಯೇನು ? ಓ ಭಗವಂತಾ ! ಬೇರೊಬ್ಬರ (ತಾಯಿಯ) ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಗರ್ಭಕೋಶವೆಂಬ ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿನ ಕ್ರಿಮಿಗಳಿಂದ ಕಚ್ಚಲ್ಪಡುತ್ತ, ಅಲ್ಲಿನ ರಕ್ತದಲ್ಲಿಯೂ, ಮಲಮೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮುಳುಗಿ, ಅಲ್ಲಿನ ಜಠರಾಗ್ನಿಯ ಕಾವಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬೆಂದು, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲದೆ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತ, ಈ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಹೇಗಾದರೂ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ಕಾಲಾವಧಿಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ದಿನಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕವಿಡುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಯಾವಾಗ ಈ ಕೂಪದಿಂದ ಉದ್ಧ ರಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸುವೆಯೋ ಕಾಣೆನು ! ದೇವಾ ! ಸರ್ವನಿಯಾಮಕನಾದ ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪ ದಿಂದಲೇ ನಾನು ಈ ಗುಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವೆನು. ದಯಾಸಾಗರನಾದ ನಿನ್ನ ಅನು ದಿಂದಲ್ಲವೇ ನನಗೆ ಈ ಹತ್ತುತಿಂಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ವಿಧವಾದ ಜ್ಞಾನಪ್ರದಾನ ವನ್ನು ಮಾಡಿದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರದಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಲಿ ? ದೀನನಾಥನಾದ ನೀನು ನನಗೆ ಮಾಡಿರುವ ಉಪಕಾರ ಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೀನೇ ಸಂತೋಷಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ, ನಾನು ಯಾವವಿಧದಿಂ ದಲೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಲಾರೆನು. ಇದೋ ! ಈ ಅಂಜಲಿಯೊಂದು ಹೊರತು, ಬೇರೆ ಯಾವ ಉಪಕಾರವನ್ನೂ ನಾನು ಮಾಡಲಾರೆನು. ನಾನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಈ ಅಂಜಲಿಯನ್ನೇ ನೀನು ದೊಡ್ಡಪ್ರತ್ಯುಪ ಕಾರವನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ಈ ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಬೇಕು. ದೇವಾ ! ಪರ ಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ಥಾನವಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮಪುರವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುದಾಗಿಯೂ, ಅವನವನ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಏರ್ಪಟ್ಟುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ದೇಹದಲ್ಲಿ, ಆ ಪ್ರಕೃತಿ ಗಿಂತಲೂ ಬೇರ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಏಳು ಬಗೆಯ ತ್ವಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟವನಾ ಗಲೂ, ಶಮದಮಾದಿಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಜೀವನು (ಯೋಗಿಯು) ಈಶ್ವರದತ್ತವಾದ ಯಾವ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಆ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವನೋ, ಅದೇವಿಧ ವಾದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಾನೂ ಈಗ, ಹೊರಗೂ ಒಳಗೂ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಹೇ ದೇವಾ ! ಈ ಗರ್ಭನರಕವು ನನಗೆ ವಿಶೇಷಬಾಧೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಈಗ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನ ಹೇತುವಾದ ಈ ಸ್ಥಳ ವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಈ ರೂಪದಿಂದ

ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದೊಡನೆಯೇ, ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯು ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಆವರಿಸಿ, ಈ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನೀಗಿಸಿ ಬಿಡುವುದು. ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ದೇಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಬಂದು, ತಿರುಗಿತಿರುಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಸಾಯುತ್ತ ಸಂಸಾರಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಬೇಕಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಈ ಗರ್ಭಕುಹರದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿದರೂ, ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕಭಯಂಕರವಾದ ಸಂಸಾರ ಕೂಪದಲ್ಲಿ ಬೀಳಿಸದೆ, ನನಗೆ ಇಸೇವಿಧವಾದ ಜ್ಞಾನವು ಮುಂದೆಯೂ ಇರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಆದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ನಿನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಈ ಗರ್ಭಕೂಪದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವಂತೆ, ಸಂಸಾರಕೂಪದಿಂದಲೂ ನನ್ನನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಮುಂದೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನನಗೆ ಈ ಗರ್ಭವಾಸದುಃಖವು ಬಾರದಂತೆಯೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ನಿನ್ನ ಪಾದಾಶ್ರಿತರಿಗೆ ಯಾವ ಕಷ್ಟವೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಕಾಪಾಡಬೇಕಾದುದು ನಿನ್ನ ಭಾರವಲ್ಲವೇ" ಎಂದು ಗರ್ಭಗೋಳದಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ದುಃಖಕ್ಕೊಳಗಾದಜೀವನು, ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತ ಹತ್ತು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿದ್ದಮೇಲೆ, ಒಳಗಿನಿಂದ ಪ್ರಸೂತಿವಾಯುವು ಆ ಜೀವನನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ತಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದು. ಈ ವಾಯುವಿನ ಒತ್ತುವಿಕೆಯಿಂದ ಜೀವನು ತನ್ನ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಕದಲಿ, ತಲೆಯನ್ನು ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಎಷ್ಟೋ ಕಷ್ಟದಿಂದ ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುವನು ಅವನು ಹೊರಕ್ಕೆ ತಲೆಯಿಕ್ಕಿದೊಡನೆಯೇ ಅವನಿಗಿದ್ದ ಹಿಂದುಮುಂದಿನ ಜ್ಞಾನವೆಲ್ಲವೂ ನಷ್ಟವಾಗುವುದು ರಕ್ತದಿಂದ ತೊಯ್ದು ಮೈಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ನೆಲಕ್ಕೆಬಿದ್ದು ಹುಳುವಿನಂತೆ ಒದ್ದಾಡುವನು. ಒಡನೆಯೇ ಅಜ್ಞಾನವು ಬಂದು ಕವಿಯುವುದರಿಂದ, ರೋದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗುವನು. ಅವನ ದು:ಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಯಾರೂ ತಿಳಿಯಲಾರರು. ಇವನು ಹೀಗೆ ಬಾಯಿಂದ ಮಾತನಾಡಲಾರದೆ ರೋದನಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಆ ಶಿಶುವಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ, ತಾಯಿ ಮುಂತಾದವರು, ತಮಗೆ ತೋರಿದಂತೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನಾರಂಭಿಸುವರು. ಹಸಿವಿನ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಅಳುವಾಗ ಅಜೀರ್ಣ ಸಂಬಂಧವಾದ ಹೊಟ್ಟೆಯ ನೋವಿಗಾಗಿ ಅಳುವನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಬೇವಿನ ರಸ ಮುಂತಾದ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಸುರಿಯುವರು. ಹೊಟ್ಟೆಯ ನೋವಿಗಾಗಿ ಅಳುವಾಗ ಹಸಿವಿಗಾಗಿ ಅಳುವನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಸ್ತನ್ಯವನ್ನು ಕುಡಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಆದರಿಂದ ಆ ಶಿಶುವಿನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಾಧೆಯುಂಟಾಗುವುದು. ಆಗಾಗ ಆ ಶಿಶುವನ್ನು ತಂದು ತಗಣೆಗಳಿಂದಲೂ. ಸೊಳ್ಳೆಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿ ಕಲ್ಮಷವಾದ

ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸುವರು, ಇವುಗಳ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತ, ಮೈಯನ್ನು ತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ ಏಳುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ, ಕುಳ್ಳಿರುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ, ನಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ, ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಅಳುತ್ತಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕಬಾಧೆಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ ಎಷ್ಟೋ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಆ ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಳೆಯುವನು. ಈ ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯು ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳು ತಲೆಯೆತ್ತುವುವು. ಈ ಕಾಮಕ್ರೋಧಗಳೂ ಜೀವನ ಶರೀರದೊಡನೆಯೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಬರುವುವು. ತನ್ನ ನಾಶವನ್ನೇ ತಾನು ತಿಳಿಯದೆ, ತನಗೆ ಆಸೆಯು ಹೆಚ್ಚಿದಷ್ಟು ತನ್ನ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಿಗಳಾದವರಲ್ಲಿ ಕೋಪವನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದ ಕಲ್ಪಿತವಾದ ದೇಹವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವ ಆ ಜೀವನು, ವಿವೇಕಹೀನನಾಗಿ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನೇ ನಡೆಸುವೆನೆಂದೂ ಎಲ್ಲವೂ ತನ್ನದೆಂದೂ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳಿಂದ ಬೀಗಿ ಬೆರೆಯುವನು. ಹೀಗೆ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನು ತಾನು ಯಾವಯಾವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರೆ ತನಗೆ ಸಂಸಾರವು ಕಟ್ಟುವುದೋ ಅಂತಹ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತ, ತಿರುಗಿತಿರುಗಿ ಜನನಮರಣಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದು, ತಿರುಗಿ ದುಃಖಪ್ರಚುರವಾದ ಆ ದೇಹವನ್ನೇ ಹೊಂದುವನು. ಕುಟುಂಬಪೋಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಅಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ, ನರಕದ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುವನು. ಜನನೀ! ಕುಟುಂಬವ್ಯಸನದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಅನರ್ಥಗಳಿಗೊಳಗಾಗುವನೆಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲೆಯಾ? ಇತರ ಸಹವಾಸವನ್ನು ತಲೆಗೇರಿಸಿಕೊಂಡರೂ, ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸತ್ಯ, ಶೌಚ, ದಯೆ, ದಾಸ್ಯ, ಬುದ್ಧಿ, ಸಂಪತ್ತು, ಲಜ್ಜೆ, ಕೀರ್ತಿ, ತಾಳ್ಮೆ, ಶಮ, ದಮ, ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಾಶಹೊಂದದಿರವು. ವಿವೇಕಿಯಾದವನು ಇಷ್ಟೊಂದನರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಈ ದುಸ್ಸಹವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಶಿಶ್ನೋದರಪರಾಯಣರಾದ ಅಸತ್ತುಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿದವನು ಅವರಿಂದ ದುರ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಎಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಮೊದಲಿನಂತೆ ನರಕದಲ್ಲಿಯೇ ಬೀಳುವನು. ಯಾರು ಕೇವಲವಿಷಯಾಸಕ್ತರಾಗಿರುವರೋ, ಯಾರು ಸ್ವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ದೇಹವನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸುವರೋ, ಯಾರು ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದ ಮೂಢಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರೋ ಯಾರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಾಳ್ಮೆಯಿಲ್ಲದವರೋ, ಯಾರು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮೋಹಪಾಶಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದು ಅವರ ಕೈಯಾಟದ ಬೊಂಬೆಗಳಂತೆ ಅವರು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಆಡುತ್ತಿರುವರೋ, ಅಂತವರನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ, ಅವರ ದುಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ಶೋಕಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು, ಅಂತವರೊಡನೆ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವೂ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಸ್ತ್ರೀಸಂಗದಿಂದಾಗಲೀ, ಆ

ಸ್ತ್ರೀಸಂಗವುಳ್ಳವರೊಡನೆ ಸಹವಾಸಮಾಡುವುದರಿಂದಾಗಲೀ, ಉಂಟಾಗುವಷ್ಟು ಅನರ್ಥಗಳು ಪುರುಷನಿಗೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಉಂಟಾಗಲಾರದು. ಇದರಿಂದ ದುಃಖವೇ ಹೊರತು ಎಂದಿಗೂ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮೋಹಪಾಶವೆಂಬುದು, ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಬಲವಾಗಿ ಸೆಳೆದು ಕಟ್ಟಿಹಾಕದೆ ಬಿಡಲಾರದು. ಅಮ್ಮಾ! ಇದಕ್ಕೊಂದು ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ತನ್ನ ಕುಮಾರಿಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವಳ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೋಹಿತನಾಗಿ ಅವಳನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಅವಳು ಮೃಗರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಓಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಬಿಡದೆ, ತಾನೂ ಮೃಗರೂಪವನ್ನೇ ಧರಿಸಿ, ಅವಳನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಹೋಗಿ ಹಿಡಿದನು. ಮಹಾತ್ಮನಾಗಿ ಜ್ಞಾನಾಧಿಕನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಅಂತಹ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಹೀಗೆ ಸ್ತ್ರೀಮೋಹದಿಂದ ಮರುಳಾಗಿ, ಲಜ್ಜೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗಳನ್ನೇ ಸಂಭೋಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದನಲ್ಲವೇ! ಇನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯಜನರಿಗೆ ಈ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯು ಹುಟ್ಟುವುದೇನಾಶ್ಚರ್ಯ! ಸ್ತ್ರೀಸಾಂಗತ್ಯವೆಂಬುದು ಅಯಸ್ಕಾಂತವು ಕಬ್ಬಿಣವನ್ನೆಳೆಯುವಂತೆ ಪುರುಷರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಕರ್ಷಿಸಿಬಿಡುವುದು. ಆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಕೂಡ ಈ ಮೋಹಪಾಶವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಹೋದರು. ಅತ್ಯಂತಜ್ಞಾನಾಧಿಕನಾದ ನಾರಾಯಣಮಹರ್ಷಿಯೊಬ್ಬನ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಈ ಸ್ತ್ರೀಮಾಯೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡವರಿಲ್ಲ. ಅಮ್ಮಾ! ಸ್ತ್ರೀರೂಪದಿಂದ ಲೋಕವನ್ನು ಕಾಡಿರುವ ಆ ಭಗವನ್ಮಾಯೆಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೇನೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ಈ ಸ್ತ್ರೀಶಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಹುಬ್ಬನ್ನು ಒಂದಾವರ್ತಿ ಕುಣಿಸುವುದರಿಂದಲೇ, ಲೋಕವಿಜಯಿಗಳಾದ ಅನೇಕ ಶೂರರನ್ನೂ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರನ್ನೂ ಕುಣಿಸಾಡಿಸಿಬಿಡುವುದು. ನನ್ನನ್ನುಪಾಸನೆ ಮಾಡಿ ಅದರಿಂದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೋರುವವರು, ಮೊದಲು ಈ ಸ್ತ್ರೀಸಂಗವನ್ನು ಶುದ್ಧಾಂಗವಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಜ್ಞಾನಾಧಿಕನಾದರೂ ಬುದ್ಧಿಗೆಟ್ಟು ಅಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿ, ಘೋರನರಕಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಳುವನು. ಉಪಚಾರ ಮೊದಲಾದ ಸೇವೆಯಿಂದ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತಿರುವ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವಾದ ಈ ಭಗವನ್ಮಾಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ಪುರುಷನು, ಮೇಲೆ ಹುಲ್ಲಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟ ಹಾಳುಬಾವಿಯಂತೆ, ಅದನ್ನು ತನಗೆ ಮೃತ್ಯುಹೇತುವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕೇ ಹೊರತು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಬಾರದು. ಇಂತಹ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪುರುಷನಿಗೆ ತಿಳಿಯದ ಹಾಗೆಯೇ ಸುಖಭ್ರಾಂತಿ

ಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಮಹಾನರ್ಥಗಳನ್ನು ತಂದು ಸೇರಿಸುವರು. ಇದರಂತೆಯೇ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಕೂಡ ಮೋಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರಾದರೆ ಪುರುಷರ ಸಹವಾಸವನ್ನು ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ಜೀವಾತ್ಮನು ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಮೋಹಗೊಂಡು, ಮರಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಸ್ತ್ರೀವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಬರುವುದರಿಂದ, ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ನಾಗಿದ್ದ ಜೀವನೇ ಈಗ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮರೆತು, ತನ್ನನ್ನು ಹೆಂಗಸಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವನು. ಪುರುಷರೂಪದಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹರಡಿರುವ ಭಗವನ್ಮಾಯೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಮೋಹಗೊಳ್ಳುವನು. ಅಂತವನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದರೆ ಅವನಿಂದ ತಾನು ಬೇಕಾದ ಉಡಿಗೆಗಳನ್ನೂ, ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ, ಇತರ ಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಪಡೆಯಬಹುದೆಂದೂ, ಅವನೇ ತನಗೆ ಭರ್ತನೆಂದೂ ಭಾವಿಸುವನು. ಬೇಟೆಗಾರರ ಹಾಡು ಜಿಂಕೆಗಳಿಗೆ ಅನರ್ಥವನ್ನು ತಂದಿಡುವಂತೆ, ಪುರುಷವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂಬ ನನ್ನ ಮಾಯೆಯು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಆಸೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಅನರ್ಥವನ್ನು ತಂದಿಡುವು ದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಜನನೀ! ಹೀಗೆ ಜೀವನು, ಗರ್ಭಕೋಶದಲ್ಲಿಯೂ, ಜನನಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಬಾಲ್ಯಯೌವನ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಮುಪ್ಪು, ಸಾವು, ಮುಂತಾದ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದ ಕಷ್ಟಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿದೆನಷ್ಟೇ? ಇದರ ಮೇಲೆ ನಿನಗೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಸಂದೇಹಗಳುಂಟಾಗಬಹುದು. ಉತ್ಪತ್ತಿವಿನಾಶಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ನಿತ್ಯವಸ್ತುವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಜೀವನಿಗೆ ಜನನಮರಣಗಳೆಂಬುದು ಹೇಗೆ! ಅಥವಾ ಅವನಿಗುಂಟಾಗುವ ಜನನ ಮರಣಗಳ ಸ್ವರೂಪವೆಂತಹುದು? ಶರೀರಾನುಭವ ದಿಂದಲೇ ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳೂ ಕ್ಷೀಣಿಸುವುದಾದರೆ, ಅವನ ಒಂದು ಶರೀರವನ್ನೆತ್ತಿ ದಾಗಲೇ ಅವನ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಿಸಿ ಹೋಗಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಹೀಗೆ ಕರ್ಮಕ್ಷ ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಜೀವನಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಶರೀರವುಂಟಾಗುವುದೇಕೆ? ಕರ್ಮಸಂಬಂಧವು ನೀಗಿದ ಮೇಲೆ ಶರೀರಸಂಬಂಧವೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಒಂದುವೇಳೆ ಬೇರೆ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾದರೂ, ಜೀವನಿಗೆ ಆ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂದಿನ ಶರೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ಭೂತಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳೇ ಅನುಸರಿಸಿಬರುವುವೇ? ಅಥವಾ ಅವು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುವೇ? ಈ ವಿಧವಾದ ಸಂಶಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವುಂಟು. ಈ ಸಂದೇಹಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀಗಿಸುವೆನು ಕೇಳು? ಜೀವನು ಒಂದು ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೊಂದು ಶರೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ, ನಡುವೆ, ಒಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದಲೂ, ಇಂದ್ರಿ

ಯಗಳಿಂದಲೂ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಕೂಡಿ ಇದೇ ಆತ್ಮವೆಂಬ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರ ವಾದ ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರದೊಡನೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥೂಲಶರೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೇರು ವನು. ಹಿಂದಿದ್ದ ಸ್ಥೂಲಶರೀರದಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಫಲವನ್ನನುಭವಿ ಸುತ್ತ ಬರುವಾಗಲೇ, ತಿರುಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ನಡೆಸುತ್ತಲೇ ಬರುವನು. ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಸ್ಥೂಲಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣು ತ್ತಿದ್ದ ಪಂಚಭೂತಗಳೇ, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮದಶೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವು ದರಿಂದ ಇದು ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೆನಿಸುವುದು. ಜೀವನು ಆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದೇ ಮರಣವೆನಿಸುವುದು. ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀ ರವು ಸ್ಥೂಲದಶೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ನಾನೆಂಬ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ವಿಷಯವಾಗುವುದೇ ಜನನವೆನಿಸುವುದು. ಇದರಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ಜನನಮರಣಗಳೆಂಬುದು ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮ ದೇಹಗಳ ಬದಲಾವಣೆಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಭೂತಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದೇಹದಲ್ಲಿ, ಅವು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸದಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮದಶೆ ಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದೇ ಮರಣವು. ಹೀಗೆ ಶರೀರಭೇದದಿಂದ ತೋರುವ ಜನನ ಮರಣಗಳನ್ನು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸುವುದು ಕೇವಲಭ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ! ಓ ಜನನೀ! ಈ ದೇಹವನ್ನು ಕುರಿತು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ದೇಹದಲ್ಲಿ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನವಾದ ರಂಧ್ರಗಳನ್ನೇ ನಾವು ಕಣ್ಣು ಗಳೆಂದು ಹೇಳಿದರೂ, ಆ ರಂಧ್ರಗಳಿಗೆ ಇತರವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಾಣುವ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ ವಷ್ಟೇ? ಅದರಂತೆಯೇ ಕೇವಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ಆ ಶಕ್ತಿಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಜೀವಾ ತ್ಮನ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದಾಗಲೇ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಆ ಶಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಆದು ದರಿಂದ ನೋಡತಕ್ಕವನು ಆತ್ಮನೇ ಹೊರತು ಇಂದ್ರಿಯವಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಇಂದ್ರಿಯವನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ನಾವು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬಾರದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅಚೇತನವಾದ ದೇಹವನ್ನೂ ಆತ್ಮವೆಂದು ಹೇಳಬಾರದು. ದೇಹಕ್ಕೆ ಕಾಲೋಚಿತವಾಗಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ವಿಕಾರಗಳುಂಟು. ಆತ್ಮನಿಗೆ ಯಾವ ವಿಕಾರವೂ ಇರು ವುದಿಲ್ಲ. ಆತ್ಮನಿಗೆ ಜನನಮರಣಗಳೆಂಬುದು ದೇಹದ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಏರ್ಪಡು ವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ದೇಹದ ಜನನಮರಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಾವು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಭಯಪಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಹೆಂಡಿರುಮಕ್ಕಳ ಮರಣವನ್ನು ನೋಡಿ ದುಃಖಿ ಸುವುದು ಕೇವಲ ಅಜ್ಞತೆಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಸುಖದುಃಖಗಳೆರ ಡನ್ನೂ ಸಮವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದು, ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ, ಹೆಂಡಿ

ರುಮಕ್ಕಳು ಮೊದಲಾದ ಪರಿವಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮನೆಮಠ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಮತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಧರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಬರಬೇಕು. ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ಜ್ಞಾನಯೋಗವನ್ನೂ, ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಹೊರತು ಇತರ ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜಿಹಾಸೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸತಕ್ಕ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಹಿಡಿದು, ಶಾಸ್ತ್ರಶ್ರವಣದಿಂದ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಭಗವಂತನ ಮಾಯೆಯಿಂದೇರ್ಪಟ್ಟ ಈ ಪ್ರಪಂಚವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನ ಮಾಯೆಯಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಶರೀರದೊಳಗಿನ ಒಂದೊಂದು ವಸ್ತುವೂ ಆತ್ಮನನ್ನು ಮರುಳುಮಾಡಿ ದುರ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೆಳೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಬೇರೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಮನಸ್ಸಿಡದೆ, ಭಗವಂತನ ಸಾಕಾರವಿಗ್ರಹವನ್ನೇ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಜೀವನು ತನ್ನೊಡನೆ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿದಂತಿರುವ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೇ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ತೊರೆಯಬೇಕಾಗಿರುವಾಗ, ಇತರವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು? ಆದುದರಿಂದ ಓ ಜನನೀ! ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ, ಆ ಭಗವಂತನ ಸಾಕಾರವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ, ಶರೀರಾವಸಾನವನ್ನೇ ಇದಿರುನೋಡುತ್ತ, ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮವನ್ನು ಹಿಡಿಯತಕ್ಕವನೇ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿದವರಿಗೂ, ಪರಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನವನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಸದ್ಗತಿಗಳು

ಅಮ್ಮಾ! ಇದುವರೆಗೆ ನಿನಗೆ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದರಿಂದುಂಟಾಗುವ ನರಕಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆನು. ಇನ್ನು ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದವರಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಗತಿಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಈ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಡೆಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಧರ್ಮಗಳೆಂದೂ, ಯಾವ ಫಲವನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ಭಗವದರ್ಪಣರೂಪವಾಗಿ ನಡೆಸತಕ್ಕ ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮಗಳೆಂದೂ ಎರಡು ಬಗೆಯುಂಟು. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವವನು, ಪ್ರಾಯಕವಾಗಿ, ಆ ಆಶ್ರ

ಮಕ್ಕಮುಗುಣಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಅನುಷ್ಠಿಸುತ್ತ, ಅರ್ಥಕಾಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವನು. ಹೀಗೆ ಕೇವಲ ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿರತಕ್ಕವನು, ವಿಷಯಾಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮೂಢನಾಗಿ, ಭಗವದಾರಾಧನದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಡದೆ ಯಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವನು. ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿಗಳಿಂದ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವನು. ಯಾವಾಗಲೂ ಹೀಗೆ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಪೂಜಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಹುಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ವ್ರತಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತ ಬರುವನು. ಹೀಗೆ ಸೋಮಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದ ಪುರುಷನು, ಧೂಮಾದಿಮಾರ್ಗವಾಗಿ (ಎಂದರೆ, ಧೂಮ, ರಾತ್ರಿ, ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷ, ದಕ್ಷಿಣಾಯನ, ಪಿತೃಲೋಕ, ಆಕಾಶ, ಚಂದ್ರನೆಂಬೀ ಕ್ರಮದಿಂದ) ಚಂದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವನು. ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನನುಭವಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ, ಆಕಾಶ, ವಾಯು, ಧೂಮ, ಮೇಘವೆಂಬೀ ಕ್ರಮದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿದು ಭೂಮಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರುವನು. ಹೀಗೆ ಚಂದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿದವರು, ಶಾಶ್ವತನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ, ತಿರುಗಿ ಅಧೋಗತಿಗೆ ಬರಬೇಕಾದುದರಿಂದ, ಇಂತಹ ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಶಾಶ್ವತಸುಖವು ಕೈಗೂಡಲಾರದು. ಶೇಷಶಾಯಿಯಾದ ಭಗವಂತನು, ಸರ್ಪಶರೀರವೆಂಬ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಯೋಗನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಮಲಗುವನೋ, ಆಗ ಇಂತಹ ಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಾಶಹೊಂದುವುವು. ಎಂದರೆ, ಈ ಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಲ್ಪಾಂತದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಇದ್ದು ಕಲ್ಪಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಉಪಸಂಹಾರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಇವೂ ನಾಶಹೊಂದುವುವು. ಬೇರೆ ಸಾಧಾರಣ ಧರ್ಮವನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕವರು ಇಷ್ಟು ಕಾಲದವರೆಗೂ ಕೂಡ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರರು. ಜನನೀ ! ಇನ್ನು ಪರಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಸದ್ಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ದೃಢಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಯಾವ ಸತ್ಪುರುಷರು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ಅರ್ಥಕಾಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸತಕ್ಕ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆ, ದುಸ್ಸಹವಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ತಾವು ನಡೆಸತಕ್ಕ ಒಂದೊಂದು ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿಯೇ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತ, ಶಮದಮಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗಿ, ಶುದ್ಧ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಭಗವಂತನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಅವುಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಭಗವದರ್ಪಣರೂಪವಾಗಿಯೇ ನಡೆಸುತ್ತ ಬರುವರೋ, ಅಂತವರು ಸೂರ್ಯಬಿಂಬದ್ವಾರದಿಂದ ಅರ್ಚಿರಾದಿಗತಿಯಲ್ಲಿ (ಎಂದರೆ,

ಅರ್ಚಿ, ಅಹಸ್ಸು, ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ, ಉತ್ತರಾಯಣ, ಸಂವತ್ಸರ, ವಾಯು, ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರ, ವಿದ್ಯುತ್ತು, ವರುಣ, ಇಂದ್ರ, ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಗಳ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ) ಪರಮ ಪುರುಷನನ್ನು ಸೇರುವರು. ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿಯೂ, ಈ ಲೋಕದ ಬಂಧಮೋಕ್ಷ ಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವನಿಯಾಮಕನಾಗಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೂ ಅಧಿ ಪತಿಯಾಗಿಯೂ, ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಗಳಿಗೆ ಕರ್ತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಸೇರುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹಿಡಿದ ಯೋಗಿಗಳು, ತಾವು ನಡೆಸತಕ್ಕ ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾದ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಮರಣಹೊಂದಿದ ಪಕ್ಷ ದಲ್ಲಿ, ಅವರು ಎರಡುಪರಾರ್ಧಕಾಲದವರೆಗೆ ನಿಲ್ಲತಕ್ಕ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನೊಡನೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಯಾವಾಗ ಭಗವಂತನು ಪೃಥಿವಿ, ಅಪ್ಪು, ತೇಜಸ್ಸು, ವಾಯು, ಆಕಾಶ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳು, ತಾಮ ಸಾಹಂಕಾರ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಆವೃತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಲಯಹೊಂದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಸ್ಥೂಲರೂಪದಿಂದ ತನಗೆ ಶರೀರವಾಗಿರುವ ಆ ಜಗತ್ತನ್ನೇ, ನಾಮರೂಪವಿಭಾಗಗಳಿಲ್ಲದ ಸೂಕ್ಷ್ಮದಶೆಯಿಂದ ತನಗೆ ಶರೀರ ವಾಗಿ ಹೊಂದುವನೋ, ಆಗ ಆ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವವರೆಲ್ಲರೂ, ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿದ ಯೋಗಿಗಳು ಕಲ್ಪಾಂತದವರೆಗೆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಬೇರೊಂದರಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಡದೆ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ತಡೆದು, ವಿರಕ್ತರಾಗಿ ಅಹಂ ಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಮೇಲೆಯೇ, ಕೊನೆಗೆ ಪರಮಪುರುಷನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನೂ ಸೇರುವರು. ಅಮ್ಮಾ! ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿದವರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಧೂಮಾ ದಿಗತಿಯೆಂದೂ, ಅರ್ಚಿರಾದಿಗತಿಯೆಂದೂ ಎರಡು ಮಾರ್ಗವುಂಟು. ಪ್ರವೃತ್ತಿಧರ್ಮ ವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಧೂಮಾದಿಗತಿಯಿಂದ ಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೇರಿದವರು, ತಿರುಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಸಮಸ್ತಕರ್ಮ ಗಳನ್ನೂ ಭಗವದರ್ಪಣವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾದ ಸಿದ್ಧಿ ಯನ್ನು ಪಡೆದವರು, ನೆಟ್ಟಗೆ ಅರ್ಚಿರಾದಿಗತಿಯಿಂದ ಪರಮಪದವನ್ನು ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲವು. ಓ ಜನನೀ! ಆದುದರಿಂದ ನೀನೂ ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿಯಾದ ಆ ಭಗವಂತ ನನ್ನೇ ದೃಢಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮರೆಹೊಕ್ಕು, ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವವಳಾಗು. ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಮಾರ್ಗಗಳಿದ್ದರೂ ಭಕ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಸುಲಭ ವಾದ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲ. ಆ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಹಿಡಿದು ನೀನು ಭಗವಂತನನ್ನು ಭಜಿಸು

ತ್ತಿರು! ಯೋಗಿಗಾದರೇನು! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇಹಾತ್ಮಾಭಿಮಾನವಿರುವವರೆಗೆ ಎಂದಿದ್ದರೂ ಸಂಸಾರದ ಕಟ್ಟು ತಪ್ಪಿದುದಲ್ಲ! ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳಬ್ರಹ್ಮನಾದರೂ ಕೂಡ, ದೇಹಾತ್ಮಾಭಿಮಾನದಿಂದವರ್ತಿಸಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅವನೂ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದೇ ತೀರಬೇಕು. ಮತ್ತು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಪುಣ್ಯವಿಶೇಷದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ, ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ದೇಹಾತ್ಮಾಭಿಮಾನವುಳ್ಳವರಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವರು ಹೀಗಿರುವಾಗಬೇರೆ ಸಾಮಾನ್ಯಜನರು ಈ ದೇಹಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುಬೀಳುವರೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು? ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾಗಿಯೂ, ವೇದಗರ್ಭನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಾಗಲೀ ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳಾಗಲೀ, ಯೋಗಪ್ರವರ್ತಕರಾದ ಸನಕಾದಿಗಳಾಗಲೀ, ಇತರ ಸಿದ್ಧರಾಗಲೀ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರಾದರೂ 'ನಾನೇ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವ'ನೆಂಬ ಅಹಂಭಾವವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವಾದರೂ ಇಟ್ಟಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಚಿದಚಿದ್ವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಲಯಹೊಂದಿದ್ದು, ತಿರುಗಿ ಸೃಷ್ಟಿದಶೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಹುಟ್ಟಬೇಕಾಗುವುದೇ ಹೊರತು, ಅಂತವರು ಪರಮಪದವನ್ನು ಸೇರಿ ಭಗವದನುಭವವೆಂಬ ನಿತ್ಯಾನಂದವನ್ನನುಭವಿಸಲಾರರು. ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿಯೆಂಬ ಐಶ್ವರ್ಯವೂ ಕೂಡ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೇ ಲಭಿಸತಕ್ಕುದಾದುದರಿಂದ, ಕರ್ಮಾಧೀನವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅದನ್ನನುಭವಿಸಿ ಪರಮಪುರುಷನಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿದ್ದು, ತಿರುಗಿ ಇತರಲೋಕಗಳಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಳಪಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದವರೂ ಕೂಡ ದೇಹಾತ್ಮಾಭಿಮಾನವುಳ್ಳವರಾದರೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬೀಳುವರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಸಂಸಾರಿಕ ಫಲಗಳನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕ ದೇಹಾಭಿಮಾನಿಗಳಿಗೆ, ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಆ ಸಂಸಾರದ ಕಟ್ಟುಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದು? ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೆಯುಳ್ಳವರು, ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೇಶ್ರದ್ಧೆಯಿಟ್ಟು ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಆ ಫಲಗಳನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿಯೇ ನಡೆಸುವರು. ಹೀಗೆ ರಜೋಗುಣದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿದವರು, ಆಯಾ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೋರುತ್ತ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿ, ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಪೂಜಿಸುವರು. ಹೀಗೆ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ ಪುರುಷರು, ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕನಾಗಿಯೂ, ಸಂಸಾರನಿವರ್ತಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಲಾರರು.

ಇಂತಹ ವಿವೇಕಹೀನರಿಗೆ ಹರಿಕಥಾಶ್ರವಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಯಿರದು. ಉತ್ತಮಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಮೇಧ್ಯವನ್ನು ತಿಂದು ತೃಪ್ತಿಪಡುವ ಹಂದಿ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಂತೆ, ಅಸತ್ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ತೃಪ್ತಿಪಡುತ್ತಿರುವರು. ಜನನೀ! ಇಂಥವರನ್ನು ದೈವದಿಂದ ವಂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಇಂತಹ ದುರ್ಭಾಗ್ಯರಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಗತಿಯಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಇಂತವರು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಧೂಮಾದಿಮಾರ್ಗದಿಂದ ಪಿತೃಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಹಿಂತಿರುಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವರು. ಇಂತವರು ಹುಟ್ಟಿ, ಗರ್ಭಾಧಾನ ಮೊದಲುಗೊಂಡು, ಶ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯತಕ್ಕ ದೇಹಸಂಸ್ಕಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದಮೇಲೆ, ತಿರುಗಿ ಪರಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿನ ಸುಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ತಮ್ಮ ಪುಣ್ಯಫಲವು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ನೂಕಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ, ತಿರುಗಿ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವರು. ಜನನೀ! ಇದೇ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕವರ ಗತಿಯು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಸರ್ವಲೋಕನಮಸ್ಕೃತನಾದ ಆ ಭಗವಂತನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನೇ ಸರ್ವವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಂಬಿ ಅವನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರು. ಭಗವಂತನಾದ ಆ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದ ಭಕ್ತಿರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನವೇ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವಂತೆಯೂ ಮಾಡುವುದು. ಯಾವಾಗ ಭಗವದುಪಾಸನೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ಚೇತನನ ಮನಸ್ಸು, ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗಲೂ, ಅದರಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಸುಖದುಃಖಗಳೆಂಬ ಭೇದವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸದಂತಿರುವುದೋ, ಯಾವಾಗ ಉಪಾಸಕನ ಮನಸ್ಸು, ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು, ಬಿಟ್ಟು ಇಷ್ಟರೆಂದೂ, ವಿರೋಧಿಗಳೆಂದೂ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿಡದೆ, ಎಲ್ಲವೂ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕವೆಂಬ ಸಮಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಶುಭಾಶ್ರಯವಾದ ಭಗವದ್ವಿಗ್ರಹವೊಂದರಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಳುವುದೋ, ಆಗ ಅಂತಹ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾಗಿ, ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದೂ, ಈಶ್ವರನೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಆ ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನೇ ಪೃಥಿವಿ ಮೊದಲಾದ ಪಂಚಭೂತಸ್ವರೂಪದಿಂದಲೂ, ಅವುಗಳಿಂದ ಕಲ್ಪಿತವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳ ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿ ರೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ಕಾಣುತ್ತಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತಜಗತ್ತೂ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕವೆಂದೇ ತಿಳಿ! ಯೋಗಿಗಳು ಸಾಂಗವಾದ ಈ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಡಿದುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧವನ್ನು ನೀಗಿ, ಎಲ್ಲೆಯಿಲ್ಲದ ಆನಂದಸ್ವರೂಪವಾಗಿಯೂ, ಪಾಪನಿವೃತ್ತಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಅಷ್ಟಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ತಮ್ಮ ಶುದ್ಧ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು

ಹೊಂದುವುದೇಫಲವು. ಈ ಜೀವನಂತೆಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಆ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧ ವಿದ್ದರೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷವುಂಟು. ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ, ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ಜೀವನು, ಇತರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಗೋಚರಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡ ತಕ್ಕ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಲೂ, ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದಲೂ ಏರ್ಪಟ್ಟ ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದಾಗ, ಅದನ್ನು ತಾನೆಂದೇ ಭ್ರಮಿಸುವನು. ಭಗವಂತನು ಸರ್ವಜ್ಞನಾದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಆಭ್ರಾಂತಿಯಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಎಲೆ ಮಾತೆ! ಮೊದಲು ಮಹತ್ತತ್ವದಿಂದ ಅಹಂಕಾರತತ್ವವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟು, ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಸಾತ್ವಿಕ, ರಾಜಸ, ತಾಮಸಗಳೆಂದು ಮೂರುವಿಧವಾಗಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಪೃಥಿವಿ ಮೊದಲಾದ ಭೂತ ಗಳ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಐದುವಿಧವಾಗಿಯೂ ಬೇರ್ಪಟ್ಟ ತತ್ವಗಳೂ, ಈ ತತ್ವಗಳ ಸಮುದಾಯರೂಪವಾದ ಅಂಡವೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಂಡ ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಮೂಲ ಪ್ರಕೃತಿವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಯಾವ ಭಗವಂತನಿಂದಲೇ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವೋ ಅಂತಹ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಈ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವೂ ಶರೀರವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನಿದೆ? ಹೀಗೆ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತೂ ಬ್ರಹಾತ್ಮಕವೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು, ವಿರಕ್ತನಾಗಿಯೂ, ನಿಸ್ಸಂಗನಾಗಿಯೂ. ದೃಢಚಿತ್ತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಯೋಗಿಯು, ಶ್ರದ್ಧೆ ಯಿಂದಲೂ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದಲೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳ ಬಹುದು. ಓ ಜನನೀ! ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ನಿನಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ, ಪುರುಷ, ಪರಮಾತ್ಮ ರೆಂಬ ಮೂರು ತತ್ವಗಳ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ಜ್ಞಾನಯೋಗವನ್ನು ವಿವರಿ ಸಿದೆನು. ಭಗವದುಪಾಸನಾರೂಪವಾದ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದೆನು. ಈ ಜ್ಞಾನಯೋಗಕ್ಕಾಗಲೀ, ಭಕ್ತಿಯೋಗಕ್ಕಾಗಲೀ, ಭಗವಂತನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಆ ಪರಮಪುರುಷನೊಬ್ಬನೇ ಉದ್ದೇಶ್ಯವಸ್ತುವೆಂದು ತಿಳಿ. ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಭಗವಂತ ನೊಬ್ಬನೇ ಹೇಗೆ ಪ್ರಾಪ್ಯನಾಗುವನೆಂದು ಶಂಕಿಸಬೇಡ. ಹಾಲು ಮೊದಲಾದ ಒಂದೇ ಪದಾರ್ಥವು, ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೆ ಬಿಳುಪು, ಕಪ್ಪು, ಮೊದಲಾದ ಬಣ್ಣದಿಂದಲೂ, ನಾಲಗೆಗೆ, ರುಚಿ, ಕಹಿಮೊದಲಾದ ಗುಣದಿಂದಲೂ, ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯಕ್ಕೆಶೀತೋಷ್ಣಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದಲೂ, ತೋರ್ಪಡುವಂತೆ, ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನೇ ಆಯಾ ಶಾಸ್ತ್ರಮಾ ರ್ಗಗಳಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆವಿಧದಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನೆಮಾಡಲ್ಪಡುವನು. ಮತ್ತು ಪಾಂಚರಾತ್ರ ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಪೂಜಾವಿಧಿಗಳಿಂದಲೂ, ವೇದದ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಯಜ್ಞಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ದಾನಾದಿ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ, ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ವೇದಾ ರ್ಥಗಳ ವಿಮರ್ಶೆಗಳಿಂದಲೂ, ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹದಿಂದಲೂ, ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದಲೂ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆಯೂ ನಡೆಸತಕ್ಕ ಸಕಾಮ ನಿಷ್ಕಾಮಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಬಗೆಯ

ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ, ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮದಿಂದಲೂ, ನಾನಾಬಗೆಯ ಅಂಗಗಳುಳ್ಳ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದಲೂ, ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತಲೂ, ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ಜ್ಞಾನಯೋಗದಿಂದಲೂ, ದೃಢವಾದ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದಲೂ, ಇವೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಇನ್ನೂ ನಾನಾವಿಧ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ಸಮಸ್ತ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿ, ಹೇಯ ಗುಣವಿಲ್ಲದೆ, ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳವನಾದ ಆ ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನೇ ಬೇರೆಬೇರೆ ದೇವತಾಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಉಪಾಸಿಸಲ್ಪಡುವನು, ಓ ಜನನೀ! ಸಾತ್ವಿಕ, ರಾಜಸ, ತಾಮಸಗಳೆಂಬ ಮೂರುವಿಧವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ, ಸರ್ವೋತ್ತಮವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ನೈರ್ಗುಣ್ಯರೂಪವಾದ (ಆತ್ಯಂತಿಕ) ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿದೆನು. ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕುಬಗೆಯ ಭಕ್ತಿಯೋಗಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ, ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳನ್ನೂ ನಾಶಹೊಂದಿಸುತ್ತ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದೆ ನಡೆದುಹೋಗತಕ್ಕ ಕಾಲಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದೆನು. ಮತ್ತು ಜೀವಾತ್ಮನು ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ತನ್ನ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇ ತಾನು ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಗುವನೋ ಅಂತಹ ಅವಿದ್ಯೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ, ಆ ಅವಿದ್ಯೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಹರಡಿರುವ ಸಂಸಾರಗತಿಗಳನ್ನೂ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿದೆನು. ಓ ಜನನೀ! ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ನಿನಗುಪದೇಶಿಸಿದ ಈ ವೇದಾಂತಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಕ್ಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗಲ್ಲದೆ, ಅಸತ್ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಬಾರದು. ಈ ವೇದಾಂತಾರ್ಥವನ್ನುಪದೇಶಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲದವರಾರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಇತರರನ್ನು ಭಯಪಡಿಸಿ ಹಿಂಸಿಸತಕ್ಕ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರು, ವಿನಯಗುಣವಿಲ್ಲದ ಮೂರ್ಖರು, ಧೂರ್ತರು, ಆಚಾರಹೀನರು, ಡಾಂಭಿಕರು, ವಿಷಯಾಸಕ್ತರು, ಕುಟುಂಬಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶೇಷಾಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರು, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವರು, ನನ್ನ ಭಕ್ತರನ್ನು ವಿರೋಧಿಸತಕ್ಕವರು, ಇಂತವರೆಲ್ಲರೂ, ಈ ವೇದಾಂತತತ್ವವನ್ನು ಉಪದೇಶಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಲ್ಲ. ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಶಾಂತರಾಗಿಯೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಸದಾಚಾರನಿಷ್ಠರಾಗಿಯೂ ಮಾತ್ಸರ್ಯಾದಿ ದುರ್ಗುಣವಿಲ್ಲದವರಾಗಿಯೂ, ಶುದ್ಧರಾಗಿಯೂ, ಬುದ್ಧಿವಂತರಾಗಿಯೂ, ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೈತ್ರಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ವಿರಕ್ತರಾಗಿಯೂ, ಸಮಸ್ತವಸ್ತುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ನನ್ನನ್ನೇ ಪ್ರಿಯವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕವರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸತ್ಪುರುಷರು ಮಾತ್ರವೇ ಈ ವೇದಾಂತಾರ್ಥವನ್ನು ಉಪದೇಶಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು. ಅಮ್ಮಾ! ನಾನು ಹೇಳಿದ ಈ ವೇದಾಂತಾರ್ಥವನ್ನು ಯಾವನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುವನೋ, ಅಂತಹ

ಪುರುಷನು ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ನನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಸೇರುವನು" ಎಂದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

{ ದೇವಹೂತಿಯು ಕಪಿಲನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿ, ಯೋಗಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದುದು. ಕಪಿಲಮುನಿಯು ಕರ್ದಮರೆಯಾದುದು. }

ಆಮೇಲೆ ಮೈತ್ರೇಯಮಹಾಮುನಿಯು, ವಿದುರನನ್ನು ಕುರಿತು, "ವಿದುರಾ ಕೇಳು! ಕಪಿಲಮಹಾಮುನಿಯು ಮಾಡಿದ ಈ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶದಿಂದ ದೇವಹೂತಿಯು ಪರಮಸಂತುಷ್ಟಳಾದಳು. ಅವಳ ಜ್ಞಾನೋದಯಕ್ಕೆ ಮರೆಯಾಗಿದ್ದ ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ತೆರೆಯು ನೀಗಿತು. ಆಗ ಕರ್ದಮಪತ್ನಿಯಾದ ಆ ದೇವಹೂತಿಯು, ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷೇಶ್ವರರೆಂಬ ಮೂರುತತ್ವಗಳ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದ ಮಹಾಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ಧ್ಯಾನಗೋಚರನಾದ ಆ ಕಪಿಲರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದಳು. "ಹೇ ದೇವಾ! ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ನಿನ್ನ ನಾಭಿಕಮಲದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿ ಈ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸತಕ್ಕ ಬ್ರಹ್ಮನು ಕೂಡ, ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡಲಾರದೆ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿದನು. ಮೊದಲು ಮಹಾಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದವನು. ಈಗ ಭೂಮಿ ಮೊದಲಾದ ಪಂಚಭೂತಗಳಾಗಿಯೂ, ಏಕಾದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳಾಗಿಯೂ, ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಾಗಿಯೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ ಪ್ರಕೃತಿಯೂ, ಜೀವಗಳೂ ಆಗ ನಿನಗೆ ಶರೀರರೂಪವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದುವು. ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ಜಠರದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ತನ್ನೊಳಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹರಡಿಸಿ ಈ ಪ್ರಪಂಚರೂಪದಿಂದ ಕಾಣಿಸತಕ್ಕ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು, ನಿನ್ನಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾರದ ಮೇಲೆ, ಇನ್ನು ನಮ್ಮಂತವರ ಪಾಡೇನು? ಓ! ಮಹಾತ್ಮಾ! ನೀನು ಪೂರ್ಣಕಾಮನಾದುದರಿಂದ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವೊಂದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ನೀನು ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರನಾಗಿದ್ದರೂ, ಲೀಲಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳನ್ನವಲಂಬಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಸಂಹಾರ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವೆ! ನೀನು ಊಹಿ.

ಸುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಅನಂತಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ, ನಿನಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯವೊಂದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲೈ ದೇವದೇವನೆ! ನೀನು ಮಹಾಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ, ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಪ್ರಳಯಸಾಗರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣಮಗುವಿನಂತೆ, ಆಲದೆಲೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿ, ಕಾಲ್ಬೆರಳನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ರುಚಿನೋಡುತ್ತ, ಲೋಕಮೋಹಕವಾದ ಮಾಯಾಶಿಶುಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ. ಹೀಗೆ ಸರ್ವಜಗತ್ಕಾರಣನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವನಿಯಾಮಕನಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ಪರಮಪುರುಷನಾದ ನೀನು ಸಾಮಾನ್ಯಸ್ತ್ರೀಯಾದ ಈ ನನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ, ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯವನ್ನೇನೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ನನ್ನನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಎಲೈ ಮಹಾತ್ಮನೇ! ಪಾಪಿಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಭಕ್ತರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ವರಾಹಾದ್ಯವತಾರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ನೀನು, ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನುಪದೇಶಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ನನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಕಪಿಲರೂಪದಿಂದವತರಿಸಿದೆ. ದೇವಾ! ನೀನು ಈ ನಿನ್ನ ಅವತಾರದ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ತತ್ವೋಪದೇಶದಿಂದ ಲೋಕೋಜ್ಜೀವನವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಹಾಗಿರಲಿ! ಒಂದಾವರ್ತಿ ನಿನ್ನ ನಾಮವನ್ನು ಭಜಿಸಿದರೂ, ನಿನ್ನ ಸತ್ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದರೂ, ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸಿದರೂ ಕೂಡ, ಚಂಡಾಲಾದಿ ನೀಚಜಾತಿಗೂ ಮುಕ್ತಿಯು ಕೈಗೂಡುವುದು ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಪುತ್ರನನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದು ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನಿದೆ? ಓ ಮಹಾತ್ಮಾ! ಯಾವನ ನಾಲಗೆಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ನಾಮಾಕ್ಷರಗಳಿರುವುವೋ, ಅವನು ಚಂಡಾಲನಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವನನ್ನೇ ಮಹಾತ್ಮನೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾರು ನಿನ್ನ ನಾಮಕೀರ್ತನವನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ಅಂತವರು ಅನೇಕತಪಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರಾಗಿಯೂ, ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದವರಾಗಿಯೂ, ಅನೇಕತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರಾಗಿಯೂ, ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದವರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಲ್ಲದೆ, ಆ ವಿಧವಾದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೊಂದಲಾರರು. ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ನಾಮಸ್ಮರಣವು ಲಭಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸತ್ಪುರುಷರೆಲ್ಲರೂ ಇಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರಯತ್ನಪಡುವರು. ಮತ್ತು ಎಲೈ ಪರಮಪುರುಷನೆ! ನೀನು ಸರ್ವಜೀವಗಳಿಗೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಅವರಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವನು. ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವನು. ಸಮಸ್ತಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ಧ್ಯಾನಯೋಗ್ಯನು. ಜೀವಾಂತ

ರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಜ್ಞಾನಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳವನು. ವೇದಗರ್ಭನು. ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದುದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುವೆಂದು ಕೀರ್ತಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವನು. ಇಂತಹ ಪರಮಪುರುಷನಾದ ನಿನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಮರೆಹೊಗುವೆನು" ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕಪಿಲಮುನಿಯು, ಗಂಭೀರವಾಕ್ಯದಿಂದ ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಆ ದೇವಹೂತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು. "ಅಮ್ಮಾ! ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ ಭಕ್ತಿಯೋಗವೆಂಬ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯವನ್ನು, ಬಹಳ ಸುಖವಾಗಿಯೇ ಸಾಧಿಸಬಹುದು. ಇದೇ ಮಾರ್ಗವನ್ನವಲಂಬಿಸಿದರೆ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಮೋಕ್ಷವು ಕೈಗೂಡುವುದು. ಇದೇ ನನ್ನ ಸಿದ್ಧಾಂತವು. ನೀನು ಇದೇಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನಡೆಯುವವಳಾಗು! ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನವನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಅನೇಕ ಮಹಾತ್ಮರೂ ಇದನ್ನೇ ಉತ್ತಮಮಾರ್ಗವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವರು. ಈ ಮಾರ್ಗವನ್ನವಲಂಬಿಸಿದವರು ಸಂಸಾರಭಯವಾಗಲೀ, ಮೃತ್ಯುಭಯವಾಗಲೀ, ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲದ ನನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸೇರಬಹುದು. ಈ ನನ್ನ ಮತವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದವರಿಗೆ ಎಂದಿದ್ದರೂ ಮೃತ್ಯುಭಯವು ತಪ್ಪದು! ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಎಚ್ಚರದಿಂದಿರಬೇಕು." ಎಂದನು. ಕಪಿಲನು ಹೀಗೆ ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ದೇವಹೂತಿಗೆ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗವನ್ನುಪದೇಶಿಸಿದಮೇಲೆ, ಆಕೆಯ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ದೇವಹೂತಿಯೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ಪುತ್ರನಾದ ಕಪಿಲಮಹಾಮುನಿಯ ಉಪದೇಶವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಸರಸ್ವತಿನದಿಯ ತೀರಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರಭೂತವಾದ ಆ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ದೃಢಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಯೋಗನಿಷ್ಠಳಾಗಿದ್ದಳು. ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪಿಂಗಳವರ್ಣವಾಗಿಯೂ, ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಸುರುಳಿಗಟ್ಟಿದ ಮುಂಗುರುಳುಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಜಡೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ, ನಾರುಮಡಿಯನ್ನುಟ್ಟು, ಕ್ರೂರತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಕಂದಿದ ಮೈಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ ದೃಢಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಕರ್ದಮಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದಲೂ ಮಹಾಮಹಿಮೆಗೊಂಡುದಾಗಿಯೂ ವಿಮಾನಚಾರಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಆಶೆಹುಟ್ಟಿಸತಕ್ಕುದಾಗಿಯೂ, ಇದುವರೆಗೆ ತನ್ನ ಗೃಹಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ತನ್ನ ಗೃಹದಲ್ಲಿಯೂ, ಅಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಸೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಭಗವದುಪಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಳು! ಹಿಂದೆ ಕರ್ದಮನು ಈ ದೇವಹೂತಿಯ ಮನಸ್ಸಂತೋಷಾರ್ಥವಾಗಿ

ತನ್ನ ತಪೋಮಹಿಮೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಆ ದಿವ್ಯಭವನದ ಸೊಗಸನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿನ ಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಬೇಕೇ? ನೊರೆಹಾಲಿನಂತೆ ಬಿಳುಪಾದ ಹಾಸಿಗೆಗಳು! ಅದರಮೇಲೆ ಸುವರ್ಣದ ಕುಸುರಿಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರಿತಗಳಾದ ಮೇಲ್ಪುಪ್ಪಟಿಗಳು ಅಂದವಾದ ಸುಪ್ಪತ್ತಿಗೆಗಳು! ಸುವರ್ಣಮಯವಾಗಿ ಸುಖಸ್ಪರ್ಶವುಳ್ಳ ಆಸ್ತರಣಗಳು! ಪಚ್ಚೆ, ಕೆಂಪು ಮುಂತಾದ ನವರತ್ನಗಳಿಂದ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟು, ನಡುನಡುವೆ ಸ್ತ್ರೀ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಂದಲಂಕೃತಗಳಾದ ಸ್ಫಟಿಕದ ಗೋಡೆಗಳು! ಈ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ರತ್ನದೀಪದ ಸಾಲುಗಳು! ಇಂತಹ ಗೋಡೆಗಳಿಂದಾವೃತವಾದ ಮಹೋನ್ನತವಾದ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಅಂದವಾದ ಗೃಹೋದ್ಯಾನಗಳು! ಅದರಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಸಮೃದ್ಧಗಳಾದ ಮಂದಾರಪಾರಿಜಾತಾದಿ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಸಮೂಹಗಳು! ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಿರುವ ಪಕ್ಷಿಮಿಥುನಗಳ ಮಧುರಧ್ವನಿಗಳು! ನಡುನಡುವೆಭ್ರಮರಝಂಕಾರಗಳು! ಈ ತೋಟದ ನಡುವೆ ತಾವರೆ ನೈದಿಲೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಘಮಘಮಿಸುತ್ತಿರುವ ನಡೆಬಾವಿಗಳು! ಸರ್ವಸೌಭಾಗ್ಯವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಇಂತಹ ಉಪವನಗಳಲ್ಲಿ, ಕಿನ್ನರದಂಪತಿಗಳು ಆಗಾಗ ಬಂದು ತಮ್ಮ ಗುಣಗಳನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಗಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ವತ್ಸ! ಕರ್ದಮನು ಈ ಒಂದೊಂದು ಕ್ರೀಡಾಸರೋವರದಲ್ಲಿಯೂ ಉದ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಎಷ್ಟೋಪ್ರೇಮದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಉಪಲಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಈ ಭೋಗಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದೇವಹೂತಿಯು, ದೇವತಾಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಆಸೆಹುಟ್ಟಿಸತಕ್ಕ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹುಲ್ಲಿಗಿಂತಲೂ ಕಡೆಯಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಕೇವಲ ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನವೊಂದರಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಳು. ಹೀಗೆ ದೇವಹೂತಿಯು ಕೇವಲವಿರಕ್ತಿಯಿಂದ ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಹೊರಟಾಗಲೂ ಕೂಡ, ತನ್ನ ಪುತ್ರನಾದ ಕಪಿಲಮುನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ವ್ಯಸನವು ಮಾತ್ರ ಅವಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹಿಂದೆ ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಕರ್ದಮನು ತನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದುದೊಂದು, ಈಗಿನ ಪುತ್ರವಿರಹವೊಂದು, ಇವೆರಡೂ ಅವಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಬಾಧಿಸುತಿತ್ತು. ಈ ದುಃಖದಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ ಕಂದಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದಳು. ಚಿದಚಿದೀಶ್ವರತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದವಳಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಆ ದೇವಹೂತಿಯು, ಈ ಪುತ್ರವಿರಹವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಕರುವನ್ನಗಲಿದ ಹಸುವಿನಂತೆ ದುಃಖದಿಂದ ತಪಿಸುತಿದ್ದಳು. ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಕೇವಲವೈರಾಗ್ಯದಿಂದತಪೋವನಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ದೇವಹೂತಿಗೆ, ಇನ್ನೂ ಈ ಪುತ್ರಮೋಹವು ಮಾತ್ರಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಿಲ್ಲವೇ ಎಂದು ನೀನು

ಶಂಕಿಸಬಹುದು. ವಿದುರಾ! ಅದುಹಾಗಲ್ಲ! ಕೇವಲ ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನಪರಳಾದ ದೇವಹೂತಿಯ ಮನಸ್ಸು, ಪುತ್ರನೆಂಬ ನೆವದಿಂದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಂಡಿತ್ತಲ್ಲದೆ, ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ದೇವಹೂತಿಯು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೆ ಪುತ್ರವಿರಹದಿಂದ ಕೊರಗುತ್ತಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟಮೇಲೆ, ತನ್ನಮಗನಾದ ಕಪಿಲಮುನಿಯೂ ಹೇಳಿದ್ದಂತೆಯೇ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಧ್ಯಾನಗೋಚರನಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಸನ್ನಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು, ಮೊದಲು ಸಾಕಲ್ಯವಾಗಿಯೂ ಆಮೇಲೆ ಆತನ ಬೇರೆಬೇರೆ ಅವಯವಗಳ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿಯೂ, ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಬಂದಳು. ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಹೇತುವಾದ ಜ್ಞಾನಯೋಗ ಕರ್ಮಯೋಗ ಗಳಿಂದಲೂ, ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಸಹಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದಲೂ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ, ಆ ಶುದ್ಧ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿಯೂ, ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ ಮಾಯಾಗುಣಗಳಾದ ಶೋಕಮೋಹಾದಿಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ, ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೆ ಆಧಾರಭೂತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಶೀತೋಷ್ಣಾದಿಗಳನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ಆತ್ಮಾನುಭವರೂಪವಾದ ಆನಂದವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಕೃತಿವಿಲಕ್ಷಣನಾದ ಅಂತರಾತ್ಮನೊಬ್ಬನಲ್ಲಿಯೇ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡುದರಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಆ ಪ್ರಕೃತಿಗುಣದಿಂದುಂಟಾಗತಕ್ಕ ದೇಹಾತ್ಮಾಭಿಮಾನವೇ ಮೊದಲಾದ ಭ್ರಮವೆಲ್ಲವೂ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ನಿದ್ರೆಯಿಂದೆದ್ದವನಿಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನದೇಹವೇ ಅಸಾರವೆಂದು ತೋರಿತು. ಅವಳ ಶರೀರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪೋಷಣೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅದರ ಚಿಂತೆಯೊಂದೂ ಅಂಟದುದರಿಂದ ಅವಳ ದೇಹವು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಕೃಶಿಸಲಿಲ್ಲ! ಅಭ್ಯಂಗಸ್ನಾನಾದಿಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅವಳ ದೇಹವು ಕೊಳೆ ಮುಚ್ಚಿದ್ದರೂ, ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೊಗೆಯಿಲ್ಲದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮತ್ತು ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ, ಅದರಿಂದುಂಟಾದ ಆನಂದಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಇತ್ತಲಾಗಿ, ತಲೆಗೆದರಿ, ಬಟ್ಟೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಿರ್ವಾಣವಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನೂ ತಾನು ಅರಿಯದಂತಿದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ದೇವಹೂತಿಯು ಕಪಿಲಮುನಿಯಿಂದುಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಯೋಗಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಮಹಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾದ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಿಬಿಟ್ಟಳು. ಆಹಾ! ಇದಲ್ಲವೇ ಆಶ್ಚರ್ಯವು! ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರೇ ಚಪಲ

ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರು! ಮತ್ತು ವಿವೇಕಹೀನರು! ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಈ ದೇವಹೂತಿಯು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಆಸೆ ಹುಟ್ಟಿಸತಕ್ಕ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿ ಸುಚಿಕೆಂಡವಳು! ಇಂತವಳೇ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನು ತೃಣಪ್ರಾಯನಾಗಿ ತೊರೆದು, ಯೋ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಸೇರಿದಮೇಲೆ, ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಆಶ್ಚರ್ ವೇನುಂಟು! ಓ ವಿದುರಾ! ಆ ದೇವಹೂತಿಯು ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಪುಣ್ ಸ್ಥಳವು ಈಗಲೂ ಸಿದ್ಧಾಶ್ರಮವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಗೊಂಡಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಆ ದೇವಹೂತಿಯ ಶರೀರವು, ಅವಳು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಯೋಗಬಲದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ, ನರೆ, ಸುಕ್ಕು, ಮುಂತಾದ ಮುಪ್ಪಿನ ವಿಕಾರಗ ಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ದೃಢವಾಗಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ, ಅವಳು ಆ ದೇಹವನ್ನು ತೊರೆದಕೂಡಲೇ ಅದು, ಒಂದು ನದೀರೂಪದಿಂದ ಪ್ರವಹಿಸಿ, ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತ, ಅನೇಕಸಿದ್ಧಗಣಗಳಿಂದ ಸೇವಿತವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅತ್ತಲಾಗಿ ಕಪಿಲಮುನಿಯು, ತಾಯಿಯ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಅಲ್ಲಿನ ಕರ್ದಮಾಶ್ರಮದಿಂದ ಈಶಾನ್ಯ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೊರಟನು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ, ಸಿದ್ಧ, ಚಾರಣ, ಗಂಧರ್ವಾಪ್ಸರಸ್ಸುಗಳೂ ಮಹರ್ಷಿ ಗಳೂ ತನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರಲು, ಅದೇದಾರಿಯಾಗಿ ಸಮುದ್ರ ತೀರವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರನು ತನ್ನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ, ತನಗೆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಕೊಡಲು, ಅದನ್ನೇ ತನಗೆ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಲೋಕಕ್ಷೇಮಾರ್ಥ ವಾಗಿ ತಾನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ತಪಸ್ಸುಮಾಡುತ್ತ ನಿಂತನು. ಈಗಲೂ ಅಲ್ಲಿ ಕಪಿಲರೂಪಿ ಯಾದ ಆ ಭಗವಂತನು ಸಾಂಖ್ಯಪ್ರವರ್ತಕರಾದ ಅನೇಕಯೋಗಿಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿ ಸಲ್ಪಡುತ್ತ ಯೋಗವನ್ನವಲಂಬಿಸಿರುವನು. ಓ ವಿದುರಾ! ನಿನಗೆ ನಾನು ಸ್ವಾಯಂ ಭುವಮನುವಿನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿ, ಪ್ರಸ್ತಾವವಶದಿಂದ ಕಪಿಲ ದೇವಹೂತಿಯರ ಸಂವಾದರೂಪವಾದ ಈಸಾಂಖ್ಯತತ್ವವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದೆನು. ಲೋಕ ಪಾವನವಾಗಿಯೂ, ರಹಸ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಈ ಆತ್ಮಯೋಗವನ್ನು ಯಾರು ಕೇಳುವರೋ, ಅವರು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಆ ಭಗವಂತನ ಪಾದಮೂಲವನ್ನು ಸೇರುವರು" ಎಂದು ಮೈತ್ರೇಯಮಹರ್ಷಿಯು ವಿದುರನಿಗೆ ಹೇಳಿದ ವಿಚಾರವನ್ನು, ಶುಕಮುನಿಯು ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದುದಾಗಿ, ಸೂತಪೌರಾಣಿಕನು ಶೌನಕಾದಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮೂವತ್ತ ಮೂರ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ.